

Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди
Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

КОДЕКСИ ЭКОЛОГИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

1 Маълумотномаи асоснознамои лоиҳаи КОДЕКСИ ЭКОЛОГИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН Таҳия ва қабули қонуни сифатан нави пешрафта дар соҳаи ҳифзи муҳити зист дар шакли Кодекси экологӣ марҳилаи нав дар мураттабсозии қонунгузории экологӣ тақозои замон буда, он ба сафарбар кардани қувва ва воситаҳои зеҳнӣ, ҷамъиятӣ, илмӣ ва касбӣ ниёз дорад. Имрӯз қонунгузории соҳаи экологӣ ҳаҷман хеле калон шуда, масъалаи татбиқи он мубрам шудааст. Бо дарназардошти зиёд будани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва ба самтҳои гуногун инкишоф ёфтани қонунгузории соҳаҳои алоҳидаи ҳифзи муҳити зист, риоя нашудани принципи қонунэҷодкунӣ аз лиҳози ягонагии низоми экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - ҚТ) муҳолифат ва норасоӣҳоро дар қонунгузории соҳа ба вуҷуд овардаанд. Сарфи назар аз ташаккули зӯҳуроти калони ҳуқуқӣ ва қорҳои зиёди анҷомёфта раванди ташаккули қонунгузории экологӣ то ҳол анҷом наёфта, такмили хоссаро талаб мекунад. Барои ин пеш аз ҳама зарур аст, ки дар баробари самтнокӣ ва диққат ба хусусиятҳои ҳар як соҳаи экологӣ, ба масъалаҳои ҳамохангӣ, ҳамкорӣ ва аз лиҳози принципи ягонагии низоми экологии ҚТ муносибат намудан диққат дода шавад. Таҷдиди назар ба қонунгузории соҳаи экологӣ имрӯз ногузир буда, амалишавии ҳарчи зудтари он барои пешрафти иқтисодиёти кишвар ва мустаҳкамгардии сиёсати ҳифзи муҳити зисти кишвар аҳаммияти калон дорад. Бинобар ин, сиёсати пешгирифтаи Ҳукумати кишвар ба ин масъала равона шудааст. Ин аст, ки дар сатҳи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегияи мамлакат (концепсия, стратегия ва барнома) баҳри танзими муфассали муносибатҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист масъалаи таҳия ва қабули Кодекси экологӣ бевосита пешбинӣ гардидааст. Тибқи сарҳати 5 банди 12 Концепсияи сиёсати ҳуқуқии ҚТ барои солҳои 2018-2028, ки бо фармони Президенти ҚТ аз 6 феввали соли 2018, №1005 тасдиқ гардидааст, яке аз самтҳои муҳимми сиёсати ҳуқуқии ҚТ-ро такмили қонунгузории ҚТ бо дарназардошти васеъ гардидани доираи муносибатҳои ҷамъиятии моҳиятан ҳаммонанд, ки бо қонунҳо танзим меёбанд ва бояд дар оянда бо тадриҷ кодификатсия карда шаванд, ташкил медиҳад. Мақсади кодификатсия ин бартараф намудани номутобиқатӣ ва кам намудани шумораи санадҳои меъёрии ҳуқуқии ҳаммонанд мебошанд. Азбаски муносибатҳо вобаста ба ҳифзи муҳити зист мураккаб ва гуногунтаркиб мебошанд, қонунгузории экологӣ аз меъёрҳои қонунҳои гуногун иборат мебошад. Таҷдиди назар ба қонунгузории соҳаи экологӣ имрӯз ногузир буда, амалишавии саривақтии он барои пешрафти иқтисодиёти кишвар ва мустаҳкамгардии сиёсати ҳифзи муҳити зисти мамлакат аҳаммияти калон дорад. Инчунин, тибқи банди 862 Барномаи миёнамӯҳлати рушди ҚТ барои солҳои 2021-2025, ки бо қарори Ҳукумати ҚТ аз 30 апрели соли 2021, №168 2 тасдиқ шудааст, масъалаи дақиқ муайян намудани вазифаҳо ва ваколатҳо, инчунин таъмини ҳамохангсозии амалҳои мақомоти давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист тавассути таҳия ва қабули Кодекси экологии ҚТ пешбинӣ гардидааст. Дар банди 4.5. Стратегияи миллии рушди ҚТ барои давраи то соли 2030, ки бо қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии ҚТ аз 1 декабри соли 2016, №636 тасдиқ шудааст, «таҳия ва паҳнкунии Кодекси экологӣ, механизмҳои мутобикат ба тағйирёбии иқлим бо васеъ намудани ҳамкориҳои байналхалқӣ дар ин самт» пешбинӣ гардидааст. Бояд гуфт, ки нақши муҳимми Стратегияи мазкур дар он ифода меёбад, ки дар он ба зарурати қабули як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқии нави кишвар, аз ҷумла, қабули санадҳои кодификатсионӣ (яъне кодексҳо) заминагузори карда шудааст. Дар Стратегияи болозикр дар самти ҳифзи муҳити зист зарурати таҳия ва паҳнкунии Кодекси экологӣ пешбинӣ гардидааст. Ҳамзамон, бояд таъкид дошт, ки тибқи банди 32 Концепсияи пешгӯии инкишофи қонунгузории ҚТ, ки бо фармони Президенти ҚТ аз 19 феввали соли 2011, №1021 тасдиқ шуда буд, бо мақсади таъмини ҳифзи муҳити зист, инчунин иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ ҚТ оид ба ин масъала таҳия ва қабули Кодекси экологии ҚТ зарур шуморида шудааст. Инчунин, банди 17 Барномаи давлатии экологии ҚТ барои солҳои 2023- 2028, ки бо қарори Ҳукумати ҚТ аз 1 марти соли 2023, №53 тасдиқ гардидааст, такмил додани таҳия ва қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зистро муқаррар намудааст. Чунин ҳуҷҷатҳои муҳимми давлатӣ зарурат ва аҳаммияту мавқеи Кодекси экологиро дар низоми санадҳои меъёрии ҳуқуқии кишвар баҳри танзими муносибатҳои муҳимми ҷамъиятӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист дар шароити бӯҳрони экологӣ ва рушди низоми қонунгузори муайян намудаанд. Билохира зарурати таҳия ва қабули

Кодекси экологӣ барои ҚТ дар шароити имрӯза бо дарназардошти сабабҳои иҷтимоию иқтисодӣ ва қоидаҳои ҳуқуқӣ алоқаманд мебошад. Василай иҷтимоию иқтисодии қабули Кодекси мазкур ҳолати экологӣ иқтисодиро дар замони муосир инъикос мекунад, ки аз омилҳои зерин иборат мебошад: бӯҳрони экологӣ, ки боиси рад кардани талаботи амнияти экологӣ ҷамъиятӣ гаштааст; касодии иқтисодӣ ва тезутундшавии масъалаи озӯқаворӣ; гузариш ба иқтисоди бозоргонӣ, иқтисоди «сабз», рақамикунонӣ ва ғайра. Дар раванди таҳияи лоиҳа муқаррароти бандҳои 13, 14 ва 15 Тартиби гузаронидани экспертизаи зиддикоррупсионии санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, санадҳои меъёрии ҳуқуқии хусусияти умумихатмидоштаи вазоратҳо, кумитаҳои давлатӣ, дигар мақомоти давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ва лоиҳаҳои онҳо, арзёбии дохилийдоравии зиддикоррупсионии лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки бо қарори Ҳукумати ҚТ аз 3 июли соли 2014, №355 тасдиқ шудааст, риоя карда шуда, дар он омилҳои бавҷудоварандаи коррупсия ва хавфҳои он мавҷуд намебошанд. 3 Лоиҳаи Кодекси экологӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муҳолифат надошта, амалӣ намудани он аз буҷети давлатӣ хароҷоти иловагиро талаб намекунад. Кумитаи ҳифзи муҳити зисти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон 4 Лоиҳа КОДЕКСИ ЭКОЛОГИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН Кодекси мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва ташкилии муносибатҳоро дар соҳаи экология танзим намуда, ба ҳифз ва истифодаи самаранок, мақсаднок, оқилонаи захираҳои табиӣ равона гардида, таъмини рушди устувори экологӣ, ҳифзи муҳити зист, амнияти экологӣ ва кафолатҳои ҳимояи ҳуқуқҳои субъектҳои муносибатҳои экологиро муайян менамояд. ҚИСМИ УМУМӢ ФАСЛИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ АСОСӢ Моддаи 1. Мафҳумҳои асосӣ Дар Кодекси мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд: 1) амнияти экологӣ - раванди муҳофизавии манфиатҳои ҳаётан муҳими инсон ва ҷамъият, аз таъсири эҳтимолии зараровар ба муҳити зист, ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ; 2) арзёбии экологӣ - раванди муайян кардан, омӯختан, тавсиф ва арзёбии таъсироти эҳтимолии мустақим ва ғайримустақими имконпазирии татбиқи фаъолияти банақшагирифташуда ва ҷорӣ ё ҳуҷҷати таҳияшаванда оид ба муҳити зист; 3) арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист - раванди муайян намудани таъсири имконпазири фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба муҳити зист, тағйири эҳтимолии муҳити зист, инчунин пешгӯӣ намудани вазъи ояндаи он ба мақсади қабули қарор оид ба имконпазир ё имконнопазир будани татбиқи қарорҳои лоиҳавӣ; 4) аудити экологӣ - арзёбӣ ва таҳлили мустақил дар фаъолияти хоҷагидорӣ доир ба риояи талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва методҳои таҳқиқӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ ҷиҳати омода намудани тавсияҳо барои бартараф намудани камбудҳои ошкоршуда; 5) вазъияти фавқулодаи экологӣ - ҳолати хатарноки экологӣ, ки бо мақсади ҳифзи ҳаёт, саломатии инсон ва муҳити зист фавран андешидани тадбирҳои таъҷилиро талаб менамояд; 6) вазъияти хатарноки экологӣ - ҳолате, ки муҳити зист дар натиҷаи таъсири омилҳои антропогенӣ ва табиӣ, аз ҷумла, таъсири офатҳои табиӣ хароб гардидааст ва ё тағйир ёфта, ба вазъияти бад афтодааст ва хатари ин метавонад ба манфиатҳои ҳаётан муҳими инсон ва ҷамъият таҳдид намуда, ҳолатҳои фавқулодари ба вуҷуд орад; 7) газҳои гулхонаӣ - як ҷузъи газии таркиби ҳавои Замин (диоксиди карбон, метан, оксидҳои нитроген ва дигар газҳо) аз пайдоиши табиӣ ё антропогенӣ мебошад, ки радиатсияи электромагнитии инфрасурхро ғуруҳ мебарад ва инъикос мекунад; 8) гуногунии биологӣ - шаклҳои гуногуни организмҳои зиндаи мансуб ба ҳама манбаъҳо, аз ҷумла, экосистемаҳои заминӣ ва обӣ ва комплексҳои экологӣ, ки организмҳои зинда ҷузъи онҳо буда, гуногуниро дар доираи намуд, байни намудҳо ва экосистемаҳо дар бар мегирад; 9) деградатсияи замин (таназзули замин) - маҷмуи равандҳои мебошад, ки боиси паст шудани қабати ҳосилхез, бад шудани ҳолати экологӣ ва беҳдошти замин, инчунин дар натиҷаи таъсири омилҳои табиӣ ё антропогенӣ, ки боиси тағйироти манфии таносуби миқдорӣ ва сифатии хок мегардад; 10) замин - сатҳи болои замин (фазои ҳудудӣ), аз ҷумла, қабати хок, ки дар ҷараёни фаъолият барои қонеъ гардонидани талаботи моддӣ, маънавӣ ва дигар талаботи ҷомеа истифода мешавад ё метавонад истифода шавад; 11) зарар ба муҳити зист - тағйирёбии номатлуби вазъи муҳити зист дар натиҷаи

ифлосшавӣ, ки ба таназзули низомҳои экологӣ ва коҳишёбии захираҳои табиӣ сабаб мегардад; 12) захираҳои табиӣ - ҷузъиёти табиӣ муҳити зист, объектҳои табиӣ ва табиё антропогенӣ, ки инсон истифода мебарад (энергияи офтоб, гармии дохилизаминӣ, ҳавои атмосфера, захираҳои замин, об, ҷангал, сарватҳои зеризаминӣ, маводи радиоактивӣ, олами набототу ҳайвонот ва маҳсули онҳо ва ғайра); 13) иқлим - маҷмуи шароити бисёрсолаи обу ҳаво, ки ба минтақаи муайян хос мебошад; 14) истифодабарандагони табиат - шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари худ захираҳои табиёро истифода мебаранд ва (ё) ҳангоми амалисозии он ба муҳити зист таъсир мерасонанд; 15) истифодаи захираҳои табиӣ - фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар бо истифодаи захираҳои табиӣ, инчунин таъсиррасонии ин фаъолият ба муҳити зист; 16) истифодаи сарватҳои зеризаминӣ - фаъолияти, ки бо омӯзиши геологӣ, истихроҷ, коркард ва истифодаи сарватҳои зеризаминӣ алоқаманд аст; 17) истифодаи оқилонаи сарватҳои зеризаминӣ - маҷмуи тадбирҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, техникӣ, экологӣ ва дигар чорабиниҳо мебошад, ки истифодаи самараноки сарватҳои зеризаминӣ, инчунин ҳифзи дигар ҷузъҳои муҳити зист ва объектҳои табиёро ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар бар мегирад; 18) иттилооти экологӣ - ҳама гуна маълумот дар шакли хаттӣ, визуалӣ, акустикӣ, электронӣ ё шакли дигари моддӣ дар бораи ҳолати муҳити зист, ҷузъиёти он, робитаи мутақобилаи байни ин ҷузъиёт ва омилҳо, аз ҷумла, моддаҳо, энергия, садо, радиатсия, амалҳо ба монанди чорабиниҳои маъмурӣ, созишномаҳои экологӣ, қонунгузорӣ, нақшаҳо ва барномаҳои марбут ба муҳити зист ва хароҷот ҷиҳати татбиқи онҳо, таҳқиқоти иқтисодӣ ва дурнамоҳое, ки ҳангоми қабули қарорҳо оид ба муҳити зист истифода б мегарданд, инчунин амнияти экологӣ, тағйирёбии иқлим, чораҳои мутабиқшавӣ ба он, хизматрасонии экосистема, генофонд ва захираҳои генетикии организмҳои зиндари дар бар мегирад; 19) ифлосшавии муҳити зист - воридшавии моддаҳои хатарноки кимиёвӣ ва биологӣ, токсикологӣ, моддаҳои радиоактивӣ, партовҳо ба муҳити зист, инчунин таъсири садо, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ ва дигар таъсири манфии физикӣ ба муҳити зист; 20) комплекси табиӣ - маҷмуи объектҳои табиӣ, ки аз ҷиҳати функционалӣ ва табиӣ ба ҳам алоқаманд буда, бо нишонаҳои ҷуғрофӣ ва нишонаҳои дигари марбута муттаҳид мебошанд; 21) консерватсияи замин - муваққатан аз гардиши хоҷагидорӣ баровардани қитъаҳои замини таназзулғфта ва камҳосилгашта бо мақсади баланд бардоштан ва беҳтар кардани хусусиятҳои ҳосилхезӣ ва экологии он; 22) қабати озон - қабати атмосфера, ки бо ғилзати баланди молекулаҳои озон ифода ёфта, қобиляти баргардонидани афканишоти нурҳои ултрабунафши офтобро, ки барои мавҷудоти зинда хатарноканд, дорад; 23) ландшафти табиӣ - мавзеи табиӣ, ки дар натиҷаи таъсири антропогенӣ тағйир наёфтааст ва бо намудҳои муайяни релефи маҳал, хок, олами набототи дар шароити ягонаи иқлимӣ ташаккулёфта хос мебошад; 24) лимити истифодаи захираҳои табиӣ - миқдори ниҳиҳои гирифтани истифодаи захираҳои табиӣ ва ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист, ки бо мақсади танзими истифодаи захираҳои табиӣ, истифодаи оқилонаи онҳо, пешгирӣ ва рафъи таъсири номатлуб ба онҳо муқаррар карда мешавад; 25) маърифати экологӣ - раванди таълим, ки мақсади он таълиму тарбия дар руҳияи эҳтиром, ҳифз ва муносибати оқилона ба муҳити зист ва захираҳои табиӣ мебошад; 26) меъёри технологӣ - меъёри имконпазири ихроҷ, партови модда ва микроорганизмҳо, ки барои манбаъҳои доимӣ (статсионарӣ), сайёр ва дигар манбаъҳо, равандҳои технологӣ ва таҷҳизот муқаррар карда мешаванд ва андозаи имконпазири ҳаҷми ихроҷ, партови моддаҳо ва микроорганизмҳоро ба муҳити зист нисбат ба воҳиди маҳсулоти истеҳсолшаванда инъикос менамояд; 27) меъёрҳои имконпазири фишори антропогенӣ ба муҳити зист - меъёрҳое, ки мутабиқи андозаи таъсири маҷмуии имконпазири ҳама манбаъҳо ба муҳити зист ва (ё) ҷузъиёти алоҳидаи муҳити зист дар минтақаҳои мушаххас муқаррар карда шудаанд ва дар сурати риояи онҳо фаъолияти устувори низомҳои экологии табиӣ таъмин ва гуногунии биологӣ ҳифз карда мешавад; 28) меъёрҳои ихроҷи партови моддаҳо ва микроорганизмҳои ифлоскунанда (минбаъд - меъёрҳои ихроҷ ва партов) - маҳдудияти ихроҷ ва партови моддаҳо ва микроорганизмҳои ифлоскунанда ба муҳити зист, ки барои давраи гузаронидани чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист, аз ҷумла, ҷорӣ намудани технологияҳои беҳтарини мавҷуда, бо мақсади ноил

гардидан ба меъёрҳои ҳифзи муҳити зист муқаррар карда мешаванд; 7 29) меъёрҳои ҳифзи муҳити зист - меъёрҳои муқарраргардидаи сифати муҳити зист ва меъёрҳои таъсири имконпазир ба он, ки дар сурати риояи онҳо муҳити зисти барои ҳаёти инсон мусоиди фаъолияти устувори низомҳои экологии табиӣ таъмин ва гуногунии биологӣ ҳифз карда мешавад; 30) минтақаҳои санитарии муҳофизатӣ - ҳудудҳои табиӣ, ки барои таъмини меъёрҳои гигиениии зарурии ғилзати моддаҳои ифлоскунанда дар қабати рӯйизаминии ҳавои атмосфера, ҳифзи захираҳои об, замин, олами набототу ҳайвонот, кам кардани таъсири манфии майдонҳои электромагнитӣ ва таъсири дигари кимиёвӣ ва физикӣ ба аҳолии маҳал муайян гардидаанд; 31) моддаи ифлоскунанда - модда ё омехтаи моддаҳои, ки миқдор ва (ё) таркиби онҳо аз меъёри барои моддаҳои кимиёвӣ, аз ҷумла, радиоактивӣ, дигар моддаҳо ва микроорганизмҳои муқарраргардида, ҳадди имконпазирӣ ғилзат ва ҳадди имконпазирӣ сатҳ зиёд мебошанд ва ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд; 32) мониторинги ҳолати муҳити зист - низоми мушоҳидаи ҳолат ва ифлосшавии ҳавои атмосфера, захираҳои об, хок, инчунин таъмини гирифтани маълумот дар бораи ҳолати муҳити табиӣ ва пешгӯии тағйироти эҳтимолии он; 33) мониторинги экологӣ - маҷмуи тадбирҳо оид ба мушоҳида, арзёбӣ, пешгӯии ҳолати муҳити зист ва ҷузъҳои алоҳидаи он, омилҳои табиӣ ва антропогенӣ таъсир ба онҳо ва манбаъҳои ташаккули онҳо дар асоси ҷенкунии тағйироти нишондодҳои миқдорӣ ва сифатӣ муҳити зист; 34) муҳити зист - муҳити зисти инсон, маҷмуи ҷузъиёти муҳити табиӣ, объектҳои табиӣ, антропогенӣ, табию антропогенӣ, дигар объектҳои моддӣ ва (ё) амали мутақобилаи ин ҷузъиёт, ки ба сифати ҳаёт, шароити фаъолият ва вазъи саломатии инсон таъсир мерасонанд; 35) муҳити зисти мусоид - муҳити зисте, ки сифати он зиндагии солими инсон, фаъолияти устувори низомҳои экологии табиӣ, объектҳои табиӣ ва табию антропогениро таъмин менамояд; 36) назорати экологӣ - маҷмуи чорабиниҳои, ки барои пешгирӣ, ошкор ва рафъ кардани ҳолатҳои риоя накардани санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, таъмини риояи талабот, аз ҷумла, регламент ва стандартҳои экологӣ аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ равона шудаанд; 37) низоми ҳифзи муҳити зист - маҷмуи чорабиниҳои давлатӣ, регламентҳои техникӣ, мақоми ваколатдори давлатӣ, воҳидҳои зерсохтори он, шабакаҳои дар соҳаи муҳити зист сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва молиявӣ амалкунандаи муассисаю ташкилотҳо, ки ба татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ нигаронида шуда, барои иҷрои мақсаду вазифаҳои ягона, афзун гардонидани саҳми ин соҳа дар рушди иҷтимоию иқтисодии кишвар, таъмини амнияти экологӣ ва муҳити зисти мусоид барои инсон муттаҳид карда шудаанд; 38) низоми экологӣ (экосистема) - маҷмуи ягона, устувор, мустақилона инкишофёбанда, танзимшавандаи ҷузъиёти зинда ва ғайризиндаи муҳити зист дар ҳудуди қитъаи муайяни биосферӣ, ки тавассути мубодилаи моддаҳо, энергия ва иттилоот байни ҳам алоқаманд мебошанд; 8 39) объекти антропогенӣ - объекте, ки инсон барои таъмини эҳтиёҷоти иҷтимоии худ сохтааст ва он дорои хусусиятҳои объектҳои табиӣ намебошад; 40) объекти арзёбии экологӣ - фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки нисбати он расмиёти арзёбии экологӣ татбиқ карда мешавад; 41) объекти табиӣ антропогенӣ - объекти табиӣ, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар тағйир ёфтааст ва (ё) объекте, ки аз тарафи инсон сохта шуда, дорои хусусияти объекти табиӣ мебошад ва аҳаммияти рекреатсионӣ ва муҳофизатӣ дорад; 42) объектҳои табиӣ - низоми экологии табиӣ, ландшафтҳои табиӣ ва ҷузъҳои таркибии онҳо, ки хусусиятҳои табиӣ худро нигоҳ доштаанд; 43) партовҳо - моддаҳо ё маводҳои мебошанд, ки дар раванди фаъолияти иқтисодӣ, фаъолияти ҳаётии инсон ба вуҷуд меоянд ва хосиятҳои истеъмолии худро пурра ё қисман гум кардаанд; 44) пирях - ҳаҷми бузурги яхи табиӣ, ки дар натиҷаи табдили боришоти саҳти атмосферӣ ба вуҷуд омадааст; 45) рекултиватсияи замин - маҷмуи чорабиниҳои, ки барои барқарор кардани қабати ҳосилхези хок ва ҳолати табиӣ он равона карда шудаанд; 46) рушди устувори экологӣ - раванди рушди ҷомеа, ки ҳалли мутавозини вазифаҳои иҷтимоиву иқтисодӣ, дар як вақт нигоҳдории муҳити зисти мусоид ва иқтисодии захираҳои табииро бо мақсади қонеъ гардонидани талаботи наслҳои имрӯза ва ояндаи инсон таъмин менамояд; 47) сайёҳии экологӣ - намуди сайёҳие, ки дар муҳити табиат сурат гирифта, мақсади он тамошои манзараҳои табиӣ,

дастгирии ҳифзи муҳити зист ва ҳалалдор насохтани ягонагии низоми экологӣ мебошад; 48) соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ - яке аз соҳаҳои муайяни муносибатҳои ҷамъияти мебошад, ки робитаи байни организмҳои зинда ва муҳити зисти онҳоро танзим намуда, самтҳои сиёсати давлатӣ, идоракунӣ, ҳифзи муҳити зист, иттилоот, мониторинг, экспертиза, аудит, арзёбӣ, назорат, маърифат, талаботҳои экологӣ оид ба ҳифз ва истифодаи объектҳои экологӣ (замин, ҳок, сарватҳои зеризаминӣ, объектҳои об, ҷангал, ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, олами набототу ҳайвонот, шикор, ҳавои атмосфера, фаъолияти обӯҳавошиносӣ, қабати озон, тағйирёбии иқлим, ҳифзи пирияхҳо ва ғайра) ва дигар самтҳои ба он алоқамандро дар бар мегирад; 49) сифати муҳити зист - вазъи муҳити зист, ки бо нишондиҳандаҳои физикӣ, кимиёвӣ, биологӣ, нишондиҳандаҳои дигар ва (ё) маҷмуи онҳо ифода мегардад; 50) стандарти экологӣ - меъёрҳои ҳадди ҷои тасдиқшуда, ки раванди истифодаи техника ва технологияро ҳангоми истеҳсол, нигоҳдорӣ, интиқол ва истифодаи маҳсулот таъмин менамояд; 51) стандартҳо ва қоидаҳои истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ - санадҳои меъёрии техникӣ, ки талаботи ҳатмии беҳатарии 9 экологиро ҳангоми истифода ва ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ муқаррар менамоянд; 52) талаботи экологӣ нисбат ба объектҳои экологӣ - шартҳои ҳатмӣ, маҳдудият ё маҷмуи онҳо ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар бо мақсади ҳифз ва истифодаи объектҳои экологӣ, ки тибқи қонунгузориҳои экологӣ муқаррар карда мешавад; 53) тарбияи экологӣ - раванди мунтазам, бонизом ва мақсадноке, ки ба ташаккули муносибатҳои эҳтиёткоронаи шахс ба табиат ва меъёрҳои ахлоқию фарҳангии рафтор нисбат ба муҳити зист, идоракунӣ ва амнияти экологӣ бо мақсади рушди маънавӣ, ахлоқӣ, эҷодӣ, ҷисмонӣ ва касбии шахс, қонеъ гардонидани талабот ва манфиатҳои таълимии ӯ амалӣ карда мешавад; 54) таълими экологӣ - раванди таълиму тарбия, ки ба ташаккули фарҳанги экологӣ, низоми тамоюлҳои арзишӣ, меъёрҳои ахлоқию маънавии рафтор, гирифтани дониши махсус ва андӯштани таҷриба дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, инчунин паҳн кардани донишҳои экологӣ, аз ҷумла, тавассути воситаҳои ахбори омма, шабакаҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, муассисаҳои таҳсилоти зинаҳои гуногун, осорхонаҳо, китобхонаҳо, муассисаҳои фарҳангӣ, экологӣ, ташкилотҳои варзишӣ ва сайёҳӣ мебошад; 55) таъмини амнияти экологӣ - маҷмуи чорабиниҳо, ки барои пешгирии пайдоиш ва густариши вазъияти хатарноки экологӣ ва рафъи оқибатҳои онҳо андешида мешаванд; 56) таъсири антропогенӣ - маҷмуи таъсиррасонии мустақим ва ғайримустақими фаъолияти инсон ба муҳити зист; 57) таъсири манфӣ ба муҳити зист - тағйирёбии ҳолати муҳити зист, ки пурра ё қисман дар натиҷаи таъсиррасонии объекти фаъолияти хоҷагидорӣ ба вуҷуд омадааст; 58) таъсири фаромарзӣ - таъсир ба муҳити зисти давлати ҳамсарҳад, ки метавонад дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда пайдо шавад; 59) таъсиррасонӣ ба муҳити зист - оқибатҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда барои муҳити зист, ки ба саломатӣ ва амнияти аҳоли, объектҳои олами наботот, ҳайвонот, ҳок, ҳавои атмосфера, захираҳои об, замин, иқлим, ландшафт, ёдгориҳои мероси таърихӣ фарҳангӣ ва дигар объектҳои моддӣ ё робитаи мутақобилаи онҳо, инчунин ба шароити иҷтимоӣ иқтисодӣ таъсири манфӣ мерасонанд; 60) фармоишгари фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда - шахси воқеӣ ва ҳуқуқие, ки барои оморасозии ҳуҷҷатҳо оид ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, аз ҷумла, оид ба маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист масъул мебошад; 61) фарҳанги экологӣ - маҷмуи муносибатҳои иҷтимоӣ, арзишҳои ахлоқӣ, меъёр ва усулҳои таъсири мутақобилаи ҷамъият ва муҳити зист, ки ташаккули дониш ва маърифати экологӣ дар шуур ва ахлоқи ҷамъиятии одамон равона гардида, ба ҳаёти солим, болоравии маънавиёти ҷамъият, 10 рушди устувори иҷтимоӣ иқтисодӣ, таъмини амнияти экологии давлат ва ҳар фарди алоҳида мусоидат менамояд; 62) фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда - фаъолияти инъикосёфта дар ҳуҷҷати лоиҳавӣ оид ба сохтмон, азнавсозӣ, васеъкунӣ, бозсозии техникӣ, тағйири самти истеҳсолот, истифодаи объектҳо ва дигар фаъолият, ки ба истифодаи захираҳои табиӣ алоқаманд мебошад ва (ё) метавонад ба муҳити зист таъсир расонад; 63) хатари экологӣ - эҳтимолияти пайдо гардидани ҳолате, ки барои муҳити

зист ва саломатии инсон оқибати номусоид дошта, дар натиҷаи таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари манфӣ ҳолатҳои фавқулодаи дорои хусусияти табиӣ ва техногенӣ ба вуҷуд меояд; 64) хок - қабати болоии табиӣ ё дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари тағйирёфтаи замин, ки аз моддаҳои минералӣ ва органикӣ, об, ҳаво, организмҳои ҳокӣ ва самарҳои фаъолияти ҳаёти онҳо иборат буда, хусусияти ҳосилхезӣ, сохт ва хусусиятҳои дигари барои мавҷудияти набототу ҳайвонот ва ҳаёту фаъолияти инсон зарурро дорад; 65) ҳавои атмосфера - қабати газҳое, ки заминро иҳота карда, аз нитроген, оксиген, омехтаи газҳои инертӣ, диоксиди карбон, озон ва дигар газҳо иборат мебошад; 66) ҳифзи замин - маҷмуи чорабиниҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ, технологӣ ва дигар чорабиниҳое, ки ба таъмини истифодаи мақсаднок, оқилона, пурра ва самараноки он, барқароркунӣ ва баланд бардоштани маҳсулнокии хок, пешгирӣ аз таназзулӣ, пешгирии таъсиррасонии манфии антропогенӣ ба замин ва баланд бардоштани ҳосилхезии замин равона шудааст; 67) ҳифзи муҳити зист - маҷмуи чорабиниҳои давлатӣ ва ҷамъиятии дорои хусусияти ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, илмӣ, технологӣ, маърифатӣ ва байналмилалӣ, ки ба таъмини ҳамоҳангии муносибати мутақобилаи ҷамъият ва табиат дар асоси ҳифз ва барқарорсозии муҳити табиӣ, истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, беҳтар намудани сифати муҳити зисти инсон, пешгирӣ ва рафъи таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар ба муҳити зист, инчунин бартараф намудани оқибатҳои он равона гардидаанд; 68) ҳифзи ҳавои атмосфера - фаъолияти мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, шаҳрвандон ва субъектҳои хоҷагидоре, ки ба нигоҳдорӣ ва барқарорсозии сифати ҳавои атмосфера тавассути коҳиши ифлосшавӣ ва (ё) пешгирии он равона гардидааст; 69) ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ - маҷмуи шартҳо ва чорабиниҳое, ки барои пешгирӣ намудани истифодаи ғайриоқилона ва хароб гаштани сарватҳои зеризаминӣ, таъмини талаботи муқарраргардида оид ба омӯзиш, азхудкунӣ ва истифодаи онҳо, фароҳам овардани шароити мусоид барои талафоти камтарини сарватҳои зеризаминӣ нигаронида шудаанд; 70) ҳифзи хок - маҷмуи чораҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ ва тадбирҳои дигари оқилонаи истифодаи хок, ҳифз ва пешгирӣ кардани он аз 11 харобшавӣ, таъсироти манфии табиӣ ва техногенӣ, ифлосшавӣ аз маводи биологӣ, кимиёвӣ, радиологӣ ва токсикологӣ; 71) ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда - қитъаҳои замин, об ва фазои онҳоро иҳотакардае, ки дар онҳо комплексҳо ва объектҳои табиӣ дорои аҳаммияти махсуси ҳифзи муҳити зист, илмӣ, фарҳангӣ, эстетикӣ, рекреатсионӣ ва солимгардонӣ ҷойгир буда, пурра ва ё қисман аз истифодаи хоҷагидорӣ гирифта шудаанд ва барои онҳо низоми махсуси ҳифз муқаррар шудааст; 72) ҷузъҳои муҳити табиӣ - замин, қаъри он, хок, захираҳои об, ҳавои атмосфера, олами наботот ва ҳайвонот, дигар организмҳо, инчунин қабати озони атмосфера ва фазои кайҳонии атрофи Замин; 73) шикор - намуди фаъолият оид ба истифодаи объектҳои олами ҳайвонот бо роҳи ҷустуҷӯ, таъқиб ва пайгирӣ кардан бо мақсади ба даст овардани (тавассути дошта гирифтани ё парондан) ҳайвоноту парандаҳои ваҳшӣ, ки дар табиат дар ҳолати озод ё дар шароити нимозод мавҷуданд; 74) экспертизаи экологӣ - муқаррар намудани мутобиқат ё номутобиқати ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ба талаботи меъёрҳои сифати муҳити зист, қонунгузориҳои экологӣ, санадҳои меъёрии техникӣ, амнияти экологӣ, истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва таъмини рушди устувори экологӣ.

Моддаи 2. Қонунгузориҳои экологӣ

Қонунгузориҳои экологӣ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Кодекси мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, иборат мебошад.

Моддаи 3. Муносибатҳое, ки қонунгузориҳои экологӣ танзим менамояд

1. Қонунгузориҳои экологӣ муносибатҳои вобаста ба алоқамандии мутақобилаи ҷамъият ва муҳити зистро дар раванди амалӣ сохтани фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолиятҳо, ки ба муҳити зист таъсир мерасонанд, танзим менамояд.

2. Муносибатҳои вобаста ба ҳифз ва истифодаи захираҳои табиӣ, замин, сарватҳои зеризаминӣ, об, ҷангал, гуногунии биологӣ, объектҳои махсуси таърихӣ фарҳангӣ ва дигар захираҳои табиӣ, агар дар Кодекси мазкур муқаррар нагардида бошанд, тибқи қонунгузориҳои соҳавӣ танзим карда мешаванд.

3. Муносибатҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи экология, ки таъмини беҳдошти санитарӣ-эпидемиологӣ аҳоли, муайян ва татбиқи иҷрои талаботҳои ҳатмӣ, ихтиёрӣ ба маҳсулот, кор,

хизматрасонӣ, баҳогузори ва тасдиқи мувофиқат, аккредитатсия дар соҳаи танзими техникӣ ва стандартӣ, истифодаи энергияи атомӣ ва таъмини амнияти радиатсионии аҳоли, муомилот бо партовҳо ва таъмини амнияти экологӣ, ки ҳангоми пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои табиӣ ва техногенӣ ба вучуд меоянд, захираҳои моҳӣ, чарогоҳҳо, занбӯриасалпарварӣ, 12 парандапарварӣ, захираҳои генетикӣ, агар дар Кодекси мазкур муқаррар нагардида бошанд, бо қонунгузори соҳавӣ танзим карда мешаванд. 4. Муносибатҳо вобаста ба ҳуқуқи моликият ва ҳуқуқҳои дигари ашёӣ ба захираҳои табиӣ бо дарназардошти меъёрҳои Кодекси мазкур, тартиби муқаррарнамудани қонунгузори маданӣ ва қонунгузори соҳавӣ танзим карда мешавад. Моддаи 4. Мақсад ва вазифаҳои қонунгузори экологӣ 1. Мақсади қонунгузори экологӣ аз муайян кардани заминаи ҳуқуқӣ, вазифаҳо ва принципҳо, инчунин механизмҳои татбиқи сиёсати ягонаи давлатии экологӣ ҷиҳати ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ иборат аст. 2. Вазифаҳои қонунгузори экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) таъмини сатҳи баланди ҳифзи муҳити зист тавассути татбиқи танзими давлатӣ, ки ба пешгирии ифлосшавии муҳити зист, пешгирии зарари экологӣ дар ҳама шакл ва таъмини рафъи оқибатҳои зараровари экологӣ, инчунин тадриҷан кам кардани таъсири манфии антропогенӣ ба муҳити зист нигаронида шудааст; 2) таъмини муҳити зисти мусоид барои ҳаёт ва саломатии инсон; 3) таъмини асосҳои рушди устувори экологӣ; 4) таъмини саҳми давлат дар таҳкими воқуниши глобалӣ ба таҳдиди тағйирёбии иқлим дар заминаи рушди устувори экологӣ, инчунин дар татбиқи барномаҳои байналмилалӣ, минтақавӣ ва фаромарзӣ оид ба ҳифзи муҳити зист, мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва гузариш ба иқтисоди «сабз»; 5) ҳифз, нигоҳдорӣ ва барқароркунии муҳити зист, аз ҷумла, ҳудудҳо ва объектҳои дорои арзиши махсуси экологӣ, илмӣ, таърихӣ, фарҳангӣ ва рекреатсионӣ; 6) ташаккул додани низоми самарабахши идоракунии давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, ки ҳамкориҳои мутақобила ва ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатиро таъмин менамояд; 7) ҳавасмандгардони ҷалби сармоягузориҳои «сабз» ва истифодаи васеи беҳтарин техника, технология ва таҷрибаҳои пешқадам, кам кардани ҳаҷм ва коҳиши хатари партовҳои ҳосилшуда ва идоракунии самараноки онҳо, истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия, сарфаи об, инчунин татбиқи тадбирҳо оид ба баланд бардоштани самаранокии энергия, истифодаи устувор, барқарорсозӣ ва истеҳсоли тақрорӣ захираҳои табиӣ; 8) таъмини доимӣ ва мунтазами ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, таҳлил ва паҳн кардани иттилооти экологӣ, аз ҷумла, бо истифода аз технологияҳои муносири рақамӣ, инчунин таъмини ҳуқуқи ҳар як шахс ба дастрасии иттилооти экологӣ, муайян кардани шартҳои асосӣ, тартиб ва хусусиятҳои татбиқи ин ҳуқуқҳо; 9) таъмини шаффофият ва иштироки ҷомеа дар ҳалли масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ва рушди устувори экологӣ; 10) таъмини мониторинги самараноки муҳити зист ва назорати экологӣ; 11) фароҳам овардани шароит барои ҷалби маблағгузориҳо ба тадбирҳои ҳифзи муҳити зист, навсозии иншоотҳои мавҷуда ва сохтмони инфрасохтори нав, ки дараҷаи баланди ҳифзи муҳити зистро таъмин менамояд; 12) таъмини иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ ва уҳдадорӣҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон, рушди ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 13) ташаккули фарҳанги экологӣ дар ҷомеа, пешбурди донишҳои экологӣ дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот, рушди маърифати экологӣ ва маърифатнокӣ бо мақсади таъмини рушди устувори экологӣ; 14) мустаҳкам намудани қонуният ва тартибот дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ва таъмини амнияти экологӣ. Моддаи 5. Субъект ва объектҳои танзими муносибатҳои экологӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, мақомоти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот субъекти муносибатҳои экологӣ мебошанд. 2. Объектҳои танзими муносибатҳои экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) ҳуқуқи шаҳрвандон ба таъмини муҳити зисти мусоид; 2) таъмини амнияти экологӣ ҳангоми банақшагирии фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар шаклҳои фаъолият, инчунин маҳсулот ва хизматрасонӣ; 3) чорабиниҳо оид ба истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, ҳифзи гуногунии биологӣ, ҳифзи намудҳои нодир ва таҳти хатари нобудшавӣ қарордошта, ки дар Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ гардидааст, дастгирӣ ва рушди шабакаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва объектҳои мероси табиӣ фарҳангии мақоми милли ва байналмилалӣ дошта; 4) фаъолият оид ба омӯзиши равандҳои омилҳои таъсиррасонии табиӣ, антропогенӣ, табиӣ антропогенӣ ба муҳити зист ва саломатии

инсон. 3. Объекти муносибатҳои дигари марбут ба истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, ҳифзи муҳити зист ва кафолати таъмини амнияти экологӣ, ки тибқи қонунгузори соҳавӣ муайян карда мешаванд, меёриҳои онҳо бояд ба қонунгузори экологӣ мувофиқат намоянд. Моддаи 6.

Объектҳои экологӣ 1. Ҷузъҳои муҳити зист, аз ҷумла захираҳои замин, об, қангал, сарватҳои зеризаминӣ, ҳавои атмосфера, қабати озон, олами набототу ҳайвонот, гуногунии биологӣ, ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, генофонди генетикӣ ва захираҳои генетикии организмҳои зинда, объектҳои табиӣ, антропогенӣ ва табию антропогенӣ объектҳои экологӣ буда, онҳо аз ифлосшавӣ, нобудшавӣ, вайроншавӣ, камшавӣ, осеб дидан, харобшавӣ ва дигар таъсири номатлуби ғайрихоҳона ва ғайрихоҳона дигари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳифз карда мешаванд. 2. Объектҳои экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифз ва истифода мегарданд. Моддаи 7. Асосҳои рушди устувори экологӣ 14 Нишондиҳандаҳои асосҳои рушди устувори экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) ноил шудани давлат ба таъмини муҳити зисти мусоид барои ҳаёт ва саломатии инсон; 2) ҳифзи муҳити зист ва нигоҳдории гуногунии биологӣ; 3) ташаккулдиҳӣ ва нигоҳдории устувори истеҳсолот ва истеъмолот, аз ҷумла, кам кардани таъсири антропогенӣ ба муҳити зист, истифодаи оқилонаи захираҳои барқарорнашавандаи табиӣ, рушди низоми муомилот бо партовҳо бо мақсади баланд бардоштани сатҳи некуаҳволӣ ва сифати зиндагии аҳоли; 4) нигоҳ доштани манфиатҳои миллӣ дар масъалаи истифодаи захираҳои табиӣ ва таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 5) таъмини ҳифз, нигоҳдорӣ, ғайрихоҳона устувори низомҳои экологии табиӣ, гуногунии биологӣ ва андешидани тадбирҳо оид ба беҳтар намудани он, пешгирии зарар ба муҳити зист, мубориза бар зидди биеёновшавӣ; 6) таъмини ҳуқуқи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба дастрасии иттилооти экологӣ ва иштироки ҷомеа дар ҳалли масъалаҳои экологӣ ва рушди устувори он; 7) иштироки давлат дар масъалаҳои глобалии экологӣ, аз ҷумла, таҳдидҳои тағйирёбии иқлим тавассути татбиқи чорабиниҳо оид ба пешгирии тағйирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба он, инчунин амалӣ намудани чорабиниҳо оид ба ҳифзи қабати озон; 8) ҳамкориҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади нигоҳ доштан, ҳифз ва барқарор кардани вазъи солим ва экосистемаи Замин; 9) мутобиқсозии қонунгузори экологӣ бо принципҳои меёриҳои ҳуқуқи байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст; 10) танзими воридот ва содироти ҳама гуна мавод ва моддаҳое, ки ба муҳити зист ё ба саломатии инсон зарар мерасонанд, тавассути сарҳади давлатӣ, аз ҷумла, андешидани чораҳои пешгирикунанда тибқи принципи хатари эҳтимолии экологӣ. Моддаи 8. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ маҷмуи чорабиниҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ, ташкилӣ, илмӣ, маърифатӣ, фарҳангӣ, иттилоотӣ, иҷтимоиву инфрасохторӣ ва дигар чорабиниҳои таъсиррасонии давлатӣ мебошанд, ки ба таъмини ҳифз ва истифодаи оқилонаи самараноки захираҳои замин, об, сарватҳои зеризаминӣ, ҳавои атмосфера, олами набототу ҳайвонот ва дигар захираҳои табиӣ барои манфиати халқ равона карда шудаанд. 2. Барои татбиқи сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ низоми ҳифзи муҳити зист ташкил карда мешавад, ки он ба таъмини ҳуқуқи инсон барои муҳити зисти солим ва мусоид нигаронида шудааст. 3. Асоси ташкили сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ аз қонунгузори экологӣ ва ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ иборат мебошад. 15 Моддаи 9. Экологияи рақамӣ 1. Рақамикунони муносибатҳои экологӣ тавассути таъсиси «Низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ ва захираҳои иттилоотӣ», ки ба амалисозии ҳадафҳои рушди устувори экологӣ, пешгирии ҳолатҳои фавқулодаи экологӣ, амалисозии чораҳои ошкорбаёнӣ ва демократикунони ҷомеа дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва захираҳои табиӣ мусоидат менамояд, инчунин бо мақсади фароҳам овардани шароити дастрасии табақаҳои васеи аҳоли ба захираҳои иттилоотии экологӣ, амалинамоии мониторинги афкори ҷамъиятии аҳоли доир ба мушкилоти экологӣ, самаранокии истифодаи захираҳои табиӣ, баланд бардоштани истеҳсолоти ҷамъиятӣ ва беҳсозии шароити иҷтимоию иқтисодӣ ҳаёти аҳоли ба роҳ монда мешавад. 2. Рақамикунони муносибатҳои экологӣ мутобиқи Кодекси мазкур, санадҳои меъриҳои ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар доираи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ амалӣ карда мешавад. БОБИ 2. ПРИНЦИПҲОИ

ҚОНУНГУЗОРИИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 10. Принципи пешгирӣ Ҳама гуна фаъолияте, ки боиси ифлосшавии муҳити зист, таназзули муҳити табиӣ мегардад ё метавонад боиси зарари экологӣ ва расонидани зарар ба ҳаёт ва саломатии инсон гардад, дар доираи муқаррарнамудаи Кодекси мазкур танҳо дар сурате иҷозат дода мешавад, агар дар манбаи таъсир ба муҳити зист тамоми чораҳои зарурӣ барои пешгирии сар задани ин оқибатҳо таъмин карда шаванд. Моддаи 11. Принципи эҳтиётӣ Агар дар натиҷаи ҳама гуна фаъолияте, ки барои муҳити табиӣ ва (ё) ҷузъҳои алоҳидаи он оқибатҳои назаррас ва бебозгашт дорад ё ба ҳаёт ва саломатии инсон зарар расонида метавонад, хавфи расонидани зарари экологӣ вучуд дошта бошад, сарфи назар аз набудани дар сатҳи ҳозираи донишҳои илмӣю техникий қобилияти асоснок кардан ва ба қадри кифоя баҳодидҳои эҳтимолияти ба амал омадани ин оқибатҳои манфӣ барои пешгирӣ кардани чунин оқибатҳо бо хароҷоти аз ҷиҳати иқтисодӣ қобили қабул чораҳои мутаносиб андешида шаванд. Моддаи 12. Принципи ислоҳнамоӣ Зарари экологӣ бояд пурра бартараф карда шавад. Агар пурра бартараф намудани зарари расонида ба муҳити зист имконнопазир бошад, оқибатҳои он ба қадри имкон бо дараҷаи ҳозираи тараққиёти илмӣю техника кам карда шаванд. Ба андозае, ки оқибатҳои зарари экологӣ бартараф нашудаанд ё ҳадди ақал кам карда нашудаанд, иваз намудани онҳо бо роҳи гузаронидани ислоҳоти алтернативӣ тибқи Кодекси мазкур таъмин карда мешавад. Моддаи 13. Принципи мутаносибӣ 16 Чораҳои ҳифзи муҳити зист то андозае пешниҳод карда мешаванд, ки онҳо барои ноил шудан ба мақсад ва вазифаҳои қонунгузориҳои экологӣ кифоя бошанд. Моддаи 14. Принципи «ифлоскунанда пардохт мекунад» Шахсе, ки фаъолияташ боиси ифлосшавии муҳити зист, таназзули муҳити табиӣ мегардад ё метавонад боиси он гардида, дар ҳама гуна шакл зарари экологӣ ба ҳаёт ва саломатии инсон зарар расонад, тамоми хароҷоти амалигардониро тибқи талаботи муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба пешгирӣ ва назорати оқибатҳои манфии фаъолияти он, аз ҷумла, рафъи зарари экологӣ тибқи принципи ислоҳнамоӣ ба зимма мегирад. Моддаи 15. Принципи рушди устувори экологӣ Истифодаи табиат ва захираҳои табиӣ бояд устувор бошад. Давлат идоракунии мутаносиб ва оқилонаи захираҳои табиӣро ба манфиати наслҳои ҳозира ва оянда таъмин менамояд. Ҳангоми қабули қарорҳо оид ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ба ҳифзи низомҳои экологии табиӣ ва таъмини фаъолияти устувори онҳо, сарфаи об, энергия ва баланд бардоштани самаранокии энергия, истифодаи манбаъҳои барқароршавандаи энергия, ҳосилшавии партовҳо ва истифодаи онҳо ҳамчун захираҳои дуюмдараҷа афзалият дода мешавад. Моддаи 16. Принципи ҳамгирӣ Сиёсати давлатӣ дар тамоми соҳаҳои фаъолияти иқтисодӣ ва иҷтимоӣ бо назардошти таносуби байни вазифаҳои рушди иҷтимоӣю иқтисодӣ ва зарурати таъмини асосҳои рушди устувори экологӣ, аз ҷумла, дараҷаи баланди ҳифзи муҳити зист ва баланд бардоштани сифат ташаккул ва амалӣ карда мешавад. Моддаи 17. Принципи дастрасии иттилооти экологӣ Давлат дар асоси шартномаҳои байналмилалӣ дастрасии иттилооти экологиро бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ таъмин менамояд. Моддаи 18. Принципи иштироки ҷомеа Ҷомеа ҳуқуқ дорад дар қабули қарорҳое, ки ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ва рушди устувори экологӣ дахл доранд, тибқи шартҳо ва тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур иштирок намояд. Иштироки самараноки аҳли ҷомеа дар қабули қарорҳо аз рӯйи масъалаҳое, ки ба манфиатҳои ҳифзи муҳити зист ва рушди устувори давлат дахл доранд, аз марҳилаи аввал, ки тамоми имкониятҳо барои баррасии вариантҳои гуногун кушодаанд, таъмин карда мешавад. Мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор ошкорбаёнӣ қарорҳои қабулшавандаеро, ки метавонанд ба ҳолати муҳити зист таъсир расонанд, дар шароити баёни андешаи аҳли ҷомеа ва ба инобат гирифтани онҳо ҳангоми қабули ин қарорҳо таъмин менамоянд. 17 Моддаи 19. Принципи равиши экосистема Ҳангоми банақшагирӣ ва қабули қарорҳо аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор, ки дар натиҷаи татбиқи онҳо оқибатҳои манфӣ ба ҳолати муҳити зист ба миён меояд ё метавонад ба миён ояд, инчунин бояд тамомият ва ҳамбастагии табиӣю низомҳои табиӣю экологӣ, организмҳои зинда, ландшафтҳои табиӣ ва дигар объектҳои табиӣ, антропогенӣ, табиӣю антропогенӣ ва зарурати нигоҳ доштани мувозинати табиӣю муҳити табиӣ ба назар гирифта шаванд. Дар ин маврид ба ҳифзи ландшафтҳои табиӣ, комплексҳои табиӣ ва гуногунии биологӣ, нигоҳ доштан ва

фаъолияти устувори низомҳои табиӣи экологӣ, инчунин пешгирии таъсири манфӣ ба хизматрасониҳои чунин низомҳои экологӣ афзалият дода мешавад. Моддаи 20. Принципи рушди иқтисодиёти «сабз» Иқтисодиёти «сабз» дар муносибатҳои экологӣ бо назардошти нишондодҳои адолат (баробарии дастрасӣ ба табиат), эҳтиром (ба шукуфой ва некуаҳволӣ), эҳтиёткорӣ (баҳисобгирии сарбориҳои ҳудудӣ ба сайёра), иштирок (иштироки васеъ ҳангоми қабул кардани қарорҳо), идоракунӣ (ба низом даровардани фаъолият), устуворӣ (ноил гардидан ба устувори иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ), самаранокӣ (истеҳсоли устувор ва истеъмоли босубот), робитаи байни наслҳо (сармоягузорӣ барои оянда) асос меёбад. Моддаи 21. Принципи «риояи эҳтиёткорӣ» Принципи мазкур масъулияти ахлоқии ҳар як шахсеро дар бар мегирад, ки бо моддаҳои хатарнок, партовҳо ё таҷҳизотҳои ба он алоқаманд кор мекунад ё ҳангоми иҷрои ин вазифа онро идора мекунад, ба эҳтиёткориҳои баланд масъул мебошад. Принципи мазкур дар ҳолате, ки ҳамаи ҷонибҳо, иштирокчиёни истеҳсол, нигоҳдорӣ, интиқол, коркард ва нобудсозии партовҳои хатарнок (аз ҷумла, радиоактивӣ, тиббӣ ва ғайра) ба таври муқарраршуда ба қайд гирифта шудаанд ё дорои иҷозатнома барои истеҳсол, қабул ва коркарди категорияҳои партовҳои муайяншуда мебошанд, беҳтар амалӣ мегардад. Моддаи 22. Принципи «харидаи сабз» Принципи мазкур харидаи молҳо ва хизматрасониҳоро дар бар мегирад, ки аз нуқтаи назари таъсириноки ба муҳити зист зарари камтарин мерасонад: мутобиқи қоидаҳои байналмилалӣ «харидаи сабз» ҳамаи маводе, ки барои харидорӣ намудан ба нақша гирифта шудаанд, ба маҳакхое, ки интиҳоби маҳсулоти захрнокиаш камтарин ва хатарнокиаш камро бидуни зарар ба самаранокӣ кор таъмин намоянд, бояд ҷавобгӯ бошанд. БОБИ 3. ИДОРАКУНИИ ДАВЛАТӢ ДАР СОҲАИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҲОИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 23. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 18 1. Ба салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ дохил мешаванд: 1) пешбурди сиёсати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 2) тасдиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 3) ҳавасмандгардонии таҳқиқоти илмӣ ва илмӣи техникӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, таъмини амнияти экологӣ ва идоракунӣи устувори истифодаи табиат; 4) маблағгузорӣ ва таъминоти моддию техникии чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист дар доира ва ҳаҷми муқаррарнамудаи буҷети давлатӣ; 5) муайян ва амалӣ намудани ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 6) ташкил, азнавташкилдихӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣи маҳсус муҳофизатшавандаи дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ; 7) тасдиқи тартиби муайян намудани меъёрҳои пардохт барои истифодаи объектҳои олами наботот ва ҳайвонот; 8) муқаррар намудани ҳиссаи (квота)-и истифодаи олами наботот ва ҳайвоноти нодир, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд; 9) тасдиқ намудани Низомномаи Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон; 10) қабули қарор оид ба лоиҳакашӣ, ҷойгиркунӣ, сохтмон, азнавсозӣ, ба истифода додан ва аз истифода баровардани объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда, инчунин рӯйпӯш кардани маҳфӯзгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ; 11) амалӣ намудани салоҳияти дигари пешбиниамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. 2. Салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба талаботҳои экологӣ дар самти истифода ва ҳифзи замин, об, ҷангал, сарватҳои зеризаминӣ ва дигар объектҳои экологӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. Моддаи 24. Ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ мувофиқан мақоми иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ мебошад, ки амалисозии сиёсати давлатиро дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ва ҳифзи муҳити зист таъмин менамояд. 2. Ба ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ дохил мешаванд: 1) амалӣ намудани сиёсати давлатии экологӣ, идоракунӣи соҳаи экология, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, аз ҷумла, ҳифзи муҳити зист, ёдгориҳои табиӣ, гуногунии биологӣ, олами набототу ҳайвонот, захираҳои обӣ, замин, ҷангал, ҳавои атмосфера, ифлоскунандаҳои устувори органикӣ, ҳудудҳои табиӣи маҳсус муҳофизатшаванда, обӯҳавошиносӣ, 19 тағйирёбии иқлим, биёбоншавӣ, муомилот бо партовҳо,

қабати озон ва амнияти кимиёвӣ; 2) ҷамоҳангсозии фаъолияти вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳудидоракунии шаҳрак ва деҳот, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар соҳаи экология, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 3) амалӣ намудани назорати давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар фаъолияти субъектҳои хоҷагидорӣ ва дигар фаъолият, новобаста аз шакли ташкили ҳуқуқӣ ва моликият; 4) дар доираи ваколати худ, таҳия ва тасдиқи ҳуҷҷатҳои методӣ, дастурамалҳо, меъёрҳо, стандартҳои экологӣ, регламентҳои техникӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрӣ дар соҳаи экология, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 5) тасдиқи меъёрҳои ҳадди ҷоизи ғилзати моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, об, хок, инчунин дараҷаи таъсири зараровари физикӣ (садо, ларзиш, радиатсия, майдони электромагнитӣ); 6) ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ирсол намудани таклифу пешниҳодҳо оид ба боздоштан, маҳдуд ё қатъ намудани фаъолияти субъектҳои хоҷагидор, новобаста аз шакли моликиятшон ҳангоми риоя накардани талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи экология; 7) гузаронидани экспертизаи экологии лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки ба муҳити зист, ҳифз ва истифодаи захираҳои табиӣ таъсири имконпазир доранд; 8) таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар соҳаи экология ва ҳифзи муҳити зист, ҳисобот ва гузоришҳои миллӣ оид ба вазъи муҳити зист, инчунин нақшаҳои маҷмуии истифода, барқарорсозӣ ва ҳифзи захираҳои табиӣ, иштирок дар татбиқи онҳо; 9) иштирок дар таҳия ва татбиқи барномаҳои экологии байналмилалӣ минтақавӣ, амалисозии чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист ва дигар чорабиниҳои, ки барои беҳдошти вазъи муҳити зист андешида мешаванд, аз ҷумла, дар минтақаҳои офати экологӣ; 10) анҷом додани амалҳои пешбининамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавриди ба ҷавобгариӣ маъмурӣ ва ҷиноятӣ кашидани шахсони гунаҳкор; 11) ба суд пешниҳод намудани даъво дар хусуси ситонидани ҷарима, ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи риоя накардани қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи экология ва ҳифзи муҳити зист расонида шудааст, ҳамчунин пардохти ҳатмии маблағҳо барои ифлос кардани муҳити зист ва дигар намудҳои таъсири зарарнок ба он; 12) пешниҳод оид ба таъсисдиҳӣ, азнавташкिल्кунӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, идоракунӣ чунин ҳудудҳо, назорати ҳифз ва истифодаи онҳо; 13) иштирок дар ташкил, татбиқ ва рушди маърифати экологӣ ва ташаккули фарҳанги экологӣ; 20 14) гузаронидани таҳқиқоти илмӣ ва омӯзиши масъалаҳои ҳифзи муҳити зист, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, гуногунии биологӣ, захираҳои об, олами набототу ҳайвонот, захираҳои моҳӣ, партовҳо, обҳавошиносӣ, ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва тағйирёбии иқлим тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ; 15) бо тартиби муқаррарнамуда маҳдуд кардан, боздоштан ва қатъ гардонидани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигаре, ки бе риояи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи экология анҷом дода мешавад; 16) таҳия ва пешбурди Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон, тасдиқи ҳайати комиссияи доимоамалкунанда ва Низомномаи он; 17) додани иҷозатномаҳо, ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ, анҷом додани амалҳои тасдиқ ва мувофиқасозӣ, қабули огоҳномаҳо барои пешбурди фаъолиятҳо ва амалҳои муайян дар соҳаи ҳифзи муҳити зист бо тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ»; 18) дар доираи ваколати худ, муқаррар намудани меъёрҳои истифодаи захираҳои табиӣ, аз ҷумла, объектҳои олами набототу ҳайвонот, маҳсулоти ҷангал, захираҳои об, инчунин партовҳо ба ҳавои атмосфера, манбаъҳои об, ҷойгиронии партовҳо барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва хориҷӣ; 19) дар доираи ваколати худ муқаррар ва тасдиқ намудани тартиби ҷуброни зарар ва андозаи пардохт барои ифлос кардани муҳити зист бо партовҳо, барои зиёда аз меъёр партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, объектҳои об ва буриши дарахту буттаҳо дар маҳалҳои аҳолинишин, заминҳои таъиноти кишоварзӣ ва ҷангал, ҳифзи муҳити зист ва захираҳои давлатӣ (ба ғайр аз боғҳои хоҷагидорӣ ва қитъаи заминҳои наздиҳавлигӣ); 20) пешбурд ва ҷамоҳангсозии кадастри давлатии объектҳои экологӣ, баҳисобгирӣ ва арзёбии онҳо; 21) амалӣ намудани ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи экология ва иҷрои уҳдадорӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ дар соҳаи экология, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст;

22) ташаккул ва пешбурди захираҳои давлатии иттилооти экологӣ; 23) ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба ҷамъоварӣ, таҳлил, коркард, ташаккул, нигоҳдорӣ, пешниҳод, паҳн ва истифодаи иттилооти экологӣ; 24) пешбурди назорати давлатӣ дар соҳаи экология; 25) таъсиси комиссияи эксперти аз ҳисоби кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ, олимону мутахассисони соҳаҳои дахлдор ва ташкилу гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ; 26) таъмини базаи илмӣю методии экспертизаи давлатии экологӣ; 27) таъмини иттилоотии экспертизаи давлатии экологӣ, аз ҷумла, таъсис ва пешбурди маҳзани маълумот оид ба объектҳои аз экспертизаи давлатии экологӣ гузаронидашуда; 21 28) ҳамкорӣ бо мақомоти экологӣю эксперти давлатҳои хориҷӣ бо мақсади гузаронидани машваратҳо, экспертизаҳои экологии байналмилалӣ, муштарак, мубодилаи дастовардҳо ва таҷрибаи беҳтарин дар ин самт; 29) ҳамоҳанг сохтани фаъолияти эксперти, анҷом додани роҳбарии методӣ дар масъалаи гузаронидани экспертизаи экологии объектҳо, сарфи назар аз тобеият ва шакли моликиятшон; 30) иштирок дар ташкил ва гузаронидани экспертизаи экологии байналмилалӣ; 31) ҷалби олимону мутахассисони хориҷӣ барои гузаронидани экспертизаи экологӣ ба истиснои ҳолатҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ намудааст; 32) дастрасӣ доштан ба маълумоти иттилоот оид ба вазъи муҳити зист ва маҳзани донишҳо оид ба арзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба инсон ва муҳити зист; 33) санҷиши эътимоднокии маълумоти далелҳои дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ зикргардида, тавассути ҳулосаҳои таҳлилии озмоишӣ; 34) пешниҳоди ҳулоса ба ташкилотҳои қарзии молиявӣ оид ба боздошти маблағгузориҳои объектҳои, ки ҳулосаи мусбии экспертизаи экологиро нагирфтаанд; 35) пешниҳод намудани мавод ҷиҳати ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми риоя накардани муқаррароти қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба экспертизаи экологӣ; 36) пешбурди феҳристи ҷумҳуриявии аудиторони инфиродии экологӣ ва ташкилотҳои аудитории экологӣ; 37) ҳамкорӣ бо мақомоти экологӣю аудитории давлатҳои хориҷӣ бо мақсади гузаронидани машваратҳо, аудити экологии байналмилалӣ, муштарак, мубодилаи дастовардҳо ва таҷриба дар ин самт; 38) тартиби пешниҳоди ҳисобот оид ба гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ ва муайян намудани қоидаҳои пешниҳоди ҳулоса оид ба гузаронидани аудити экологӣ; 39) қабули қарор дар бораи гузаронидани аудити экологӣ аз ҷониби ташкилоти аудитории экологии хориҷӣ нисбат ба фаъолияти субъекти алоҳидаи аудити экологӣ; 40) амалӣ намудани назорати давлатӣ оид ба фаъолияти самараноки аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ; 41) таҳия ва бо тартиби муқарраргардида қабул намудани қоидаҳо, тавсияҳо, дастурҳои методӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрию техникии танзимкунандаи муносибатҳо дар соҳаи экология; 42) таъмини дастрасии тарафҳои манфиатдор ба маълумот оид ба маводи арзёбии экологӣ ва натиҷаҳои баррасии он; 43) ташкил ва гузаронидани экспертизаи давлатии экологии маводи арзёбии экологӣ, аз ҷумла, ҳисобот оид ба натиҷаи арзёбии экологӣ; 44) баррасии таклифу пешниҳодҳои тарафҳои манфиатдор, аз ҷумла, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон, ҳангоми омода сохтани ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ оид ба маводи арзёбии экологӣ; 22 45) бо мақсади баланд бардоштани савияи дониши мутахассисон ташкили курсҳои бозомӯзии кадрҳо оид ба гузаронидани илман асосноки арзёбии экологӣ; 46) ташкили низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ; 47) муайян намудани объектҳои мониторинги экологии давлатӣ дар мувофиқа бо мақомоти давлатӣ; 48) ташкил ва тасдиқи низомномаи сохторҳои мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ; 49) амалӣ намудани таҳқиқот доир ба мониторинги экологӣ дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрӣ, ки дар асоси онҳо маълумот дар бораи ҳолати объектҳои мониторинги экологӣ ҷамъоварӣ ва таҳқиқ карда мешавад; 50) ташкил ва таъмини пешбурди маҳзанҳои махсуси маълумоти мониторинги экологӣ; 51) ташкил намудани арзёбии маълумоти мониторинги экологӣ оид ба маълумоте, ки тибқи қонунгузорӣ ба категорияи интишори маҳдуд мансуб аст; 52) ташкили омӯзишу таълими мутахассисон дар самти мониторинги экологӣ тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ; 53) додани супориши дахлдор барои ташкил ва гузаронидани мониторинги экологӣ; 54) хабардор намудани мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, инчунин аҳоли дар бораи ҳолати муҳити зист

дар асоси маълумоти эътимодноки иттилооти экологӣ; 55) таъмини пешбурди феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ; 56) ҳамоҳангсозӣ ва назорати фаъолияти зернизомиҳои (идоравию функционалии) мониторинги экологӣ; 57) санҷиши эътимоднокии натиҷаи мониторинги экологӣ ва қабули қарор нисбати он; 58) дастрас намудани натиҷаҳои мониторинги экологӣ ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, аҳоли ва истифодабарандагони табиат; 59) таъмини мубодилаи иттилоотӣ бо дигар мақомоти давлатӣ; 60) ташкили заминаи зарурии моддию техникаи мониторинги давлатии экологӣ; 61) мусоидат намудан барои гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ; 62) тибқи тартиби муқарраргардида баррасӣ намудани муроҷиати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар бораи ҳолати муҳити зист ва додани иттилоъ аз натиҷаи он; 63) анҷом додани ҳамкориҳои судманд бо мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, аҳоли, ташкилотҳои байналмилалӣ ва дигар мақомоти дахлдор бо мақсади рушди мониторинги экологӣ; 64) иштирок дар ташкили рушди маърифати экологӣ ва ташаккули фарҳанги экологӣ; 23 65) назорати раванди татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба рушди маърифати экологӣ ва натиҷагирӣ аз онҳо; 66) танзими фаъолияти комиссияи байниидоравии давлатӣ оид ба маърифати экологӣ; 67) ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти дахлдор оид ба ташаккули маърифати экологӣ; 68) амалӣ намудани назорати давлатӣ оид ба ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 69) ташкил ва гузаронидани корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ якҷо бо муассисаҳои илмӣ дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 70) ҳамоҳангсозии иҷроӣ ҳамаҷонибаи байналмилалӣ Чумхурии Тоҷикистон оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 71) ҳамоҳангсозии байнисоҳавии фаъолияти мақомоти давлатӣ оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 72) муқаррар намудани андозаҳои минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) ва низоми онҳо; 73) баҳисобгирии давлатии объектҳои олами наботот ва истифодаи онҳо; 74) муайян кардани андоза ва меъёрҳои истифодаи захираҳои наботот, амалӣ намудани тадбирҳо оид ба барқароркунии ландшафтҳои табиӣ; 75) амалӣ намудани назорати давлатии ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 76) пешниҳоди таклифҳо оид ба ворид намудани объектҳои олами наботот ба Китоби сурхи Чумхурии Тоҷикистон; 77) тасдиқ намудани қоидаҳои ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 78) тасдиқ ва муқаррар намудани меъёр (лимит)-и истифодаи объектҳои олами наботот; 79) тасдиқ намудани қоидаҳои парвариш, ҷамъоварӣ ва хариди объектҳои олами наботот ва қисмҳои онҳо; 80) тасдиқ намудани тартиби пардохтҳо барои истифодаи объектҳои олами наботот; 81) танзими паҳншавӣ ва корҳои барқарорсозии намудҳои растаниҳои ҳудудӣ бо назардошти манфиатҳои иқтисодӣ; 82) тартиб додани рӯйхати ҳайвоноте, ки шикори онҳо манъ аст; 83) муқаррар намудани қоидаҳои ҳифз, истифодаи оқилона ва барқароркунии олами ҳайвонот, муайян кардани меъёрҳои истифодаи олами ҳайвонот; 84) амалӣ намудани ҳамаҷонибаи иҷроӣ онҳо қоида, меъёр, муҳлат ва дигар талабот оид ба ҳифз ва истифодаи олами ҳайвонот, муҳити зист, шароити афзоиши саршумори ҳайвонот ва роҳҳои кӯчиши онҳо риоя намешаванд, инчунин шикори ғайриқонуниро бозмедоранд ва оид ба манъи онҳо ба суд даъво пешниҳод менамоянд; 85) дар матбуоти даврӣ нашр намудани иттилоот оид ба ҳифз, истифода ва вазъи объектҳои экологӣ; 24 86) андешидани тадбирҳои биотехникӣ барои ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами ҳайвонот; 87) ба роҳ мондани ҳамкориҳо бо мақсади пешгирӣ намудани ҳолатҳои сироятёбии ҳайвонот ва тавонбахшии онҳо аз офати табиӣ ё сабабҳои дигар; 88) муайян намудани муҳлат ва мавсими истифодаи олами ҳайвонот ва моҳигирӣ, номгӯии намудҳои ҳайвоноти ваҳшӣ, шумора ва қойи сукунати олами ҳайвонот; 89) таҳия ва иҷроӣ барномаҳои таҳқиқоти илмӣ оид ба ҳифз, афзун намудан ва истифодаи устувори захираи ҳайвоноти шикорӣ; 90) назорати рафти иҷроӣ тадбирҳои биотехникӣ дар шикоргоҳҳо; 91) пешбурди Феҳристи захираҳои ҳайвоноти шикорӣ, мониторинги ҳолати саршумори ҳайвоноти шикорӣ ва маҳалли сукунати онҳо; 92) якҷоя бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи бехатарии озӯқаворӣ андешидан ва амалӣ кардани тадбирҳои байторию санитарӣ ва профилактикӣ оид ба ошкорсозӣ, пешгирии пайдоиш ва густариши бемориҳои гузарандаи ҳайвонот, аз ҷумла, бемориҳои барои инсон ва ҳайвонот умумӣ, андешидани чорабиниҳо барои бартараф намудани онҳо; 93) бо тартиби муқарраргардида ҷамъоварӣ ва

мубодилаи маълумот оид ба ҳайвоноти шикорӣ дар доираи низоми иттилооти экологии ҷумҳуриявӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ; 94) назорати давлатӣ оид ба ҳифз ва истифодаи устувори захираи ҳайвоноти шикорӣ; 95) таъмини мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва аҳоли бо иттилоот оид ба ҳолати захираи ҳайвоноти шикорӣ ва маҳалли сукунати онҳо; 96) таҳия ва тасдиқ намудани қоида ва усулҳои гузаронидани шикор, инчунин муайян намудани мавсими он; 97) ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ ва субъектҳои хоҷагидорӣ дар самти муомилот ва коркарди партовҳо; 98) иштирок дар корҳои илмӣ таҳқиқотӣ ва таҷрибавию конструкторӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ; 99) бо мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ мувофиқа намудани лоиҳакашӣ, ҷойгиркунӣ ва сохтмони маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ; 100) баҳисобгирии объектҳои ихроҷкунанда ба ҳавои атмосфера ва пешбурди мониторинги ҳавои атмосфера; 101) барӯйхатгирии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 102) муқаррар намудани меъёри ҳадди ҷои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 103) мувофиқакунонии меъёрҳои технологияи соҳавӣ партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 104) мувофиқакунонии меъёрҳои ҷоиз, аз ҷумла, меъёрҳои муваққатии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 105) тасдиқи тартиби баррасӣ ва қабули ҳисобот дар бораи истифодаи квотаҳои инфиродии воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 106) тақсимои квотаҳои инфиродӣ барои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 107) додани маълумотнома оид ба ҳолати захрнокии партовҳои нақлиёт ва пардохтҳо барои ифлос намудани ҳифзи муҳити зист; 108) мӯсоидат ба рушди шабакаҳои байналмилалӣ мушоҳидавии пиряхҳо, табодули байналмилалӣ иттилоот оид ба омӯзиш, мониторинг ва ҳифзи пиряхҳо; 109) пешгӯии эҳтимолияти фаромадани тарма ва обҳезӣ, омода намудани пешниҳодҳо ҷиҳати гузаронидани чорабиниҳои пешгирикунандаи офатҳои табиӣ ва таъмини ҳифзи пиряхҳо; 110) ташкил ва таъмини фаъолияти шабакаи иттилоотӣ моҳвораӣ ва шабакаи давлатӣ мушоҳидавии пиряхҳо; 111) пешбурди феҳристи давлатӣ пиряхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳияи низоми бақайдгирии пиряхҳо ва захираҳои оби онҳо; 112) таҳияи харитаи пиряхҳои Тоҷикистон ва харитаи захираҳои оби онҳо; 113) амалӣ намудани назорати давлатӣ оид ба ҳифзи хок аз ифлосшавӣ дар натиҷаи кашондан, нигоҳ доштан ва истифодаи воситаҳои муҳофизати растаниҳо, моддаҳои, ки нашъунамои онҳоро метезонанд, нуриҳои маъданӣ, дигар моддаҳои кимиёвӣ; 114) андешидани тадбирҳо ҷиҳати пешгирӣ кардани таназзулбӣ, нобудшавӣ, ифлосшавӣ, биебоншавӣ, барқарор намудани ҷангалҳо ва ташкил намудани дарахтзорҳои муҳофизати ҷангал; 115) ҷорӣ намудани технологияҳо ва усулҳои мӯсир барои беҳтар намудани ҳосилхезии хок ва пешгирии бодлешавӣ (эрозия); 116) омӯзиш ва огоҳонидани заминистифодабарандагон ва дигар ҷонибҳои манфиатдор дар бораи таҷрибаҳои пешқадам дар соҳаи ҳифз ва нигоҳдории хок; 117) амалӣ намудани назорати давлатӣ оид ба сифати сӯзишвории муҳаррик дар нуқтаҳои фурӯши сӯзишворӣ; 118) амалӣ намудани ваколатҳои дигари пешбининамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон. Моддаи 25. Ваколатҳои мақомоти ваколатдори давлатӣ соҳавӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Ба мақомоти ваколатдори давлатӣ соҳавӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи илм, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи кишоварзӣ, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи энергетика ва захираҳои об, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи маориф, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи хоҷагии манзилию коммуналӣ, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи хоҷагии ҷангал, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи беҳдошти замин ва обёрӣ, мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти обухавошиносӣ, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрӣ, мақоми ваколатдори назорати давлатӣ санитария эпидемиологӣ, мақоми 26 ваколатдори давлатӣ дар соҳаи геология, мақоми ваколатдори давлатӣ бехатарии корҳо дар саноат ва соҳаи кӯҳкорӣ ва дигар мақомоти соҳавӣ, ки дар ҳифз ва истифодаи захираҳои табиӣ иштирок менамоянд, дохил мешавад. 2. Мақомоти ваколатдори давлатӣ соҳавӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ваколатҳои худро дар доираи муқаррароти санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамоянд. Моддаи 26. Ваколатҳои мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Ба ваколатҳои

мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ дохил мешаванд: 1) таҳия ва татбиқи барномаҳо ва нақшаҳои амал оид ба ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ дар маҳал; 2) иштирок дар таҳия ва татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 3) пешниҳоди таклиф ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар хусуси ҳифзи объектҳои муҳити зист, ки дорои арзиши махсуси экологӣ, илмӣ, таърихӣ ва фарҳангӣ мебошанд; 4) таблиғи ҳифзи муҳити зист, амалӣ намудани корҳои тарбия ва ташаккули маърифати экологӣ; 5) баррасии пешниҳодҳои мақомоти ҳудудоракунии шаҳрак ва деҳот оид ба беҳбудии ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 6) ташкил намудани нуқта ва қуттиҳои ҷамъовариӣ муваққатии партовҳо дар ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин, бунёди партовгоҳҳо барои ҷойгиронӣ ва безараргардонии онҳо, инчунин ба намудҳо ҷудо намудани партовҳо бо мақсади ҳифзи объектҳои муҳити зист; 7) ташкили муҳокимаҳои ҷамъиятии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки ба экспертизаи экологӣ фаро гирифта шудаанд; 8) қабул ва татбиқи қарорҳо оид ба масъалаҳои экспертизаи экологӣ дар асоси натиҷаҳои муҳокимаҳои ҷамъиятӣ, пурсишҳо ва дархостҳои ташкилотҳо; 9) мӯсоидат ба ташкили экспертизаи ҷамъиятии экологӣ дар асоси дархостҳои аҳоли; 10) огоҳ намудани мақоми ваколатдори давлатии дахлдор ҳангоми ошкор гардидани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба ҳулосаҳои мусбӣи экспертизаи давлатии экологӣ ё риоя накардани талаботи ҳулосаи экспертизаи экологӣ; 11) ташкил ва таъмини низоми маърифати экологӣ дар сатҳи маҳал; 12) таъсиси комиссияи байниидоравии минтақавӣ ва маҳаллӣ оид ба маърифати экологӣ; 13) бо маводи иттилоотӣ ва илмӣю методӣ таъмин намудани муассисаю ташкилотҳо ва мақомоти идоракунии, ки ба фаъолият оид ба маърифати экологӣ машғуланд; 14) ташкили низоми тайёркунии ва такмили ихтисоси кадрҳои педагогӣ ва идоракунӣ дар низоми маърифати экологӣ, мутахассисони эколог, кормандони воситаҳои ахбори омма, фарҳанг, роҳбарон ва шахсони мансабдори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилотҳо, мутахассисон ва шаҳрвандоне, ки фаъолиятшон ба муҳити зист ва саломатии инсон таъсири зарарнок мерасонад; 15) таблиғи донишҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, анҷом додани корҳои тарбия ва ташаккули маърифати экологӣ; 16) андешидани чораҳо доир ба таъмини иҷрои қонунгузорӣ оид ба маърифати экологӣ; 17) амалӣ намудани чораҳои асосии ҳифзу истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 18) ҳамоҳангсозӣ ва назорати фаъолияти сохторҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ доир ба масъалаҳои ҳифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, мӯсоидат ба ҷалби ихтиёрии маблағ барои иҷрои тадбирҳои ҳифз ва барқарорсозии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 19) дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил, васеъ намудан ва идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи тобеи худ; 20) якҷо бо мақоми ваколатдори давлатӣ муайян намудани марз, масоҳат ва низоми муҳофизати гузаргоҳҳои экологӣ; 21) пешниҳод намудани таклифҳо вобаста ба ташкил намудани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва васеъ намудани минтақаҳои муҳофизатии (буферии) онҳо; 22) қабул намудани қарорҳои дахлдор вобаста ба ташкил ва қатъи фаъолияти ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи дорои аҳаммияти маҳаллӣ; 23) таҳия, тасдиқ ва татбиқи барномаҳои маҳаллии ҳифз ва истифодаи олами наботот; 24) мӯсоидат дар таҳия ва татбиқи тадбирҳои ҳифз, истифодаи оқилона ва зиёд шудани саршумори объектҳои олами ҳайвонот; 25) қабул ва амалӣ намудани барномаҳои маҳаллӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор; 26) иштирок дар чорабиниҳо оид ба ҳифзи объектҳои олами ҳайвонот ва наҷот додани онҳо дар ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ; 27) мӯсоидат ба ташкил ва амалӣ намудани назорати ҷамъиятии шикор ва хоҷагии шикор; 28) иттилоотии аҳолии маҳал дар бораи чораҳои ҳифзи ҳайвоноти шикорӣ ва маҳалли сукунати онҳо, пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор дар ҳудуди онҳо; 29) ҳамкорӣ бо дигар мақомоти ваколатдори давлатӣ ва иттиҳодияҳои маҳал дар масъалаҳои нигоҳ доштан ва оқилона истифода бурдани захираи ҳайвоноти шикорӣ; 28 30) ҳамоҳангсозии фаъолияти субъектҳои хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар дар соҳаи шикор ва хоҷагии шикорӣ, инчунин идоракунии шикор дар ҳудуди дахлдор; 31) мӯсоидат ба таъсиси корхонаҳо оид ба ҷамъоварӣ ва нобудсозии партовҳо; 32) ба амал баровардани тадбирҳои рафъи

оқибатҳои ҳолатҳои фавқулода ва садамаҳое, ки ба муомилот бо партовҳо вобастаанд; 33) ҳавасмандгардонии иқтисодӣ ва иҷтимоӣ барои истифодаи пурраи партовҳо аз тарафи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ; 34) таъмини шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо иттилоот оид ба муомилот бо партовҳо; 35) дар мувофиқа бо мақомоти дахлдори манфиатдор муқаррар намудани тартиби муомилот бо партовҳо дар ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин ва маҳалҳои дигар; 36) тасдиқи қоидаҳои муомилот бо партовҳои маишӣ; 37) ошкор кардан ва барҳам додани партовгоҳи ғайрирасмӣ; 38) андешидани тадбирҳо оид ба ошкор кардан ва ба ҳисоб гирифтани партовҳои бесоҳиб, пайдо кардани соҳибмӯлки партовҳои бесоҳиби ошкоркардашуда, муайян намудани дараҷаи хатарнокии онҳо; 39) муҳайё намудани шароити зарурӣ барои ҳавасманд гардонидани шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба ҷамъовариҳои партовҳо ҳамчун ашёи хоми дуюмдараҷа; 40) ташкил ва нигоҳдории ҷойҳо (майдончаҳо)-и ҷамъовариҳои партовҳои саҳти коммуналӣ, ба истисноӣ ҳолатҳои муқаррарнамудаи қонунгузорӣ, ки чунин вазифа ба зиммаи шахсони дигар гузошта шудааст; 41) мусоидат намудан ба фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба ҷамъоварӣ ва ҷойгиркунии партовҳо; 42) бастанӣ шартнома оид ба кашонидани партовҳо бо мақсади таъмини интиқоли минбаъдаи онҳо барои коркард ё нобудсозӣ; 43) ташкил ва таъмини ҷамъоварӣ ва ҷудокунии партовҳо аз рӯйи намудҳо, ба истисноӣ ҳолатҳое, ки мувофиқи модда омехта кардани навъҳои гуногун тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ иҷозат дода мешавад; 44) вобаста намудани шахси масъул дар минтақа оид ба муомилот бо партовҳо; 45) бо тартиби муайяннамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи дар маҳал ҷойгир намудани объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишударо, бо дарназардошти манфиатҳои аҳоли ва рушди иҷтимоӣ иқтисодии маҳал мувофиқа менамоянд; 46) дар гузаронидани экспертизаи экологии лоиҳаҳои ҷойгиркунии, сохтмон ва аз истифода баровардани объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок ва тақлифу эродҳои худро пешниҳод менамоянд; 29 47) ба ташкил ва баргузориҳои муҳокимаҳои ҷамъиятӣ оид ба масъалаҳои татбиқи лоиҳаҳо вобаста ба ҷойгиркунии, сохтмон, аз истифода баровардани объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ мусоидат менамоянд; 48) дар мавриди зарурӣ аз соҳибони объектҳо гузаронидани ташҳиси радиологии атрофи минтақаи ҷойгиршавии объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивиро талаб менамоянд; 49) таъмини беҳатарии аҳоли ва ҳифзи муҳити зистро дар маҳал ва рафти омодагии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродиро ҳангоми амалиёт дар ҳолати садамаҳои радиатсионӣ назорат мебаранд; 50) дар бартараф намудани оқибатҳои садамаи радиатсионӣ иштирок менамоянд; 51) оид ба омодагӣ ба таҳлилии (эвакуатсияи) аҳоли ва амалӣ намудани он дар ҳолатҳои зарурӣ чораҳо меандешанд; 52) муайян кардани самтҳои асосии ҳифзи ҳавои атмосфера ва тасдиқи барномаҳои маҳаллӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера; 53) банақшагирӣ, маблағгузорӣ ва таъмини моддию техникии иҷрои барномаҳои маҳаллӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера; 54) ҳамоҳангсозии фаъолияти корхонаҳо, муассисаҳо ва дигар ташкилотҳои маҳал, новобаста аз шакли моликиятшон оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера; 55) мусоидат намудан дар татбиқи сиёсати ягонаи давлатӣ ва барномаҳои давлатӣ вобаста ба ҳифзи ҳавои атмосфера дар доираи тобеияшон; 56) мусоидат намудан ба фаъолиятҳо (чорабиниҳо)-е, ки барои пешгирӣ, кам кардан ва барҳам додани ифлосшавии ҳавои атмосфера дар ҳудудҳои зертобешон равона гардидааст; 57) дар доираи ваколатҳои худ вобаста ба вазъияти ифлосшавии ҳавои атмосфера ба аҳоли хабар медиҳад; 58) пешниҳод намудани ҳулоса ва иштирок дар ҷудо намудани мавзеъ оид ба ҷойгиронии партовҳои истехсолӣ ва истеъмолие, ки манбаи ифлосшавии ҳавои атмосфера мебошад; 59) таҳия ва назорати татбиқи тадбирҳо оид ба сари вақт ҷамъоварӣ намудани моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва нигоҳдории онҳо бо мақсади коркарди аввалия ё нобудсозӣ (утилизатсия)-и онҳо аз ҷониби шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, аз ҷумла, назорати онҳо дар сатҳи маҳал; 60) қабули қарорҳо оид ба ҳифзи қабати озон ва идоракунии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва бекор кардани онҳо ҳангоми ҷавобгӯ набудан ба талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон; 61) тасдиқи сметаи маблағгузорӣ ба барномаҳои маҳаллӣ, аз ҷумла, ба фаъолияти истехсолию хоҷагӣ ва инкишофи инфрасохтори иҷтимоӣ, ки

барои иҷрои ин барномаҳои мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ ҷалб карда шудаанд; 62) ҳамкорӣ бо мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ дар гузаронидани чорабиниҳои обуҳавошиносӣ ва 30 рафъи таъсири манфии зӯҳуроти хатарноки маълумотҳои обуҳавошиносӣ ба соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ; 63) мусоидат намудан дар ҳифзи иншоотҳо, биноҳо ва дигар объектҳои, ки барои фаъолияти обуҳавошиносӣ таъин шудаанд; 64) бо тартиби муқарраргардида ҷудо намудани қитъаҳои замин ва додани объектҳои он барои ташкили шабакаҳои доимии (статсионарии) мушоҳидавии вазъи муҳити зист; 65) иштирок дар ташкил ва гузаронидани мониторинги вазъи муҳити зист ва таъмини татбиқи он; 66) андешидани тадбирҳо ҷиҳати ҳифзи пирияхҳо дар маҳал, иштирок дар татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифзи пирияхҳо; 67) пешгирии фаъолияти худсаронаи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки сабаби расонидани таъсири манфӣ ба пириях ва барфтобаҳо мегардад; 68) андешидани тадбирҳо ҷиҳати ҳифзи хок ва баланд бардоштани ҳосилхезии он аз ҳисоби маблағҳои буҷети маҳаллӣ; 69) иштирок дар татбиқи маҷмуи чорабиниҳо оид ба таназзулбӣ, нобудшавӣ ва ифлосшавии хок дар маҳалҳо ва барқарорсозии оқибатҳои он; 70) амалӣ намудани ваколатҳои дигари пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Моддаи 27. Ваколатҳои мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ Мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар доираи ваколатҳои пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон барои иҷрои санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қарорҳои мақоми ваколатдори давлатӣ, инчунин ба иҷрои уҳдадориҳои шаҳрвандон ва субъектҳои хоҷагидоре, ки фаъолиятшон ба муҳити зист таъсир мерасонанд, мусоидат менамояд.

БОБИ 4. ҲУҚУҚ ВА УҲДАДОРИҲОИ ШАҲРВАНДОН ВА ИТТИҲОДИЯҲОИ ҶАМЪИЯТӢ ДАР СОҲАИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҲОИ ЭКОЛОГӢ

Моддаи 28. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шаҳрвандон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ

1. Шаҳрвандон ба зиндагӣ дар шароити барои саломатӣ ва ҳаёт мусоид, ба ҳифзи муҳити зист аз таъсири номатлуби фаъолияти хоҷагидорӣ, вазъияти фавқулодаи хусусияти табиӣ ва техногенидошта ҳуқуқ доранд. 2. Шаҳрвандон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ҳуқуқҳои зерин доранд: 1) иттиҳодияҳои ҷамъиятии фаъолиятшон вобаста ба ҳифзи муҳити зистро таъсис диҳанд; 2) ба мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, дигар ташкилот ва шахсони мансабдор барои гирифтани иттилооти саривақтӣ, пурра ва дақиқи вобаста ба вазъи 31 муҳити зисти маҳалли истиқомати худ, чораҳои вобаста ба ҳифзи он андешидашуда муроҷиат намоянд ва чунин иттилоотро дастрас кунанд. Дархост оид ба иттилооти мазкур дар ҳолате рад карда мешавад, ки агар ошкор кардани он ба ҳифзи сирри давлатӣ ё ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифзшаванда таъсири манфӣ расонад; 3) дар ҷамъомаду гирдиҷамоиҳо, намоишу роҳпаймоиҳо дар масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ва дар дигар чорабиниҳо, ки хилофи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон намебошанд, иштирок намоянд; 4) дар раванди баррасии лоиҳаҳои нақшаҳо, барномаҳо ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, арзёбии экологӣ ва дигар масъалаҳои муҳими экологӣ ширкат варзанд, натиҷаҳои таҳқиқот, таклиф ва фикру ақидаҳои худро нисбат ба такмили лоиҳаҳои мазкур ҳамчун тавсия пешниҳод намоянд; 5) оид ба масъалаҳои марбут ба ҳифзи муҳити зист, таъсири манфӣ ба он ба мақомоти давлатӣ, муроҷиат кунанд ва ҷавобҳои асоснок гиранд; 6) оид ба ҷуброни зараре, ки ба муҳити зист, моликияти хусусӣ ва саломатии онҳо расидааст, ба суд даъво пешниҳод намоянд; 7) ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки худро аз таъсири манфии муҳити зист, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ё фаъолияти дигар ба вучуд меояд, суғурта кунанд; 8) дигар ҳуқуқҳои пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро амалӣ намоянд.

3. Шаҳрвандон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ уҳдадориҳои зерин доранд: 1) табиат, муҳити зист ва захираҳои табииро ҳифз намоянд; 2) ба мақоми ваколатдори давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар ҳалли масъалаҳои ҳифзи муҳити зист мусоидат кунанд; 3) ҳангоми мушоҳидаи садамаи фалокат ва дигар хатарҳои экологие, ки ба муҳити зист таъсир мерасонад ва ё таъсир расонида метавонад, ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ё худидоракунии

маҳаллӣ сари вақт хабар диҳанд; 4) иҷро намудани уҳдадориҳои дигари пешбиниамудай қонунгузори Тоҷикистон. 4. Истифодаи захираҳои табиӣ аз ҷониби шаҳрвандон бар зарари муҳити зист, ҳуқуқ ва манфиатҳои дигар шаҳрвандон, корхонаю ташкилот ва муассисаҳои иҷозат дода намешавад. Моддаи 29. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ҳуқуқҳои зерин доранд: 32 1) мувофиқи тартиби муқарраргардида дар таҳия, таблиғ ва татбиқи барномаҳои ҳифзи муҳити зист иштирок намоянд, дар асоси ихтиёри шаҳрвандонро ба фаъолияти соҳаи ҳифзи муҳити зист ҷалб намоянд; 2) аз ҳисоби маблағҳои худ ва маблағҳои ҷалбгардида фаъолияти вобаста ба соҳаи ҳифзи муҳити зистро пеш баранд, барқарорсозии захираҳои табиӣ ва амнияти экологиро таблиғ кунанд; 3) ба мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, корхона, муассиса, ташкилот ва шахсони мансабдори онҳо барои дастрас кардани иттилооти пурра ва дақиқ оид ба вазъи муҳити зист, чораҳои ҳифзи он, ҳолат ва далелҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигаре, ки ба муҳити зист, ҳаёт, саломатӣ ва моликияти шаҳрвандон таҳдид мекунанд, муроҷиат намоянд; 4) мутобиқи тартиби муқарраргардида дар муҳокима ва қабули қарорҳои, ки татбиқи онҳо метавонад ба муҳити зист, ҳаёт, саломатӣ ва моликияти шаҳрвандон таъсири манфӣ расонад, иштирок намоянд; 5) ба мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ва дигар ташкилоту идораҳо бо арзу шикоят ва пешниҳодҳои оид ба масъалаҳои беҳтар намудани ҳифзи муҳити зист, таъсири манфӣ ба муҳити зист муроҷиат кунанд ва ҷавоби асоснок гиранд; 6) дар ҳусуси бекор кардани қарор оид ба лоиҳакашӣ, ҷойгиронӣ, сохтмон, азнавсозӣ, ба истифода додани объектҳо, ҳамчунин оид ба маҳдудсозӣ, боздоштан ва қатъ кардани фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолият, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонад, ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва дигар мақомоти дахлдор муроҷиат кунанд; 7) бо мақсади ҳифзи манфиатҳои шаҳрвандон оид ба ҷуброни зарари ба муҳити зист расонидашуда ба суд даъво пешниҳод кунанд; 8) амалӣ намудани ҳуқуқҳои дигари пешбиниамудай қонунгузори Тоҷикистон. 2. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ уҳдадориҳои зерин доранд: 1) талаботи қонунгузори Тоҷикистонро дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ риоя кунанд; 2) ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар ҳалли масъалаҳои ҳифзи муҳити зист мусоидат намоянд. 3) дигар уҳдадориҳои пешбиниамудай қонунгузори Тоҷикистонро амалӣ намоянд. 3. Аз тарафи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ истифода кардани муҳити зист ба зарари он, ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии дигар шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ манъ аст. Моддаи 30. Кафолатҳои ҳуқуқи шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Қонунгузори Тоҷикистон ба шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ татбиқи ҳуқуқҳои дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ба онҳо додашударо кафолат медиҳад. 33 2. Шахсоне, ки ба иҷро гардидани ҳуқуқи уҳдадориҳои шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки дар Кодекси мазкур муқаррар гардидааст, монеъ мегарданд, бо тартиби муқаррарнамудай қонунгузори Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд. Моддаи 31. Низоми чорабиниҳои давлатӣ оид ба таъмини ҳуқуқ ба муҳити зисти мусоид 1. Низоми чорабиниҳои давлатӣ оид ба таъмини ҳуқуқ ба муҳити зисти мусоид маҷмуи чораҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, техникӣ ва маърифатӣ фарҳангиро дар бар мегирад. 2. Бо мақсади таъмини ҳуқуқ ба муҳити зисти мусоид аз тарафи давлат чораҳои зерин амалӣ карда мешаванд: 1) таъмини амнияти экологӣ ва беҳсозии сифати муҳити зист; 2) муътадилгардонии вазъи муҳити зист, ҳифз ва нигоҳдории гуногунии биологӣ, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табиӣ; 3) пешгирӣ ва бартарафкунии зарар ба муҳити зист ва ҳаёти инсон; 4) таъмини идоракунии фаъолияти бехатар оид ба ҷамъоварӣ, истифода, безараргардонӣ, интиқол ва ҷойгиркунонии партовҳои хатарнок; 5) тақмили усул ва технологияҳои ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 6) рушди низоми иттилоотӣ ва усулҳои назорати экологӣ; 7) баланд бардоштани маърифат ва фарҳанги экологӣ. 3. Мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, шахсони мансабдор барои таъмини ҳуқуқҳои шаҳрвандон ба муҳити зисти мусоид масъул мебошанд. 4.

Ҷойгиронии объектҳое, ки фаъолияти онҳо ба муҳити зист зарар мерасонад, бо назардошти афкори аҳолии минтақаи дахлдор амалӣ карда мешавад. БОБИ 5. ТАНЗИМИ ИҚТИСОДИҶ ДАР СОҶАИ МУНОСИБАТҶОИ ЭКОЛОГӢ ВА ИҚТИСОДИЁТИ «САБЗ» Моддаи 32. Вазифа ва усулҳои танзими иқтисодиҷ дар соҷаи муносибатҳои экологӣ 1. Вазифаҳои танзими иқтисодиҷ дар соҷаи муносибатҳои экологӣ рушди ҳавасмандгардонии моддиву маънавии фаъолияти вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, корхонаҳо, ташкилоту муассисаҳо, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, кормандони онҳо ва шаҳрвандон ба таҳия, банақшагири ва амалӣ сохтани чорабиниҳои амнияти экологӣ, истифодаи оқилона, нигоҳдорӣ ва барқарорсозии захираҳои табиӣ мебошад. 2. Ба усулҳои танзими иқтисодиҷ дар соҷаи муносибатҳои экологӣ инҳо мансубанд: 1) таҳияи дурнамои давлатии рушди иқтисодию иҷтимоӣ бо назардошти талаботи экологӣ; 34 2) таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар соҷаи танзими муносибатҳои экологӣ; 3) таҳия ва гузаронидани чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист бо мақсади пешгири ва рафъи зарар ба он; 4) муқаррар намудани андозаи пардохтҳо барои истифодаи захираҳои табиӣ ва таъсири манфӣ ба муҳити зист; 5) муқаррар намудани меъёрҳо (лимит), ҳисса (квота) ва тартиби ситонидани пардохти маблағҳо барои истифодаи захираҳои табиӣ, аз ҷумла, объектҳои олами набототу ҳайвонот, маҳсулоти ҷангал, инчунин партовҳо ба ҳавои атмосфера ва объектҳои обӣ, ҷойгиронии партовҳо ва дигар намудҳои таъсиррасонии манфӣ ба муҳити зист; 6) арзёбии иқтисодии объектҳои табиӣ ва табию антропогенӣ, таъсири фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар ба муҳити зист; 7) дастгирии давлатии фаъолияти соҳибкорӣ, инноватсионӣ ва дигар фаъолият, ки ба ворид кардани технология ва истеҳсолоти муосиру пешқадам, истифодаи манбаҳои барқароршавандаи энергия, истифодаи такрорӣ ва коркарди партовҳо, инчунин дигар тадбирҳои самараноки ҳифзи муҳити зист нигаронидашуда; 8) бо тартиби муқарраргардида ҷуброн намудани зараре, ки ба муҳити зист расонида шудааст; 9) усулҳои дигари танзими иқтисодии ҳифзи самараноки муҳити зист. Моддаи 33. Баҳисобгири ва арзёбии иҷтимоию иқтисодии захираҳои табиӣ 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ якҷо бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҷаи омор ва истифодабарандагони табиат ҳисоботи миқдор ва сифати захираҳои табиӣ, инчунин маҳсулоти ғайриасосии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигарро таҳия мекунанд, арзёбии иҷтимоию иқтисодии онҳоро анҷом медиҳанд. 2. Рақамикунонӣ ва пешбурди кадастри давлатии соҷаи ҳифзи муҳити зист аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 34. Маблағгузори чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист Чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист аз ҳисоби манбаҳои зерин маблағгузорӣ карда мешаванд: 1) буҷети давлатӣ; 2) фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист; 3) пардохтҳои ихтиёрии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ; 4) дигар манбаҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст. Моддаи 35. Меёру ҳиссаҳои истифодаи захираҳои табиӣ 1. Меёру ҳиссаҳои истифодаи захираҳои табиӣ барои истифодабарандагони табиат бо мақсади муайян кардани андозаҳои ниҳии истифодаи захираҳои табиӣ, ихроҷ ва партофтани моддаҳои ифлоскунанда ва 35 ҷойгиронии партовҳо дар муҳити зист ба муҳлати муайян муқаррар карда мешаванд. 2. Меёру ҳиссаҳои истифодаи захираҳои табиӣ барои истифодабарандагони табиат аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади тадриҷан расидан ба андозаҳои меъёрии истифодаи захираҳои табиӣ, ҳадди имконпазири ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист ва ҷойгиронии партовҳо бо назардошти вазъи экологии ҳудуд муқаррар карда мешаванд. Моддаи 36. Пардохти маблағҳо барои истифодаи захираҳои табиӣ ва расонидани таъсири манфӣ ба муҳити зист 1. Пардохти маблағҳо барои истифодаи захираҳои табиӣ дар мавридҳои зерин ситонида мешавад: 1) барои истифодаи захираҳои табиӣ дар доираи меъёрҳои муқарраршуда; 2) барои аз меъёрҳои муқарраршуда зиёд истифода бурдани захираҳои табиӣ. 2. Пардохти маблағҳо барои расонидани таъсири манфӣ ба муҳити зист дар мавридҳои зерин ситонида мешавад: 1) барои ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, объектҳои об ва замин, ҷойгиркунии партовҳо ва расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист дар доираи меъёрҳои муқарраршуда; 2) барои аз меъёрҳои муқарраршуда зиёд партофтани моддаҳои ифлоскунанда, ҷойгиркунии партовҳо ва расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист. 3. Пардохти

маблағҳои истифодаи захираҳои табиӣ ва расонидани таъсир ба муҳити зист истифодабарандагони табиатро аз иҷрои чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист, ҷуброни товони зарари ба муҳити зист расонидашуда озод намекунад. Моддаи 37. Тартиби умумӣ оид ба муқаррар ва тасдиқ намудани андозаи пардохти маблағҳо барои ифлос кардани муҳити зист ва ҷойгиронии партовҳо 1. Меъёри ифлоскунии муҳити зист, истифодаи захираҳои табиӣ, инчунин меъёри муомилот бо партовҳо дар асоси муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ», ки дар доираи ваколатҳои худ мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар намудааст, муайян карда мешавад. 2. Меъёри ҷойгиронии партовҳо аз рӯйи меъёри сарфи ашё ва маводҳо, бо назардошти ҳаҷми маҳсулоти банақшагирифташуда, бо фарқи (тарҳи) ҳаҷми нақшавии партовҳо муқаррар карда мешаванд. 3. Ба ҳаҷми аз меъёри муқарраргардида зиёд ҷойгиркунии партовҳо партовҳои истифоданашаванда, партовҳои аз меъёр зиёд ҷамъшуда дар натиҷаи меъёрҳои муқарраргардидаи сарфи ашё ва маводҳо барои истехсоли маҳсулот, ки дар тартиби технологӣ ва меъёрҳо нишон дода нашудааст, 36 инчунин ҳаҷми ҷойгиркунии партовҳои дар асоси тартиботи ҷорӣ бақайдгирифтанишуда шомиланд. 4. Меъёрҳои заминавии пардохт барои ҷойгиронии партовҳо дар доираи меъёрҳои (меъёрҳои муваққатан мувофиқашуда), ки вобаста ба таркиби (ингредиенти) ҳар як маводи ифлоскунанда муайян гардидаанд, бо назардошти дараҷаи хатарнокии онҳо барои муҳити зист ва саломатии аҳоли муқаррар карда мешаванд. 5. Меъёрҳои ҷойгиркунонии партовҳо дар асоси меъёрҳои хароҷоти ашёи хому масолеҳ бо дарназардошти ҳаҷми банақшагирифташудаи маҳсулот ва фарқи (тарҳи) ҳаҷми нақшавии партовҳо, ки тибқи барномаи истифодаи партовҳо, инчунин бо тартиби муқарраршуда ҷойгиронии партовҳо ҳамчун ашёи хому масолеҳ истифода мешаванд, муқаррар мегарданд. Моддаи 38. Тартиби муқаррар ва тасдиқ намудани андозаи пардохти маблағҳо барои ифлос кардани муҳити зист 1. Дар асоси муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет» маблағ барои расонидани таъсири манфӣ ба муҳити зист, ҳамчун ҷамъи пардохтҳо дар мавридҳои зерин ситонида мешавад: 1) барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда, ҷойгиркунии партовҳо ва расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист дар доираи меъёрҳои муқарраршуда; 2) барои аз меъёри муқарраршуда зиёд партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист, ҷойгиркунии партовҳо, расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист (риоя нагардидани меъёрҳои дар ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ муқарраргардида ё ҳангоми надоштани ин ҳуҷҷатҳо). 2. Партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист, ҷойгиркунии партовҳо, расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист бе ҳуҷҷати иҷозатӣ, ки мутобиқи тартиби муқарраршуда ба расмият дароварда нашудааст, ҳамчун аз меъёрҳои муқарраршуда зиёд ба ҳисоб меравад ва маблағи пардохт панҷ баробар зиёд ҳисоб карда мешавад. 3. Объекти пардохтбандӣ ҳаҷми воқеии партовҳо ва пасмондаҳо дар ҳудуди меъёрҳои муқарраршуда, зиёда аз меъёрҳои муқарраршуда, пасмонда ва партовҳои садамавии моддаҳои ифлоскунанда, ба вуҷуд омадани партови истехсолӣ ва истеъмоли дар ҳудуди меъёрҳои муқарраршуда ва зиёда аз меъёрҳои муқарраршуда мебошад, ки ба муҳити зисти табиӣ партофта ё ҷойгир карда мешавад. 4. Барои муайян намудани миқдори пардохтҳои ҳатмӣ барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист (замин, об, ҳавои атмосфера), муомилот бо партовҳо 8 фоизи нишондиҳанда барои ҳисобҳо ҳамчун коэффитсиенти индексатсияи нарх тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҳамасола муқаррар карда мешавад. 37 5. Ҳисоб намудани пардохтҳои ҳатмӣ, андозаи заминавии пардохтҳои ҳатмӣ барои ифлос намудани муҳити зист (замин, партовҳои истеъмолию истехсолӣ, партовҳо ба ҳаво, об), тибқи ҳуҷҷатҳои методии соҳаи ҳифзи муҳити зист, ки қабул гардидааст, амалӣ карда мешавад. 6. Ҳаҷми воқеии солонаи партовҳо ба муҳити зист (об, замин, ҳаво) тибқи ҳисоботҳои омӯрӣ ва дар сурати мавҷуд набудани ҳисобот аз рӯйи меъёрҳои ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ аз ҷониби пардохткунанда мустақил муайян карда шуда, андозаи маблағи пардохт бо сохторҳои зертбеи мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист дар маҳал мувофиқа карда мешаванд. 7. Агар миқдори моддаҳои ифлоскунанда нисбат ба меъёри муқарраргардидаи солона камтар шавад, пардохти зиёдании супоридашуда ба ҳисоби соли оянда гузаронида мешавад. 8. Коэффитсиентҳои ҳолати экологӣ ва аҳаммиятнокии

экологии ҳолати ҳавои атмосфера, ҳок ва объектҳои обӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ муайян ва тасдиқ карда мешаванд. 9. Маблағи пардохт аз ҷониби пардохткунанда мустақилона бо дар назар доштани ҳаҷми воқеии ифлоскунии муҳити зист ва меъёрҳои муқарраршуда, ки дар ҳуҷҷатҳои иҷозатӣ нишон дода шудааст, ҳисоб карда шуда, на дертар аз санаи 20-уми моҳи баъди симоҳаи ҳисоботӣ супорида мешавад. 10. Пардохти маблағҳо аз ҷониби пардохткунандае, ки низомиҳои махсусро барои шахсони ҳуқуқӣ - истеҳсолкунандагони маҳсулоти кишоварзӣ истифода мебаранд, мутобиқи муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет» бо тартиби зайл сурат мегирад: 1) маблағҳои пардохт, ки барои давраи аз 1 январ то 1 октябри соли қорӣ ҳисоб карда шудаанд, дар муҳлати на дертар аз 20 октябри соли қорӣ супорида мешаванд; 2) маблағҳои пардохт, ки барои давраи аз 1 октябр то 31 декабри соли қорӣ ҳисоб карда шудаанд, дар муҳлати на дертар аз 20 март, ки баъди соли ҳисоботӣ фаро мерасад, супорида мешаванд. 11. Барои ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера ва объектҳои обӣ дар доираи меъёрҳои муқарраргардида (ҳадди ҷоиш ё муваққатан мувофиқашуда) як намуди меъёри заминавӣ муқаррар карда мешавад. Ҳангоми мавҷуд набудани меъёри амалкунандаи ҳадди ҷоиши ҳаҷми ҷойгиркунии партовҳо меъёри пардохт барои ҷойгиркунии партовҳо дар асоси ҳадди ҷоиши муқарраргардидаи ҳаҷми партовҳо, ки ҷамъшавии онҳо тибқи регламенти технологияи истеҳсолот пешбинӣ гардида, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда шудааст, муқаррар карда мешавад. 12. Тибқи муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет» барои ифлос кардани муҳити зист ва расонидани дигар намуди таъсири зарарнок ба он барои анҷом додани фаъолияти истифодаи табиат дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон пардохтҳои ҳатмӣ ситонида мешаванд. 13. Андозаи нақшаи солони пардохтҳо барои ифлос кардани муҳити зист, ҷойгиркунии партовҳо аз тарафи истифодабарандагони табиат мустақиман муайян карда шуда, дар мувофиқа бо сохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ аз тарафи роҳбари корхона тасдиқ карда мешавад. 14. Пардохт барои ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, ҷойгиркунии партовҳо ва расонидани дигар таъсири зарарнок ба суратҳисоби зерсохторҳои маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ, тавассути маркази ҳазинадорӣ зерсохторҳои маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи молия супорида мешавад. 15. Маблағи барзиёд супоридашудаи пардохт баъди баҳисобгирӣ ба ҳисоби пардохти ғоизҳо, зарар ва ҷаримаҳо аз рӯи ин пардохт ба ҳисоби пардохтҳои соли оянда ҳисоб карда мешавад ё дар асоси аризаи пардохткунанда ба ҳисоби бонкии ӯ гузаронида мешавад. 16. Пардохт барои аз меъёри муқарраргардида зиёд ифлос намудани муҳити зист бо роҳи зарб задани меъёрҳои дахлдори пардохт барои ифлоскунӣ дар доираи меъёрҳои муқарраршуда бо бузургии аз меъёрҳои муқарраршуда зиёдаи вазну ҳаҷмҳои воқеии партофтани маводи ифлоскунанда, ҳаҷмҳои ҷойгиркунонии партовҳо, ҷамъ кардани ҳосили зарб аз рӯи намудҳои ифлоскунӣ ва зарб задани ин адад бо нишондиҳанда барои ҳисобҳо тибқи муқаррароти қонунгузорӣ соҳавӣ муайян карда мешавад. 17. Тибқи муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дигар пардохтҳои ҳатмӣ ба буҷет» пардохт барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба объектҳои обӣ ва расонидани дигар таъсири зарарнок ба он, аз ҷониби пардохткунанда мустақилона ҳисоб карда шуда, ба буҷети ҷумҳурӣ супорида мешаванд ва дар ин бобат ба зерсохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ ва омор ҳисобот пешниҳод менамоянд. 18. Пардохти маблағҳо барои ифлос кардани муҳити зист тариқи ғайринақдӣ тавассути ташкилотҳои қарзии молиявӣ ва инфрасохтори дигари қабули пардохтҳои ғайринақдӣ анҷом дода мешавад. 19. Барои табиатистифодабарандагоне, ки фаъолиятҳои хусусияти мавсимӣ доранд, давраи ҳисоботиҳои онҳо мавсими қорӣ ба шумор меравад. Моддаи 39. Хусусиятҳои муайян намудани ҳаҷми ифлосие, ки ба ҳавои атмосфера ихроҷ мегардад Хусусиятҳои муайян намудани ҳаҷми ифлосие, ки ба ҳавои атмосфера ихроҷ мегардад, аз инҳо иборат аст: 1) ҳангоми муайян намудани ҷамъи умумии партовҳо ба ҳавои атмосфера вақти қорӣ меъёрии манбаъҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера, ки ба вақти қорӣ меъёрии таҷҳизоти технологияи ин манбаъҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера мувофиқ аст, ба ҳисоб гирифта мешаванд; 2) ҳангоми муайян кардани ҳаҷми партовҳои воқеӣ

вақти кории воқеии таҷҳизот дар давоми соли тақвимӣ ба ҳисоб гирифта мешавад; 3) дар ҳолати кор накардани таҷҳизоти технологияи корхона, ки бо ҳуҷҷатҳои расмӣ исбот мешавад, ин корхона манбаи партовҳо ба ҳавои атмосферӣ ҳисобида намешавад; 39 4) партофти якбораи иҷозатдодашуда ба ҳавои атмосфера, ки аз ҳолати воқеии истеҳсолот вобастагӣ дорад, ба ҳаҷми моддаҳои ба ҳавои атмосфера ихроҷшавандаи давраи ҳисоботӣ ҳамъ карда мешаванд. Моддаи 40. Миқдори ифлосие, ки ба объектҳои обӣ ворид мешаванд Миқдори ифлосие, ки ба объектҳои об равона карда мешаванд бо хусусиятҳои хоси зерин муайян карда мешаванд: 1) аз миқдори нишондиҳандаҳои ифлосшавии умумӣ (моддаҳои ҳалнашаванда, омехтаҳои шинокунанда, нишондоди гидроген (рН), минералкунони об, истеъмоли биокимиёвии оксиген (ИБО 5), истеъмоли кимиёвии оксиген ва моддаҳои кимиёвӣ), ки барои онҳо меъёри заминавии пардохт муқаррар карда шудааст, миқдори моддаҳои инфиродие, ки аз рӯи меъёри заминавии муайян пардохта мешаванд, ҳангоми тасдиқи мавҷудияти ин моддаҳо дар таркиби миқдори умумӣ тарҳ карда мешавад; 2) ҳангоми мавҷуд набудани усули муайян кардани моддаҳо дар обҳои партов миқдори ин модда, аз рӯи маълумоти тавозуни (баланси) маводии модда дар ин объект муайян карда мешавад. Агар обҳои партов бо усули биологӣ тоза карда шаванд, пас ҳисоби миқдори моддаҳои ба объектҳои об равонашуда бо назардошти имконият ва дараҷаи хориҷ шудани онҳо ҳангоми тозакунии амалӣ карда мешавад; 3) ҳисоби миқдори моддаҳои ифлоскунандаи ба объекти об равонашуда дар асоси ҳуҷҷатҳои меъёрии мувофиқ, ки аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда шудааст, ҳисоб карда мешавад. Моддаи 41. Фондҳои ҳифзи муҳити зист 1. Барои хароҷоти пешбинишудаи вобаста ба ҳифз ва солимгардони муҳити зист, барқарор кардани талафоти муҳити зист ва ҷуброни товони зарари ба он расонидашуда, фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист таъсис дода мешаванд. 2. Фондҳои мазкур аз ҳисоби маблағҳои барои истифодаи захираҳои табиӣ, ихроҷ, партофтан ва ҷойгирони моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист пардохташуда, хайрияҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ва дигар манбаъҳо ташаккул меёбанд. Моддаи 42. Фондҳои суғуртаи ҳифзи муҳити зист 1. Фондҳои суғуртаи ҳифзи муҳити зист барои пӯшонидани хароҷот оид ба барқарорсозии талафоти муҳити зист, ҷуброни товони зарари ба саломатию молу мулкӣ шаҳрвандон дар натиҷаи офатҳои табиӣ, садамаю фалокат ва дигар хатарҳои экологӣ расида таъсис дода мешаванд. 2. Фондҳои мазкур аз ҳисоби суғуртаи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, маблағҷудкунии давлат, корхонаҳо, ташкилоту муассисаҳо, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, инчунин маблағи хайрияи ихтиёрии шаҳрвандон таъсис дода мешаванд. 40 3. Шартҳои суғуртакунӣ, тартиби ворид намудани пардохти маблағҳои суғуртавӣ мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд. Моддаи 43. Иқтисодиёти «сабз» дар раванди танзими муносибатҳои экологӣ Рушди иқтисодиёти «сабз» дар раванди танзими муносибатҳои экологӣ бо роҳҳои зерин таъмин карда мешавад: 1) андешидани чораҳо барои гузариш ба иқтисодиёти шакли сарбаста (тарзи ташкили иқтисодиёт, ки ба сикли моддии сарбастаи таъминоти захираҳо, кам намудани истеъмоли ҳама намуди ашёи захираҳои сӯзишворию энергетикӣ ва истифодаи самараноки партовҳо равона шудааст); 2) қорӣ намудани навоарӣ барои афзоиши самаранокии истифодаи захираҳои табиӣ мавҷуда, кам кардани дараҷаи таъсири манфӣ ба муҳити зист, афзун намудани самаранокии энергия ва сарфанамоии энергия, коҳиш додани оқибатҳои тағйирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 3) васеъ намудани доираи маблағгузори «сабз» (истифодаи шаклу механизмҳои, ки ба мақсади рушди иқтисодиёти «сабз» истифода бурда мешаванд), хариди «сабз» (таъмини баҳисобгирии талаботҳои экологӣ ҳангоми амалӣ намудани фармоиш барои таъминоти мол, иҷрои корҳо, хизматрасонӣ барои эҳтиёҷоти давлатӣ); 4) баҳисобгирии натиҷаҳои арзёбии иқтисодии хизматрасонии экосистемаҳо ҳангоми қабули қарор аз ҷониби мақомоти давлатӣ, дигар шахсони ҳуқуқӣ ва шахсони мансабдори онҳо оид ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 5) ташкили истеҳсол ва муомилоти маҳсулоти органикӣ; 6) мусоидат ба сайёҳии экологӣ; 7) зиёд кардани шумораи нақлиёти барқӣ ва беҳтар намудани инфрасохтори шаҳрҳо; 8) андешидани чораҳо оид ба коҳиш додани оқибатҳои тағйирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, аз ҷумла, тавассути квотаҳои тиҷоратӣ барои партовҳои

газҳои гулхонаӣ; 9) ҳифз ва истифодаи устувори гуногунии биологӣ ва ландшафтҳо; 10) таъминоти илмӣ гузариш ба иқтисодиёти «сабз»; 11) андешидани тадбирҳои дигаре, ки ба рушди иқтисодиёти «сабз» нигаронида шудаанд. БОБИ 6. БАМЕЪЁРДАРОРИИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 44. Бамеъёрдарории сифати муҳити зист 1. Бамеъёрдарории сифати муҳити зист бо мақсади муайян кардани ҳадди имконпазири меъёри аз ҷиҳати илмӣ асоснокшудаи таъсир ба муҳити зист, ки амнияти экологӣ, ҳифзи саломатии аҳоли, ҳифзи ҳавои атмосфера, об, замин, олами набототу ҳайвонот, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табииро кафолат медиҳад, анҷом дода мешавад. 41 2. Бамеъёрдарории сифати муҳити зист низоми меъёрҳои сифати муҳити зист мебошад, ки бо тартиби пешбинишудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия мешаванд. Моддаи 45. Таҳияи меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист Таҳияи меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист инҳоро дар бар мегирад: 1) иҷрои корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ҷиҳати асосноккунии меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист; 2) бо тартиби муқарраргардида гузаронидани экспертиза, тасдиқ ва наشري меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист; 3) муайян кардани асосҳои таҳия ё аз нав дида баромадани меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист; 4) ташаккул ва пешбурди маҳзани ягонаи иттилоотии меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист; 5) арзёбӣ ва пешгӯӣ кардани натиҷаҳои экологӣ, иҷтимоию иқтисодии меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист. Моддаи 46. Меъёрҳои сифати муҳити зист 1. Меъёрҳои сифати муҳити зист барои арзёбии вазъи муҳити зист ба манфиати саломатии инсон, нигоҳдории низомҳои экологии табиӣ ва фонди генетикии олами набототу ҳайвонот муқаррар карда мешаванд. 2. Ба меъёрҳои сифати муҳити зист инҳо мансубанд: 1) меъёрҳои, ки мутобиқи нишондиҳандаҳои кимиёвӣ вазъи муҳити зист муқаррар карда шудаанд, аз меъёрҳои ҳадди имконпазири ғилзати моддаҳои кимиёвӣ ва дигар моддаҳо дар муҳити зист иборат мебошад; 2) меъёрҳои, ки мутобиқи нишондиҳандаҳои физикии вазъи муҳити зист муқаррар карда шудаанд ва аз меъёрҳои ҳадди имконпазири таъсири физикӣ (радиоактивӣ, электромагнитӣ) ва дигар таъсири физикӣ ба муҳити зист иборат мебошад; 3) меъёрҳои, ки мутобиқи нишондиҳандаҳои биологӣ вазъи муҳити зист муқаррар карда шудаанд, аз ҷумла, навъ ва гурӯҳҳои растанӣ, ҳайвонот ва дигар организмҳои, ки ҳамчун нишондодҳои сифати муҳити зист истифода бурда мешаванд, инчунин меъёрҳои ҳадди имконпазири ғилзати микроорганизмҳо; 4) дигар меъёрҳои сифати муҳити зист. 3. Барои минтақаҳои алоҳида (мамнӯъгоҳҳо, паркҳои миллии табиӣ, парваришгоҳҳо, минтақаҳои осоишию табобатӣ ва истироҳатӣ) бо назардошти хусусиятҳои табию иқлимӣ, ҳамчунин арзиши махсуси онҳо меъёрҳои нисбатан қатъии сифати муҳити зист бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд. Моддаи 47. Меъёрҳои ҳадди имконпазири ихроҷ ва партофтани моддаҳои ифлоскунанда 1. Меъёрҳои ҳадди имконпазири ихроҷ ва партофтани моддаҳои ифлоскунанда, аз ҷумла, микроорганизмҳои патогенӣ ва дигар моддаҳои 42 биологӣ ҳаво ва обу заминро ифлоскунанда бо назардошти воридоти умумии партовҳо аз ҳамаи объектҳои истеҳсоли, маълумотҳои барӯйхатгирии (инвентаризатсия) ихроҷ ва партофтани моддаҳои зарарнок аз ҳар як манбаи ифлоскунанда, меъёрҳои ҳадди имконпазири ғилзати моддаҳои ифлоскунанда дар муҳити зист ва ифлосии мавҷудаи он муайян карда мешавад. 2. Ихроҷ ва партофтани моддаҳои ифлоскунанда, дигар модда ва микроорганизмҳо ба муҳити зист дар доираи меъёрҳои (лимит) муқарраргардидаи имконпазири ихроҷ ва партофтани моддаҳо ва микроорганизмҳо дар асоси иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 48. Меъёрҳои истифодаи нури, захираҳои кимиёвӣ, дигар моддаҳои кимиёвӣ ва меъёрҳои ҳадди имконпазири дараҷаи таъсири радиатсионӣ 1. Меъёрҳои истифодаи нуриҳои минералӣ, органикӣ, пеститсидҳо, захираҳои кимиёвӣ, дигар моддаҳои кимиёвӣ ва воситаҳои нумӯи растанӣҳо дар соҳаҳои кишоварзӣ, ҷангалпарварӣ ва дигар соҳаҳои иқтисодиёт ба андозае муқаррар карда мешаванд, ки талаботи ҳадди имконпазири бақияи моддаҳои кимиёвӣ дар таркиби озӯқа ва организми инсон, инчунин ҳифзи саломатӣ, фонди генетикии он ва олами набототу ҳайвонот таъмин карда шаванд. 2. Меъёрҳои ҳадди имконпазири дараҷаи таркиби беҳавфи моддаҳои радиоактивӣ дар муҳити зист ва озӯқа, ҳадди имконпазири дараҷаи шуоъафкании радиатсионӣ ба андозае муайян карда мешаванд, ки саломатии инсон ва насли ояндаи он, нигоҳдории олами набототу ҳайвонот ва

ҳолати мусоиди зист кафолат дода шаванд. Моддаи 49. Меъёрҳои ҳадди имконпазири боқимондаи моддаҳои кимиёвӣ, микроорганизмҳои зарарноки биологӣ дар озӯқа ва меъёрҳои ҳадди имконпазири дараҷаи садо, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ ва дигар таъсири номатлуби физикӣ 1. Меъёрҳои ҳадди имконпазири боқимондаи моддаҳои зарарноки кимиёвӣ, захрдорӯҳои кимиёвӣ ва микроорганизмҳои зарарноки биологӣ дар озӯқа бо роҳи муайян кардани ҳадди имконпазири ғилзат ва ҳадди имконпазири сатҳ барои саломатии инсон безарар, барои ҳар як намуди моддаи кимиёвӣ, захрдорӯҳои кимиёвӣ ва микроорганизмҳои зарарноки биологӣ ва ҳар як намуди озӯқа муайян карда мешаванд. 2. Меъёрҳои ҳадди имконпазири сатҳи дараҷаи садо, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ ва дигар таъсири номатлуби физикӣ ба андозаи таъминкунандаи ҳифзи саломатӣ ва қобилияти меҳнатии инсон, ҳифзи олами набототу ҳайвонот ва муҳити зисти барои зиндагӣ мусоид муайян карда мешавад. 43 Моддаи 50. Меъёрҳои имконпазири шиддати антропогенӣ ба муҳити зист ва меъёрҳои минтақаҳои санитарӣ муҳофизатӣ 1. Меъёрҳои имконпазири шиддати антропогенӣ ба муҳити зист барои субъекти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар бо мақсади арзёбӣ ва танзими таъсири ҳама манбаъҳои доимӣ (статсионарӣ), сайёр ва дигар манбаъҳои ба муҳити зист таъсиррасон, ки дар ҳудуди минтақаи мушаххас, аз ҷумла, гуногунии биологӣ қойгиранд, муқаррар карда мешаванд. 2. Меъёрҳои имконпазири шиддати антропогенӣ ба муҳити зист барои ҳар як намуди таъсири фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар ба муҳити зист ва таъсири муштаракӣ ҳамаи манбаъҳои дар ҳудуди ин минтақа қойгирбуда, муқаррар карда мешаванд. 3. Ҳангоми муқаррар намудани меъёрҳои имконпазири шиддати антропогенӣ ба муҳити зист хусусиятҳои муҳити зисти минтақаҳои мушаххас ба инобат гирифта мешаванд. 4. Меъёрҳои минтақаҳои санитарӣ муҳофизатӣ барои ҳифзи обанбор ва дигар манбаъҳои обтаъминкунӣ, минтақаҳои истироҳатӣ, муолиҷавию солимгардонӣ, маҳалҳои аҳолинишин ва дигар ҳудудҳо аз ифлосшавӣ ва дигар таъсири номатлуб муқаррар карда мешаванд. Моддаи 51. Сертификатсияи экологӣ ва Стандартҳои экологӣ 1. Сертификатсияи экологӣ бо мақсади таъмини бехатарии экологии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ гузаронида мешавад. 2. Сертификатсияи экологӣ ҳатмӣ ё ихтиёрӣ мешавад. 3. Сертификатсияи экологии ҳатмӣ мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешавад. 4. Дар стандартҳо барои техника, технология ва маводу ашёи нав, дигар маҳсулоте, ки метавонанд ба муҳити зист, саломатӣ ва фонди генетикии инсон таъсири зарарнок расонанд, талаботи экологии муқаррар карда мешавад, ки риояи меъёрҳои ҳадди имконпазири таъсиррасонӣ ба муҳити зистро дар раванди истеҳсолот, барқарорсозӣ, нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл, истифода (истеъмол) ва нобудсозии маводу маҳсулоти мазкур таъмин менамоянд. БОБИ 7. ВАЗЪИЯТИ ФАВҚУЛОДАИ ЭКОЛОГӢ ВА МИНТАҚАҲОИ ОФАТИ ТАБИӢ Моддаи 52. Вазъияти фавқулодаи экологӣ 1. Дар минтақаҳое, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари инсон ё таъсири харобиовари омилҳои табиӣ вазъи номусоиди экологӣ ба вучуд омада, дар онҳо тағйирёбии ҷиддӣ ва устувори манфии муҳити зист барои ҳаёт ва саломатии одамон, нигоҳдории олами наботот ва ҳайвонот мушоҳида шудааст, вазъияти фавқулодаи экологӣ эълон карда мешавад. 44 2. Ҳангоми вазъияти фавқулодаи экологӣ ҳама гуна фаъолият, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, боздошта мешавад ё кори корхона, муассиса, ташкилот, коргоҳ, агрегатҳо ва таҷҳизоте, ки ба саломатии инсон ва фонди генетикии он таъсири манфӣ мерасонад, намудҳои алоҳидаи истифодаи захираҳои табиӣ низ маҳдуд карда шуда, ҷиҳати барқарорсозӣ ва таҷдиди захираҳои табиӣ чорабиниҳои фаврӣ андешида мешаванд. Моддаи 53. Минтақаҳои офати экологӣ 1. Минтақаҳои офати экологӣ маҳалҳои вазъи экологияшон фавқулодае эълон карда мешаванд, ки дар онҳо дар натиҷаи вазъи номусоиди экологӣ ба муҳити зист, аз ҷумла, ба саломатии аҳолӣ зиёни зиёд расонида шудааст ва (ё) низомҳои табиӣ экологӣ ва муҳити зист хароб гаштаанд. 2. Дар минтақаҳои офати экологӣ фаъолияти объектҳои хоҷагидорӣ, ба истиснои объектҳое, ки ба хизматрасонии аҳолии маскунӣ ин минтақа машғуланд, қатъ гашта, сохтмон ва азнавсозии объектҳои хоҷагидорӣ манъ карда мешавад, ҳама гуна намудҳои истифодаи захираҳои табиӣ қатъиян маҳдуд гашта, барои барқарорсозӣ ва таҷдиди захираҳои табиӣ ва

солимгардони муҳити зист чораҳои фаври андешида мешаванд. 3. Тадбирҳои солимгардони минтақаҳои офати экологӣ дар навбати аввал аз ҳисоби корхона, муассиса, ташкилотҳое, ки бо айби онҳо садама ё фалокат рух додааст, инчунин аз ҳисоби маблағи мақсадноки буҷети давлатӣ ва фондҳои ҳифзи муҳити зист маблағгузори карда мешаванд. Моддаи 54. Пешгирии садама ва бартараф кардани оқибати зарарноки экологии он 1. Ҳангоми лоиҳакашӣ ва истифодаи объектҳои хоҷагии алоқаманд ба таъсири зарарнок ба муҳити зист, новобаста аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, тадбирҳои огоҳонӣ, пешгирӣ ва барҳам додани оқибатҳои ба муҳити зист зараровари садама андешида мешаванд. 2. Бо мақсади таваҷҷуҳи самарабахш ба ҳолатҳои фавқулодаи экологӣ, ки барои муҳити зист оқибати зараровар доранд, нақшаҳои маҳаллӣ, минтақавӣ ва ҷумҳуриявӣ, ки дар онҳо чораҳои сафарбаркунии қувваҳои воситаҳои вазорату идораҳо, корхонаҳо, муассисаҳо, ташкилотҳо ва аҳли ҷомеа яқоя бо мақомоти ҳолатҳои фавқулода ва мудофияи граждони пешбини мегарданд, таҳия карда мешаванд. 3. Барои ҳалли масъалаҳои вазъияти фавқулодаи экологӣ бо тартиби муқарраргардида комиссияҳои махсус таъсис дода мешаванд. Моддаи 55. Тартиби эълон намудани вазъияти фавқулодаи экологӣ ва минтақаҳои офати экологӣ 1. Вазъияти фавқулодаи экологӣ дар саросари ҷумҳурӣ ва маҳалҳои алоҳидаи он аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон карда мешавад. 2. Минтақаҳои офати экологӣ ва сарҳадҳои онҳо аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақоми 45 ваколатдори назорати давлатии санитария эпидемиологӣ дар мувофиқа бо мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ муайян карда мешаванд. Моддаи 56. Уҳдадорӣҳои корхонаҳо оид ба омода будан барои рафти оқибати экологии садама Шахсони ҳуқуқӣ, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, ки дар вазъияти фавқулодаи экологӣ ба муҳити зист ва саломатии инсон метавонанд зиён расонанд, уҳдадоранд, ки: 1) дар вазъияти фавқулодаи экологӣ нақшаи амал дошта бошанд; 2) хадамоти махсуси дорои восита ва захираҳои моддии барҳам додани оқибати нгувори вазъияти фавқулодаи экологӣ таъсис дода, онҳоро дар ҳолати омодабоши доимӣ нигоҳ доранд. БОБИ 8. ОМОРИ ДАВЛАТИИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 57. Омори давлатии экологӣ 1. Омори давлатии экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи омори давлатӣ гузаронида мешавад. 2. Маълумоти омори ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи омори давлатӣ аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар ҳаҷми муайян ва муҳлати муқарраршуда дар шакли ҳисоботи омори давлатӣ пешниҳод карда мешавад. 3. Таркиби минималии нишондиҳандаҳои ҳисоботи омори давлатӣ ва тартиби омوردории давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. 4. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи омор тартиб ва шартҳои пешбурди омори давлатиро дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ муайян менамояд. Моддаи 58. Бақайдгирии давлатии объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд 1. Бақайдгирии давлатии объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади танзими давлатии фаъолият оид ба ҳифзи муҳити зист, инчунин банақшагирии қорӣ ва дурнамои чорабиниҳои кам кардани таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар ба муҳити зист анҷом дода мешавад. 2. Объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд ва маълумот оид ба таъсири онҳо ба муҳити зист мавриди бақайдгирии омори давлатӣ қарор дода мешаванд. БОБИ 9. НАЗОРАТИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 59. Вазифаҳои назорати экологӣ 1. Вазифаҳои назорати экологӣ аз таъмини иҷрои қонунгузориҳои экологӣ, аз ҷумла, талаботи меъёрҳо ва ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи ҳифзи муҳити зист аз ҷониби мақомоти марказӣ ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, 46 шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, инчунин таъмини амнияти экологӣ иборат мебошад. 2. Низомии назорати экологӣ аз назорати давлатӣ, идоравӣ, истеҳсоли ва ҷамъиятӣ иборат мебошад. Моддаи 60. Назорати давлатии экологӣ Назорати давлатии экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 61. Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои нозирони давлатии экологӣ 1. Нозирони давлатии экологӣ ҳуқуқ доранд бо тартиби муқарраршуда: 1) бо мақсади иҷрои вазифаҳои хизматӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор он субъектҳои хоҷагидоре, ки

фаъолияти соҳибкори амалӣ менамоянд, мавриди санҷиш қарор диҳанд ва бо ҳуҷҷатҳо, таҳлилҳои ташхисӣ ва дигар ҳуҷҷатҳое, ки барои иҷрои вазифаҳои бевоситаи онҳо заруранд, шинос шаванд. Санҷиши фаъолияти субъектҳои ғайрисоҳибкорӣ тибқи талаботи қонунгузори соҳавӣ анҷом дода мешавад; 2) риояи меъёрҳо, регламентҳои техникӣ ва талаботи дигари ҳуҷҷатҳои меъёрии соҳаи ҳифзи муҳити зист, қори иншоотҳои партовтозакунии ва дигар дастгоҳу таҷҳизоти безараргардонӣ, воситаҳои назорат, инчунин иҷрои нақшаву чорабиниҳои ҳифзи муҳити зистро мавриди санҷиш қарор диҳанд; 3) риояи талабот, меъёр ва қоидаҳои соҳаи ҳифзи муҳити зистро ҳангоми ҷойгиронӣ, сохтан, ба истифода додан, истифода намудан ва аз истифода баровардани объектҳои истеҳсолӣ ва дигар объектҳои мавриди санҷиш қарор диҳанд; 4) иҷрои талаботи дар ҳулосаҳои экспертизаи давлатии экологӣ нишондодашударо санҷанд; 5) ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ нисбати бартараф кардани қонунвайронкуниҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, ки ҳангоми анҷом додани назорати экологӣ муайян карда шудаанд, даъво пешниҳод кунанд ва амрҳои иҷрошашон ҳатмӣ диҳанд; 6) шахсони гунаҳкорро ба ҷавобгарии маъмурӣ кашанд, ба мақомоти ваколатдор ва шахсони мансабдор барои ба ҷавобгарии интизомӣ, маъмурӣ ё ҷиноятӣ кашидани онҳо мавод фиристанд, оид ба рӯёнидани товони зарари ба муҳити зист ё саломатии инсон бинобар вайрон кардани қонунгузори ҳифзи муҳити зист расонидашуда ба мақомоти судӣ даъво пешниҳод намоянд; 7) ҳангоми аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ риоя накардани қонунгузори соҳаи ҳифзи муҳити зист, фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари онҳоро муваққатан боздоранд. Дар асоси қарор дар бораи муваққатан боздоштани фаъолият муассисаҳои бонкӣ то аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бекор кардани ҷунин қарорҳо маблағгузори фаъолияти боздошташударо қатъ менамоянд; 47 8) либосҳои махсуси дорои аломатҳои фарқкунанда пӯшанд; 9) тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми иҷрои вазифаи хизматӣ бо худ силоҳи оташфишон ва дигар воситаҳои махсус гиранд, нигоҳ доранд ва истифода намоянд; 10) ваколатҳои дигари пешбининамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро амалӣ намоянд. 2. Нозирони давлатии экологӣ уҳдадоранд: 1) ҳуқуқвайронкуниҳоро дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ пешгирӣ кунанд, муайян созанд ва бартараф намоянд; 2) ба вайронкунандагони қонунгузори экологӣ ҳуқуқ ва уҳдадориҳояшонро фаҳмонанд; 3) талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя кунанд. 3. Нисбати қарорҳои нозирони давлатии экологӣ бо тартиби судӣ шикоят кардан мумкин аст. 4. Барои дар муҳлати тибқи қонунгузорӣ муқарраргардида анҷом надодани пардохт барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда, ҷойгиркунии партовҳо ва расонидани дигар намудҳои таъсир ба муҳити зист ба мақомоти судӣ даъво пешниҳод намоянд. 5. Нозирони давлатии экологӣ таҳти ҷимояи давлат мебошанд ва мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон масъулият доранд. Моддаи 62. Назорати идоравӣ ва истеҳсолии экологӣ 1. Назорати идоравии экологиро вазорату идораҳо ва назорати истеҳсолии экологиро ташкилоту муассисаҳо, корхонаҳо анҷом медиҳанд ва вазифаи онҳо санҷиши иҷрои нақшаву тадбирҳои ҳифзи муҳити зист, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табиӣ, солимгардонии муҳити зист, риояи меъёрҳои сифати муҳити зист, талаботи қонунгузори экологӣ ва амриҳои мақоми ваколатдори давлатӣ мебошад. 2. Тартиби ташкил ва фаъолияти назорати идоравӣ ва истеҳсолӣ мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии вазорату идораҳо ва ташкилоту муассисаҳо танзим мегардад. Моддаи 63. Назорати ҷамъиятии экологӣ 1. Назорати ҷамъиятии экологӣ аз тарафи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ бо ташаббуси худӣ онҳо ё дар асоси шартномаҳо бо истифодабарандагони табиат ва ё мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешавад ва мақсади он амалӣ намудани ҳуқуқҳои ҳар як шахс ба муҳити зисти мусоид, пешгирӣ ва барҳам додани вайронкунии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист мебошад. 2. Назорати ҷамъиятии экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. 3. Натиҷаҳои назорати ҷамъиятии экологӣ, ки ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ пешниҳод шудаанд, ҳатман мавриди муҳокима ва таваҷҷуҳ қарор дода мешаванд. 48 БОБИ 10. ТАҲҚИҚОТИ ИЛМИИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 64. Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти илмии экологӣ 1. Таҳқиқоти илмии экологӣ бо мақсадҳои зерин гузаронида мешавад: 1) таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ,

дурнамоҳои илмӣ ва нақшаҳои ҳифз ва барқарорсозии муҳити зист; 2) арзёбии натиҷаҳои таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолиятҳои дигар ба муҳити зист; 3) тақмили қонунгузории экологӣ, тартиб додани меъёрҳо, регламентҳои техникӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрии дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 4) таҳия ва тақмили нишондиҳандаҳои арзёбии маҷмуии зарар ба муҳити зист, тарз ва усулҳои муайян намудани онҳо; 5) ихтироъ ва таҳияи технологияҳои беҳтарин дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 6) таҳияи барномаҳои тавонбахшии минтақаҳои, ки ҳамчун минтақаҳои офати табиӣ доништа шудаанд; 7) таҳияи чорабиниҳои ҳифз ва рушди иқтидорҳои табиӣ ва рекреатсионӣ. 2. Вазифаҳои асосии таҳқиқот ва кашфиёти илмии экологӣ ба таъмини рушди иҷтимоӣ, иқтисодӣ, экологӣ, фаъолияти устувори низомҳои экологии табиӣ, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табиӣ, таъмини амнияти экологӣ ва солимгардони муҳити зист равона гардидааст. Моддаи 65. Самтҳои асосии таҳқиқоти илмии экологӣ 1. Бо мақсади ҳалли вазифаҳои таъминоти илмӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ намудҳои зерини таҳқиқоти илмӣ метавонанд амалӣ карда шаванд: 1) таҳияи илман асоснокӣ рушди устувори иҷтимоӣ иқтисодии ҳудудҳо, аз ҷумла, сатҳи ҷумҳуриявӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ; 2) таҳқиқи устувори низоми экологӣ нисбат ба таъсири антропогенӣ ва таҳияи илман асоснокӣ муайянсозии хатарҳои экологӣ; 3) таҳқиқи ҳолати гуногунии биологӣ, таҳияи методологияи нигоҳдорӣ ва ҳифзи он аз таъсири манфӣ, инчунин усулҳои арзёбии зарари расонидашуда ба гуногунии биологӣ; 4) арзёбии сатҳи фишорҳои антропогенӣ ба муҳити зист ва дараҷаи вайроншавии низоми экологӣ ва ландшафтҳо; 5) муайян кардани сатҳи минтақавии ҳадди таъсири антропогенӣ ба низоми экологӣ ва ландшафтҳо; 6) таҳияи ҳуҷҷатҳои меъёрии илман асоснок дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 7) муайян кардани таъсири омилҳои муҳити зист ба саломатии аҳоли; 8) минтақабандии ҳудуди ҷумҳурий аз рӯйи дараҷаи шиддати экологӣ; 9) таҳқиқоти марбут ба таҳияи нишондиҳандаҳои мақсаднокӣ сифати муҳити зист; 10) таҳқиқоти марбут ба таҳияи усулҳо ва технологияҳо оид ба тоза кардани ихроҷ ба муҳити зист; 11) таҳқиқот оид ба истифодаи ҳамаҷонибаи ашёи хом, коркард ва нобудсозии (утилизатсия) партовҳо; 12) таҳқиқот оид ба ҷустуҷӯ, асосноккунии илмӣ-техникӣ ва ҷорӣ намудани технологияҳои нави аз ҷиҳати экологӣ самаранок ва сарфаи захираҳо; 13) таҳияи мавод, пайванди илмӣ арзёбии вазъи муҳити зист ва пешгӯии тағйироти он таҳти таъсири омилҳои антропогенӣ ва табиӣ; 14) илман асосноккунии усулҳои пешгирӣ ё сӯст кардани оқибатҳои манфии таъсири омилҳои антропогенӣ ё табиӣ ба муҳити зист; 15) омӯзиши низомнок ва ҷамъбасти натиҷаҳои мониторинги экологӣ, нишондиҳандаҳои миқдорӣ ва сифатии ҳолати низомҳои экологӣ ва объектҳо дар асоси мушоҳидаҳои бисёрсола ва назорати оперативӣ; 16) таъмини илмӣ мониторинги вазъи муҳити зист; 17) таҳия ва асосноккунии илмӣ лимитҳо (квотаҳо)-и ихроҷ ба муҳити зист, истифодаи захираҳои табиӣ; 18) таҳқиқоти ҳамаҷонибаи тағйирёбии иқлим, аз ҷумла арзёбии таъсири он ба иқтисодиёт ва захираҳои табиӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, коҳиш додани таъсири тағйирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба он; 19) таҳқиқоти ҳамаҷонибаи пирияхҳо, ҳифз ва нигоҳдории онҳо аз коҳиш ёбӣ ва обшавии босуръат; 20) таҳқиқи ҳолати қабати озон, равандҳои вайроншавӣ ва барқарорсозии он, таҳияи чораҳо оид ба пешгирии таъсири фаъолияти инсон ба ҳолати қабати озон; 21) таҳқиқи мушкилоти механизмҳои танзими иқтисодии фаъолият, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, таҳияи усулҳои арзёбии самаранокӣ иқтисодӣ ва хароҷот барои чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист ва дастгирии илмӣ ин чорабиниҳо; 22) иштирок дар таҳия ва асосноккунии илмӣ нишондиҳандаҳои экологии рушди иҷтимоӣ иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон; 23) гузаронидани таҳқиқоти илмӣ вобаста ба иҷрои уҳдадорӣҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 24) ҳамкориҳои байналмилалӣ илмӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 25) асосноккунии илмӣ тадбирҳои ҷуброн кардани талафоти гуногунии биологӣ; 26) таҳқиқот оид ба арзёбии иқтисодии хизматрасониҳои низоми экологӣ ва гуногунии биологӣ. 2. Маблағгузориҳои таҳқиқоти илмӣ бунёдӣ ва амалии экологӣ аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибюджетӣ ва дигар манбаъҳои, ки бо 50 қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ нагардидааст, амалӣ карда мешавад. Моддаи 66. Талабот оид ба

гузаронидани таҳқиқоти илмии экологӣ 1. Таҳқиқоти илмии экологӣ аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ташкилоту муассисаҳои илмӣ тибқи Кодекси мазкур ва қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. 2. Таҳқиқоти илмии экологӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи хориҷӣ, инчунин аз ҷониби ташкилотҳои байналмилалӣ бо риояи ҳатмии талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. БОБИ 11. ҚУБРОНИ ТОВАНИ ЗАРАР БА МУҲИТИ ЗИСТ Моддаи 67. Уҳдадориҳои қуброн намудани товони зараре, ки бинобар риоя накардани қонунгузориҳои экологӣ расонида шудааст Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар натиҷаи ифлос, хароб ва нобуд кардани ҷузъҳои муҳити зист, ғайриоқилона истифода бурдани захираҳои табиӣ, дар ҷойҳои муқаррарнашуда ҷойгир кардани партовҳо, хароб кардани системаҳо, комплексҳо ва ландшафтҳои табиӣ экологӣ ба муҳити зист зарар расонидаанд, уҳдадоранд бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон товони зарарро қуброн намоёнд. Моддаи 68. Тартиби қуброни товони зараре, ки бинобар риоя накардани қонунгузориҳои экологӣ расонида шудааст 1. Товони зараре, ки бинобар риоя накардани қонунгузорӣ ба муҳити зист расонида шудааст, ихтиёран ё бо санади судӣ тибқи андозаи пардохти маблағҳои бо тартиби муқарраршуда тасдиқгардида ва усулҳои ҳисоб кардани онҳо дар ҳолати мавҷуд набудани онҳо бошад, тибқи хароҷоти воқеии барои барқарор сохтани ҳолати харобгаштаи муҳити зист бо назардошти зарари расонидашуда, аз ҷумла, фоидаи аздастрафта қуброн карда мешавад. 2. Дар асоси санади судӣ зараре, ки бинобар риоя накардани қонунгузорӣ ба муҳити зист расонида шудааст, метавонад бо роҳи ба зиммаи ҷавобгар гузоштани уҳдадориҳои вобаста ба барқарорсозии ҳолати зарардидаи муҳити зист аз ҳисоби маблағи ӯ мутобиқи лоиҳаи корҳои барқарорсозӣ қуброн карда шавад. 3. Тартиби қуброни товони зараре, ки бинобар риоя накардани қонунгузорӣ ба муҳити зист расонида шудааст, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд. Моддаи 69. Қуброни товони зараре, ки ба шахрвандон аз таъсири номусоиди муҳити зист расидааст 1. Товони зараре, ки ба муҳити зист, саломатӣ ва молу мулки шахрвандон дар натиҷаи таъсири номусоиди фаъолияти ташкилоту 51 муассисаҳо, корхонаҳо ё шахрвандони алоҳида расидааст, дар ҳаҷми пурра қуброн карда мешавад. 2. Товони зарар мувофиқи санади судӣ дар асоси даъвои шахси зарардида, аъзои оилаи ӯ, прокурор, мақомоти ба ин ваколатдори давлатӣ, иттиҳодияи ҷамъиятӣ ба манфиати шахси зарардида қуброн карда мешавад. 3. Товони зарари ба шахрвандон дар натиҷаи садамаҳои калон ё фалокатҳо, ҳамчунин офатҳои табиӣ расонидашуда мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қуброн карда мешавад. Моддаи 70. Даъво дар бораи қатъ кардани фаъолияти аз ҷиҳати экологӣ зарарнок Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқ доранд ба суд дар бораи қатъ кардани фаъолияти аз ҷиҳати экологӣ зарарнок, ки ба саломатӣ, молу мулки онҳо ва ба муҳити зист осеб мерасонад, даъво пешниҳод намоёнд. БОБИ 12. ИТТИЛООТИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 71. Объекти иттилооти экологӣ Ба объекти иттилооти экологӣ маълумоти зерин дохил мешаванд: 1) дар бораи вазъи муҳити зист, ҳавои атмосфера, захираҳои об, замин, хок, партов, олами набототу ҳайвонот, ландшафтҳои табиӣ, гуногунии биологӣ, аз ҷумла, организмҳои аз ҷиҳати генетикӣ тағйирёфта ва таъсири мутақобилаи байни онҳо, инчунин маълумот оид ба хизматрасонии экосистемаҳо, генофонд ва захираҳои генетикии организмҳои зинда; 2) дар бораи таъсири мутақобилаи моддаҳо, энергия, садо, радиатсия ва дигар омилҳои физикӣ ба муҳити зист; 3) қарорҳои мақомоти давлатӣ, маълумот дар бораи таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба муҳити зист ва ҷузъҳои муҳити табиӣ, ҳифзи онҳо, инчунин асосноккунии зарурати иҷрои чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист ва асосноккунии молиявӣ иқтисодии онҳо; 4) санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, нақшаҳои маҷмӯӣ-ҳудудӣ, ҳуҷжатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, чорабиниҳои, ки амалигардонии онҳо ба муҳити зист таъсир мерасонад, асосноккунии зарурати қабули онҳо, аз ҷумла, асосноккунии молиявӣ иқтисодӣ; 5) раванди тағйирёбии иқлим, оқибатҳои мавҷуда ва пешбинишавандаи тағйирёбии иқлим, инчунин тадбирҳои мутобиқшавӣ ба он. Моддаи 72. Ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилооти экологӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилооти экологиро доранд. 2. Ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқи озодона дастрас намудани иттилооти

экологии дар ихтиёри моликони иттилооти экологӣ мавҷуда бе 52 зарурати фаҳмонидани сабабҳои таваҷҷуҳ ба ин иттилооти экологӣ бо тартибе, ки Кодекси мазкур муайян намудааст, кафолат дода мешавад. Моддаи 73. Кафолати таъмини ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилооти экологӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқ доранд барои гирифтани иттилооти экологӣ ба моликони ҷунин иттилоот бо тартиб ва шартҳои муқаррарнамудаи Кодекси мазкур муроҷиат намоянд ва онро гиранд. 2. Ҳангоми муроҷиати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо мақсади гирифтани иттилооти экологӣ, моликони иттилооти экологӣ ӯҳдадоранд барои дастрас намудан ва шинос шудан ба ҷунин иттилоот тамоми шароити заруриро фароҳам оранд ва ҳангоми зурурат ба муроҷиат ва дархостҳо ҷавобҳои расмӣ пешниҳод намоянд. 3. Моликони иттилооти экологӣ иттилооти экологиро ҷамъоварӣ, таҳлил, коркард, ташаккул, нигоҳдорӣ, пешниҳод ва бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур паҳн мекунанд. 4. Моликони иттилооти экологӣ ҳуқуқ надоранд пешниҳоди иттилооти экологиро рад кунанд, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур. 5. Пешниҳоди иттилооти махсуси экологӣ аз ҷониби моликони иттилооти экологӣ дар асоси шартномаи бо дархосткунанда баста амалӣ карда мешавад. 6. Дар бораи аз ҷониби молики иттилооти экологӣ таъмин накардани ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилооти экологӣ, инчунин барои ба дархосткунанда пешниҳод намудани иттилооти экологии безътимод ба мақомоти болоии молики иттилооти экологӣ ё ба суд шикоят кардан мумкин аст. Моддаи 74. Намудҳои иттилооти экологӣ ва манбаъҳои асосии он 1. Иттилооти экологӣ ба иттилооти умумии экологӣ ва иттилооти махсуси экологӣ тақсим мешавад. 2. Иттилооти экологӣ оид ба вазъи воқеӣ ва пешгӯишавандаи муҳити зист, тағйирёбии иқлим ва захираҳои табиӣ, ки барои истифодаи омма аз ҷониби моликони иттилооти экологӣ бо назардошти талаботи Кодекси мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон омода карда мешавад, иттилооти умумии экологӣ доништа мешавад. 3. Иттилооти экологии, ки дар асоси шартнома омода карда мешавад ва барои пешниҳоди он корҳои иловагӣ, аз ҷумла, ҷамъоварӣ, коркард ва таҳлил карданро талаб мекунанд, иттилооти махсуси экологӣ доништа мешавад. 4. Ба иттилооти махсуси экологӣ нисбат додани иттилооти экологии вобаста ба ҳодисаҳои расонидани зарар ба муҳити зист манъ аст. 5. Иттилооти экологии, ки моликони иттилооти экологӣ тибқи Кодекси мазкур метавонанд пешниҳод ё паҳн кунанд, дар натиҷаи амалӣ намудани фаъолиятҳои зерин ташаккул меёбад: 1) пешбурди сиёсати давлатӣ, мониторинг ва кадастри давлатии захираҳои табиӣ; 2) натиҷаи назорати таҳлилии ташхисӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 3) баҳисобгирии давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, истифодаи захираҳои табиӣ ва таъсири он ба муҳити зист; 4) гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист вобаста ба фаъолияти банақшагирифташудаи хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар; 5) гузаронидани экспертизаи экологӣ; 6) амалӣ намудани назорати экологӣ; 7) гузаронидани аудити экологӣ; 8) гузаронидани сертификатсияи экологӣ; 9) бамеъёрдорӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 10) амалӣ намудани фаъолият вобаста ба додани ҳуҷҷатҳои хусусияти иҷозатдиҳидошта; 11) таҳия ва амалӣ намудани нақшаҳои маҷмуии ҳудудӣ, ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист; 12) фаъолияти обухавошиносӣ ва омӯзиши тағйирёбии иқлим; 13) гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 14) амалӣ намудани дигар фаъолиятҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист. 6. Додани ҳуҷҷатҳои хусусияти иҷозатдиҳидошта, ки дар асоси онҳо захираҳои табиӣ ҳамчун манбаи ҷамъовариҳои иттилооти экологӣ истифода карда мешаванд, ворид намудани тағйирот ва (ё) иловаҳо ба ҳуҷҷатҳои мазкур, манъ, барқарор ва тамдиди муҳлати амал, инчунин қатъ намудани амали онҳо тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 75. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ 1. Иттилооти экологӣ сарфи назар аз усули пешниҳод ё ташкили нигоҳдорӣ (дар шакли аснод, маҷмуи аснод, захираҳои китобхонаҳо, бойгонихо, махзани маълумот), ки барои воридкунӣ ба низоми иттилоотии экологӣ пешбинӣ шудааст ё дар таркибаш ҷунин иттилоот мавҷуд аст, захираҳои давлатии иттилооти экологӣ ба ҳисоб меравад. 2. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ маълумотҳои дар бар мегиранд, ки дар натиҷаи фаъолиятҳои бо Кодекси мазкур пешбинишудаи моликони иттилооти экологӣ ташаккул меёбад ва дар мақомоти давлатӣ, ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ ҷиҳати иҷрои вазифаҳои тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии

Тоҷикистон ба зиммаи онҳо гузошташуда захира карда мешавад. 3. Ташаккул ва пешбурди захираҳои давлатии иттилооти экологиро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд. 4. Мақоми ваколатдори давлатӣ ҷиҳати ҷамъовариҳои марказонидашуда, баҳисобгирӣ, маҳфуз доштан ва истифодаи иттилооти экологӣ тадбирҳоро амалӣ мегардонад. 5. Иттилооте, ки ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод мегардад, ба қайд ва ба ҳисоб гирифта мешавад, инчунин шабакабандӣ гардида, барои пешниҳод ба мақомот, ташкилоти дахлдор ва истифода аз ҷониби зерсохторҳои он омода карда мешавад. 54 Моддаи 76. Ташаккули захираҳои давлатии иттилооти экологӣ 1. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ низоми марказонидашудаи ҷамъоварӣ, баҳисобгирӣ, нигоҳдорӣ ва паҳнкунии иттилооти алоқаманд ба соҳаи ҳифзи муҳити зист, истифодаи захираҳои табиӣ, рушди устувор ва экология буда, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ ташаккул ва пеш бурда мешавад. 2. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ бо мақсади амалӣ намудани сиёсати давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, таъмини мубодилаи иттилоот байни мақомот ташаккул дода мешавад. 3. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси иттилооте, ки дар шабакаҳои иттилоотии экологӣ мавҷуд аст, инчунин ҳуҷҷатҳо ва маълумот дар бораи ҳифзи муҳити зист ташаккул меёбанд. 4. Захираҳои давлатии иттилооти экологӣ аз мавод ва ҳуҷҷатҳои зерин иборат аст: 1) ҳисобот ва гузоришҳои миллий оид ба ҳолати муҳити зист ва нақшаҳои маҷмуии истифода, барқарорсозӣ ва ҳифзи захираҳои табиӣ; 2) иттилооти экологие, ки аз ҷониби мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба таври ҳатмӣ ва ихтиёрӣ пешниҳод мешавад; 3) Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон; 4) кадастри давлатии захираҳои табиӣ; 5) натиҷаи омӯзиш, барқарорсозӣ, истифода ва ҳифзи захираҳои табиӣ, аз ҷумла, захираҳои ҷангал; 6) ҳифзи муҳити зист ва таъмини амнияти экологӣ; 7) гуногунии биологӣ, ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 8) канданиҳои фойданоки маъмули умум, об, дигар захираҳои табиӣ; 9) намудҳои гуногуни партовҳо; 10) объектҳо ва истеҳсолоти аз ҷиҳати экологӣ хатарнок; 11) натиҷаҳои мониторинги экологӣ; 12) маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ва ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ; 13) санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ, санадҳои меъёрӣ ва регламентҳои техникӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 14) ҳисобот оид ба иҷрои корҳои илмӣ таҳқиқотӣ, таҷрибавию конструкторӣ ва технологӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 15) адабиёти илмӣ ва техникӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тозаи татбиқшаванда ва банақшагирифташаванда; 16) пешгӯиҳои обухавошиносӣ вобаста ба вазъи обу ҳаво; 17) мавод ва ҳуҷҷатҳои дигаре, ки маълумот оид ба иттилооти экологӣ доранд. Моддаи 77. Пешбурди захираҳои давлатии иттилооти экологӣ 55 1. Пешниҳод ва паҳн намудани маълумоте, ки ба захираҳои давлатии иттилооти экологӣ ворид шудааст, мувофиқи Кодекси мазкур аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. 2. Ба мақоми ваколатдори давлатӣ иттилоот дар бораи истифодаи захираҳои табиӣ ва вазъи экологии муҳити зист дар шаклҳои зерин пешниҳод карда мешавад: 1) низомҳои иттилооти экологӣ; 2) технологияҳои иттилооти экологӣ; 3) захираҳои иттилооти экологӣ, аз ҷумла, маҳзан ва манбаи маълумоти иттилооти экологӣ, амсилаҳои иттилоотӣ ва манбаи амсилаҳо, маҷмуи харитаҳои рақамӣ ва атласҳо, ҳисоботи электронӣ, бойгонҳои ҳудудкор ва дигар иттилооти ҳуҷҷатикардашудаи экологӣ; 4) маводи иттилооти экологӣ; 5) равандҳои иттилооти экологӣ. Моддаи 78. Ҳамкории мутақобилаи мақоми ваколатдори давлатӣ ва воҳидҳои сохтории он 1. Воҳидҳои сохтории мақоми ваколатдори давлатӣ, ки барои ташаккули низомҳои иттилоотӣ дар соҳаи истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист масъуланд, ба мақоми ваколатдори давлатӣ инҳоро пешниҳод менамоянд: 1) маълумот оид ба иттилооти таъҷили ва ҷорӣ экологӣ дар шакли муқарраргардида бо мақсади ташаккули низоми ягонаи иттилооти экологӣ; 2) ҳисоботи электронӣ оид ба фаъолияти нимсола ва солона; 3) иттилооти таҳлилий дар шакли электронӣ бо ҷадвалҳо, нақшаҳо, харитаҳо, суратҳо ва воситаҳои дигари айёни ҳангоми дастрас шудани он; 4) маълумоти ҳисоботӣ, ҷорӣ ва махсус дар бораи истифодаи захираҳои табиӣ ва вазъи муҳити зист аз рӯйи тартиби ба таври алоҳида муқарраршуда; 5) маводи иттилоотӣ таҳлилий дар бораи тағйирёбии иқлим, ҳолати қабри замин, захираҳои об, ҷангал ва захираҳои табиӣ дигар, оид ба ҳифзи муҳити зист ва амнияти экологӣ

баробари таҳия шудани онҳо; 6) феҳристи электрони пармачоҳҳо, маводи мониторинги объектҳое, ки ба муҳити зист таъсир мерасонанд, дар давоми як моҳи воридшавии мавод; 7) маводи ҳисоботи омории муаррифишаванда дар шакли электронӣ дар баробари омода шудани онҳо; 8) иттилооти таъҷилӣ дар бораи ба вучуд омадан ва инкишофи ҳолатҳои фавқулода ва садамаҳо дар объектҳо дар муҳлати муқарраршуда.

2. Иттилооти экологӣ дар сомонии расмӣ мақоми ваколатдори давлатӣ дар шакли хаттӣ ё дар ҳомили электронӣ пешниҳод карда мешавад.

3. Ташкилотҳое, ки аз ҳисоби буҷети давлатӣ маблағгузорӣ мешаванд, ба мақоми ваколатдори давлатӣ нусхаи электрони захираҳои иттилооти экологиро оид ба истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист пешниҳод мекунанд.

4. Тамомии иттилооти экологӣ ба таври хаттӣ ё электронӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод карда мешавад.

56 5. Барои таъмини шабакабандӣ ва ба тартиб даровардани раванди коркарди иттилоот мақоми ваколатдори давлатӣ шабакаи рамзбандиро аз рӯйи гурӯҳҳо коркард намуда, пеш мебарад.

6. Барои таъмини ҳифзи низомии иттилооти махфӣ воситаҳои барномавии ҳифзи криптографӣ истифода карда мешаванд.

7. Тартиб ва шартҳои интиқол ва воридшавии иттилоот ба мақоми ваколатдори давлатӣ, ки сирри давлатӣ, тиҷоратӣ ё сирри дигари тибқи қонунгузорӣ ҳифзшаванда дорад, бо санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад.

Моддаи 79. Маҳдудияти дастрасӣ ба иттилооти экологӣ

1. Пешниҳод ё паҳн намудани иттилооти экологӣ дар мавридҳои зерин манъ аст, агар: 1) иттилоот тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон сирри давлатӣ, тиҷоратӣ ва ё хизматӣ ба ҳисоб равад; 2) ошкор намудани иттилоот барои бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ анҷом додани фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ ва тафтишот ҳалал расонад; 3) ошкор намудани иттилоот ба муҳити зист зарар расонад ё эҳтимолияти хатари расонидани ҷунин зарарро дошта бошад; 4) ҳолатҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, бо назардошти таъмини амнияти давлатӣ, ҳимояи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд, ҳуқуқҳои шахсони ҳуқуқӣ муайян намудаанд.

2. Пешниҳоди иттилооти экологӣ, инчунин рад карда мешавад, агар: 1) мақомоти давлатӣ, ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ иттилооти дархостшударо надошта бошанд ва гирифтани ҷунин иттилоот аз дигар моликони иттилооти экологӣ бинобар набудани он ғайриимкон бошад; 2) шахси ҳуқуқӣ, ки мақомоти давлатӣ ё ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ нест, иттилооти экологии дархостшударо надошта бошад; 3) мазмуни дархост имкон надихад, ки иттилооти экологии дархостшуда муайян карда шавад; 4) агар пешниҳоди иттилооти экологӣ боиси вайрон кардани ҳуқуқи моликияти зеҳнӣ гардад; 5) ҳолатҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.

3. Дастрасӣ ба иттилооти экологии зерин маҳдуд карда намешавад: 1) дар бораи вазъи муҳити зист ё зарари ба он расонидашуда; 2) дар бораи ихроҷи моддаҳои кимиёвӣ ва зарарнок ба ҳавои атмосфера, хок, қабати замин, объектҳои об ҳангоми аз меъёрҳои муқарраргардидаи ҳифзи муҳити зист зиёд ва ё дар сурати набудани ҷунин меъёрҳо, агар муайянкунии онҳоро қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон талаб намояд; 3) дар бораи афканишоти иондоркунанда ва электромагнитӣ, садо ё таъсири дигари физикии аз меъёрҳои муқарраргардидаи ҳифзи муҳити зист зиёд ё набудани ҷунин меъёрҳо, агар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардани онҳоро талаб намояд; 4) дар ҳолатҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст.

Моддаи 80. Пешниҳоди иттилооти экологӣ ба шахсони воқеӣ ё ҳуқуқии ғайридавлатӣ

1. Иттилооти умумии экологӣ аз тарафи молики иттилооти экологӣ ба шахсони воқеӣ ё ҳуқуқии ғайридавлатӣ, дар асоси дархости онҳо ройгон пешниҳод карда мешавад, агар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигарро муайян накарда бошад.

2. Иттилооти умумии экологӣ аз тарафи молики иттилооти экологӣ ба дархосткунанда дар давоми даҳ рӯз аз рӯзи воридшавии дархост оид ба пешниҳоди он манзур карда мешавад.

3. Иттилооти умумии экологӣ дар шакл, андоза ва таркиби зикрнамудаи дархост оид ба пешниҳоди иттилооти умумии экологӣ пешниҳод мешавад. Агар молики иттилооти экологӣ барои дар шакл ва андозаи дархостшуда пешниҳод намудани иттилооти экологӣ имконияти техникӣ надошта бошад, онро дар шакл ва андозаи мавҷуда бо зикри сабабҳои дахлдор манзур мегардонад.

4. Агар дархост оид ба пешниҳоди иттилооти экологии таъиноти умумӣ ба иттилооти экологӣ дахл дошта бошад, ки дар

марҳилаи таҳия қарор дорад ва дар муҳлати муқаррарнамудаи қонунгузорӣ пас аз анҷоми муҳлати таҳияи он пешниҳод ё паҳн карда шавад, молики иттилооти экологӣ вазифадор аст, ки дар давоми панҷ рӯзи корӣ пас аз гирифтани дархост дархосткунандаро ба таври хаттӣ огоҳ созад, муҳлат ва усули имконпазири гирифтани ҷунин маълумотро нишон диҳад. 5. Дар сурати шахси ҳуқуқии ғайридавлатӣ будани молики иттилооти умумии экологӣ, мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатие, ки қонун намудани ин дархост ба салоҳияти ӯ дохил мешавад, вазифадор аст, ки дар давоми даҳ рӯзи баъди ворид шудани дархост ҷунин иттилоотро аз молики иттилооти экологӣ мустақилона гирад ва дархосткунандаро ба таври хаттӣ дар ин бора огоҳ созад. 6. Дар ҳолати воридшавии дархости мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатӣ дар бораи пешниҳоди иттилооти умумии экологӣ, ки дар қисми 5 ҳамин модда пешбинӣ шудааст, молики иттилооти экологӣ вазифадор аст, ки дар давоми даҳ рӯзи баъди ворид шудани он иттилооти дархостшударо пешниҳод намояд ё дар давоми панҷ рӯзи баъди воридшавии дархост дархосткунандаро дар бораи рад намудани пешниҳоди иттилооти умумии экологӣ бо зикри сабабҳои раднамоӣ тибқи муқаррароти қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, огоҳ созад. 7. Мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатие, ки тибқи қисми 6 ҳамин модда иттилооти умумии экологиро дастрас намудааст, иттилооти мазкурро дар давоми як моҳ аз рӯзи воридшавии дархост ба дархосткунанда 58 пешниҳод намояд. Дар ҳолати аз молики иттилооти экологӣ гирифтани раднамоӣ дар бораи пешниҳоди иттилооти умумии экологӣ, мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатӣ дар давоми панҷ рӯзи баъди воридшавии раднамоӣ дархосткунандаро бо зикри сабабҳои радди дархост огоҳ месозад. 8. Агар қонун кардани дархост оид ба пешниҳоди иттилооти умумии экологӣ дар салоҳияти мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатӣ набошад, онҳо вазифадоранд, ки дар давоми панҷ рӯзи баъди воридшавии дархост онро ба дигар мақомоти давлатӣ ё ташкилоти дигари давлатие, ки салоҳияти қонун гардонидани ҷунин дархостро доранд, раван намојанд ва дар ин ҳусус дархосткунандаро огоҳ созанд. 9. Агар иттилооти экологӣ дархостшуда ба иттилооти махсуси экологӣ мансуб бошад, молики иттилооти экологӣ вазифадор аст, ки дар давоми панҷ рӯзи баъди воридшавии дархост ба дархосткунанда ба таври шартномаӣ дарёфти иттилооти махсуси экологиро пешниҳод намояд. 10. Дар сурати асоснокии рад намудани пешниҳоди иттилооти экологӣ тибқи муқаррароти қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, молики иттилооти экологӣ дар давоми панҷ рӯз дархосткунандаро ба таври хаттӣ дар бораи рад намудани дархости пешниҳоди иттилооти экологӣ бо нишон додани сабабҳои раднамоӣ ва ғайриинсонӣ тартиб ва муҳлати эътироз нисбати қарори қабулшуда огоҳ намојанд. Моддаи 81. Хусусияти пешниҳоди иттилооти экологӣ ба мақомоти давлатӣ ва ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ Иттилооти умумии экологӣ аз тарафи молиқони иттилооти экологӣ ба мақомоти давлатӣ ё ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Чумҳурии Тоҷикистон дар асоси дархости онҳо ройгон ё бо роҳи мубодилаи ҷунин иттилоот пешниҳод карда мешавад, агар дар қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре муқаррар нагардида бошад. Иттилооти махсуси экологӣ ба мақомоти давлатӣ ва ташкилоту идораҳои дигари давлатӣ бо тартиби муайяннамудаи Кодекси мазкур пешниҳод карда мешавад. Моддаи 82. Тартибу шартҳои пешниҳоди иттилооти махсуси экологӣ ва пардохт барои он Иттилооти махсуси экологӣ ба истиснои мақомоти давлатӣ, ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ музднок буда, дар асоси шартнома пешниҳод карда мешавад. Андозаи пардохт барои ҷунин иттилоот набояд аз хароҷоти асоснок барои ҷамъоварӣ, коркард, таҳлил ва нигоҳдории иттилооти махсуси экологӣ зиёд бошад. Моддаи 83. Дархост дар бораи пешниҳоди иттилооти экологӣ 1. Дархост барои пешниҳоди иттилооти экологӣ инҳоро дар бар мегирад: 59 1) маълумот дар бораи молики иттилооти экологӣ (номи мақомоти давлатӣ ё дигар ташкилоти давлатӣ, насаб, ном ва номи падари шахси мансабдор ё соҳибкори инфиродӣ); 2) маълумот дар бораи истифодабарандаи иттилооти экологӣ (насаб, ном, номи падар ва ҷойи истиқомати шахрванд, насаб, ном, номи падари соҳибкори инфиродӣ, рақами бақайдгирии ӯ ва номи мақоми бақайдгиранда, ном ва ҷойгиршавии шахси

ҳуқуқӣ); 3) тавсифи иттилооти дархостшудаи экологие, ки имкон медиҳад андоза ва таркиби он муайян карда шавад; 4) нишон додани шакли пешниҳоди иттилооти экологӣ. 2. Ариза дар бораи пешниҳоди иттилооти экологӣ аз ҷониби молики иттилооти экологӣ дар рӯзи гирифтани он ба қайд гирифта мешавад. Моддаи 84. Паҳн намудани иттилооти умумии экологӣ Иттилооти умумии экологӣ аз тарафи моликони иттилооти экологӣ тавассути нашрияҳо, дигар воситаҳои ахбори омма, сомонаҳои расмӣ худ ё бо роҳҳои дигари дастраси умум тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон паҳн карда мешавад. Моддаи 85. Ҳисоботи миллӣ ва ҳисоботи интерактивӣ дар бораи вазъи муҳити зист ва захираҳои табиӣ 1. Ҳисоботи миллӣ дар бораи вазъи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ (минбаъд - Ҳисоботи миллӣ) ҳисоботи таҳлилӣ оид ба вазъи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб меравад, ки ҳар сол бо мақсади огоҳ намудани шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар бораи вазъи воқеии экологӣ дар ҳудуди кишвар ва тадбирҳо оид ба беҳтар намудани он таҳия карда мешавад. 2. Дар Ҳисоботи миллӣ маълумоти зерин инъикос меёбад: 1) дар бораи татбиқи сиёсати давлатии экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 2) дар бораи вазъи экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва минтақаҳои он, аз ҷумла, маълумот дар бораи нишондиҳандаҳои мақсадноки сифати муҳити зист; 3) дар бораи хусусиятҳои сифатӣ ва миқдори муҳити зист ва захираҳои табиӣ; 4) дар бораи таъсири антропогенӣ ба муҳити зист, ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ; 5) дар бораи таҳқиқоти илмӣ ва пажӯҳишҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, истифодаи оқилона ва самараноки захираҳои табиӣ; 6) дар бораи захираҳои табиӣ ва истифодабарии онҳо, аз ҷумла, захираҳои қангал ва обу замин, объектҳои олами наботот ва ҳайвонот; 7) оид ба тағйирёбии иқлим ва таъсири он, осебпазирӣ ва чораҳои андешидашавандаи мутобиқшавӣ ва коҳишдиҳандаи таъсири тағйирёбии 60 иқлим, аз ҷумла, дар робита бо корҳо оид ба гузариш ба иқтисоди «сабз» ва рушди устувор; 8) оид ба ҳамкориҳои байналмилалӣ ва иҷрои уҳдадориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист. 3. Мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳар сол то 1 март баъди соли ҳисоботӣ барои таҳияи Ҳисоботи миллӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ маълумот пешниҳод мекунанд. 4. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси маълумоти мавҷуда, инчунин маълумоти аз ҷониби мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ пешниҳодгардида таҳияи Ҳисоботи миллӣ ва интишори онро дар сомонаи расмӣ худ ташкил менамояд. 5. Мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади интишори маълумот дар бораи вазъи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ва дастрасӣ ба чунин иттилоот, дар асоси Ҳисоботи миллӣ, Ҳисоботи интерактивӣ дар бораи вазъи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳия намуда, дар сомонаи расмӣ худ ҷойгир менамояд. БОБИ 13. ЭКСПЕРТИЗАИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 86. Мақсад ва вазифаҳои экспертизаи экологӣ 1. Мақсадҳои экспертизаи экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) пешгирии оқибатҳои манфии имконпазирӣ татбиқи объектҳои экспертиза ва таъсири номатлуби онҳо ба захираҳои табиӣ, саломатии аҳоли, муҳити зист, амнияти экологӣ, ҷомеа, аз ҷумла, бартарафкунии зарари онҳо зимни фаъолияти идоракунӣ, хоҷагидорӣ, сармоягузорӣ ва дигар фаъолият оид ба татбиқи объектҳои экспертиза; 2) таъмини пешгӯиҳо оид ба ҳолат ва тағйироти имконпазирӣ вазъи экологӣ дар натиҷаи ҷойгиркунӣ ва инкишоф додани қувваҳои истеҳсолкунанда, ки ба захираҳои табиӣ, саломатии аҳоли, муҳити зист, амнияти экологӣ ва ҷомеа таъсири манфӣ намерасонанд. 2. Вазифаҳои экспертизаи экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) арзёбии самаранокӣ, асоснокӣ ва кофӣ будани тадбирҳо оид ба истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист дар объектҳои экспертиза; 2) арзёбии мутобиқати объекти экспертиза дар марҳилаи қабули қарор оид ба истифодаи онҳо ба стандартҳои экологӣ; 3) ташкили таҳлил ва арзёбии ҳамаҷонибаи ҳолисонаи аз ҷиҳати илмӣ асосноки объектҳои экспертиза; 4) таҳлил ва арзёбии экологии таъсири эҳтимолии зарарноки объектҳои экспертиза ба захираҳои табиӣ, муҳити зист, инчунин оқибатҳои эҳтимолии иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва экологии он; 61 5) омода намудани ҳулосаҳои ҳолисона ва аз ҷиҳати илмӣ асосноки экспертизаи экологӣ ва сари вақт ба тарафҳои манфиатдор пешниҳод

намудани онҳо. Моддаи 87. Намудҳои экспертизаи экологӣ 1. Экспертизаи экологӣ аз намудҳои зерин иборат аст: 1) экспертизаи давлатии экологӣ; 2) экспертизаи ҷамъиятии экологӣ. 2. Экспертизаи давлатии экологӣ як намуди фаъолияти экспертӣ мебошад, ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси таҳқиқоти илмӣ, иҷтимоӣ, экологӣ, таҳлил ва арзёбии объектҳои экспертизаи экологӣ бо мақсади таъмини талабот дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва таъмини амнияти экологӣ анҷом дода мешавад. 3. Экспертизаи ҷамъиятии экологӣ бо ташаббуси шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки фаъолияти асосии онҳо мутобиқи оинномаҳои ҳифзи муҳити зист, аз ҷумла, ташкил ва гузаронидани экспертизаи экологӣ мебошад ва бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта шудаанд, ташкил ва гузаронида мешавад. Моддаи 88. Ҳуқуқҳои шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ оид ба ташкил ва гузаронидани экспертизаи экологӣ Шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ оид ба ташкил ва гузаронидани экспертизаи экологӣ ҳуқуқҳои зерин доранд: 1) ҳангоми гузаронидани экспертизаи экологии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки амалӣ намудани он манфиатҳои экологии аҳолии дар ин маҳалло истиқоматкунандаро халалдор месозанд, муҳокимаҳои ҷамъиятӣ, инчунин ҳангоми зарурат экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ташкил намоянд; 2) ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки манфиатҳои экологии онҳоро ҳамчун аҳолии дар ин маҳалло истиқоматкунанда халалдор месозанд, ба таври ҳаттӣ пешниҳоди асоснок манзур намоянд ва доир ба натиҷаҳои баррасии онҳо маълумот гиранд; 3) экспертизаи ҷамъиятии экологиро талаб кунанд ва дар гузаронидани он тибқи тартиби муқарраргардида ширкат варзанд. Моддаи 89. Назорати давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ 1. Назорати давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ бо мақсади аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ риоя намудани қонунгузори соҳаи ҳифзи муҳити зист ва талаботи ҳулосаи экспертизаи экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи муқаррароти Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор оид ба масъалаҳои экспертизаи экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии 62 Тоҷикистон дар бораи санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор амалӣ карда мешавад. §1. Экспертизаи давлатии экологӣ Моддаи 90. Объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ 1. Объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ аз ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ, техникӣ, ҳуҷҷатҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда иборат мебошанд, ки метавонанд ба муҳити зист таъсири манфӣ расонанд. 2. Ба ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ дохил мешаванд: 1) лоиҳаҳои шахрсозии тарҳи умумӣ, маҳсус ва ҷузъӣ, лоиҳаҳои меъморӣ иморатсозии маҳал; 2) асосноккунии техникӣ-иқтисодӣ дар сохтмон, ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ (меъморӣ, лоиҳаҳои сохтмонӣ ва ғайраҳо) барои сохтмон, таҷдид, васеъкунӣ, азнавсозии техникӣ, такмилдиҳӣ, тағйирдиҳии самти истеҳсолот, барҳамдиҳии объект ва маҷмааҳо новобаста аз шакли ташкилӣ-ҳуқуқӣ ва моликият; 3) лоиҳаҳои нақшаи маҷмуавии ҳудудии истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист; 4) лоиҳаҳои асосноккунии илмӣ ва техникӣ-иқтисодӣ, ки оид ба ташкил ва васеъ намудани ҳудудҳои табиӣ маҳсус муҳофизатшаванда, аз ҷумла, ба минтақабандии функционалии онҳо ва нақшаҳои генералии рушди инфрасохтор, ба заминҳои захиравӣ додани заминҳои ҳудудҳои табиӣ маҳсус муҳофизатшаванда, барҳам додан ё ихтисор кардани ҳудуди давлатии мамнӯъгоҳҳои табиӣ дорои аҳамияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ ва нақшаҳои идоракунии ташкилотҳои экологӣ, таҳия шудаанд. 3. Ба ҳуҷҷатҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда дохил мешаванд: 1) лоиҳаҳои ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ, нақшаҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ, ки татбиқи онҳо ба истифодаи захираҳои табиӣ алоқаманданд ва метавонанд ба муҳити зист таъсир расонанд; 2) лоиҳаҳои пешбурди хоҷагиҳои шикорӣ, моҳипарварӣ ва асосҳои биологӣ оид ба воридоти ҳайвоноти нодир аз хориҷи мамлакат ба парваришгоҳҳо; 3) лоиҳаҳои бунёди ҷангалзор; 4) лоиҳаҳои ҳуҷҷатҳои меъёрии техникӣ, ки дар онҳо талабот оид ба ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар раванди таҳияи он, истеҳсол, истифода, нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл, фурӯш ва истифодаи маҳсулот ва муомилот бо партовҳо ё хизматрасонӣ муқаррар

мегарданд; 5) ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ барои объектҳои инфрасохтори сайёҳӣ дар марзҳои маъмурии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда. 4. Объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ метавонад дигар лоиҳаҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти банақшагирифташавандае бошанд, ки татбиқи онҳо ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд. 63 5. Ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ин лоиҳаҳои ҷумҳуриявӣ, маҳаллӣ, ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ, шаҳрсозӣ, меъморӣ, сохтмон, лоиҳаҳои санадҳои меъёрии техникӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои ба онҳо баробаркардашудае мебошанд, ки ба объектҳои экспертизаи экологӣ дохил мешаванд. Моддаи 91. Субъектҳои экспертизаи давлатии экологӣ Субъектҳои экспертизаи давлатии экологӣ ба ҳисоб мераванд: 1) экспертизаи экспертизаи давлатии экологӣ (комиссияи экспертӣ); 2) фармоишгарон; 3) таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо. Моддаи 92. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ 1. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ шахси дорои донишҳои махсуси соҳаи ҳифзи муҳити зист буда, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ барои гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ ҷалб карда мешавад ва (ё) кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ барои гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ масъул буда метавонанд. 2. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ наметавонад намояндаи фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо, инчунин намояндаи шахси воқеӣ ва ташкилоте бошад, ки бо фармоишгар ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо шартномаи (қарордоди) меҳнатӣ дорад. 3. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ, таҳлили ҳуҷҷатҳои пешниҳодшаванда ва таҳияи ҳулоса нисбат ба он мустақил мебошад. Дахлати мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ, ҳуқуқӣ ва шахсони мансабдор ба фаъолияти экспертизаи давлатии экологӣ манъ аст. 4. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ дар гузаронидани он мутобиқи Кодекси мазкур ва супорише, ки мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ додааст, иштирок менамояд. 5. Эксперти экспертизаи давлатии экологӣ барои экспертизаи гузаронидашуда мутобиқи қонунгузори Тоҷикистон ҷавобгар аст. Моддаи 93. Ҷалби экспертони мустақил ва беруна дар раванди гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ ҳангоми зарурат барои гирифтани тақриз ва ё ҳулоса ба мақомот, ташкилоти дигар, инчунин ба экспертҳои алоҳидаи миллӣ ва байналмилалӣ, ки дониш ва таҷрибаи дахлдор доранд, муроҷиат менамояд. 2. Ҷалби экспертони хориҷӣ мутобиқи қонунгузори Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 94. Комиссияи экспертизаи экспертизаи давлатии экологӣ 64 1. Комиссияи экспертӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ таъсис дода мешавад. Ба ҳайати комиссияи экспертӣ кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ ва экспертони ғайриштатӣ, аз ҷумла, намояндагони ташкилоту муассисаҳои лоиҳакашӣ ва илмӣ таҳқиқотӣ, ки самти фаъолиятҳои ҳифзи муҳити зист мебошад, дохил мешаванд. 2. Комиссияи экспертизаи экспертизаи давлатии экологӣ аз ҷониби роҳбари мақоми ваколатдори давлатӣ таъсис ва ҳайати он тасдиқ карда мешавад. Моддаи 95. Фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо 1. Мақомоти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва байналмилалӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки ба гузаронидани экспертизаи экологӣ манфиатдоранд, фармоишгар ба ҳисоб мераванд. 2. Ба таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо, ташкилот ва ё соҳибкори инфиродӣ, ки ба таҳияи ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо машғул мебошад, дохил мешаванд. 3. Бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Тоҷикистон ва дар асоси шартномаи байни фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ҳуқуқи уҳдадорӣ фармоишгар оид ба гузаронидани экспертизаи экологӣ метавонанд ба зиммаи таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо вогузор карда шаванд. Моддаи 96. Тартиби гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ 1. Экспертизаи давлатии экологӣ аз ҷониби экспертҳои алоҳида ё комиссияҳои экспертӣ дар асоси аризаи фармоишгар ва ё таҳиягари ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо гузаронида мешавад. 2. Ҳангоми дохилшавии ариза оид ба гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ бо замимаи мавод оид ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист лоиҳаи ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо дар муддати то 5 рӯз ба қайд гирифта мешаванд. Пуррагии ҳуҷҷатҳои пешниҳодгардида ва мутобиқати онҳо ба талаботи муқарраргардида оид ба экспертизаи давлатии экологӣ омӯхта

мешавад. 3. Дар ҳолати дар ҳаҷми пурра пешниҳод нагардидани маводи экспертизашаванда онҳо дар муддати 5 рӯзи баъди бақайдгирӣ ба ташкилоти лоиҳакашӣ ё фармоишгар барои пурра намудан баргардонидани экспертизаи объектҳо ва намудҳои фаъолияти дараҷаи таъсиррасониашон баланд ё таъсири фаромарзӣ дошта, аз ҳисоби мутахассисони мақоми ваколатдори давлатӣ ва олимону мутахассисони соҳаҳои дахлдор комиссияи экспертӣ таъсис дода мешавад. Моддаи 97. Талабот ба таркиби ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ва тартиби пешниҳоди онҳо ба экспертизаи давлатии экологӣ 65 1. Ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ба экспертизаи давлатии экологӣ дар шакли хаттӣ ва электронӣ (аз рӯйи мавҷудияти имконияти техникӣ) пешниҳод карда мешаванд. Ҳамаи маводи ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодшуда дар экспертизаи давлатии экологӣ нигоҳ дошта мешаванд. 2. Шартҳои техникӣ ва экологӣ оид ба лоиҳакашӣ тибқи талаботи санадҳои меъёрии техникӣ дар соҳаи сохтмон, меъморӣ ва шаҳрсозӣ, ҳамчунин ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ба расмӣ дароварда мешаванд. Муҳлати амали шартҳои техникӣ барои лоиҳакашӣ тибқи муҳлатҳои меъёрии барои лоиҳакашӣ муқарраршуда муайян карда мешавад. Муҳлати амали шартҳои экологӣ барои лоиҳакашӣ наметавонад аз ду сол зиёд бошад. 3. Шартҳои техникӣ ва экологӣ барои лоиҳакашӣ, ки муҳлати амалашон ба охир расидааст, ба экспертизаи давлатии экологӣ қабул карда намешаванд. Моддаи 98. Муҳлати гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ 1. Муҳлати гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ барои лоиҳаҳои пешниҳоднамудаи субъекти хоҷагидор бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон оид ба низоми иҷозатдиҳӣ амалӣ карда мешавад. 2. Муҳлати гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ барои лоиҳаҳои пешниҳоднамудаи субъектҳои ғайрисоҳибкорӣ то 30 рӯзро ташкил медиҳад. Вобаста ба мураккабии объекти экспертизашаванда бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ метавонад то 60 рӯз тамдид карда шавад. Моддаи 99. Арзёбии ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва ҳуҷҷатҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ Ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологии ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва ҳуҷҷатҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда арзёбӣ карда мешавад: 1) мутобиқати фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба барнома, нақша, тарҳҳои маҷмуавии ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, қойғиронии самараноки ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, рушди соҳавӣ, гармитаъминкунӣ, обтаъминкунӣ ва шабакаи корезӣ, лоиҳаҳои шаҳрсозии тарҳи умумӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ҳангоми мавҷуд будани онҳо, ки бо тартиби муқарраршуда тасдиқ шудаанд; 2) асосноккунӣ ва аз назари экологӣ бехатар будани татбиқи фаъолияти пешбинишуда, ҳамчунин тарзи татбиқи онҳо, чорабиниҳои пешниҳодшудаи техникӣ, муҳандисӣ ва меъморию нақшавӣ, ки истифодаи оқилонаи мавод, ашёи хом, захираҳои замин ва сӯзишворию энергетикиро ба назар мегирад; 3) пуррагии омилҳои ошкоргардида оид ба таъсир ба ҷузъиётҳои муҳити зист ва дараҷаи аз назари экологӣ хатарноки онҳо, миқёси маҷмуавии 66 таъсири эҳтимолии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба муҳити зист; 4) кифоя будани чорабиниҳои пешбинишуда барои таъмини талаботи қонунгузори ҳифзи муҳити зист, огоҳкунӣ аз эҳтимолияти руҳ додани ҳолатҳои садамавӣ ва рафъи оқибатҳои он; 5) дар асоси талаботи қонунгузори ҳифзи муҳити зист мавҷудияти ҳулосаи мақомоти ваколатдори чумхуриявӣ ва сохторҳои вилоятии он тибқи ваколаташон оид ба объектҳои, ки дар сарҳади ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда қойғир карда мешаванд; 6) мавҷудияти чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти экологӣ ҳангоми татбиқи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ; 7) дараҷаи хатарнокии экологии партовҳои истеҳсолии ҳосилшаванда ва мавҷудияти чорабиниҳо оид ба безаргардонии онҳо дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ; 8) ба назар гирифтани афкори ҷомеа оид ба татбиқи лоиҳаи пешниҳодшуда, аз ҷумла, лоиҳаҳои шаҳрсозӣ ва ё лоиҳаҳои, ки таҷдид (зичгардонӣ)-и маҳалҳои аҳолинишин, объектҳои хатарноки истеҳсоли ва ғайраро пешбинӣ менамояд; 9) мутобиқати андозаи хати муҳофизатияи санитарӣ ба талаботи муқарраргардида ва дар ҳолати кам кардани он тибқи талаботи қонунгузорӣ мавҷуд будани асосноккунӣ ва ҳулосаи

мақомоти назорати санитарӣ; 10) мавҷуд будани маълумот оид ба натиҷаи арзёбии дараҷаи олудашавии хок, обҳои зеризаминӣ ва рӯйизаминӣ аз маҳсулоти нафтӣ, ҳамчунин чорабиниҳо оид ба бартарафкунии ин ифлосиҳо дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ оид ба таҷдид ва (ё) барҳам додани объектҳои нигоҳдорӣ ва фурӯши маҳсулоти нафтӣ (аз ҷумла, ҳама намудҳои нуқтаҳои фурӯши сӯзишворӣ); 11) мутобиқати қарори лоиҳавӣ ба регламенти шаҳрсозӣ барои ҳудуди интиҳобшуда (зичии иморатҳо, кабудизоркунӣ, аз ҷумла, мавҷудияти боғҳои сатҳи ноҳиявӣ ва шаҳрӣ, зичии фонди аҳоли, таъминоти объектҳо ба ҷойи нигоҳдории воситаҳои нақлиёт); 12) асосноккунии дар лоиҳа воридкунии объектҳои алоҳида (таваққуфгоҳ барои нигоҳдории техникаҳо, дегхонаи буғӣ, анборҳо, биноҳои маъмурӣ-маишӣ ва дигар биноҳо), ҳамчунин асоснокии андозаи бино ва иншоотҳои ёрирасони ба таркиби лоиҳа воридшаванда, оид ба объектҳои таъиноти ҳифзи муҳити зист (партовгоҳҳои партовҳои маишӣ ва (ё) партовҳои истеҳсолӣ, иншооти обтозакунии шаҳрӣ, иншооти обгирӣ ва ғайраҳо); 13) мутобиқати объект ба истифодаи мақсадноки замин, мавҷудияти онҳо дар номгӯи объектҳои барои дар минтақаи функционалии баррасишаванда ҷойгиршаванда тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла, санадҳои техникӣ дар соҳаи сохтмон, меъморӣ ва шаҳрсозӣ тибқи нақшаи генералӣ; 67 14) мавҷудияти объектҳо барои ҷойгиронии муваққати партовҳои истеҳсолию истеъмоли ва низоми корезии боришот бо иншооти тозакунии барои объектҳои истеҳсолӣ; 15) истифодаи об аз манбаъҳои объектҳои оби рӯйизаминӣ; 16) мавҷудияти чорабиниҳо оид ба ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои об (истифодаи низоми баргардандаи обтаъминкунӣ), низом ва истифодаи иншооти обтозакунии босамари корезӣ, хоҷагии маишӣ ва истеҳсолӣ, инчунин ҳангоми ҷой надоштани раванакунии обҳои партов бо истифода аз релефи маҳал; 17) дар лоиҳа мавҷуд будани чорабиниҳое, ки пешгирии таъсири номатлубро ба объектҳои олами ҳайвонот ва (ё) муҳити зисти онҳо таъмин менамояд (сохтмони иншоот барои гузаштани ҳайвоноти ваҳшӣ ба воситаи шабакаи нақлиётӣ, дарғот ва дигар монеаҳо дар роҳи муҳоҷирати онҳо, зоопарваришгоҳҳо ва дигар объектҳо барои парвариши ҳайвоноти ваҳшӣ ва ғайраҳо); 18) мавҷудияти чорабиниҳо ҷиҳати ҳифзи ҳавои атмосфера, оид ба муомилот бо партовҳое, ки такроран истифода мешаванд, инчунин чорабиниҳое, ки тибқи тавсияҳои асосноккунии гидроэкологии ҷойгиронии объект иҷро гардидааст. Моддаи 100. Хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ 1. Ҳуҷҷате, ки аз рӯи натиҷаи экспертизаи давлатии экологӣ таҳия шуда, дорои хулосаҳо дар бораи таъсири ин ё он фаъолият ба муҳити зист мебошад, хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ маҳсуб меёбад. Аз рӯи натиҷаи экспертизаи давлатии экологӣ, хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ тартиб дода мешавад, бо назардошти: 1) ҳуҷҷатҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 2) маводи мувофиқашудаи ҳисоботи тарафҳои манфиатдор оид ба арзёбии объектҳое, ки метавонанд таъсири фаромарзӣ ба муҳити зист дошта бошанд ва тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронидани чунин арзёбӣ талаб карда мешавад; 3) пешниҳодоти хаттии омоданамудаи экспертҳои ғайриштатӣ (барои объектҳои дараҷаи таъсирашон баланд ва таъсири фаромарзӣ дошта); 4) хулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ва ё таклифу пешниҳодҳои муҳокимаҳои ҷамъиятӣ (дар сурати мавҷуд будани он). 2. Хулосаи экспертизаи давлатии экологиро экспертизаи давлатии экологӣ (ҳамаи аъзои комиссияи экспертӣ) имзо мегузорад ва онро роҳбари мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ менамояд. 3. Ба хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ, ки барои тасдиқ пешниҳод мегардад, дар ҳолати мавҷуд будан мулоҳизаи махсуси экспертҳои экспертизаи давлатии экологӣ замима карда мешавад. 4. Ҷойи сохтмони корхонаҳо, иншооту дигар объектҳо, сарфи назар аз шаклҳои моликият ва тобеъият дар сурати мавҷуд будани хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ муайян карда мешаванд. 68 5. Сохтмон, ба истифода додан, инчунин амалӣ сохтани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда бе хулосаи мусбии экспертизаи экологӣ манъ аст. 6. Ҳангоми таҳияи хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ ва қабули қарор оид ба истифодаи объекти экспертиза маводи ба комиссияи экспертӣ фиристодашуда, ки афкори ҷомеаро инъикос мекунанд, баррасӣ карда мешаванд. Моддаи 101. Намудҳои хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ ва таркиби онҳо 1. Хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ метавонад мусбӣ ё манфӣ бошад. 2. Хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ инҳоро дар бар мегирад: 1) мувофиқати

фаъолияти пешбинишуда ба талаботи экологӣ, ки тибқи қонунгузориҳои экологӣ муқаррар карда шудаанд; 2) таъсири имконпазири пешгӯишаванда ба муҳити зист; 3) имконпазирии татбиқи объекти экспертиза. 3. Хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ аз ҷамъбасти мувофиқати қарори лоиҳавии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба талаботи қонунгузориҳои ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, аз он ҷумла, санадҳои меъёрии техникӣ, инчунин аз дигар маълумот тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад. 4. Маблағгузорӣ ва амалӣ намудани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки аз экспертизаи давлатии экологӣ мегузарад, танҳо дар асоси хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ иҷозат дода мешавад, агар дар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре муқаррар нагардида бошад. 5. Хулосаи манфии экспертизаи давлатии экологӣ дар ду шакл қабул карда мешаванд: 1) зарурияти такмили ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда аз рӯйи мулоҳиза ва пешниҳодоте, ки дар хулосаи экспертизаи экологӣ қайд гардидаанд; 2) имконнопазирии татбиқи объекти экспертиза бо дарназардошти таъмин нашудани талаботи қонунгузориҳои экологӣ ҳангоми амалӣ намудани фаъолияти банақшагирифташаванда. 6. Дар сурати манфӣ будани хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ фармоишгар ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо метавонанд, баъд аз ислоҳи ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар камбудҳои дар хулоса дарҷшуда, онро такроран ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳод намоянд ё ин ки аз амалӣ намудани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда даст кашанд. Моддаи 102. Мухлати эътибори хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ 69 1. Мухлати эътибори хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ ба давомнокии амалисозии лоиҳа, ки дар лоиҳаҳои объектҳои сохтмонӣ пешбинӣ гардидааст, бо дароз намудани он ба мухлати як сол муқаррар мегардад, агар дар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мухлати дигаре пешбинӣ нагардида бошад. 2. Мухлати эътибори хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ аз рӯйи объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ, ба истиснои объектҳои сохтмонӣ, тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мухлати эътибори ҳуҷҷатҳои техникӣ ин объект муқаррар карда мешавад. 3. Бекор кардани хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ аз ҷониби мақома, ки онро додааст, дар асоси дархости хаттӣ ё ризоияти шахсе, ки ба ӯ чунин хулоса дода шудааст, сурат мегирад. 4. Дар сурати ошкор шудани риоя нагардидани талаботи қонунгузориҳои экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бекор намудани хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ бо тартиби судӣ анҷом дода мешавад. Моддаи 103. Гузаронидани экспертизаи давлатии экологии такрорӣ ва иловагӣ 1. Экспертизаи давлатии экологии такрорӣ дар ҳолатҳои зерин гузаронида мешавад: 1) такмили мавод дар асоси эродҳои экспертизаи давлатии экологии қаблан гузаронидашуда; 2) тағйир ёфтани шартҳои истифодаи табиат; 3) истифодаи объекти экспертиза бо риоя накардани қарорҳои қабулкардаи қаблӣ ё муҳлатҳои меъёрии банақшагирӣ ва сохтмон, ки тибқи меъёр ва қоидаҳои сохтмонӣ пешбинӣ гардидаанд; 4) ба охир расидани мухлати хулосаҳои мусбии экспертизаи давлатии экологӣ; 5) дар асоси санади судӣ; 6) дохил кардани тағйирот ба ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо баъди гирифтани хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ. 2. Ба гузаронидани экспертизаи давлатии экологии такрорӣ ҷалб намудани эксперте, ки дар экспертизаи экологии таҳти муҳокима қарордошта иштирок намудааст, манъ аст. 3. Экспертизаи давлатии экологии иловагӣ дар ҳолатҳои зерин гузаронида мешавад: 1) ҳангоми муайян намудани номутобиқати байни технология ва лоиҳаи мавҷуда; 2) ҷорӣ намудани қувваҳои иловагии истеҳсолӣ ва амалӣ намудани фаъолияти экспертизашавандае, ки дар раванди экспертизаи қаблӣ баррасӣ нагардидаанд; 3) дар сурати беэътибор донишмандони хулосаи қаблӣ. 4. Асосҳои беэътибор донишмандони хулосаи қаблӣ бо тартиби гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ муқаррар карда мешаванд. 70 5. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон новобаста ба ҳолатҳои дар ҳамин модда пешбинишуда метавонад нисбати ҳуҷҷатҳои лоиҳавии сохтмон ва намудҳои фаъолияте, ки барои онҳо арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳатмӣ мебошад ва иншооте, ки сохтмони онҳо аз ҳисоби давлат ва бо кафолати давлатӣ маблағгузорӣ мешаванд, экспертизаи давлатии экологии такрорӣ ё иловагӣ таъин кунад. 6. Экспертизаи давлатии экологии такрорӣ ва иловагии дар ҳамин модда пешбинишуда мутобиқи тартиби барои гузаронидани экспертизаи

давлатии экологии ҳатмӣ муқаррарнамудаи Кодекси мазкур гузаронида мешавад. Моддаи 104. Тартиби додани ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ 1. Ҳулосаи экспертизаи экологӣ ба фармоишгар ва ё таҳиягари ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба низоми иҷозатдиҳӣ дода мешавад. 2. Ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ ба субъектҳои фаъолияти соҳибкорӣ, фармоишгар ва ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо фиристода мешавад. 3. Фармоишгар ва ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо уҳдадор аст, ки нусхаи ҳулосаи экспертизаи давлатии экологиро ба мақомоти ҳифзи муҳити зисти маҳалли татбиқи лоиҳа дастрас намояд. Моддаи 105. Ҳуқуқҳои субъектҳои экспертизаи давлатии экологӣ 1. Экспертизаи экспертизаи давлатии экологӣ чунин ҳуқуқҳо дорад: 1) ба таври хаттӣ таҳия намудани мулоҳизаи махсус оид ба объекти экспертизаи давлатии экологӣ ва замима намудани он ба ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ; 2) пешниҳоди таклифҳо дар ҳусуси ба экспертизаи давлатии экологӣ ҷалб намудани мутахассисони ташкилотҳои давлатӣ ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ва давлатҳои хориҷӣ, ки дорои донишҳои махсус дар соҳаи муайяни илму техника ва ғайра мебошанд; 3) пешниҳоди таклифҳо оид ба тақмили ташкили гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ. 2. Фармоишгар ва таҳиягарони ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ҳуқуқҳои зерин доранд: 1) гирифтани маълумот аз экспертҳои (комиссияи экспертии) экспертизаи давлатии экологӣ оид ба муҳлату тартиб ва натиҷаи гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ; 2) талаб намудани ислоҳи вайронкунии тартиби муқарраргардидаи гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ; 3) додани шарҳи хаттӣ ё шифоҳӣ ва пешниҳод оид ба объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ; 4) шикоят кардан нисбати ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ ба суд; 5) амалӣ намудани ҳуқуқҳои дигари пешбининамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. 71 Моддаи 106. Уҳдадориҳои субъектҳои экспертизаи давлатии экологӣ 1. Экспертҳои экспертизаи давлатии экологӣ уҳдадориҳои зерин доранд: 1) таҳлили пурра, ҳолисона ва маҷмуии ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодгардида ва муайян намудани мутобиқати онҳо ба талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон; 2) риоя намудани талаботи қонунгузориҳои экологӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ; 3) риоя намудани тартиб ва муҳлати муқарраргардидаи гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ; 4) бе осеб нигоҳ доштани ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодгардида ва нигоҳ доштани махфияти маълумоти онҳо; 5) риоя намудани талаботи дигари қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. 2. Уҳдадориҳои фармоишгар аз инҳо иборат аст: 1) пешниҳоди ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои объектҳои экспертизашаванда ба экспертизаи давлатии экологӣ, ба истиснои ҳолатҳои, ки тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё шартномаи байни фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ин амал ба уҳдаи таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо вогузор карда шудааст; 2) бо дархости ташкилкунандагони экспертизаи ҷамъиятии экологӣ пешниҳод намудани нусхаи ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои фаъолияти банақшагирифташаванда; 3) татбиқ намудани лоиҳа оид ба объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ бо дарназардошти ҳулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ; 4) иҷро намудани дигар уҳдадориҳои дар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардида. 3. Таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо уҳдадориҳои зерин доранд: 1) пешниҳод намудани ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо оид ба объекти экспертизаи давлатии экологӣ дар ҳолатҳои, ки тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё шартномаи байни фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ин амал ба уҳдаи таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо вогузор карда шудааст; 2) ба фармоишгар расонидани ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо бо ҳулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ; 3) иҷрои дигар уҳдадориҳои, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудаанд. Моддаи 107. Ошкорбаёнӣи экспертизаи давлатии экологӣ 1. Ошкорбаёнӣи экспертизаи давлатии экологӣ тавассути иштироки шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар раванди баррасӣ ва қабули қарорҳо оид ба объектҳои экспертизаи экологӣ таъмин карда мешавад. 2. Ба шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии манфиатдор имконият дода мешавад, ки ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ 72 таклифу дархостҳои ҳудро

ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод намоянд. 3. Хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ дар муҳлати панҷ рӯзи корӣ пас аз пешниҳод гардидани он дар сомонаи расмӣ мақоми ваколатдори давлатӣ ҷойгир карда мешавад. Моддаи 108. Гузаронидани муҳокимаи ҷамъиятӣ Муҳокимаи ҷамъиятӣ дар раванди экспертизаи давлатии экологӣ дар ҳолати зарурӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. Моддаи 109. Тартиби баррасии ихтилофҳо дар раванди экспертизаи давлатии экологӣ Ихтилофҳо дар раванди экспертизаи давлатии экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи гузаронидани муҳокимаи ҷамъиятӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба экспертизаи экологӣ ё бо тартиби судӣ баррасӣ ва ҳал карда мешаванд. Моддаи 110. Маблағгузори экспертизаи давлатии экологӣ Экспертизаи давлатии экологӣ, аз ҷумла, экспертизаи такрорӣ ва иловагӣ аз ҳисоби фармоишгар маблағгузорӣ карда мешавад, агар дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре муқаррар нагардида бошад. Андозаи боҷи давлатиро оид ба гирифтани хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ барои субъекти хоҷагидор қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба низоми иҷозатдиҳӣ муайян менамояд. §2. Экспертизаи ҷамъиятии экологӣ Моддаи 111. Объектҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ Объектҳои дар моддаи 90 Кодекси мазкур пешбинигардида метавонанд объектҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ бошанд, ба истиснои ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳое, ки дорои маълумоти сирри давлатианд ва ё дастрасӣ ба онҳо бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд гардидааст. Моддаи 112. Субъектҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ Ба субъектҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ инҳо дохил мешаванд: 1) шахсоне, ки тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷрои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ба ҳуқуқи манфиатҳои қонунии онҳо дахл мекунад ва инчунин ҳуқуқи таъини гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологиро доранд; 2) иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки самти асосии фаъолиятшон тибқи оинномаи онҳо ҳифзи муҳити зист мебошад; 3) экспертҳо ва ё комиссияҳои экспертӣ, ки барои гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ аз тарафи ташкилкунандагони он ҷалб карда мешаванд; 4) фармоишгарон ё таҳиягарони ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо; 5) мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунӣ шаҳрак ва деҳот. Моддаи 113. Эксперти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ 1. Эксперти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ шахси воқеие мебошад, ки оид ба масъалаи баррасишаванда дорои дониши илмӣ ва амалӣ буда, аз ҷониби ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ барои гузаронидани ҷунин экспертиза ҷалб карда мешавад. 2. Эксперти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ наметавонад намояндаи фармоишгар ва таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо, инчунин намояндаи шахси воқеӣ ва ташкилоте бошад, ки бо фармоишгар ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо шартномаи (қарордоди) меҳнатӣ дорад. 3. Эксперти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ дар гузаронидани он мутобиқи талаботи Кодекси мазкур ва супориши аз ҷониби ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ додашуда иштирок мекунад. 4. Эксперти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ҳангоми гузаронидани экспертиза ҳуқуқ дорад оид ба объекти экспертиза, ки ба хулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ замима карда мешавад, ба таври хаттӣ фикри мухолиф баён намояд. Моддаи 114. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ 1. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ҳуқуқ доранд: 1) аз ташкилкунандагони экспертизаи ҷамъиятии экологӣ, ҳуҷҷатҳо ва маводи барои гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ лозимаро талаб намояд; 2) барои гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ комиссияи экспертиро таъсис диҳад; 3) ба мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунӣ шаҳрак ва деҳот, шахсони мансабдор, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ хулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологиро пешниҳод намояд; 4) бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон аз болои хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ шикоят намояд; 5) экспертизаи ҷамъиятии экологиро мутобиқи тартиби муқарраргардида ташкил кунанд ва гузаронанд, намояндагони худро барои ширкат дар экспертизаи давлатии экологӣ тавсия намоянд. 2. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ уҳдадоранд: 1) тибқи талаботи қонунгузорӣ экспертизаи ҷамъиятии экологиро ташкил намоянд; 74 2) ба ҷомеа дар бораи натиҷаҳои гузаронидани

экспертизаи ҷамъиятии экологӣ хабар дода, фикри ҷомеаро ҳангоми омода намудани ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ба инобат гиранд; 3) ошкорбаёнӣ ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологиро барои омма таъмин намоянд. Моддаи 115. Шарт ва тартиби гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ 1. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ба сари вақт хабардор намудани аҳолии маҳал оид ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда бо истифода аз имкониятҳои мавҷуда мӯсоидат менамоянд. 2. Экспертизаи ҷамъиятии экологӣ пеш аз экспертизаи давлатии экологӣ ё бо он якҷоя гузаронида мешавад. 3. Экспертизаи ҷамъиятии экологӣ бо шарт ба қайд гирифтани аризаи ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ оид ба гузаронидани он аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот амалӣ карда мешавад. Талабот оид ба шакл ва мундариҷаи ариза барои гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. 4. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот аризаро дар рӯзи ворид шуданаш ба қайд мегиранд. Ариза дар ҳолатҳои зерин ба қайд гирифта намешавад: 1) дар оинномаи ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятии мазкур дар соҳаи ҳифзи муҳити зист пешбинӣ нашуда бошад; 2) агар иттиҳодияҳои ҷамъиятии ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайди давлатӣ гирифта нашуда бошад; 3) дигар асосҳои, ки тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар гардидаанд. 5. Барои беасос рад намудани бақайдгирии давлатии ариза дар бораи гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ шахсони мансабдори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот ҷавобгар мебошанд. 6. Фармоишгар ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо бо дархости ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ дар давоми 10 рӯз баъд аз пешниҳоди ҷунин дархост уҳдадор аст ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳоро, ки таркиб ва мундариҷаашон ба ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодшаванда монанд мебошад, ба экспертизаи ҷамъиятии экологӣ пешниҳод намояд. 7. Барои гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ экспертҳоро ҷалб менамояд ё комиссияҳои 75 экспертӣ таъсис медиҳад. Муқаррароти моддаи 92 Кодекси мазкур нисбат ба экспертҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ низ дахл доранд. Моддаи 116. Ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ 1. Натиҷаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ дар шакли ҳулоса тартиб дода мешавад ва хусусияти тавсиявӣ дорад. 2. Дар ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ маълумоти зерин дарҷ карда мешавад: 1) ном ва суроғаи ҳуқуқи ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 2) насаб, ном, номи падар (агар дар ҳуҷҷати тасдиқкунандаи шахсият нишон дода шуда бошад) ё номи пурраи шахсе, ки фаъолияти он объекти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ мебошад, ном ва ҷойгиршавии объекти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 3) маълумот дар бораи ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ фиристодани огоҳинома дар бораи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 4) муҳлати гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 5) номгӯи ҳуҷҷатҳои ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодшуда, инчунин номгӯи ҳуҷҷатҳои дигаре, ки дар раванди гузаронидани он истифода мешаванд; 6) ҳайати комиссияи экспертизаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 7) пешниҳоди натиҷаҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 8) тавсифи супориши гузаронидани экспертизаи ҷамъиятии экологӣ, ки онро ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ муайян мекунад; 9) тавсифи раванди экспертизаи ҷамъиятии экологӣ, аз ҷумла, муносибат бо ҷомеа, шахсе, ки фаъолияти ӯ объекти экспертизаи ҷамъиятии экологӣ мебошад ва дигар тарафҳои манфиатдор. 3. Ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ҳангоми гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ баррасӣ карда мешавад. 4. Ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ метавонад дар воситаҳои ахбори омма нашр гардад, ба мақоми давлатие, ки ваколати гузаронидани экспертизаи давлатии экологиро дорад, ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, фармоишгар ё таҳиягари ҳуҷҷати лоиҳавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳо ва инчунин ба дигар тарафҳои манфиатдор пешниҳод карда мешавад. Моддаи

117. Истифодаи натиҷаҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ 1. Комиссияи экспертӣ ҳулосаи экспертизаи ҷамъиятии экологиро баррасӣ намуда, ҳулосаи ҳудро ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва ташкилкунандаи экспертизаи ҷамъиятии экологӣ ирсол менамояд. 2. Натиҷаҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ, инчунин ҳангоми гузаронидани экспертизаи маҷмуии ғайриидоравии лоиҳаҳои (ҳуҷҷатгузориҳои лоиҳавӣ-сметавӣ) барои сохтмони нав ё азнавсозӣ (васеъкунӣ, аз нав муҷаххазгардониҳои техникӣ, модернизатсия), таъмири асосии иншооти нав, бинои иншоотҳои мавҷуда, комплексҳои онҳо, коммуникатсияҳои 76 муҳандисии нақлиётӣ, вайронкунии объектҳои нотамои ба баъди ба қор андохтани объектҳои, ки захираи ҳудро тамои қардаанд, ба назар гирифта мешаванд. Моддаи 118. Маблағгузориҳои экспертизаи ҷамъиятии экологӣ Экспертизаи ҷамъиятии экологӣ аз ҳисоби манбаъҳои зерин маблағгузорӣ қарда мешавад: 1) маблағи ҳудии ташкилкунандагони экспертизаи ҷамъиятии экологӣ; 2) ҳаққи узвияти ихтиёрии шаҳрвандон ва ташкилотҳо; 3) дигар манбаъҳои, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ нақардааст. БОБИ 14. АРЗЁБИИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 119. Мақсад ва намудҳои арзёбии экологӣ 1. Мақсади арзёбии экологӣ аз омода намудани ҳулосаи зарурӣ барои қабули қарор оид ба татбиқи фаъолияти банақшагирифташуда ё ҳуҷҷати таҳияшаванда, ки ба мақсад ва вазифаҳои қонунгузориҳои экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқат мекунанд, иборат мебошад. 2. Арзёбии экологӣ дар шаклҳои зерин гузаронида мешавад: 1) арзёбии стратегии экологӣ; 2) арзёбии таъсиррасониҳои фаромарзии экологӣ; 3) арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист. 3. Тартиб оид ба ташкил ва гузаронидани арзёбии экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ қарда мешавад. Моддаи 120. Муқаррароти умумӣ дар бораи арзёбии стратегии экологӣ 1. Арзёбии стратегии экологӣ раванди муайян қардан, омӯхтан, тавсиф қардан ва арзёбии оқибатҳои назарраси эҳтимолии татбиқи барномаҳои давлатӣ дар соҳаҳои дар қисми 3 моддаи 121 Кодекси мазкур зикрқардида дар асоси тадқиқоти дахлдор, барномаҳои рушди ҳудудҳои ва нақшаҳои генералии маҳалҳои аҳолинишин (минбаъд барои мақсадҳои ҳамина боби Кодекс - ҳуҷҷатҳо) оид ба муҳити зист, аз ҷумла, марҳилаҳои пешбинишавандаи моддаи 121 Кодекси мазкур фаҳмида мешавад. 2. Арзёбии стратегии экологӣ дар тамоми раванди таҳияи ҳуҷҷат гузаронида мешавад. Он дар марҳилаи ибтидоии таҳияи ҳуҷҷат барои сари вақт муайян қардан ва омӯхтани тамоми таъсиррасониҳои манфии назаррас ба муҳити зист оғоз қарда мешавад, ки дар натиҷаи татбиқи он чунин ҳуҷҷатҳо ба вуҷуд омадаанд ва имқон медиҳад ҳангоми таҳия ва тасдиқи минбаъдаи ҳуҷҷат тамоми чораҳои заруриро барои пешгирӣ ё дар сурати имқоннопазирии пешгирии пурра барои ҳадди ақал қардани чунин таъсирҳо ба назар мегирад. 3. Тасдиқ, татбиқи ҳуҷҷат ва маблағгузориҳои чорабиниҳои пешбинишавандаи ҳуҷҷатҳои мазкур бе гузаронидани арзёбии стратегии 77 экологӣ, агар уҳдадориҳои гузаронидани он дар Кодекси мазкур пешбинӣ шуда бошад ё дар натиҷаи тафтиши ҳуҷҷатҳо муайян қарда шавад, манъ аст. 4. Натиҷаи арзёбии стратегии экологии ҳуҷҷатҳои сатҳи миллиро ҳангоми гузаронидани арзёбии стратегии экологии ҳуҷҷатҳои сатҳи маҳаллӣ ба назар гирифта мумқин аст. 5. Натиҷаҳои арзёбии стратегии экологии ҳуҷҷатҳои дар сатҳи маҳаллӣ таҳияшуда ҳангоми гузаронидани арзёбии стратегии экологии ҳуҷҷатҳои дар сатҳи милли таҳияшуда ба назар гирифта мешаванд. 6. Арзёбии стратегии экологӣ, инчунин санҷиши таъсири ҳуҷҷатҳо мутобиқи Кодекси мазкур ва тартиб оид ба ташкил ва гузаронидани арзёбии экологӣ амалӣ қарда мешавад. Моддаи 121. Мавзӯи арзёбии стратегии экологӣ 1. Мавзӯи арзёбии стратегии экологӣ лоиҳаи ҳуҷҷатҳо, инчунин тағйирот ва (ё) иловаҳои ба ҳуҷҷатҳои мавҷуда воридшаванда мебошад, ки татбиқи онҳо метавонад ба муҳити зист таъсири назаррас расонад. 2. Дар сурати ворид намудани тағйирот ва (ё) иловаҳо ба ҳуҷҷати амалқунанда, ки татбиқи онҳо метавонад ба муҳити зист таъсири қиддӣ расонад, чунин ҳуҷҷати мавҷуда дар якқоягӣ бо лоиҳае, ки ба ҳуҷҷати мазкур ворид намудани тағйирот ва (ё) иловаҳоро пешбинӣ менамояд, бо арзёбии стратегии экологӣ фаро гирифта мешавад. 3. Ҳуҷҷатҳои, ки ба рушди соҳаи кишоварзӣ, қангал, моҳипарварӣ, энергетика, саноат (аз ҷумла, иқтишоф ва истихроҷи маъдан), нақлиёт, тандурустӣ, хоҷагии манзилӣ (иншоотҳои пасобтозақунӣ), ҳудудҳои табиии маҳсус муҳофизатшаванда, идорақунии партовҳо, хоҷагии об, телекоммуникатсия, сайёҳӣ, банақшагирии рушди шаҳро деҳот, истифода ва ҳифзи замин нигаронида шудаанд, ба истиснои ҳолатҳои

пешбининомудай қисмҳои 5 ва 6 моддаи мазкур татбиқи ҳатмии арзёбии стратегии экологиро талаб менамоянд. 4. Лоихаҳои ҳуҷҷатҳое, ки ба қисми 3 моддаи мазкур дохил намешаванд, ҳатман аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида мешаванд, агар дар онҳо муқаррароте пешбинӣ шуда бошанд, ки бо тартиби муқаррарнамудай Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» барои додани иҷозатнома шарт шуда метавонанд. Муқаррароти қисми мазкур нисбат ба ҳуҷҷатҳои дар қисми 6 моддаи мазкур пешбинишуда татбиқ намегардад. 5. Ҳангоми ворид намудани тағйирот ва (ё) иловаҳо ба ҳуҷҷатҳои дар қисми 3 моддаи мазкур зикргардида арзёбии стратегии экологӣ гузаронида намешавад, агар зарурати арзёбии стратегии экологии чунин тағйирот ва (ё) иловаҳо дар асоси натиҷаҳои санҷиши таъсири ҳуҷҷатҳо мавҷуд бошад. 6. Арзёбии ҳатмии стратегии экологиро талаб намекунад: 1) ҳуҷҷатҳо дар соҳаи молия ва буҷет; 2) ҳуҷҷатҳое, ки мақсади ягонашон таъмини мудофия, амнияти миллӣ, мудофияи граждани, пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулода мебошад. Моддаи 122. Марҳилаҳои арзёбии стратегии экологӣ 78 Арзёбии стратегии экологӣ аз марҳилаҳои зерин иборат аст: 1) муайян намудани зарурати гузаронидани арзёбии стратегии экологӣ дар асоси меъёрҳо ва ҳолатҳои пешбининомудай Кодекси мазкур, аз рӯйи натиҷаҳои санҷиши таъсири ҳуҷҷат; 2) муайян намудани доираи ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ; 3) таҳияи ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ; 4) арзёбии сифати ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ; 5) баррасии лоихаи ҳуҷҷат то тасдиқи он аз рӯйи мутобикат ба ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ; 6) мониторинги таъсири назарраси ҳуҷҷат ба муҳити зист. Моддаи 123. Субъектҳое, ки барои гузаронидани арзёбии стратегии экологӣ масъуланд 1. Масъулият барои таъмини иҷрои арзёбии стратегии экологӣ ба зиммаи мақомоти давлатӣ-таҳиягари ҳуҷҷат гузошта мешавад. 2. Мақомоти давлатӣ-таҳиягари ҳуҷҷат тибқи талаботи қонунгузории экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини ҳуқуқи аҳоли ба дастрасии иттилооти экологӣ ва ҳуқуқи шахсони манфиатдор барои иштирок дар қабули қарорҳо оид ба масъалаҳои экологӣ дар тамоми марҳилаҳои таҳия ва тасдиқи ҳуҷҷат иштирок менамояд. 3. Таҳияи ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ, иҷрои корҳо ва хизматрасониҳои дигар дар раванди гузаронидани арзёбии стратегии экологӣ аз ҷониби мақомоти давлатӣ-таҳиягар мустақилона ва (ё) бо ҷалби коршиносони соҳа бо тартиби муқаррарнамудай қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин карда мешавад. Моддаи 124. Гузаронидани арзёбии стратегии экологӣ 1. Арзёбии стратегии экологӣ барои объектҳои дар моддаи 125 Кодекси мазкур пешбинишуда гузаронида мешавад. 2. Арзёбии стратегии экологӣ аз ҷониби фармоишгарон, ташкилотҳои лоихакашӣ, ки дар ҳаёти онҳо мутахассисон бо тартиби муқаррарнамудай қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон тайёр ва барои гузаронидани арзёбии стратегии экологӣ омода карда шудаанд, ба амал бароварда мешавад. 3. Натиҷаҳои арзёбии стратегии экологӣ дар ҳисоботи экологӣ оид ба арзёбии стратегии экологӣ тибқи талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. Моддаи 125. Объектҳое, ки аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида мешаванд 1. Объектҳое, ки аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида мешавад, аз инҳо иборат аст: 1) лоихаи барномаҳои дорои муқаррароти танзимкунандаи муносибатҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи сарватҳои табиӣ (аз ҷумла, дар соҳаи коркарди партовҳо, истифодаи сарватҳои зеризаминӣ), соҳаҳои кишоварзӣ, иқтисод, саноат, нақлиёт, энергетика ва сайёҳӣ; 79 2) лоихаҳои шахрсозӣ, ба ғайр аз нақшаҳои генералии маҳалли аҳолинишин ва ҷамоатҳои шаҳраку деҳот. 2. Объектҳое, ки аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида намешавад: 1) барои лоихаҳои барномавӣ вобаста ба мудофияи граждани, вазъияти фавқулода ва бехатарии радиоактивии аҳоли; 2) барои объектҳое, ки дар қисми 1 ҳамин модда зикр шудааст, агар ба онҳо тағйиру иловаҳо ворид карда шуда бошад, ки татбиқи онҳо боиси афзоиши таъсири имконпазир ба муҳити зист намегардад. Моддаи 126. Гузаронидани арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ ҳангоми арзёбии стратегии экологӣ Дар раванди арзёбии стратегии экологӣ ҳангоми мавҷуд будани асосҳои дар зербанди 2) қисми 1 моддаи 129 Кодекси мазкур пешбинишуда, арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ гузаронида мешавад. Моддаи 127. Хусусиятҳои ҳуҷҷатҳое, ки аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида мешаванд Ҳуҷҷатҳое, ки аз арзёбии стратегии экологӣ гузаронида мешавад, маълумоти ҳисоботи арзёбии стратегии

экологӣ, эродҳо ва пешниҳодҳои мақомоти манфиатдори давлатӣ, шахсони манфиатдор ва аҳоли, аз ҷумла, натиҷаҳои муҳокимаҳои ҷамъиятӣ ва дар ҳолатҳои арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ натиҷаҳои ҷунин арзёбӣ ба ҳисоб мераванд. Моддаи 128. Мониторинги таъсири назарраси ҳуҷҷатҳо ба муҳити зист 1. Мақомоти давлатӣ-таҳиякунанда барои таъмини мониторинги таъсири назарраси ҳуҷҷат ба муҳити зист тибқи барномаи мониторинг, ки ҷузъи ҳисоботи арзёбии стратегии экологӣ мебошад, масъул аст. 2. Ҳадафҳои мониторинги таъсири назарраси ҳуҷҷатҳо ба муҳити зист инҳоянд: 1) сари вақт ошкор намудани таъсири назарраси манфии ҳуҷҷат ба муҳити зист, ки қаблан ба инобат гирифта нашуда буданд ва имконияти андешидани чораҳои дахлдор оид ба пешгирӣ ва рафъи онҳо; 2) арзёбии дараҷаи ноил шудан ба таъсири судманд ба муҳити зист, ки дар ҳуҷҷат зикр шудааст; 3) таъмини мутобиқати ҳуҷҷат ба ҳадафҳои қонунгузории экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла, масъалаҳои марбут ба таъсири сифати муҳити зист ба ҳаёт ва саломатии инсон, ки дар сатҳҳои маҳаллӣ, миллий ва байналмилалӣ муқаррар карда шудаанд ва бо ҳамин ҳуҷҷат алоқаманданд. 3. Тартиби мониторинги таъсири назаррас ба муҳити зист дар натиҷаи иҷрои ҳуҷҷатҳо бо тартиб оид ба ташкил ва гузаронидани арзёбии экологӣ муқаррар карда мешавад. Моддаи 129. Арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ 80 1. Арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ дар ҳолатҳои зерин гузаронида мешавад: 1) фаъолияти банақшагирифташуда ё татбиқи ҳуҷҷате, ки иҷрои он дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст ва метавонад ба муҳити зист дар ҳудуди давлати дигар таъсири назарраси манфии фаромарзӣ расонад; 2) амалисозии фаъолияти банақшагирифташуда ё татбиқи ҳуҷҷат берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки метавонад ба муҳити зист дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири назарраси манфии фаромарзӣ расонад. 2. Арзёбии таъсиррасонии фаромарзии экологӣ тибқи тартиб оид ба ташкил ва гузаронидани арзёбии экологӣ ба амал бароварда мешавад. Моддаи 130. Объект ва субъектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Ба объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дохил мешаванд: 1) ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоиҳавӣ-сметавӣ (лоиҳа, лоиҳаи корӣ) сохтмони объектҳои нав, таҷдид, васеъкунӣ, азнавтаҷҳизонии техникӣ, шаклдигаркунии истеҳсолот, муваққатан хобондан ва барҳам додани корхонаҳои амалкунанда; 2) лоиҳаҳо оид ба бунёди ҳудудҳои табиӣ ва махсус муҳофизатшаванда, воридсозии (интродуксияи) объектҳои олами набототу ҳайвонот ба муҳити табиӣ, лоиҳаҳои ҳифзу нигоҳдошти гуногунии биологӣ ва чорабиниҳои дигари ҳифзи муҳити зист. 2. Субъектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист инҳо мебошанд: 1) мақоми ваколатдори давлатӣ; 2) фармоишгари фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда; 3) таҳиягари (паймонкори) ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоиҳавӣ; 4) ташкилотҳо ва коршиносоне (паймонкорони фаръие), ки ба гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҷалб карда мешаванд. Моддаи 131. Масъулияти субъектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ барои сари вақт, пурра ва ҳолисона баррасӣ намудани маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, масъул мебошад. 2. Фармоишгари фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда барои иҷрои амалҳои зерин масъул мебошад: 1) омода намудани маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 2) ба назар гирифтани оқибатҳои таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳангоми татбиқи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда; 3) маблағгузории расмиёти арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ва таҳқиқоту ҷустуҷӯҳои ба он алоқаманд; 4) ба таҳиягари маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист пешниҳод намудани иттилооти мавҷуда дар бораи таъсир ба муҳити зист аз истифодаи 81 объектҳои амалкунандаи монанд, ки тавассути мониторинги соҳавӣ, арзёбии вазъи тиббию географӣ ва таҳлили баъдилоиҳавии экологӣ ба даст оварда шудаанд; 5) пешниҳоди ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дар таркиби ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоиҳавӣ ба экспертизаи давлатии экологӣ; 6) таъмини иҷрои ҳуҷҷатҳои экспертизаи давлатии экологӣ оид ба баррасии ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоиҳавӣ, аз ҷумла, ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист. 3. Таҳиягари ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоиҳавӣ дар назди фармоишгар барои иҷрои амалҳои зерин масъул мебошад: 1) риояи расмиёти арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 2) таҳияи ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, мукамалӣ, саҳеҳӣ ва сифатии

натиҷаҳои дар он бадастовардашуда. 4. Ташкилотҳо ва коршиносоне, ки барои гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҷалб карда мешаванд, барои мукаммалӣ, саҳеҳӣ ва сифати корхое, ки тибқи шартномаҳо анҷом дода мешаванд, масъул мебошанд. Моддаи 132. Ҳатмӣ будани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист нисбати лоиҳаҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки бо Кодекси мазкур муайян карда шудаанд, ҳатмӣ мебошад. 2. Таҳия ва амалисозии лоиҳаҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, бе гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист манъ аст. Моддаи 133. Талабот ҳангоми баррасии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист Ҳангоми баррасии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист талаботи зерин риоя карда мешавад: 1) пешниҳоди дархост дар бораи баррасии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 2) пуррагии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 3) саҳеҳият ва асоснокии илмии маълумот, ки ба маводи арзёбии таъсиррасонӣ ворид карда мешавад; 4) уҳдадории фармоишгар ҷиҳати ба ҳамаи тарафҳои манфиатдор фароҳам овардани шароит барои сари вақт гирифтани иттилооти пурра ва саҳеҳ; 5) ба инобат гирифтани шартномаҳои байналмилалӣ оид ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст. Моддаи 134. Шаклҳои таъсиррасонӣ ва ҷузъҳои муҳити зист, ки ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ба инобат гирифта мешаванд 82 1. Ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист шаклҳои зерини таъсиррасонӣ ба инобат гирифта мешаванд: 1) таъсиррасонии мустақим - таъсиррасонӣ аз фаъолияти асосӣ ва ба он алоқаманди фаъолияти банақшагирифташаванда дар ҳудуди маҳалли ҷойгиршавии объект; 2) таъсиррасонии ғайримустақим - таъсиррасонӣ аз омилҳои дуюмдараҷа, ки дар натиҷаи татбиқи лоиҳа метавонанд ба вучуд оянд; 3) таъсиррасонии кумулятивӣ - таъсиррасоние, ки хусусияти ҷамъшаванда дошта, дар тамоми ҷараёни татбиқи лоиҳа метавонад ба амал ояд. 2. Дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист таъсиррасонӣ ба ҳолати ҷузъҳои зерини муҳити зист ба назар гирифта мешавад: 1) ҳавои атмосфера; 2) захираҳои об; 3) сатҳ ва қабри обанборҳо; 4) ландшафтҳо; 5) захираҳои замин ва хок; 6) олами наботот ва ҳайвонот; 7) экосистемаҳо; 8) саломатии аҳоли; 9) шӯли аҳоли, имконияти таҳсил ва истироҳат қардан, истифода намудан аз дигар инфрасохтори иҷтимоӣ; 10) объектҳои мероси таърихӣ фарҳангӣ ва дигар арзишҳои моддӣ; 11) ҳосилшавии ҳама гуна партовҳо, аз ҷумла, партовҳои истеҳсоли истеъмолӣ, саҳти маишӣ, радиоактивӣ, обӣ, тиббӣ, сохтмонӣ ва ғайра; 12) дигар ҷузъҳои муҳити зист ё маҷмуи онҳо. Моддаи 135. Марҳилаҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Расмиёти арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист пай дар пай, бо назардошти марҳилаҳои лоиҳакашии шаҳрсозӣ ва сохтмон, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. 2. Арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист марҳилаҳои зеринро дар бар мегирад: 1) марҳилаи 1 - шарҳ ва арзёбии ҳолати муҳити зисти ҳудуд, ки бо мақсади асоснок кардани интихоби қитъаи муносиби замин барои ҷойгиронии объект гузаронида мешавад; 2) марҳилаи 2 - арзёбии пешакии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, ки дар як вақт бо асосноккунии техникӣ-иқтисодии лоиҳа гузаронида шуда, дар шакли изҳорот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ба расмӣ дароварда мешавад; 3) марҳилаи 3 - арзёбии таъсиррасонӣ, ки бо мақсади таҳлили пурра ва маҷмуии оқибатҳои эҳтимолии татбиқи лоиҳаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, асоснок кардани вариантҳои алтернативӣ ва таҳияи нақшаи (барномаи) идоракунии ҳифзи муҳити зист гузаронида мешавад. Ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист тавсифи ҳалли техникӣ пешгирии ҳолатҳои таъсири манфӣ ба муҳити зистро дар бар мегирад. Дар ин марҳила меъёрҳои ихроҷи партовҳо ба ҳавои атмосфера ва объектҳои об, ҳосилшавӣ, ҷамъоварӣ ва ҷойгиронии партовҳои истеъмолӣ ва обӣ, дигар таъсири физикии кимӣёвӣ таҳия карда мешаванд; 4) марҳилаи 4 - таҳлили баъдилоиҳавӣ, ки пас аз як соли ба истифода супорида шудани объект (оғози фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда) бо мақсади тасдиқи беҳатарӣ барои муҳити зист ва тасҳеҳи нақшаи (барномаи) идоракунии ҳифзи муҳити зист гузаронида мешавад. Моддаи 136. Арзёбии пешакии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Ҳангоми арзёбии пешакии таъсиррасонӣ ба

муҳити зист фармоишгар (ичрокунанда) иттилоотро оид ба фаъолияти банақшагирифташаванда бо дар назар доштани мақсад ва муҳлати амалӣ намудани он, мутобиқати он ба барномаҳои минтақавӣ ва соҳавӣ, маҳалли пешбинишудаи ҷойгиркунии он, ҳамчунин оид ба ҳолати мавҷудани муҳити зист ва таъсиррасонии эҳтимолӣ дар оянда ба он ҳангоми амалӣ намудани фаъолияти банақшагирифташуда сабт менамояд. 2. Дар рафти арзёбии пешакӣ фармоишгар (ичрокунанда) аҳолии манфиатдори маҳалли татбиқи лоиҳаи фаъолияти хоҷагидорӣ банақшагирифташавандаро огоҳ месозад. Иттилоот дар ин бора дар сомона ва нашрияҳои расмӣ мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии ҳудуди амалишавии лоиҳа пешбинӣ мегардад, ҳамчунин ҳудуде, ки фаъолияти банақшагирифташаванда метавонад таъсир расонад, ҷой дода мешавад. Иттилооти мазкур ҳамчун маълумотро дар бораи ҷойҳои дастрас намудани он, усулҳои огоҳсозӣ, баргузори машварату муҳокимаҳо бо аҳолии манфиатдор ва шаклҳои он, пешниҳодҳои хаттӣ, натиҷаҳои пурсиши аҳолӣ, инчунин муҳлати марҳилаҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дар бар мегирад. 3. Фармоишгар вазифадор аст ба ҳамаи иштирокчиёни раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист имкони сари вақт гирифтани иттилооти мукамал ва бозэтимодно ро таъмин намояд (принсипи этимоднокӣ ва мукаммалии маълумоти барои экспертизаи экологӣ пешниҳодшуда). Моддаи 137. Асосноккунии техникӣ-иқтисодии лоиҳаи арзёбишаванда 1. Фармоишгар дар асоси натиҷаҳои арзёбии пешакии таъсиррасонӣ супориши ба муҳити зист асосноккунии техникӣ-иқтисодии лоиҳаро барои гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист тартиб медиҳад, ки он дорои маълумоти зерин мебошад: 1) ном ва суроғи фармоишгар; 2) муҳлат, усулҳо ва вазифаҳои асосии гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 3) таркиб ва мундариҷаи пешбинишавандаи маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист. 84 2. Ҳангоми тартиб додани асосноккунии техникӣ-иқтисодӣ фармоишгар талаботи мақоми ваколатдори давлатӣ, инчунин нуқтаи назари тарафҳои манфиатдори раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зистро ба инobat мегирад. Моддаи 138. Хударзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ банақшагирифташуда Дар асоси арзёбии пешакӣ ва асосноккунии техникӣ-иқтисодӣ аз ҷониби субъекти хоҷагидор хударзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ банақшагирифташуда ба муҳити зист гузаронида шуда, аз натиҷаи он ҳисобот омода карда мешавад. Моддаи 139. Барои шиносоии ҷомеа пешниҳод намудани шакли пешакии маводи арзёбишаванда 1. Фармоишгар (паймонкор)-и арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист шакли пешакии маводи арзёбиро барои шиносоии ҷомеаи манфиатдор, гирифтани таклифу пешниҳодоти хаттӣ шаҳрвандон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ пешниҳод намуда, баъди муҳокимаи ҷамъиятӣ онҳоро ба маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳамроҳ менамояд. 2. Бо назардошти таклифу пешниҳодоти воридгардида, шакли ниҳии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист тартиб дода мешавад. Фармоишгар дастрасии ҷомеаи манфиатдорро ба шакли ниҳии мавод дар давоми тамоми муҳлат аз лаҳзаи тасдиқи он ва то қабули қарор оид ба амалисозии фаъолияти банақшагирифташуда таъмин менамояд. Моддаи 140. Арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои объект Арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои объект дар умум гузаронида мешавад. Гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои марҳилаҳои алоҳидаи кории объект дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ марҳилаҳои сохтмон ва маҷмааҳои алоҳидаи ба истифодадодашаванда манъ аст. Ба гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои марҳилаҳои корӣ аз рӯйи объект дар алоҳидагӣ дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ҷудошаванда, зинаҳои сохтмон ва маҷмааҳои бакорандозӣ роҳ дода намешавад. Моддаи 141. Таъмини раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Ҳангоми гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист фармоишгар (ичрокунанда) бо истифодаи иттилооти пурра, саҳеҳ, восита ва усулҳои ченкунӣ, инчунин ҳисобҳо, арзёбиро тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин мекунад. Дараҷаи тафсилот ва пуррагии гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз рӯйи хусусиятҳои хоси фаъолияти хоҷагидорӣ банақшагирифташаванда ва дигар фаъолият муайян карда шуда, барои муайянкунӣ ва арзёбии оқибатҳои имконпазири экологӣ ва ба он вобастаи иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва дигар оқибатҳои амалисозии фаъолияти банақшагирифташуда бояд кофӣ бошад. 85 2. Агар ҳангоми гузаронидани

арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист норасоии иттилооте, ки барои расидан ба мақсади арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ё дигари омили зарурӣ ошкор гардад, фармоишгар гузаронидани таҳқиқотҳои иловагиро барои қабули қарор ба нақша мегирад, инчунин дар маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барномаи мониторинги экологӣ ва назоратро, ки барои бартараф кардани норасоӣ оид ба ин номуайяниҳо нигаронида шудааст, муқаррар мекунад. Моддаи 142. Гурӯҳбандии объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда вобаста ба моҳияти таъсири экологӣ, ҳамчун объекти арзёбӣ ба гурӯҳҳои «А», «Б», «В» ва «Г» ҷудо карда мешавад. 2. Объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфии зиёд расонида, ба соҳаи истифодаи технологияҳои беҳтарини дастрас мансубанд ва дар сурати дар партовҳои обӣ ва партовҳо ба ҳавои атмосфера мавҷуд будани моддаҳои зарарноки дараҷаи хатарнокиашон I ва II (аз рӯйи меъёрҳои санитарӣ), ба объектҳои гурӯҳи «А» мансубанд. 3. Объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири номатлуби миёна мерасонанд ва дар сурати дар партовҳои обӣ ва партовҳо ба ҳавои атмосфера мавҷуд будани моддаҳои зарарноки дараҷаи хатарнокиашон III (аз рӯйи меъёрҳои санитарӣ) ба объектҳои гурӯҳи «Б» мансуб мебошанд. 4. Объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфии кам мерасонанд ва дар сурати дар партовҳои обӣ ва партовҳо ба ҳавои атмосфера мавҷуд будани моддаҳои зарарноки дараҷаи хатарнокиашон IV ва (ё) V (аз рӯйи меъёрҳои санитарӣ) ба объектҳои гурӯҳи «В» мансубанд. 5. Объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири манфии ҷузъӣ мерасонад ва дар сурати мавҷудияти моддаҳои зарарноки дараҷаи хатарнокиашон ба муҳити зист кам ба объектҳои гурӯҳи «Г» мансуб дониста мешаванд. 6. Барои намудҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолияти банақшагирифташаванда, ки ба номгӯйи гурӯҳҳои «А» ва «Б» дохил карда нашудаанд, пешниҳоди изҳорот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ва эълонияи уҳдадориҳо оид ба тадбирҳои муайянгардида ва пешбинишавандаи ҳифзи муҳити зист аз ҷониби фармоишгари фаъолияти мазкур ҳатмӣ мебошанд. 7. Таснифи объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз рӯйи гурӯҳҳо вобаста ба хусусияти таъсиррасонии онҳо ба муҳити зист аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад. Моддаи 143. Мақсади гурӯҳбандии объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Гурӯҳбандии объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои ҳалли як қатор вазифаҳо, аз ҷумла, баланд бардоштани сатҳи назорат аз болои объектҳои истеҳсолии хатарнок ва баръакс, паст кардани сатҳи назорати объектҳое, ки ба муҳити зист таъсири номатлубашон ҷузъӣ 86 мебошад, инчунин истифодаи сарфакоронаи маблағҳои молиявии корхонаҳо, танзими назорат ва ғайраҳо равона карда шудааст. 2. Ба гурӯҳи мувофиқ мансуб донистани объект, ки ба муҳити зист таъсири номатлуб мерасонанд, ҳангоми бақайдгирии давлатии объектҳои ба муҳити зист таъсири номатлуб расонанда амалӣ карда мешавад. Гурӯҳи объект метавонад ҳангоми дигар гардидани маълумот оид ба объекте, ки ба муҳити зист таъсири номатлуб мерасонад, тағйир дода шавад. Моддаи 144. Асосҳои муайян кардани дараҷаи хатарнокии объектҳои фаъолияти банақшагирифташаванда барои муҳити зист Дараҷаи хатарнокии объектҳои фаъолияти банақшагирифташаванда барои муҳити зист ҳангоми шомил намудани онҳо ба дараҷаи хатарнокӣ аз рӯйи меъёрҳои дар поён овардашуда пайдо шудани хавфи таъсиррасонӣ ба муҳити зист муайян карда мешавад: 1) аз рӯйи миқёси таъсиррасонӣ; 2) таъсир ба ҳудудҳои табиӣ ва маҳсулоти муҳофизатшаванда; 3) истеҳсолоти маҳсулоти хатарнок; 4) шиддатнокии таъсиррасонӣ (воридшавии моддаҳои зарарнок дар воҳиди вақт); 5) иқтидори қиёсии таъсиррасонӣ (воридшавии моддаҳои зарарнок ба воҳиди масоҳат); 6) даврияти таъсиррасонӣ дар вақт (таъсиррасонии номуттасил, бефосила ва якдафъаина); 7) давомнокии таъсиррасонӣ (сол, моҳ ва ғайра); 8) ҳадди фазои таъсиррасонӣ (масоҳат, андоза ва шакли минтақаи таъсиррасонӣ). Моддаи 145. Нишондиҳандаҳои асосӣ барои муайян намудани дараҷаи хатарнокии объектҳои фаъолияти банақшагирифташаванда барои муҳити зист 1. Нишондиҳандаҳои асосӣ барои муайян намудани дараҷаи хатарнокӣ аз инҳо иборат мебошанд: 1) таҳлил ва тавсифоти экологии маводҳои лоиҳавӣ дар доираи вазъи экологии мавҷуда дар ҳудуди баррасишаванда; 2) маълумот оид ба ҳолати муҳити зист дар маҳалли амалишавандаи эҳтимолии фаъолияти пешбинишаванда; 3) маҳдудиятҳо оид ба истифодаи сарватҳои табиӣ; 4) бамеъёрдарории лоиҳавии сарбории

антропогенӣ ва техногенӣ. 2. Ҳангоми муқарраркунии меъёрҳо инҳо ба назар гирифта мешаванд: 1) дараҷаи таъсиррасонии намудҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда (соҳа, қисми соҳа, истеҳсолот) ба муҳити зист; 2) дараҷаи захрнокӣ, хосиятҳои бавҷудовари бемориҳои саратон (кансерогенӣ) ва тағйирёбии биологии моддаҳои зарарноке, ки дар таркиби 87 партовҳо ба ҳавои атмосфера, обҳои партов мавҷуданд, ҳамчунин дараҷаи хатарнокии партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмолӣ; 3) таснифоти объектҳо ва истеҳсолоти саноатӣ. Моддаи 146. Меъёрҳо барои арзёбии таъсир ба ҳавои атмосфера, муҳити об ва партовҳо

Меъёрҳо барои арзёбии таъсир ба ҳавои атмосфера, муҳити об ва партовҳо чунинанд: 1) аҳаммияти рутубату ғализии заминавии моддаҳои зарарнок дар таркиби ҳавои атмосфера ва муҳити об; 2) дурнамои рушди корхона, ҳудуди ҳамшафати аҳолинишин ва минтақаи саноатӣ; 3) ҷойгиршавии қитъаҳои маҳалҳои аҳолинишини мавҷуда, озоишгоҳҳо ва минтақаҳои истироҳати шаҳр; 4) ҷойгиршавии майдончаҳои саноатӣ; 5) хусусиятҳои физикӣ-ҷуғрофӣ ва иқлимии маҳалҳо; 6) барӯйхатгирии манбаъҳои олудакунонда дар объектҳои тарҳрезиванда. Моддаи 147.

Расмиёти баррасии ҳуҷҷатҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дар экспертизаи давлатии экологӣ 1. Баррасии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, аз ҷумла, ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дар экспертизаи давлатии экологӣ вобаста ба гурӯҳҳои объектҳои арзёбӣ анҷом дода мешавад. 2. Қарор дар бораи муқаррар кардани расмиёти дахлдори экспертизаи давлатии экологии маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, аз ҷумла, ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар муҳлати на бештар аз 10 рӯзи кории баъд аз бақайдгирии маводҳои пешниҳодшуда қабул карда мешавад. 3. Талаботи ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ вобаста ба ҳуҷҷатҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист барои иҷро аз ҷониби фармоишгари фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ҳатмӣ мебошад. Моддаи 148. Меъёрҳои мансуб донишмандии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба объектҳои гурӯҳи «А» 1. Фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба объектҳои гурӯҳи «А» мансуб дониста мешаванд, агар: 1) объекти арзёбӣ ба муҳити зист ва ё беҳдошти санитарияи гигиенини аҳоли таъсири манфии миқдосан калон расонад; 2) объекти арзёбӣ ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ки дар асоси конвенсияҳои экологӣ ва дигар созишномаҳои байналмилалӣ ҳифз мешаванд ё мақоми дигари байналмилалӣ доранд, таъсири бевосита расонад; 88 3) объекти арзёбӣ ба объектҳои мероси таърихӣ фарҳангӣ таъсири бевосита дошта бошад; 4) объекти арзёбӣ таъсири фаромарзӣ дошта бошад. 2. Объектҳои арзёбии ба гурӯҳи «А» мансуббуда ба таври пурра ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист фаро гирифта мешаванд. Ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дар таркиби ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ ба таври ҳатмӣ ба экспертизаи давлатии экологӣ мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад. 3. Танзими техникии масъалаҳои таъмини амнияти экологии объектҳои арзёбии марбут ба гурӯҳи «А» тибқи принципҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) ҳатмӣ будани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳангоми қабули қарор оид ба амалисозии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, аз ҷумла, қабули қарор дар бораи рад кардани фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда; 2) имконпазирии таъсири манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба муҳити зист тибқи талаботи меъёрӣ оид ба таъмини бехатарии экологӣ, ки дар регламентҳои техникӣ муқаррар шудаанд; 3) таъмини коҳишдиҳии таъсиррасонии манфии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда дар асоси истифодаи технологияҳои бехатарии дастрас бо назардошти аз нигоҳи иқтисодӣ мақсаднок будани татбиқи онҳо, истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва риояи регламентҳои техникӣ дар самти ҳифзи муҳити зист. Моддаи 149. Меъёрҳои мансуб донишмандии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба объектҳои гурӯҳи «Б» 1. Ба гурӯҳи «Б» фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташавандае мансуб дониста мешавад, ки ба муҳити зист таъсири пешгӯишаванда мерасонанд ва ин бо натиҷаҳои таҳлиси қаблан анҷомдода тасдиқ шудааст. 2. Ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист объектҳои марбут

ба гурӯҳи «Б» риояи технологияҳои беҳтарини дастрас ва меъёрҳои технологии дахлдор, ки бо регламентҳои техники муқаррар шудаанд, ба назар гирифта мешаванд. 3. Ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зисти объектҳои марбут ба гурӯҳи «Б» инҳо ба ҳисоб гирифта мешаванд:

1) нишондиҳандаҳои асосии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда (маълумот дар бораи ҳаҷми маҳсулоти истеҳсолшаванда ё иқтидор, мавҷудияти таъсироти дарозмуҳлати кумулятивӣ, ҳаҷми истифодаи захираҳои табиӣ, ҳосилшавии партовҳо, олудашавӣ ва хавфҳо барои муҳити зист); 2) ҷойгиршавии объект бо назардошти мавҷудият ва осебпазирии минтақаҳои наздизоҳилӣ, мамнӯъгоҳҳо ва ҳудудҳои дигари ҳифзшавандаи 89 табиӣ ва таърихию фарҳангӣ, моҳияти таъсири экологӣ, паҳншавии ҷуғрофӣ, давомнокӣ ва такрорёбии он. Моддаи 150. Меъёрҳои мансуб донишмандии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба объектҳои гурӯҳи «В» 1. Ба объектҳои гурӯҳи «В» фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташавандае мансуб дониста мешаванд, ки ба муҳити зист таъсири назаррас надошта, андозаи ин таъсир бо натиҷаи ташхис тасдиқ карда мешавад. 2. Дар ҳуҷҷатҳое, ки якҷоя бо изҳорот дар бораи таъсиррасонӣ ба муҳити зисти объектҳои гурӯҳи «В» пешниҳод мегарданд, намудҳои таъсиррасонӣ (ихроҷи партовҳо ба ҳавои атмосфера ва манбаъҳои обӣ, ҳосилшавӣ ва ҷойгиронии партовҳои саҳт ва таъсири физикӣ, аз ҷумла, садо ва ларзиш ва дигар намудҳои таъсиррасонӣ), ки ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда хос мебошанд, арзёбӣ карда мешаванд. Моддаи 151. Хусусиятҳои объектҳои арзёбии мансуб ба гурӯҳи «Г» 1. Ба объектҳои гурӯҳи «Г» фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташавандае мансуб дониста мешавад, ки ба муҳити зист таъсири ҷузъии манфӣ мерасонад ва масъалаҳои кам кардани ин таъсир тариқи чораҳои муҳандисӣ-техникӣ ҳал шудаанд. 2. Шартҳои асосӣ барои объектҳои арзёбии гурӯҳи «Г» мувофиқати самти фаъолият бо таъиноти нақшаи генералии ҳудуд мебошад. Моддаи 152. Таъминоти методҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. 2. Назорати иҷроии талабот оид ба гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зистро мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд. Моддаи 153. Ҳуҷҷати арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Ҳуҷҷати арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зисти фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда мебошад. 2. Ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зисти фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда инҳоро дар бар мегирад: 1) маълумоти ҳатмӣ дар бораи фармоишгари фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда; 2) асосноккунии зарурати татбиқи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, асосноккунии сармоягузорӣ, инчунин қисми тасдиқшавандаи лоиҳаи корӣ ва шарҳнома; 3) тавсифи ҳолати то лаҳзаи оғози фаъолият мавҷудбудайи ҷузъҳои муҳити зисти маҳалли татбиқи лоиҳа; 4) ҳадаф ва тавсифи нишондиҳандаҳои асосии лоиҳа дар маҷмӯъ ва талабот нисбат ба ҷойгиронии он дар маҳал; 5) тавсифи нишондиҳандаҳои асосии равандҳои истеҳсолӣ, аз ҷумла, намуд ва миқдори маводу таҷҳизоти истифодашаванда бо нишон додани шаклҳои эҳтимолии таъсиррасонии манфии фаъолияти банақшагирифташаванда ба муҳити зист, ҳаҷм ва таркиби партовҳо, ашёи хоми истифодашаванда (захираҳои аз табиат гирифташаванда); 6) арзёбии технологияи истифодашаванда аз лиҳози мутобиқати он ба технологияҳои беҳтарини дастрас ва меъёрҳои қиёсии техники ва гигиенӣ; 7) иттилоот дар бораи намудҳои алтернативӣ бо нишондоди сабабҳои асосии интиҳоби намуди лоиҳавӣ; 8) тавсифи таъсиррасонии эҳтимолии фаъолият ба ҷузъҳои абиотикӣ (геология ва шароити релеф, иқлим, ҳолати ҳавои атмосфера ва муҳити обӣ) ва биотикӣ (ландшафтҳо, ҳок, олами наботот ва ҳайвонот) муҳити зист, саломатии аҳоли ва шароити иҷтимоию иқтисодӣ; 9) тавсифи манбаъҳо ва намудҳои таъсиррасонӣ дар марҳилаи сохтмон; 10) нишон додани таъсиррасонии номаълуми (нормуайяни) фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба муҳити зист; 11) арзёбии хатари экологӣ ва дигар хавфҳои, ки ба саломатии аҳоли таҳдид мекунанд; 12)

тавсифи тадбирҳо, ки барои пешгирӣ ва коҳиш додани таъсир ба муҳити зист пешбинӣ гардидаанд, аз ҷумла, пешниҳодҳо оид ба гузаронидани мониторинги экологӣ; 13) меъёрҳои лоиҳавии партовҳои моддаҳои ифлоскунанда ва ҷойгиронии партовҳо дар муҳити зист, ҳамчунин меъёрҳои истихроҷи захираҳои табиӣ; 14) асосноккунии барномаи назорати экологии истеҳсолӣ; 15) арзёбии экологии иқтисодии лоиҳа бо назардошти хатарҳои эҳтимолӣ, хусусият ва ҳаҷми ҷуброни зарари ба муҳити зист расонидашуда; 16) мавод дар хусуси баҳисобгирии фикру мулоҳизаҳои шаҳрвандон, ки дар шакли протоколҳо ба расмӣ дароварда шуда, ҳулосаҳо оид ба паҳлуҳои экологии фаъолияти банақшагирифташавандаро дар бар мегирад; 17) нишон додани мушкилот оид ба дастрасии иттилоот ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 18) ҳулосаҳои асосӣ аз натиҷаҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 19) тавсифи муҳтасари иттилооти пешбининамудаи қисми мазкур барои шаҳрвандон; 20) дигар иттилоот, ки барои таъмини пуррагӣ ва эътимоднокии ҳисобот дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист зарур аст.

4. Таркиб ва мундариҷаи ҳуҷҷатҳо оид ба марҳилаҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешаванд. 91 Моддаи 154. Тартиби тасдиқи ҳуҷҷати арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист Шакли ниҳони мавод оид ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҷониби фармоишгар тасдиқ шуда, барои истифодабарӣ ҷиҳати омода намудани ҳуҷҷатҳои асосноккунӣ супорида мешавад ва дар таркиби он ба экспертизаи давлатии экологӣ, ҳангоми зарурат ба экспертизаи ҷамъиятии экологӣ пешниҳод карда мешавад. Моддаи 155. Хусусиятҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист объектҳои дорои таъсири фаромарзӣ Арзёбии таъсиррасонии фаромарзии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба муҳити зист бо тартиби муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, гузаронида мешавад. Моддаи 156. Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ҳуқуқ доранд: 1) дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист иштирок намоянд; 2) ба мақоми ваколатдори давлатӣ доир ба ташкил ва гузаронидани муҳокимаҳои ҷамъиятии ҳисобот оид ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист муроҷиат намоянд; 3) дар асоси натиҷаҳои муҳокимаҳои ҷамъиятии ҳисобот оид ба арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист ба мақоми ваколатдори давлатӣ таклифу эродҳо пешниҳод намоянд. 2. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳангоми гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист уҳдадоранд: 1) талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар соҳаи ҳифзи муҳити зист риоя намоянд; 2) ба мақоми ваколатдори давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар ҳалли мушкилоти ҳифзи муҳити зист иштирок ва мусоидат намоянд. 3. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дигар ҳуқуқу уҳдадорӣҳоро, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, доро мебошанд. Моддаи 157. Иштироки иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Иштироки иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар омодакунӣ ва муҳокимаи маводҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҷониби фармоишгар ҳамчун қисми таркибии раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист таъмин карда мешавад. 2. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот барои иштироки шаҳрвандон дар татбиқи 92 лоиҳа дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист тибқи тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамоянд. 3. Бо мақсади ба иттиҳодияҳои ҷамъиятии маҳалли татбиқи лоиҳа фароҳам овардани имконияти иштирок дар раванди қабули қарор оид ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ва баҳисобгирии фикру мулоҳизаҳои онҳо машваратҳои ҷамъиятӣ ташкил карда мешаванд. 4. Тартиби иштироки иттиҳодияҳои ҷамъиятиро дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд. Моддаи 158. Дастрасии шаҳрвандон ба иттилоот дар раванди баргузори арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ расмиёти иттилоотонии шаҳрвандонро дар марҳилаи дахлдори арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист оид ба лоиҳаҳои ба гурӯҳҳои «А» ва «В» мансуббуда тартиб медиҳад. Дар як вақт имконияти

гузаронидани машваратҳо ва баҳисобгирии фикру мулоҳизаҳои шахрвандон пешбинӣ карда мешаванд. 2. Расмиёти иттилоотонии шахрвандон иборатанд аз: 1) нишон додани манбаъҳои дастрас намудани иттилоот ва ҷойҳои баргузори машваратҳо; 2) нишон додани шаклҳои иттилоотонии ҷомеа (аз ҷумла, тавассути сомонаҳои интернетӣ, почта, воситаҳои ахбори омма, ташкили муҳокимаҳо, истифодабарии расмҳо, қадвалҳо, нақшаҳо, диаграммаҳо ва дигар воситаҳо); 3) муайян намудани тарзу услуби машварат бо шахрвандон (аз ҷумла, дар шакли муҳокимаи пешниҳодҳои хаттӣ, натиҷаҳои пурсиши аҳоли); 4) муқаррар кардани муҳлатҳо барои марҳилаҳои дахлдори арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист. 5) иштирок намудан дар таҳия ва муҳокимаи маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист. 3. Тамоми иттилоот, аз ҷумла, ҳисобот, хулосаи экспертҳо, асосноккунии техникӣ-иқтисодии лоиҳаҳо, тағйирот дар лоиҳаҳо, натиҷаи таҳқиқот, ки ба объектҳои арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист дахл доранд, дар сомонаи интернетии мақоми ваколатдори давлатӣ ҷойгир карда мешаванд. 4. Пас аз қабули қарор дар бораи додани иҷозат ё рад кардани татбиқи лоиҳа, мақоми ваколатдори давлатӣ иттилооти зеринро барои ҷомеа дастрас менамояд: 1) моҳияти қарор; 2) далелу мулоҳизаҳои асосӣ, ки барои қабули қарори мазкур асос мегарданд; 3) тавсифи чорабиниҳои асосӣ оид ба пешгирӣ, коҳиш додан ва дар ҳолати имконпазир будан, бартараф кардани таъсири манфӣ ба муҳити зист ҳангоми татбиқи лоиҳа. 93 5. Дастрасӣ бо иттилооти маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист бо назардошти талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сирри давлатӣ, сирри тиҷорат ва ҳифзи моликияти зеҳнӣ амалӣ карда мешавад. 6. Таъмини иштироки аҳоли, аз ҷумла, иттилоотонии аҳоли дар бораи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ҷалби онҳо дар раванди арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҷониби фармоишгар дар тамоми марҳилаҳои ин раванд, сар карда аз таҳияи шартҳои техникӣ барои гузаронидани арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист, амалӣ карда мешавад. БОБИ 15. АУДИТИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 159. Мақсад ва вазифаҳои аудити экологӣ 1. Мақсадҳои аудити экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) мӯсоидат ба субъектҳои фаъолияти аудити экологӣ дар муайян намудани самти сиёсати экологии худ; 2) ташаккули афзалиятҳо барои риояи талаботи экологии муқарраргардида; 3) ташкили механизми истифодаи оқилона ва самараноки захираҳои табиӣ ва таъмини рушди устувор; 4) арзёбии таъсири фаъолияти субъекти аудити экологӣ ба муҳити зист, самаранокии низоми идоракунӣ ва амалисозии чорабиниҳои ҳифзи табиат; 5) арзёбии ҳолисонаи ҳолати экологӣ дар фаъолияти субъекти аудити экологӣ ва додани хулосаи асоснок. 2. Вазифаҳои аудити экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) ҷамъовари маълумоти бозътимод дар бораи ҷанбаҳои экологии фаъолияти субъекти аудити экологӣ; 2) муайян намудани мутобиқати фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари субъекти аудити экологӣ ба талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва ҳуҷҷатҳои меъёрию техникӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 3) арзёбии таъсиррасонии фаъолияти субъекти аудити экологӣ ба ҳолати муҳити зист; 4) муайян намудани афзалиятҳо ҳангоми банақшагирии фаъолияти субъекти аудити экологӣ оид ба ҳифзи муҳити зист, ошкор ва тавсия намудани имкониятҳои иловагии амалисозии онҳо; 5) баланд бардоштани самаранокии танзими таъсиррасонии фаъолияти субъекти аудити экологӣ ба муҳити зист; 6) паст намудани хавфи сар задани ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва антропогенӣ; 7) арзёбии самаранокии чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист, ки аз тарафи субъекти аудити экологӣ амалӣ карда мешаванд; 8) тартиб додани хулосаи аудити экологӣ, таҳияи тавсияҳо оид ба баланд бардоштани самаранокии чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист, ҳамчунин беҳтар 94 намудани низоми идоракунӣ ҳифзи муҳити зист, ки субъекти аудити экологӣ амалӣ менамояд. Моддаи 160. Объект ва субъекти аудити экологӣ 1. Объекти аудити экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) ҳисоботи фаъолияти субъекти аудити экологӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 2) ҳуҷҷатҳои техникӣ ва технологӣ; 3) ҳуҷҷатҳои меъёрии идоравӣ; 4) ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 5) лоиҳаҳои сохтмон, азнавсозӣ, васеъкунӣ, азнавтасҳизонӣ ва барҳамдиҳии объектҳои фаъолият; 6) лоиҳаҳои азхудкунии замин, ҷангалсозӣ, истифодаи захираҳои табиӣ ва дигар лоиҳаҳои ба муҳити зист ва захираҳои табиӣ таъсири имконпазирдошта; 7) фаъолияти хоҷагидорӣ субъекти аудити экологӣ, ки ба муҳити зист ва низоми идоракунӣ он таъсир

мерасонад. 2. Субъекти аудити экологӣ шахси ҳуқуқӣ (новобаста аз шакли ташкилӣ ҳуқуқӣ ва моликият) ва соҳибкори инфиродие, ки барои гузаштан аз аудити экологӣ фармоиш медиҳад (фармоишгар) ё мавриди аудити экологӣ қарор мегирад (субъекти санҷишшаванда), ба ҳисоб мераванд. 3. Аудити экологиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ, ки резидентони Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, анҷом дода метавонанд, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур. Моддаи 161.

Иҷозатномадиҳӣ барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ 1. Ҳуҷҷати махсусе, ки ҳуқуқи дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо фаъолияти аудитории экологӣ машғул шудани дорандаи онро тасдиқ менамояд, иҷозатнома оид ба фаъолияти аудитории экологӣ мебошад. 2. Иҷозатномадиҳӣ ба фаъолияти аудитории экологӣ дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» амалӣ карда мешавад. Моддаи 162. Ҳуқуқ ва уҳдадорихои аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ 1. Аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ ҳуқуқҳои зерин доранд: 1) мустақилона муайян намудани шакл ва усулҳои тартиби гузаронидани аудити экологӣ бо дарназардошти шартҳои мушаххаси шартнома; 2) аз субъекти аудити экологӣ гирифтани таҳлил намудани маълумоти зарурӣ барои амалӣ намудани аудити экологӣ, ҳамчунин аз мақомоти давлатӣ, ки аудити экологиро таъин кардааст; 95 3) ҳангоми зарурат аз субъекти аудити экологӣ гирифтани тавзеҳоти хаттӣ оид ба масъалаҳое, ки дар раванди гузаронидани аудити экологӣ пайдо гардидаанд; 4) даст кашидан аз гузаронидани аудити экологӣ дар ҳолати аз ҷониби субъекти аудити экологӣ пешниҳод нагардидани ҳуҷҷатҳои зарурӣ ва таъмин нагардидани амнияти шахсии аудитори экологӣ. 2. Аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ уҳдадоранд: 1) талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳангоми гузаронидани аудити экологӣ риоя намоянд; 2) аудити экологиро бо салоҳият гузаронанд; 3) ҳуҷҷатҳои дар раванди аудити экологӣ гирифта ва тартиб додашонро маҳфуз нигоҳ доранд, маълумоти дар раванди аудити экологӣ дастраснамударо ба шахсони сеюм надиҳанд, мазмуни онҳоро бе розигии роҳбари субъекти аудити экологӣ, ба истиснои ҳолатҳои муқаррарнамудаи қонунгузорӣ ва шартҳои шартнома барои гузаронидани аудити экологӣ ба шахси сеюм ошкор наkunанд; 4) аз субъекти аудити экологӣ оид ба талаботи қонунгузорӣ вобаста ба гузаронидани аудити экологӣ, ҳуқуқ ва уҳдадорихои тарафҳо ва баъди шиносӣ бо ҳулосаи аудити экологӣ оид ба санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки ба онҳо ҳулосаҳои аудитори экологӣ асос ёфтаанд, маълумот пешниҳод намоянд; 5) субъекти аудити экологиро аз номувофиқати фаъолият ба талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва амнияти экологӣ огоҳ намоянд; 6) махфияти натиҷаи аудити экологӣ, инчунин маълумотеро, ки ҳангоми гузаронидани он дастрас намудаанд ва махфияташ зери ҳимояи қонун аст, риоя намоянд; 7) эътимодноки ва асоснокии ҳулосаи аудити экологиро таъмин намоянд; 8) аз натиҷаи аудити экологӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ доир ба вайронкунии қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи муҳити зист, агар чунин қонунвайронкунӣ эҳтимолан боиси хатари амнияти экологӣ шуда тавонад, хабар диҳанд; 9) дар муҳлати муқаррарнамудаи шартнома оид ба гузаронидани аудити экологӣ ҳулосаи аудити экологиро омода намуда, ба субъекти аудити экологӣ пешниҳод намоянд; 10) дигар уҳдадорихоро, ки дар шартнома оид ба гузаронидани аудити экологӣ ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар гардидаанд, иҷро намоянд. Моддаи 163. Ҳуқуқ ва уҳдадорихои субъекти аудити экологӣ 1. Субъекти аудити экологӣ ҳуқуқ дорад: 1) аз аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ оид ба талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба гузаронидани 96 аудити экологӣ ва баъд аз шиносӣ бо ҳулосаи аудити экологӣ оид ба санадҳои меъёрий, ки дар асоси онҳо ҳулосаи аудити экологӣ тартиб дода шудаанд, маълумот гирад; 2) нисбат ба қарори ғайриқонунии ташкилоти аудитори экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят намояд; 3) аз хизматрасонии аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ дар мавриди риоя накардани шартҳои шартнома барои гузаронидани аудити экологӣ даст кашад. 2. Субъекти аудити экологӣ уҳдадор аст: 1) ба аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ барои сари вақт ва босифат гузаронидани аудити экологӣ тибқи шартҳои шартнома

шароит муҳайё намояд; 2) талаботи аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологиро, ки аз шартҳои шартнома барои гузаронидани аудити экологӣ бармеоянд, иҷро намояд; 3) ба гузаронидани аудити экологӣ бо мақсади маҳдуд намудани доираи масъалаҳои мавриди аудит фарогирифташуда, агар дар шартнома оид ба гузаронидани аудити экологӣ тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад, даҳлат наамояд; 4) монеаҳои имконпазирро барои аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ ҳангоми гузаронидани аудити экологӣ бартараф намояд; 5) сари вақт пардохти пурраи хизматрасониҳои гузаронидани аудити экологиро мутобиқи шартнома анҷом диҳад; 6) камбудҳои дар асоси талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар раванди гузаронидани аудити экологӣ аз ҷониби аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ ошкоршударо бартараф намояд; 7) субъектони аудити экологӣ, ки дараҷаи таваккалнокии баланд ва миёнаи таъсиррасонӣ ба муҳити зист доранд, ҳар сол як маротиба аз аудити экологӣ мегузаранд; 8) ба аудиторони экологӣ ҷиҳати азназаргузарони таҷҳизоти технологӣ оид ба муайян намудани самаранокии кори он, омӯхтани маҳалли ҷойгиронӣ бо мақсади безаргардонӣ ва нигоҳдории партовҳо, манбаҳои ифлосшавии ҳаво, об, замин ва нигоҳдории захираҳои биологӣ, инчунин ҷамъовариҳои намунаҳои зарурӣ барои гузаронидани санҷишҳои лабораторӣ шароит фароҳам оварад; 9) дигар уҳдадориҳои дар шартнома оид ба гузаронидани аудити экологӣ ва қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардидаро иҷро намояд.

Моддаи 164. Намудҳои аудити экологӣ

1. Аудити экологӣ дар асоси шартномаи субъекти аудити экологӣ бо аудитори инфиродии экологӣ ва ё ташкилоти аудитории экологӣ дар намуди 97 аудити экологии ихтиёрӣ ё ҳатмӣ дар сурати доштани иҷозатнома барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва талаботҳои дигари муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад.
2. Дар ҳолатҳои зарурӣ нисбати дилхоҳ субъекти аудити экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ аудити экологӣ таъин карда мешавад, ки хусусияти ҳатмиро дорад.

Моддаи 165. Талабот ба тартиб ва шартҳои гузаронидани аудити экологӣ

1. Аудити экологӣ аз тарафи аудитори инфиродии экологӣ ва ё ташкилоти аудитории экологӣ дар асоси шартнома бо субъекти аудити экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ гузаронида мешаванд.
2. Дар шартнома оид ба гузаронидани аудити экологӣ шартҳои ҳатмии зерин пешбинӣ мегарданд: мавзӯи шартнома, муҳлат, ҳаҷми муайяни хизматрасонӣ, андоза ва шартҳои пардохти маблағ, ҳуқуқи уҳдадориҳо ва масъулияти тарафҳо. Бо розигии тарафҳо дар шартнома метавонад дигар шартҳои пешбинӣ карда шаванд.
3. Аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ ҳуқуқ доранд барои гузаронидани аудити экологӣ дар асоси шартнома дигар аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологии дорои иҷозатнома ва аз аттестатсия гузаштаре ҷалб наамоянд. Дар ин сурат, масъулият оид ба талаботи дар Кодекси мазкур пешбинишуда, ба зиммаи аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ гузошта мешавад, ки бо субъекти аудити экологӣ шартнома бастаанд.

Моддаи 166. Хулосаи аудити экологӣ

1. Аз натиҷаҳои аудити экологии гузаронидашуда хулосаи аудити экологӣ тартиб дода мешавад.
2. Хулосаи аудити экологӣ ҳуҷҷатест, ки дар он натиҷаи таҳлил ва арзёбии фаъолияти субъекти аудити экологӣ ва маълумотҳои дигаре, ки тибқи шартҳои шартномаи тарафҳо ва дар раванди аудити экологӣ ба даст оварда шудаанд, нишон дода мешавад.
3. Шакли хулосаи аудити экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба аудити экологӣ муқаррар карда мешавад.
4. Хулосаи аудити экологиро роҳбари ташкилоти аудитории экологӣ ба имзо мерасонад ва бо муҳри ташкилот тасдиқ менамояд. Дар ҳолати гузаронидани аудит аз ҷониби аудитори инфиродии экологӣ, хулосаи аудити экологӣ бо имзои ҳуди ӯ тасдиқ карда мешавад.
5. Тағйири иловаҳое, ки дар раванди омода намудани хулоса ба амал меоянд, аз ҷониби аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ бо субъекти аудити экологӣ мувофиқа карда мешавад.

98 6. Хулосаи аудити экологӣ дар муҳлати муқарраршуда ва риояи шартҳои шартнома аз ҷониби аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ омода карда мешавад.

7. Дар ҳолати сари вақт ва бо сабабҳои гуногун омода нагардидани хулосаи мазкур, аудитори

инфиродин экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ ба таври хаттӣ субъекти аудити экологиро барои тамдид намудани муҳлати иҷроӣ ҳулосаи мазкур огоҳ менамояд. 8. Субъекти аудити экологӣ вазирадори аст, ки дар давоми 10 шабонарӯз пас аз гирифтани ҳулосаи аудити экологӣ нусхаи онро, ки бо муҳр ва имзои роҳбари субъекти аудити экологӣ тасдиқ карда мешавад, ба мақоми ваколатдори давлатӣ барои маълумот пешниҳод намояд. Моддаи 167. Мақсадҳои аудити экологии ҳатмӣ Аудити экологии ҳатмӣ бо чунин мақсадҳо гузаронида мешавад: 1) арзёбии ҳолати муҳити зист дар сарҳади минтақаи санитарии муҳофизатии объектҳои субъекти аудити экологӣ, ки дар раванди фаъолияти онҳо ба захираҳои табиӣ ва муҳити зист таъсир расонида мешавад; 2) арзёбии мутобиқати фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари субъекти аудити экологӣ, ҳамчунин иншоот, истеҳсолот, сеҳҳо ва дигар объектҳо, ки истифодаи онҳо метавонад ба ҳолати муҳити зист таъсир расонад; 3) арзёбии ҳуҷҷатҳо (лоиҳавӣ, техникӣ, технологӣ, истеҳсолӣ ва ғайраҳо) ҷиҳати мувофиқат ба қонунгузори соҳаи ҳифзи муҳити зист; 4) арзёбии мутобиқати лоиҳаҳои сармоягузорӣ ба меъёрҳои соҳаи ҳифзи муҳити зист; 5) арзёбии эҳтимолияти ба вуҷуд омадани офатҳои хусусияти табиӣ ва техногенӣ дошта; 6) арзёбии зарари ба муҳити зист расонидашуда. Моддаи 168. Шаклҳои гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ Аудити экологии ҳатмӣ дар шаклҳои зерин гузаронида мешавад: 1) аудити экологии пурра, яъне дар шакли санҷиши маҷмуии таъсиррасонӣ ба муҳити зист аз ҳамаи самтҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намуди фаъолияти субъекти аудити экологӣ, ки бо истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист алоқаманданд; 2) аудити экологии махсусгардонидашуда, яъне дар шакли санҷиши таъсиррасонӣ ба ҷузъҳои алоҳидаи муҳити зист аз ҳамаи самтҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намуди фаъолияти субъекти аудити экологӣ, ки бо истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист алоқаманданд. Моддаи 169. Тартиби таъини аудити экологии ҳатмӣ 1. Аудити экологии ҳатмӣ яке аз вазифаҳои идоракунии танзими давлатии истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист ба ҳисоб рафта, дар асоси шартномаи субъекти аудити экологӣ бо аудиторӣ инфиродин экологӣ ё ташкилоти аудиторӣ экологӣ гузаронида мешавад. 99 2. Аудити экологии ҳатмӣ нисбати субъекти аудити экологии, ки фаъолиятшон аз ҷиҳати экологӣ хатарнок аст, дар ҳолатҳои зерин таъин карда мешавад: 1) суғуртакунии экологӣ бо мақсади муайян намудани андозаи пардохти суғуртавӣ ва (ё) зарар; 2) арзёбии фаъолият оид ба бартарафсозии оқибатҳои экологии садама ва ҳолатҳои фавқулода; 3) иҷроӣ уҳдадорӣ байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 4) дигар ҳолатҳои муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон. 3. Ҳангоми гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ масъалаҳои зерин арзёбӣ карда мешаванд: 1) технологияи истеҳсолӣ; 2) дараҷаи таваккалнокии баланд; 3) оқибатҳои эҳтимолии таъсиррасонӣ ба аҳоли; 4) чорабиниҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, саломатии аҳоли ва тағйирдиҳии технология; 5) ташаккули стратегия ва чорабиниҳо оид ба паст намудани таъсиррасонии техногенӣ ба муҳити зист; 6) ҳаҷми хароҷот ва фоида аз рӯйи ҳар як нақшаи камкунии олулашавии муҳити зист; 7) интиҳоби стратегияи муносиби корхона (манфиатбахш аз нигоҳи ҳифзи саломатӣ, паст кардани таъсиррасонии манфӣ ба муҳити зист, ҳамчунин бо дарназардошти зарурияти арзёбии хароҷот ва фоида). Моддаи 170. Ҳулосаи аудити экологии ҳатмӣ 1. Аз рӯйи натиҷаи гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ ҳулосаи аудити экологии ҳатмӣ тартиб дода мешавад. Ҳулосаи аудити экологии ҳатмӣ дурустии нақшаҳои арзёбии зеринро дар бар мегирад: 1) фаъолият дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 2) ҳисоботи муҳосибӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 3) камбудӣҳо дар пешбурди ҳисобот оид ба фаъолият дар соҳаи ҳифзи муҳити зист. 2. Дар ҳулосаи аудити экологии ҳатмӣ, инчунин метавонад ҳолатҳое, ки хусусияти шартҳои махсуси тасдиқ шудан ва ё нашудани ҳисоботро мекушоянд, арзёбии дурустии бақайдгирии партовҳо, арзёбии дурустии маълумоти дар ҳуҷҷатҳои экологии корхона дарҷгардида, арзёбии дурустии маълумоти барои аҳоли ва воситаҳои ахбори омма омодашуда инъикос ёбанд. 3. Ҳулосаи аудити экологии ҳатмӣ аз ҷониби аудиторҳое, ки аудити экологии ҳатмиро гузаронидаанд, имзо гардида, аз ҷониби роҳбари ташкилоти аудиторӣ экологӣ ва ё дигар шахси мансабдори аз ҷониби ӯ ваколатдоршуда тасдиқ карда мешавад. 100 4. Ба маълумоти махфӣ, ки аудитор дар раванди гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ дастрасӣ пайдо мекунад, қоидаи ҳуқуқии махсус татбиқ

мегардад. Моддаи 171. Корхое, ки ҳангоми гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ иҷро карда мешаванд Ҳангоми гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ иҷрои ин корхоро таъмин менамояд: 1) тартиб додан ва барасмиятдарории саволнома барои субъекти аудити экологӣ чиҳати пешниҳоди ҳуҷҷатгузорӣ ва маълумот оид ба объектҳои аудити экологӣ; 2) оморасозии лоиҳаи шартнома оид ба тартиби гузаронидани аудити экологӣ, баимзорасонӣ ва назорати иҷрои он; 3) таҳлили ҳуҷҷатҳои аз ҷониби субъекти аудити экологӣ пешниҳодшуда; 4) тартиб додани нақшаи гузаронидани аудити экологии субъектҳои хоҷагидор, аз ҷумла, нақшаи вазъи санҷиш дар сурати бештар аз 10 гектар будани масоҳати таҳқиқшавандаи объектҳои субъекти аудити экологӣ чиҳати фаъолияти мунтазами ҳар як аудитор ва истифодаи самараноки вақти корӣ; 5) қабули қарор дар бораи зарурати ҷалби коршиносони муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва марказҳои таҳлилию ташхисӣ барои арзёбии таъсири фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари субъекти аудити экологӣ ба ҳолати муҳити зист; 6) қабули қарор дар бораи ҷалб намудани коршиносони техникӣ, ки таҳассуси зарурӣ доранд, барои пешниҳод намудани тавсия ва арзёбии масъалаҳои алоҳидае, ки донишҳои махсусро дар соҳаи сохтмон, энергетика, саноат ва дигар соҳаҳои иқтисодӣ талаб менамояд; 7) гузаронидани аудити экологӣ нисбати субъекти аудити экологӣ дар асоси нақшаи гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ; 8) аз ҷониби ҳар як аудитори экологӣ омода намудани иттилооти ҳаттӣ оид ба натиҷаҳои аудити экологии ҳатмӣ дар асоси тақсимои вазифаҳо тибқи нақшаи гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ; 9) омода намудани ҳисобот оид ба натиҷаи гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ; 10) омода намудани тавсияҳо оид ба бартарафсозии камбудҳои ошкоршуда; 11) омода намудани пешниҳодҳо чиҳати тақмили фаъолият дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 12) арзёбии зарари ба ҷузъи муайяни муҳити зист расонидашуда, ки субъекти аудити экологӣ онро ҷуброн менамояд; 13) омода намудани хулосаи аудитори инфиродии экологӣ ё ташкилоти аудитории экологӣ оид ба натиҷаи гузаронидани аудити экологии ҳатмӣ; 14) қабули қарор доир ба мавҷуд будани хатар ба амнияти экологӣ ва зарурати иттилоотони мақомоти давлатии дахлдор, шахсони манфиатдор ва дигар амалҳои муҳими ҳуқуқӣ, ки қонунгузорӣ манъ накардааст. 101 Моддаи 172. Талаботи таҳассусии аудитори экологӣ 1. Аудитори экологӣ ҳатман маълумоти олий, таҳассус ва малакаи кофӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зистро дошта бошад, ки он ба талаботи стандартҳои аудити экологӣ ҷавобгӯ бошад. 2. Ба ғайр аз талаботи дар қисми якуми моддаи мазкур пешбинишуда, аудитори экологӣ, инчунин барои баланд бардоштани таҳассуси худ аз курсҳои бозомӯзӣ ва аттестатсияи таҳассусӣ гузарад ва тибқи стандартҳои шаҳодатномаи таҳассусӣ оид ба аудити экологиро гирад. 3. Омӯзиши махсуси аудитори экологӣ соҳаҳои зеринро дар бар мегирад: 1) технологияҳои ҳифзи муҳити зист; 2) ҷанбаҳои техникӣ ва экологии фаъолияти корхона; 3) санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва таъмини амнияти экологӣ; 4) низоми мониторинги ҳифзи муҳити зист ва таъмини амнияти экологӣ ва стандартҳои, ки аз рӯи онҳо аудити экологӣ гузаронида мешавад; 5) тартиб, раванд ва усулҳои гузаронидани аудити экологӣ. Моддаи 173. Аттестатсияи аудитори экологӣ 1. Аттестатсияи аудитори экологӣ аз ҷониби комиссияе, ки мақоми ваколатдори давлатӣ таъсис медиҳад, дар шакли имтиҳони таҳассусӣ гузаронида мешавад. Ба шахсоне, ки имтиҳони таҳассусиро супурдаанд, шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ дода мешавад. 2. Шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ ҳуҷҷати тасдиқунандаи таҳассуси аудитори экологӣ мебошад, ки барои пешбурди фаъолияти аудитории экологӣ дода мешавад. Шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ ба муҳлати номаҳдуди эътибори он дода мешавад. 3. Аудитори экологӣ вазифадор аст, ки дар се сол як маротиба аз рӯзи гирифтани шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ аз рӯи барномаҳои тақмили ихтисос аз бозомӯзӣ гузарад. Моддаи 174. Бекор кардани шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ 1. Шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ дар ҳолатҳои зерин бекор карда мешавад: 1) муайян гардидани пешниҳоди маълумоти беэътимод барои ба аттестатсия роҳ додани номзад ба аудитори экологӣ; 2) ғайриқобили амал эътироф намудани аудитори экологӣ ё маҳдуд намудани қобилияти амали он бо тартиби судӣ; 3) додани хулосаи аудити экологии бардурӯғ, инчунин додани хулоса ба гузаронидани аудити экологӣ; 4)

қувваи қонунӣ пайдо кардани ҳукми суд дар бораи ба муҳлати муайян маҳрум кардан аз ҳуқуқи машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ; 102 5) мунтазам риоя нагардидани талаботи асосии стандартҳои аудити экологӣ ва дигар қонунвайронкунӣ дар раванди фаъолияти касбӣ. 2. Қарор оид ба бекор намудани шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологиро мақоми ваколатдори давлатӣ қабул мекунад. 3. Нисбати қарор оид ба бекор намудани шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят кардан мумкин аст. Моддаи 175. Феҳристи аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ 1. Феҳристи аудиторони инфиродии экологӣ ва ташкилотҳои аудитории экологӣ ҳуҷҷатест, ки номгӯй, маълумот дар бораи суроғаи ҷойгиршавӣ, шаҳодатномаи таҳассусӣ ва иҷозатнома дар бораи машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологиро дар бар мегирад. 2. Аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ пас аз гирифтани шаҳодатномаи таҳассусӣ ва иҷозатнома барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ ба феҳрист ворид карда мешавад. 3. Ба феҳрист маълумоти зерин ворид карда мешавад: 1) оид ба аудитори инфиродии экологии дорои иҷозатнома барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ, ки бо тартиби муқарраршуда аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ дода шудааст; 2) шахсони ҳуқуқӣ, ки дар оинномаашон ин намуди фаъолият пешбинӣ шуда, дар воҳидҳои кориаш ҳадди ақал як мутахассиси дорои иҷозатнома барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ фаъолият мекунад. 4. Воридкунии аудитори инфиродии экологӣ ва ташкилоти аудитории экологӣ ба феҳрист аз лаҳзаи гирифтани иҷозатнома бо мақсади минбаъд барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ амалӣ карда мешавад. 5. Барои ворид гардидан ба феҳрист дархосткунанда ба мақоми ваколатдори давлатӣ ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод менамояд: 1) дархост оид ба ворид гардидан ба феҳрист; 2) нусхаи шаҳодатномаи бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ; 3) иқтибос аз феҳристи ягонаи давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ; 4) нусхаи оинномаи шахси ҳуқуқӣ; 5) гувоҳномаи тасдиқкунандаи мавҷудияти ҳадди ақал як мутахассиси дорои иҷозатнома барои машғул шудан ба фаъолияти аудитории экологӣ дар воҳидҳои кори дархосткунанда; 6) нусхаи шаҳодатномаи таҳассусии аудитори экологӣ; 7) нусхаи иҷозатномаи фаъолияти аудитории экологӣ. 6. Дархост барои ворид гардидан ба феҳрист ва дигар ҳуҷҷатҳои заруриро, ки саҳифабандӣ ва ба рӯйхат гирифта шудаанд, дархосткунанда барои воридкунӣ ба феҳрист пешниҳод мекунад. Ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда 103 дар мақоми ваколатдори давлатӣ дар дафтари махсус ба қайд гирифта мешаванд. 7. Ҳуҷҷатҳои дархосткунанда, ки барои ворид намудан ба феҳрист пешниҳод гардидаанд, дар ҷаласаи комиссия оид ба воридкунии дархосткунанда ба феҳрист баррасӣ карда мешаванд. Қарори комиссия бо суратҷаласа ба расмият дароварда мешавад. 8. Оид ба ворид гардидан ба феҳрист ва ё қабули қарор дар бораи рад кардан барои воридкунӣ ба феҳрист дар давоми ҳафт рӯзи корӣ аз рӯзи барасмиятдарории қарори комиссия оид ба ворид гардидан ба феҳрист ба дархосткунанда хабар дода мешавад. Дар қарор оид ба рад кардан барои воридкунӣ ба феҳрист далелҳои асоснок нишон дода мешаванд. 9. Далелҳои асоснок барои қабули қарори комиссия дар бораи рад кардани ворид гардидани дархосткунанда ба феҳрист инҳо мебошанд: 1) ба талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқ набудани ҳуҷҷатҳои пешниҳодшуда; 2) тибқи талабот пурра пешниҳод нагардидани ҳуҷҷатҳо. 10. Дархосткунанда ҳуқуқ дорад аз болои қарори комиссия дар бораи рад намудан барои воридкунӣ ба феҳрист бо тартиби муқарраргардида ба суд шикоят намояд. БОБИ 16. МОНИТОРИНГИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 176. Мақсад ва вазифаҳои мониторинги экологӣ 1. Мониторинги экологӣ бо мақсадҳои зерин гузаронида мешавад: 1) мушоҳидаи ҳолати муҳити зист, аз ҷумла, ҳолати муҳити зист дар минтақаҳои манбаъҳои таъсири антропогенӣ ва таъсири ин манбаъҳо ба муҳити зист; 2) риояи стандартҳои муқарраршудаи сифати муҳити зист; 3) муайян намудани манбаъҳои ифлосшавии муҳити зист; 4) гирифтани маълумоти воқеӣ оид ба вазъи муҳити зист, ки дар асоси он мониторинги иҷтимоӣ ва гигиенӣ амалӣ карда мешаванд; 5) огоҳонидани аҳоли дар бораи вазъи муҳити зист; 6) арзёбӣ ва пешгӯии тағйироти ҳолати муҳити зист, ки зери таъсири омилҳои антропогенӣ ва табиӣ қарор доранд; 7) таъмини талаботи давлат, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба

иттилооти эътимоднок дар бораи ҳолати муҳити зист ва тағйирёбии он, ки барои пешгирӣ, рафъ ва кам намудани оқибати ногувори чунин тағйирёбиҳо зарур аст; 8) ташкили низоми ягонаи доимоамалкунандаи давлатӣ оид ба мушоҳидаи вазъи экологӣ, захираҳои табиӣ, аз ҷумла, набототу ҳайвонот ва низомҳои экологӣ; 9) пешбурди корҳои илмӣ таҳқиқотӣ дар асоси натиҷаҳои мониторинги экологӣ.

2. Вазифаҳои мониторинги экологӣ аз инҳо иборат аст: 104 1) ба роҳ мондани мушоҳидаҳои мунтазами ҳолати объектҳои Ҷиғзи муҳити зист ва равандҳои дар он баамаломата; 2) ташкили маҳзани иттилоотӣ дар бораи объектҳои мушоҳидашаванда; 3) арзёбии воқеии нишондиҳандаҳои ҳолат ва мукаммалии функционалии маҷмааҳои табиӣ, муҳити зист ва вазъи саломатии аҳоли; 4) пешгӯии тағйирёбии ҳолати объектҳои мушоҳидашаванда; 5) гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ, пешниҳодҳо ва тадбирҳо дар бораи рафъи оқибати ногувори таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 6) иттилоотии мақомоти ҳокимияти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар бораи ҳолати муҳити зист ва ҷузъҳои алоҳидаи он. Моддаи 177. Объект ва субъектҳои мониторинги экологӣ

1. Объектҳои мониторинги экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) манбаъҳои таъсири антропогенӣ ба муҳити зист; 2) муҳити зист ва ҷузъҳои он, аз ҷумла, ҳавои атмосфера, обҳои рӯйизаминӣ ва зеризаминӣ, хок, қазри замин, олами наботот ва ҳайвонот, низоми экологӣ, инчунин иқлим ва қабати озони Замин; 3) минтақаҳои зери таъсири манфии омилҳои муҳити зист қарордошта; 4) шароити табиӣ иқлимӣ.

2. Субъектҳои мониторинги экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) мақоми ваколатдори давлатӣ; 2) мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ; 3) мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот; 4) истифодабарандагони табиат. Моддаи 178. Низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ

1. Низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ ин сохтори ғуноғунтаркиби иттилоотӣ мебошад, ки бо роҳи тавҷам сохтани зернизоми алоҳида, маҷмааҳои ҷенкуни иттилоотӣ ва ҳисобкуни иттилоотии аз ҷиҳати илмӣ асоснок, мақсад ва талаботи умумӣ барои ташкил ва гузаронидани мушоҳидаҳо, ҷамъбаст ва ҳамгирии маълумоти бадастовардаи ба ҳам алоқаманд ташкил карда мешавад.

2. Низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ дар сатҳи ҷумҳуриявӣ, маҳаллӣ ва ҳудуди муайян дар ҳаҷме, ки гирифтани иттилооти пурра ва эътимоднок дар бораи муҳити зист ва ҳолати экологӣ, инчунин чараёни тағйирёбии онҳо зарур аст, ба роҳ монда мешавад.

3. Низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз зернизоми зерин иборат мебошад: 1) мониторинги давлатии вазъ ва ифлосшавии муҳити зист; 2) мониторинги давлатии обҳавосанҷӣ; 3) мониторинги давлатии ҳавои атмосфера; 4) мониторинги давлатии объектҳои олами наботот; 5) мониторинги давлатии объектҳои олами ҳайвонот; 6) мониторинги давлатии фонди шикори ҳайвонот ва муҳити сукунати онҳо; 105 7) мониторинги давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 8) мониторинги давлатии пирияхҳо.

4. Асоси низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ аз зернизоми функционалӣ ва маҳаллии мониторинги экологии дар заминаи мақомоти давлатӣ созмонёфта иборат мебошад, ки барои ташкил ва гузаронидани мониторинги экологӣ ваколатдоранд. Ҷамоҳангсозии фаъолияти зернизоми идоравӣ ва функционалӣ ва муттаҳиднамоии онҳоро дар низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд.

5. Маълумоти мониторинги экологӣ, ки ба иттилооти экологӣ мансуб аст, ба истиснои ҳолатҳои муайяннамудаи қонун, махфӣ буда наметавонад. Дастрасии маҳдуд вобаста ба зарурати таъмини сирри давлатиро қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд. Моддаи 179. Вазифаҳои асосии низоми ягонаи мониторинги давлатии экологӣ

Вазифаҳои асосии низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) ташкил ва ҷорӣ намудани мушоҳидаҳои мунтазами ҳолат ва вазъияти (нишондиҳандаҳои сифатӣ ва миқдорӣ) объектҳои мониторинги экологӣ; 2) ташкили маҳзани иттилоотии маълумот дар бораи объектҳои мониторинги экологӣ; 3) арзёбии нишондиҳандаҳои ҳолат ва устувории функционалии захираҳои табиӣ ва низомҳои экологӣ; 4) мувозинати муҳити зист ва вазъи саломатии аҳоли; 5) таҳлил ва пешгӯии тағйирёбии ҳолати объектҳои мониторинги экологӣ; 6) таҳияи барномаҳо, гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ ва тадбирҳо оид ба пешгирии оқибатҳои номусоиди таъсир ба муҳити зист; 7) иттилоотии мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба вазъи муҳити зист; 8) муқаррар намудани тартиб, шакл ва муҳлати пешниҳоди

захираҳои иттилоотӣ ба низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ ва тартиби истифодаи он;

9) ба низоми ягонаи омили давлатӣ ворид намудани маълумоти бадастовардашуда дар бораи мониторинги экологӣ.

2. Омилҳои ба муҳити зист таъсиркунанда аз инҳо иборат аст: 1) омилҳои табиӣ (нурҳои офтоб, иваз шудани фаслҳои сол, хушксолӣ, сармо, бодхезӣ, чангбод, офатҳои табиӣ, ҳашароти зараррасон, организмҳои бегона); 2) таъсири омилҳои гуногуни антропогенӣ ба муҳити зист.

Моддаи 180. Ташкили низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ 106 1.

Мониторинги экологӣ дар доираи низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ бо тартиби зерин амалӣ карда мешавад: 1) мақомоти ваколатдор (зернизоми идоравию функционалӣ) оид ба ташкил ва гузаронидани мониторинги экологии ҳудуди муайян - мақомоти давлатӣ (вазорату идораҳо ва муассисаҳо), мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, истифодабарандагони табиат, ташкилотҳо, корхонаҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва дигар субъектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ мебошанд; 2) мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба мониторинги экологӣ - фаъолияти зернизоми идоравию функционалӣ ва муттаҳидсозии онҳоро дар низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ оид ба ташкил ва гузаронидани мониторинги экологӣ амалӣ месозад.

2. Мониторинги давлатии экологӣ аз мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ, маҳаллӣ ва ҳудуди муайян иборат мебошад ва бо тартиби зерин ташкил карда мешавад: 1) мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ, ки дар назди мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил карда мешавад; 2) мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ, ки дар назди мақомоти маҳаллии ҳифзи муҳити зисти вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо ташкил карда мешавад; 3) мониторинги давлатии экологии ҳудуди муайян, ки дар назди мақомоти давлатӣ (вазорату идораҳо ва муассисаҳо), мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, истифодабарандагони табиат, ташкилотҳо, корхонаҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва дигар субъектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ташкил карда мешавад.

3. Сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ ба номгуӣи ташкилотҳои низоми мақоми ваколатдори давлатӣ ҳамчун ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ дохил мегарданд.

Моддаи 181. Тартиб, шакл ва муҳлати пешниҳоди захираҳои иттилоотӣ ба низоми ягонаи давлатии мониторинги экологӣ ва тартиби истифодаи он 1.

Шаклҳои ҳисоботӣ ва самтҳои (намудҳои) мониторинги экологӣ вобаста ба нишондиҳандаҳои асосии ҳифзи муҳити зист аз маълумотҳои дар бораи истифода, ҳифз ва барқароркунии олами наботот, ҳайвонот, ҷангал, ҳудудҳои табиӣ ва махсус муҳофизатшаванда, захираҳои моҳӣ, истифода ва ҳифзи ҳавои атмосферӣ, манбаъҳои об, замин, муомилот бо партовҳо, ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист, аз ҷумла, ба ҳаво, манбаъҳои об, ҷойгир кардани партовҳои хатарнок (истеҳсолӣ, истеъмолий, радиоактивӣ, тақрористифодашаванда), моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, моддаҳои устувори органикӣ, натиҷаҳои экспертизаи давлатии экологӣ, аудити экологӣ, арзёбии экологӣ ва дигар самтҳо иборат буда, тартиби пешниҳоди онҳо ва пешбурди мониторинги экологӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муайян ва тасдиқ карда мешавад.

107 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ, тартиб ва шаклҳои ҳисоботиро барои пешбурди мониторинги экологӣ ба субъектҳои мониторинги экологӣ дастрас менамояд.

3. Пешниҳоди натиҷаи мониторинги экологӣ бо тартиби зерин амалӣ карда мешавад: 1) мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба мониторинги экологии ҳудуди муайян, маълумоти экологиро коркард намуда, натиҷаашро ба сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ манзур менамояд; 2) сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ эътимоднокии натиҷаи мониторинги пешниҳоднамудаи мониторинги экологии ҳудуди муайяноро санҷида, натиҷаи онро ба сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ пешниҳод менамояд; 3) сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ натиҷаи мониторинги пешниҳоднамудаи сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллиро қабул намуда, дурустӣ ва пуррагии онро месанҷад ва дар шакли натиҷаҳои мониторинги ҷумҳуриявии экологӣ ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тарафҳои манфиатдор манзур менамояд; 4) мақоми ваколатдори давлатӣ (зернизоми идоравию функционалӣ) оид ба ташкил ва гузаронидани мониторинги экологии ҳудуди муайян (вазорату идораҳо ва муассисаҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, истифодабарандагони табиат (ташкилотҳо, корхонаҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва дигар субъектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ) мониторинги экологиро

мустақиман мегузаронанд ва натицаашро тибқи тартиб, шакл ва дар муҳлати муқарраршуда ба сохторҳои мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ пешниҳод менамоянд; 4. Муҳлати пешниҳоди натиҷаи мониторинги экологӣ ба таври зерин амалӣ карда мешавад: 1) сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ маълумоти аз сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва соҳибкорони инфиродӣ воридгардидаро таҳлил ва натиҷаҳои онро ҳар нимсола то 20-уми моҳи аввали симоҳаи дигар ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод менамояд; 2) сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ ҳар моҳ то 10-уми моҳи дигар аз натиҷаи мониторинги гузаронидашуда ба сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ ҳисобот пешниҳод менамояд; 3) сохтори мониторинги экологии ҳудуди муайян ҳар моҳ то 5-уми моҳи дигар аз натиҷаи мониторинги гузаронидашуда ба сохтори мониторинги давлатии экологии маҳаллӣ ҳисобот пешниҳод менамояд. 5. Тартиб, шакл ва муҳлати пешниҳод намудани маълумот оид ба натиҷаи мониторинги экологӣ дар ҳолатҳои фавқулодаи дорои хусусияти табиӣ ва антропогенӣ, инчунин садамавӣ тибқи қарори мақоми ваколатдори давлатӣ муайян ва гузаронида мешавад. 6. Натиҷаи мониторинги давлатии экологиро сохтори мониторинги давлатии экологии ҷумҳуриявӣ ҳар шашмоҳа дар сомонӣ расмӣ мақоми ваколатдори давлатӣ ҷой медиҳад. 108 Моддаи 182. Истифодаи захираҳои иттилоотии мониторинги экологӣ Захираҳои иттилоотии мониторинги экологӣ аз тарафи мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳангоми қабули қарорҳо оид ба масъалаҳои рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ, ҳифзи муҳити зист ва таъмини амнияти экологӣ дар ҳолатҳои зерин истифода карда мешаванд: 1) ҳангоми таҳияи барномаҳои рушди иҷтимоӣ иқтисодӣ; 2) ҳангоми таҳияи лоиҳаҳои шахрсозӣ меъморӣ, нақшаҳои генералии шаҳр ноҳияҳо, сохтмони объектҳои хоҷагидорӣ; 3) ҳангоми пешбурди кадастрҳои давлатии захираҳои табиӣ; 4) ҳангоми тайёр намудани ҳисоботҳои миллӣ оид ба ҳолати муҳити зист; 5) ҳангоми гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ; 6) ҳангоми таҳияи лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба масъалаҳои истифодаи табиат, ҳифзи муҳити зист ва таъмини амнияти экологӣ, маблағгузори тадбирҳо ва барномаҳои беҳдошти муҳити зист. Моддаи 183. Вазифаҳои мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба мониторинги экологӣ 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба мониторинги экологӣ вазифаҳои зерин дорад: 1) мониторинги манбаъҳои таъсири антропогенӣ ба муҳити зисти табиӣ аз ҳисоби маблағҳои худ ташкил намояд ва гузаронад, заминаи зарурии моддию техникаи мониторинги экологиро муҳайё созад; 2) шахсони мансабдори масъулро барои гузаронидани мониторинги экологӣ муайян ва тайёрии касбии онҳоро мувофиқи талаботи тахассуси муқарраргардида таъмин созад; 3) аз ҷониби ташкилот ва соҳибкорони инфиродӣ, ки фаъолиятшон бо истифодаи захираҳои табиӣ ё ҳавфи таъсири манфӣ ба муҳити зист вобаста аст, ташкил ва пешбурди мониторинги экологиро тибқи қонунгузорӣ назорат намояд. 2. Мониторинги экологӣ дар минтақаҳои дорои мақоми махсуси экологӣ, минтақаи ҳолати фавқулодаи экологӣ, минтақаи фалокати экологӣ, воҳидҳои марзӣ маъмурии пӯшида, объектҳои ҳарбӣ ва мудофиавӣ, инчунин дар минтақаҳои ҷамъомадҳо ва машқҳои ҳарбӣ, ҳангоми ҷойгиркунии қўшун, техникаи ҳарбӣ, ҳангоми огоҳнамоӣ ва пешгирии ҳолатҳои фавқулода тибқи талаботи қонунгузорӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 184. Феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ 1. Феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ бо мақсади қайди объектҳои мониторинги экологӣ тартиб дода мешавад. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ, субъектҳои фаъолияти хоҷагидор (истифодабарандагони табиат)-ро дар бораи мансубияти объектҳои тобеи 109 онҳо ба феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ тавассути пешниҳоди огоҳнома хабардор менамояд ва бо пешниҳоди шакли бақайдгирии объекти мониторинги экологӣ ба онҳо дастури супоришҳои зарурӣ медиҳад. 3. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ ба сифати қитъаҳои намунавӣ ва пойгоҳҳо барои арзёбии сифати муҳити зист ворид карда мешаванд. 4. Мақсади асосии пешбурди феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ аз бақайдгирии манбаъҳои таъсири антропогенӣ ба муҳити зист, аз ҷумла, ҷойгиркунии партовҳо, объектҳо ва минтақаҳои махсуси муҳити зист, ҳавои атмосфера, манбаъҳои обӣ, хок, замин ва қабри замин,

олами набототу ҳайвонот, низомҳои экологии нодир, омилҳои таъсири манфии муҳити зист ва саломатии аҳоли иборат мебошад. 5. Вазифаҳои асосии пешбурди феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ аз шакли бақайдгирии объекти мониторинги экологӣ, ҷамъоварии маълумот оид ба феҳрист ва ба танзим даровардани онҳо, ташкили маҳзани иттилоотии маълумот дар бораи феҳристи давлатии ин объектҳо иборат мебошад. 6. Ба феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ истифодабарандагони табиат ва дигар шаклҳои субъектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ, ки ҳангоми фаъолият ба муҳити зист, саломатии аҳоли ва соҳаи кишоварзӣ таъсир мерасонанд, дохил мешаванд. 7. Феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ бо тартиби муқарраргардидаи қонунгузорӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси маълумоти пешниҳоднамудаи вазорату идораҳои дахлдор, ки объектҳои мониторинги экологӣ дар тобеияти онҳо қарор доранд, ҳамчунин истифодабарандагони табиат (ҳангоми фаъолият ба муҳити зист, саломатии аҳоли ва соҳаҳои иқтисодиёт таъсир мерасонанд) тартиб дода мешаванд. 8. Санҷиши дурустии бақайдгирии объекти мониторинги экологӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешавад. 9. Вазорату идораҳои дахлдор, дигар мақомот, истифодабарандагони табиат, ки (ҳангоми фаъолият ба муҳити зист, саломатии аҳоли ва соҳаҳои иқтисодиёт таъсир мерасонанд) ба сохторҳои вобастаи онҳо шомиланд, барои сари вақт пешниҳод намудани маълумот ҷиҳати ворид намудани он ба феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ масъуланд. Моддаи 185. Уҳдадорҳои ташкилотҳои махсусгардонидашуда оид ба гузаронидани мониторинги экологӣ 1. Ташкилотҳои махсусгардонидашуда оид ба гузаронидани мониторинги экологӣ уҳдадоранд: 1) талаботи муқарраршуда оид ба мониторинги экологиро риоя намоянд; 2) ба мақоми ваколатдори давлатӣ нақшаи гузаронидани мониторинги экологӣ дар соҳаҳои, ки ба онҳо барои гузаронидани мониторинги экологӣ ваколат дода шудааст, таҳия ва ҳамасола барои тасдиқ пешниҳод намоянд; 110 3) маълумоти мониторинги давлатии экологиро сари вақт, пурра ва дар шаклҳои муқарраршуда ба низоми ягонаи маълумоти мониторинги экологӣ оид ба самтҳои гузаронидашудаи мониторинги давлатии экологӣ ройгон пешниҳод намоянд; 4) фавран ба мақоми ваколатдори давлатӣ иттилооти фавриро пешниҳод намоянд; 5) маълумоти мониторинги экологиро бо мақсади беҳтар намудани мониторинги давлатии экологӣ ва дигар мақсадҳо мувофиқи тартиби муқарраргардида истифода баранд; 6) дар тартиб додани тадбирҳои ҳифзи муҳити зист дар асоси маълумотҳои мониторинги экологӣ иштирок намоянд; 7) дар ташаққули номгӯии субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист ва номгӯии моддаҳои ифлоскунандае, ки назорат карда мешаванд, иштирок намоянд; 8) дар доираи ваколатҳои худ бо супориши субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист дар асоси шартнома мониторинги давлатии экологии маҳаллиро анҷом диҳанд. Моддаи 186. Мониторинги маҳаллии муҳити зист 1. Мониторинги маҳаллии муҳити зист аз ҷониби субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист мустақилона ва (ё) бо ҷалби ташкилотҳои махсусгардонидашуда амалӣ карда мешавад. 2. Мониторинги маҳаллии муҳити зист мутобиқи нақшаю барномаҳои маҳаллии мониторинги муҳити зист, ки аз ҷониби субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ таҳия ва тасдиқ карда мешаванд, амалӣ карда мешавад. Моддаи 187. Иштироки шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар раванди мониторинги экологӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқ доранд ба мақоми ваколатдори давлатӣ барои гирифтани иттилооти пурра ва эътимодноки вазъи муҳити зист муроҷиат намоянд. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ вазифадор аст, ки бо тартиби муқарраргардида муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқиро дар бораи вазъи муҳити зист баррасӣ намояд ва онҳоро аз натиҷаи баррасӣ ва тадбирҳои қабулгардида иттилоъ диҳад. 3. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳуқуқ доранд ба мақоми ваколатдори давлатӣ бо пешниҳодҳо доир ба муқаррар намудани объектҳои иловагии мониторинги экологӣ муроҷиат намоянд. 4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқ доранд дар раванди гузаронидани мониторинги экологӣ аз ҳисоби маблағи худ ё манбаъҳои дигаре, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, истифода намоянд. 5. Маълумоти мониторинги экологии аз тарафи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ба даст овардашуда, ки ҷавобгӯии талабот нисбат ба захираҳои иттилоотӣ мебошад, ба феҳристи объектҳои мониторинги экологӣ ворид карда мешавад. 111

Моддаи 188. Рӯйхати субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист 1. Рӯйхати субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад ва на камтар аз як маротиба дар се сол бозбинӣ карда мешавад. 2. Асосҳои барои ба рӯйхати субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист дохил намудан инҳо мебошанд: 1) саҳми бартаридоштаи ихроҷи моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист ё таъсири объектҳои он ба муҳити зист, ки аз меъёрҳои муқарраршудаи сифати муҳити зист зиёд аст; 2) шартҳои, ки дар ҳулосаи мақоми ваколатдор дар бораи ба талаботи экологӣ мувофиқ будани ҳуҷҷатҳои толоихавӣ ва лоихавӣ муайян карда шудаанд; 3) мавҷудияти ихроҷи партовҳои зиёдати (муваққатан мувофиқашуда) моддаҳои ифлоскунанда ба муҳити зист; 4) мавҷудияти партовҳои умумӣ ба атмосфера зиёда аз 100 тонна дар як сол; 5) мавҷудияти 10 адад ва зиёда аз ин таҷҳизоти тозакунондаи ҷангу газ дар иншооти антропогенӣ. 3. Таҷдиди ғайринавбатии номгӯи субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист бо ташаббуси мақоми ваколатдори давлатӣ ё мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳои фавқулода дар ҳолатҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) ба амал омадан ё таҳдиди вазъияти фавқулода дар натиҷаи таъсири муҳити зисти объекти мушаххаси антропогенӣ; 2) ба амал омадани вазъияти фавқулода дар объекти антропогенӣ, ки инкишофи он метавонад ба муҳити зист зарар расонад. 4. Мониторинги маҳаллии муҳити зист нисбат ба моддаҳои ифлоскунанда ё омилҳои таъсиррасонии физикӣ, ки барои онҳо стандартҳои сифати муҳити зист вайрон карда шудаанд, инчунин нисбат ба моддаҳои, ки бинобар хусусиятҳои технологияи истеҳсоли объекти антропогенӣ партовҳои зиёдати моддаҳои ифлоскунанда имконпазир аст, гузаронида мешавад. Номгӯи чунин моддаҳои ифлоскунанда ва омилҳои таъсиррасонии физикӣ барои ҳар як объекти антропогенӣ бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешавад. 5. Рӯйхати тасдиқшудаи моддаҳои ифлоскунанда ва омилҳои таъсиррасонии физикӣ барои субъектҳои мониторинги маҳаллии муҳити зист бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ на бештар аз як маротиба дар як сол бо асосҳои пешбининамудаи қисми 2 моддаи мазкур метавонад тағйир дода шавад.

Моддаи 189. Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои субъектҳои мониторинги экологӣ 1. Субъектҳои мониторинги экологӣ ҳуқуқ доранд: 112 1) ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатӣ оид ба мониторинги экологӣ ва истифодаи маълумоти мониторинги экологӣ ҳангоми андешидани тадбирҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, инчунин дар соҳаи ҳифзи аҳоли дар ҳолатҳои фавқулода тақлифҳо пешниҳод намояд; 2) маълумоти мониторинги давлатии экологиро, ки ба маҳзани ягонаи ҷумҳурӣ дохил карда шудаанд, бо тартиби муқарраргардида истифода баранд. 2. Субъектҳои мониторинги экологӣ нисбати объектҳои, ки ба феҳристи давлатии объектҳои мониторинги экологӣ ворид шудаанд, уҳдадоранд: 1) мониторинги маҳаллии манбаъҳои таъсири антропогениро ба муҳити зист ташкил намоянд ва гузаронанд; 2) ташкили заминаи зарурии моддию техникии мониторинги экологиро таъмин намоянд; 3) мониторинги маҳаллиро бо истифода аз усули воситаҳои тасдиқшуда, ташхисҳои кимиявӣ физикӣ (садо, ларзиш, майдони магнитӣ, радиатсия) ва ҷангуҳои инструменталӣ ба роҳ монанд; 4) шахсони мансабдори масъули гузаронидани мониторинги давлатии экологии маҳаллиро муайян ва тайёрии касбии онҳоро мувофиқи талаботи тахассуси муқарраргардида таъмин намоянд; 5) ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ маълумоти тасдиқшудаи мониторинги экологии маҳаллиро дар муҳлати муқарраргардида ройгон пешниҳод намоянд. 3. Истифодабарандагони табиат ва (ё) шахсони ҳуқуқии аз тарафи онҳо ҷалбшуда мониторинги давлатии экологии маҳаллиро аз рӯи барномаҳои худ, ки бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа шудаанд, бо истифода аз озмоишгоҳҳои дорои аккредитатсия амалӣ мегардонанд. Моддаи 190. Мониторинги экологӣ дар ҳудудҳои дорои мақоми махсуси экологӣ 1. Дар ҳудудҳои дорои мақоми махсуси экологӣ (минтақаи ҳолати фавқулодаи экологӣ, минтақаи ҳолати хатарноки экологӣ) мониторинги экологӣ қисми таркибии барномаҳои беҳдошти минтақа мебошад. 2. Мониторинги экологӣ дар объектҳои, ки нисбати онҳо қарори мансубият ба ҳудудҳои дорои мақоми махсуси экологӣ қабул шудааст, дар ҳаҷми барои арзёбии самараноки пурра ва эътимодноки тадбирҳо ва барномаҳои иҷрошавандаи ҳифзи муҳити зист гузаронида мешавад.

Моддаи 191. Мониторинги экологӣ ҳангоми огоҳнамой ва рафъи ҳолатҳои фавқулода 1. Дар объектҳои, ки ба феҳристи давлатии объектҳои хатарнок ворид шудаанд, мониторинги экологии ҳолати онҳо аз рӯи нишондодҳои дахлдор бо ин объектҳо, инчунин мониторинги экологии омилҳои берунае, ки имконияти ба вуҷуд овардани ҳолатҳои фавқулодаро доранд, ташкил ва амалӣ карда мешавад. 113 2. Ҳангоми ба вуҷуд омадани ҳолатҳои фавқулода мониторинги экологии объектҳои табиӣ ва дигар объектҳои, ки дар минтақаи зери таъсири ҳолатҳои фавқулода ва паҳншавии оқибатҳои номусоиди онҳо қарор доранд, гузаронида мешавад. Моддаи 192. Мониторинги экологии партовҳои хатарнок 1. Мониторинги экологӣ дар ҳамаи зинаҳои муносибат бо партовҳои хатарнок (чамъшавӣ, кашонидан, безараргардонӣ, истифодабарӣ, гӯронидан ва ғайра) ба роҳ монда мешавад. 2. Мониторинги экологиро шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки вобаста ба партовҳои хатарнок фаъолият мебаранд, амалӣ менамоянд, агар дар шартномаи байни онҳо ва истехсолкунанда ё молики партовҳои хатарнок тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад. Моддаи 193. Мониторинги экологӣ ва экспертизаи давлатии экологӣ Дар ҳуҷҷатҳои ба экспертизаи давлатии экологӣ пешниҳодшавандаи объектҳои мониторинги экологӣ доир ба тадбирҳои вобаста ба истифодаи табиат, таҳияи бахши алоҳида оид ба мониторинги экологӣ ҳатмӣ мебошад. Дар объектҳои экспертизаи давлатии экологӣ, ки ҳамзамон (пурра ё қисман) объектҳои мониторинги экологӣ мебошанд, пуррагӣ ва эътимоднокии иттилооти ба экспертиза пешниҳодшуда бо истифодаи захираҳои иттилооти дахлдор, ки дар низоми мониторинги экологӣ мавҷуд аст, таъмин карда мешавад. Моддаи 194. Маблағгузори тадбирҳо оид ба ташкил ва гузаронидани мониторинги экологӣ 1. Низоми мониторинги экологӣ аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа барои гузаронидани мониторинги экологӣ, барномаҳои давлатии мақсаднок, инчунин аз ҳисоби маблағҳои ғайрибюҷетии ташкилотҳо ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузорӣ манъ накардааст, маблағгузорӣ карда мешавад. 2. Маблағгузори ташкили мониторинги экологӣ дар доираи иҷрои барномаҳои мақсадноки ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ аз бюҷети дахлдор ва фондҳои ғайрибюҷетӣ амалӣ карда мешавад. 3. Мониторинги экологии манбаъҳои ифлоскунандаи муҳити зист, ки моликияти коммуналӣ мебошанд, аз ҳисоби корхонаҳо ва истифодабарандагони табиати дар ҳудуди ҳамин воҳидҳои маъмурию ҳудудӣ ҷойгиршуда маблағгузорӣ карда мешавад. 4. Мониторинги экологии объектҳои табиӣ ва дигар объектҳои дар ихтиёри шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ набуда, инчунин гузаронидани мониторинги экологии ҳолати муҳити зист, вазъи саломатии аҳоли тибқи барномаҳои мақсадноки ҷумҳуриявӣ аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибюҷетӣ ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузорӣ манъ накардааст, маблағгузорӣ карда мешавад. 114 БОБИ 17. МАЪРИФАТИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 195. Мақсад ва вазифаҳои маърифати экологӣ 1. Мақсади маърифати экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) фаро гирифтани шаҳрвандон ва ҷомеа бо донишҳои умумии экологӣ; 2) мусоидат намудан ба ташаккули тарбия ва фарҳанги экологӣ, созгории таъсири мутақобилаи инсон, ҷомеа ва муҳити зист, тақвияти донишҳои экологӣ бо мақсади ҳифзи саломатии инсон, муҳити зист ва танзими истифодаи сарватҳои табиӣ. 2. Вазифаҳои маърифати экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) таъмин ва ҳимояи ҳуқуқи шаҳрвандон оид ба ташаккули донишҳои экологӣ; 2) таъмини кафолати ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, ташкилӣ, психологӣ ва дигар кафолатҳо барои ташаккул, инкишофи таълим, тарбия ва фарҳанги экологӣ; 3) таъмини механизмҳои иҷрои вазифаҳо дар сохторҳои мавҷудаи низоми иттилоот ва таълим. Моддаи 196. Маърифати экологӣ 1. Маърифати экологӣ бо мақсади ташаккули фарҳанги экологӣ, тарбияи муносибати эҳтиёткорона бо табиат ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ амалӣ карда мешавад. 2. Маърифати экологиро мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба маърифати экологӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, воситаҳои ахбори омма, муассисаҳои таълимӣ, осорхонаҳо, китобхонаҳо, муассисаҳои фарҳангӣ, ҳифзи муҳити зист, ташкилотҳои варзишӣ, сайёҳӣ ва дигар шахсони ҳуқуқӣ ба амал мебароранд. 3. Маърифати экологӣ дар чунин шаклҳо ба амал бароварда мешавад: 1) иттилоотонии ҷомеа дар бораи санадҳои меъёрии ҳуқуқии қабулшуда ва таҳияшуда дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва амнияти экологӣ; 2) паҳн ва тарғиби донишҳои экологӣ; 3) наشري маводҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва амнияти экологӣ бо

дарназардошти хусусиятҳои табиат ва вазъияти экологии кишвар; 4) ташкил ва гузаронидани конференсияҳо, озмунҳо, семинарҳо, мизҳои мудаввар ва дигар чорабиниҳо; 5) иттилоотони ҷомеа дар бораи ҳолати муҳити зист, захираҳои табиӣ, амнияти экологӣ (аз ҷумла, тавассути интишори ҳисоботи солона дар бораи вазъи муҳити зист); 6) ташкили намоишгоҳҳои доимӣ (статсионарӣ) ва сайёр оид ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист; 7) омӯзиш ва тарғибу ташвиқи ташаббусҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва истифодаи захираҳои табиӣ; 8) шаклҳои дигаре, ки бо қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ нагардидааст. 115 Моддаи 197. Фарҳанги экологӣ 1. Фарҳанги экологӣ тавассути таълими фарогир ва ҷамаҷонибаи экологӣ, инчунин паҳн намудани донишҳои экологӣ, аз ҷумла, тавассути воситаҳои ахбори омма, шабакаҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, осорхонаҳо, китобхонаҳо, муассисаҳои фарҳангӣ, объектҳои таърихӣ фарҳангӣ, ташкилоту муассисаҳои ҳифзи муҳити зист, варзишӣ ва сайёҳӣ ташаккул меёбад. 2. Тадбирҳо оид ба баланд бардоштани сатҳ ва рушди фарҳанги экологӣ тавассути татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ ба амал бароварда мешавад. Моддаи 198. Таълими экологӣ 1. Таълими экологӣ дар муассисаҳои таълимӣ дар доираи стандартҳои давлатии таҳсилот ва барномаҳои таълимӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Барномаҳои таълимӣ пайвастагии барномаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ, олии касбӣ, таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ, бозомӯзии касбӣ ва тақмили ихтисоси мутахассисонро фаро мегирад. 2. Дар муассисаҳои таълимии томактабӣ, миёнаи умумӣ, муассисаҳои таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ, олии касбӣ, таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ, бозомӯзии касбӣ ва тақмили ихтисоси мутахассисон сарфи назар аз равия ва шакли ташкилию ҳуқуқии онҳо, асосҳои донишҳои экологӣ таълим дода мешаванд. 3. Дар ташкилотҳои таълимии касбӣ ва муассисаҳои таълимии таҳсилоти олии касбӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон таълими экологии мутахассисон тавассути ташкили курсҳои дахлдор ва чорабиниҳои амалии экологӣ сурат мегирад. 4. Бо мақсади инкишоф додани таълими экологӣ ташкилотҳои экологӣ, инчунин экспедитсияҳо, сафарҳо, сайёҳат ва дигар чорабиниҳои экологӣ ташкил карда мешаванд. Моддаи 199. Раванди таълиму тарбияи экологӣ Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи маърифати экологӣ ва тайёрии касбии мутахассисони соҳаи ҳифзи муҳити зист, низоми умумӣ ва маҷмуавии таълиму тарбияи экологӣ қорӣ карда мешавад, ки он дар худ таҳсилоти томактабӣ, таҳсилоти ибтидоии касбӣ, миёнаи касбӣ, олии касбӣ, таҳсилоти касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ, бозомӯзии касбӣ ва тақмили ихтисоси мутахассисон, инчунин интишори донишҳои экологӣ, аз ҷумла, бо истифода аз воситаҳои ахбори омма, шабакаҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, осорхонаҳо, китобхонаҳо, муассисаҳои фарҳангӣ, муассисаҳои ҳифзи муҳити зист, ташкилотҳои варзишӣ ва сайёҳиро фаро мегирад. Моддаи 200. Фазаи маърифат, фарҳанг ва иттилооти экологӣ 116 Фазаи маърифат, фарҳанг ва иттилооти экологӣ низоми муассисаҳои таълимӣ, воситаҳои ахбори омма, шабакаҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ, иншооти гуногуни соҳаҳои фаъолияти инсон (истеҳсолот ва хизматрасонӣ), объектҳои таърихӣ фарҳангӣ, фароғатӣ, сайёҳӣ, варзишӣ, маҷмааҳои табиӣ ва антропогенӣ табиӣ (мамнӯъгоҳҳо, ёдгориҳои табиӣ, боғҳои миллӣ), инчунин маҷмааҳои табию таърихӣ-меъморӣ, мавзеҳои шаҳрӣ ва деҳотиро дар бар мегирад, ки дар яқоягӣ бо фароҳам овардани шароити мувофиқ барои ташаккули маърифат ва фарҳанги экологии ҷомеа равона шудаанд. §1. Низоми маърифати экологӣ Моддаи 201. Низоми маърифати экологӣ Низоми маърифати экологӣ қисми таркибии низоми ягонаи таҳсилот буда, маҷмуи меъёрҳои бо ҳам алоқаманди таҳсилот, стандартҳои давлатии таҳсилот ва барномаҳои таълимии зинаю самтҳои гуногунро фарогир буда, ҳамгироии омӯзиш ва фаъолияти муассисаҳои соҳаи маориф ва илмро таъмин менамояд. Моддаи 202. Сохтори низоми маърифати экологӣ 1. Маърифати экологӣ аз зинаҳои зерин иборат аст: 1) томактабӣ (маърифати экологӣ дар оила ва муассисаҳои томактабӣ); 2) таҳсилоти умумӣ; 3) таҳсилоти ибтидоии касбӣ; 4) таҳсилоти миёнаи касбӣ; 5) таҳсилоти олии касбӣ; 6) таҳсилоти олии касбии баъд аз муассисаи олии таълимӣ; 7) таҳсилоти иловагӣ; 8) таҳсилоти махсус; 9) таҳсилоти калонсолон; 10) маърифати экологии табақаҳои васеи аҳоли, аз он ҷумла дар Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон. 2. Таълими фанҳои экологӣ дар ҷамаи

зинаҳои таҳсили низоми маориф ва илм бо риояи меъёрҳои давлатии таҳсилот ба роҳ монда мешавад. Моддаи 203. Сиёсати давлатӣ ва ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба рушди маърифати экологӣ 1. Сиёсати давлатӣ доир ба маърифати экологӣ дар асоси ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба рушди маърифати экологӣ ташаккул меёбад. 2. Сиёсати давлатӣ доир ба маърифати экологӣ фаъолияти мақомоти ваколатдори давлатӣ мебошад, ки ба таъмини шароит барои амалӣ намудани омӯзиши экологии аҳоли ва ҷамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ, ҷамъиятӣ ва шахсони воқеӣ ҷиҳати ташаккули фарҳанги умумӣ ва тахассусии экологии шахс ва ҷомеа равона шудааст. 117 3. Масъалаҳои ташаккул ва татбиқи маърифати экологӣ мувофиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба рушди маърифати экологӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 204. Ҳуқуқҳои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон оид ба маърифати экологӣ 1. Оид ба маърифати экологӣ иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон чунин ҳуқуқҳо доранд: 1) омода намудани пешниҳодҳо ҷиҳати амалӣ намудани сиёсати давлатӣ оид ба маърифати экологӣ; 2) ширкат дар озмунҳо ва таҳияи лоиҳаҳо оид ба маърифати экологӣ; 3) иштирок дар омода намудани барномаҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ оид ба маърифати экологӣ. 2. Ташкилотҳо ва шаҳрвандоне, ки ба фаъолияти маърифати экологӣ машғуланд, ҳуқуқи ба мақомоти дахлдор дархост пешниҳод намудан ва гирифтани маълумоти воқеии экологиро доранд. 3. Ҳар як шаҳрванд ҳуқуқи гирифтани дониши экологиро дорад. Дониши экологӣ яке аз бахшҳои маърифати ҷамъиятӣ мебошад, ки ба истифодаи бошӯронаи табиат ва таъмини муҳити зисти бехатар барои инсон равона шудааст. 4. Дониши экологии ҳадди ақал ин пеш аз ҷама ҳаҷми камтарини донишҳои зарурӣ барои ҳар як узви ҷомеа, ки мақсад аз он қорӣ намудани истеҳсолотӣ аз лиҳози экологӣ беҳавф, сарфаи захираҳои табиӣ, энергия, барқарорсозии хоҷагидорӣ ва дигар фаъолиятҳо, инчунин ҳифзи муҳити зист ва ташаккули муносибати эҳтиёткорона ба он мебошад. 5. Падару модар ва шахсоне, ки онҳоро иваз мекунанд барои таълиму тарбияи кӯдак дар руҳияи муносибати ғамхорона ва масъулиятшиносӣ нисбат ба муҳити зист мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи таълиму тарбияи кӯдак масъул мебошанд. Моддаи 205. Иштироки муассисаҳои ҳифзи муҳити зист, осорхонаҳо, китобхонаҳо ва воситаҳои ахбори омма дар раванди маърифати экологӣ 1. Дар раванди маърифати экологӣ муассисаҳои ҳифзи табиат, осорхонаҳо, китобхонаҳо ва воситаҳои ахбори омма иштирок менамоянд. 2. Муассисаҳои ҳифзи муҳити зист дар раванди маърифати экологӣ бо мақсади ҳифзи гуногунии биологӣ ва ландшафтҳо ҳамчун асоси биосфера, инчунин мавқеи онҳо дар рушди иқтисодиву иҷтимоии минтақаҳо иштирок мекунанд. 3. Осорхонаҳо дар раванди маърифати экологӣ дар шакли ташкили намоишҳои доимии табиатшиносӣ ва намоишгоҳҳои дорои хусусияти экологӣ, намоишгоҳҳои сайёри осорхонавӣ, ташкил ва гузаронидани семинарҳо, конференсияҳо, симпозиумҳо, форумҳо, маҳфилҳо, машғулиятҳо, гузаронидани курсҳо оид ба бехтар намудани таълим ва тарбияи экологӣ иштирок менамоянд. 118 4. Китобхонаҳо мувофиқи оинномаҳои худ дар раванди маърифати экологӣ бо роҳи пур кардани фонди китобхона, гушаҳои махсус, наشريҳои дорои хусусияти экологӣ, ҳуқуқӣ-экологӣ, гузаронидани семинарҳо, озмунҳо дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, амнияти экологӣ, муомилот бо партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмолӣ иштирок менамоянд. 5. Воситаҳои ахбори омма дар раванди маърифати экологӣ бо мақсади тарғиби донишҳои экологӣ, таълим ва ташаккули фарҳанги экологӣ тавассути интишори барномаҳои махсуси радио ва телевизион, озмунҳои чопи мақолаҳо, эълонҳои оммавӣ, наشريҳои чопӣ, барномаҳо ва намоишҳои дорои хусусияти экологӣ иштирок менамоянд. Моддаи 206. Комиссияҳои байниидоравӣ оид ба маърифати экологӣ 1. Барои таҳияи пешниҳодҳо оид ба масъалаҳои маърифати экологӣ ва ҷамоҳангсозии фаъолият байни мақомоти иҷроияи марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту муассисаҳои манфиатдор оид ба маърифати экологӣ комиссияҳои байниидоравӣ оид ба маърифати экологӣ (минбаъд - комиссия) таъсис дода мешаванд. Комиссия мақоми ҷамоҳангсоз ва дастаҷамъӣ буда, фаъолияти он доимоамалкунанда мебошад. 2. Комиссияи байниидоравии ҷумҳуриявӣ ва ҳайати онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд ва комиссияи байниидоравии маҳаллиро мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ таъсис медиҳад. 3. Ба ҳайати комиссияи байниидоравии ҷумҳуриявӣ

намояндагони вазорату идораҳои соҳаҳои маориф ва илм, адлия, фарҳанг ва варзиш, иқтисод, молия, тандурустӣ ва назорати санитарияи эпидемиологӣ, меҳнат, мудофия, ҳолатҳои фавқулода, корҳои хориҷӣ, ҳифзи муҳити зист, ташкилоту муассисаҳои манфиатдор ва воситаҳои ахбори омма дохил мешаванд. 4. Ба ҳайати комиссияи байниидоравии маҳаллӣ намояндагони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои маҳаллии мақомоти дар қисми 2 моддаи мазкур пешбинигардида шомил карда мешаванд. Моддаи 207. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои комиссияи 1. Комиссияи дорои ҳуқуқҳои зерин мебошад: 1) баррасӣ намудани масъалаҳо оид ба маърифати экологӣ, аз ҷумла, оид ба амалисозии шартномаҳои байналмилалӣ дар ин самт; 2) шунидани ҳисоботи комиссияҳои байниидоравии маҳаллӣ; 3) бо тартиби муқарраргардида таъсис додани гурӯҳҳои корӣ аз ҳисоби олимони соҳа барои коркарди пешниҳодҳо оид ба масъалаҳои маърифати экологӣ; 4) дар доираи ваколати худ ба мақомоти дахлдори давлатӣ пешниҳод намудани таклифҳо оид ба фаъолгардонии корҳои тарбиявӣ фаҳмондадиҳӣ дар доираи лоиҳаҳои аз ҷониби комиссия таҳияшаванда; 5) гузаронидани машваратҳо, конференсияҳо ва дигар чорабиниҳо оид ба маърифати экологӣ; 119 6) аз мақомоти иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ, корхона, муассиса ва ташкилотҳо талаб намудани мавод ва иттилоот оид ба масъалаҳои ба ваколатҳои комиссия дохилбуда. 2. Комиссияи дорои уҳдадориҳои зерин мебошад: 1) ҳамроҳсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ ва ташкилотҳо оид ба маърифати экологӣ; 2) пешниҳоди таклифҳо ҷиҳати тақмили қонунгузорӣ оид ба маърифати экологӣ; 3) ташкили кумаки дастурӣ барои муассисаҳои таълимӣ ва дигар ташкилотҳо оид ба маърифати экологӣ; 4) баррасии пешниҳодҳо оид ба ташкили низоми таъминоти иттилоотии маърифати экологӣ ва паҳн кардани донишҳои экологӣ байни табақаҳои гуногуни ҷомеа. Моддаи 208. Ваколат, ҳуқуқ ва уҳдадориҳои ҳайати комиссияи 1. Комиссия аз ҳисоби намояндагони вазорату идораҳо, воситаҳои ахбори омма, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва олимони соҳаи экология таъсис дода шуда, аз раис, муовини раис, котиби масъул ва дигар аъзои комиссия иборат мебошад. 2. Раиси комиссия ба фаъолияти умумии комиссия роҳбарӣ намуда, барои иҷрои вазифаҳои ба зиммаи ӯ вогузоршуда шахсан масъул мебошад. 3. Раиси комиссияи дорои ваколатҳои зерин мебошад: 1) роҳбарии фаъолияти комиссияро амалӣ мекунад; 2) вазифаҳоро дар байни аъзои комиссия тақсим менамояд; 3) иҷрои вазифаҳои дар назди комиссия гузошташударо таъмин менамояд; 4) оид ба баргузориҳои ҷаласаҳои комиссия қарор қабул менамояд; 5) қарорҳои қабулкардаи комиссияро тасдиқ менамояд. 4. Муовини раиси комиссияи дорои ваколатҳои зерин мебошад: 1) супоришҳои раиси комиссияро иҷро менамояд; 2) оид ба самтҳои асосии фаъолияти комиссия пешниҳодҳо омода менамояд; 3) бо супориши раис дар набудани ӯ ба ҷаласаҳои комиссия роҳбарӣ менамояд; 4) иҷрои қарорҳои қабулнамудаи комиссияро таъмин менамояд. 5. Котиби комиссияи дорои ваколатҳои зерин мебошад: 1) лоиҳаи рӯзномаи ҷаласаи комиссияро таҳия карда, ба раиси комиссия пешниҳод мекунад; 2) супоришҳои раиси комиссияро оид ба масъалаҳои ташкили фаъолияти комиссия иҷро менамояд; 3) омодагии ҷаласаҳои комиссия ва таҳияи лоиҳаи қарорҳои онро таъмин месозад; 4) таъмини фаъолияти иттилоотӣ таҳлили комиссияро бо ҷалби мақомоти марказии ҳокимияти давлатӣ, ки дар комиссия намояндагӣ мекунад, амалӣ менамояд; 120 5) ҳуҷҷатҳо ва мувоҷиатҳои шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқиро барои баррасӣ ба комиссия омода ва пешниҳод мекунад; 6) ваколатҳои дигарро мутобиқи қарорҳои комиссия ва супориши раиси комиссия иҷро менамояд. 6. Аъзои комиссияи ҳуқуқҳои зерин дорад: 1) дар доираи масъалаҳои марбут ба фаъолияти худ ба комиссия таклифҳо пешниҳод менамояд; 2) дар муҳокимаи пешниҳодҳо ва қабули қарорҳо оид ба масъалаҳои аз ҷониби комиссия баррасишаванда иштирок менамояд; 3) оид ба фаъолияти комиссия ва рафти амалисозии қарорҳои он маълумот мегирад. 7. Аъзои комиссияи уҳдадориҳои зерин дорад: 1) дар доираи уҳдадориҳои худ оид ба амалигардонии қарорҳои комиссия чораҳои заруриро андешад; 2) дар ҷаласаҳои комиссия, дар муҳокимаи масъалаҳои баррасишаванда ва қабули қарорҳо аз рӯйи онҳо иштирок намояд; 3) ҳангоми имконнопазир будани иштирок, ба котиби комиссия оид ба масъалаҳои рӯзнома пешниҳодҳои хаттии ҳудро ирсол намояд. Моддаи 209. Ташкили фаъолияти комиссияи 1. Ҷаласаҳои комиссия дар асоси нақшаи кории ҳарсола тасдиқшаванда, вале на камтар

аз як маротиба дар як сол гузаронида мешаванд. 2. Дар ҷаласаҳои комиссия бо ризоияти раиси комиссия намоёндагони мақомоти давлатии дигар, созмонҳои байналмилалӣ ва дигар шахсони манфиатдор метавонанд иштирок намоёнд. 3. Ҷаласаи комиссияро раиси он мегузаронад. Дар сурати набудани раиси комиссия ё бо супориши ӯ вазифаи ӯро муовини раиси комиссия иҷро мекунанд. 4. Комиссия салоҳияти қабули қарорҳоро дар сурати дар ҷаласаҳои он иштирок намудани на камтар аз се ду ҳиссаи аъзои комиссия дорад. Қарорҳои комиссия бо ҷонибдории аксарияти овозҳои аъзои комиссия, бо дарназардошти ақидаи аъзои дар ҷаласа иштирокнадошта, ки ба котиби комиссия тариқи хаттӣ фиристонида шуданд, қабул карда мешаванд. 5. Қарорҳои комиссия бо протокол ба расмӣ дароварда шуда, ба он раис ва котиби комиссия имзо мегузоранд. Нусхаи протоколҳо ба аъзои комиссия, инчунин мақомот ва ташкилотҳои дахлдор ирсол мегардад. Қарорҳое, ки комиссия мувофиқи ваколаташ қабул менамояд, ҷиҳати иҷро барои мақомоти давлатӣ, инчунин ташкилотҳо, новобаста аз шакли моликият ҳатмӣ мебошанд. 6. Таъминоти ташкилию техникии фаъолияти комиссияро мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист амалӣ менамояд. Моддаи 210. Дастгирии давлатӣ оид ба маърифати экологӣ 1. Давлат масъалаҳои маърифати экологиро дар самтҳои афзалиятноки зерин дастгирӣ менамояд: 121 1) муайян намудани нақшаи дарозмуддати чорабиниҳо оид ба маърифати экологӣ бо мақсади мусоидат намудан ба гузариши давлат ба рушди устувор; 2) такмил додани асосҳои таълимию методӣ ва илмию методии маърифати экологӣ; 3) тайёр намудани мутахассисони баландхаттисос дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, тарғиби беҳтарин усулҳои инноватсионии педагогии ватанию хориҷӣ барои ташаккули маърифат ва фарҳанги экологӣ; 4) таъсиси модулҳои ба амалия нигаронидашуда, ки дорои китобҳои ҳалли ҳамгирошуда, бозиҳо, тасвирӣ, маълумотнома ва дигар намуди маводҳо мебошанд, ки дастрасии аҳолиро ба таҳсилот ва маърифати экологӣ таъмин мекунанд; 5) мусоидат ба рушди ташкилотҳо, аз ҷумла, ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ, ҷавонон ва муассисаҳои таълимӣ, амалӣ намудани барномаҳо ва чорабиниҳои маърифати экологӣ дар ҷомеа ва оила; 6) дар заминаи ташкилотҳои махсусгардонидашуда тайёр намудани мутахассисон дар соҳаи мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 7) огоҳсозии аҳоли дар бораи таъсири пешбинишавандаи техногенӣ, таъсири тағйирёбии иқлим, осебазирии одамон ва муҳити зист дар ҷунин шароит ва чораҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим. 2. Ба тадбирҳои дастгирии давлатӣ оид ба маърифати экологӣ инҳо дохил мешаванд: 1) маблағгузорию таълими экологӣ дар ташкилотҳои таълимӣ (корҳои таълимӣ-методӣ ва чорабиниҳо оид ба маърифат ва таълими экологӣ, такмили ихтисоси мутахассисон); 2) иштироки фаъолонаи мақомоти давлатӣ дар ташаккули фармоиши давлатии таълимӣ оид ба тайёр кардани мутахассисон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист; 3) таъмини фармоиши давлатӣ барои дастгирии амалияи инноватсионии методологӣ, таҳқиқот оид ба маърифати экологӣ бо мақсади мусоидат ба рушди устувор; 4) таъмини фармоиши давлатии иҷтимоӣ бо мақсади дастгирии ташкилотҳои ғайритиҷоратӣ, ки оид ба таълим ва маърифати экологӣ фаъолият мекунанд; 5) гузаронидани чорабиниҳо оид ба таълим ва маърифати экологӣ, такмили ихтисос, тайёр кардан ва бозомӯзии кадрҳо. Моддаи 211. Назорати давлатӣ оид ба маърифати экологӣ Назорати давлатӣ оид ба маърифати экологӣ бо мақсади аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ риоя намудани қонунгузорию маърифати экологӣ, инчунин талаботи дигари муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба маърифати экологӣ амалӣ карда мешавад. ҚИСМИ МАХСУС 122 ФАСЛИ 2. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ОИД БА ҲИФЗ ВА ИСТИФОДАИ ОБЪЕКТҲОИ ЭКОЛОГӢ БОБИ 18. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ОИД БА ҲИФЗ ВА ИСТИФОДАИ ЗАМИН Моддаи 212. Муқаррароти умумӣ оид ба ҳифзи замин 1. Замин ҳамчун объекти экологӣ аз таъсири омилҳои зерин ҳифз карда мешавад: 1) ифлосшавии антропогенӣ; 2) ихроҷи ҳама гуна партовҳои ифлоскунанда; 3) харобшавӣ ва камҳосилӣ; 4) истифодаи ғайрмақсаднок; 5) вайрон кардан ва хароб шудани замин бо дигар роҳҳо (аз сабаби эрозияи обӣ ва шамоли, биёбоншавӣ, обхезӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавии дуюмдараҷа, хушкшавӣ, фишурдан, тағйирёбии техногении ландшафтҳои табиӣ). 2. Ҳифзи замин тибқи талаботи қонунгузорию экологӣ бо мақсадҳои пешгирии ҳолатҳои зерин амалӣ карда мешаванд: 1) расонидани зарар ба ҳаёт ва (ё) саломатии инсон; 2) вайрон шудани устуворию низоми экологӣ; 3)

харобшавӣ ва нобудшавии ҷангал; 4) коҳиш ёфтани гуногунии биологӣ; 5) расонидани зиён ба муҳити зист ва манфиатҳои аҳолӣ; 6) шӯршавии замин ва аз меъёр зиёд гардидани моддаҳои кимиёвӣ, радиоактивӣ ва нуриҳои минералӣ дар таркиби хок; 7) ботлоқшавии заминҳо. 3. Ифлосшавии замин бо моддаҳои кимиёвӣ, биологӣ, радиоактивӣ, нафт, маҳсулоти нафть, партовҳо, обҳои партов, организмҳои бактериологию паразитӣ ва зараррасон, инчунин маҳсулоти зиёновари хоҷагӣ ё бо дигар навъи фаъолият дар натиҷаи вайрон кардани қоидаҳои муносибат бо доруҳои заҳрдор, пору, нумӯяи авҷи растанӣ ҳангоми ниғаҳдошт, истифода, интиқоли онҳо, ҳамчунин дигар усулҳои, ки боиси ифлосшавии замин, нобудшавии хок, дигар оқибатҳои, ки боиси таназзул ё камшавии онҳо гардида, ба саломатии инсон ва муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, фаҳмида мешавад. 4. Ҳифзи замин аз ҳамаи намудҳои ифлосшавӣ, аз ҷумла, дар натиҷаи ворид шудани моддаҳои ифлоскунанда аз муҳити физикӣ бо замин (ҳавои атмосфера ва об) амалӣ карда мешавад. 5. Ифлос кардани сатҳи болои замин ин дар рӯйи замин ғайримуташаққил ҷойгир кардани партовҳои истеъмолию истеҳсолӣ, ки ба истифодаи замин монеъ мешавад ё арзиши эстетикӣ онро бад мекунад, маҳсуб мешавад. 123 6. Ҳифзи замин дар асоси муносибати маҷмӯӣ ба замин чун ба унсурӣ мураккаби табиӣ (низомиҳои экологӣ) бо дарназардошти хусусиятҳои ҷуғрофию минтақавӣ он амалӣ карда мешавад. 7. Низоми истифодаи оқилонаи замин хусусияти ҳифзи муҳити зист, сарфакунӣ захираҳои замин, нигоҳдории хок, маҳдуд намудани таъсиррасонӣ ба олами наботот ва ҳайвонот, сарватҳои зеризаминӣ ва унсурҳои дигари муҳити зистро таъмин менамояд. 8. Ҳифзи замин бо мақсадҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) пешгирӣ намудани замин аз харобшавӣ, вайроншавӣ ва дигар оқибатҳои номатлуб, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ба амал меоянд; 2) баҳисобгирӣ, барқарор ва беҳтар намудани ҳолати заминҳои, ки дучори харобшавӣ вайроншавӣ гардидаанд; 3) дар амал татбиқ намудани меъёрҳои экологии истифодаи самараноки замин. 9. Бо мақсади ҳифзи замин заминистифодабарандагон чорабиниҳои зеринро амалӣ менамоянд: 1) ташкили истифодаи оқилона ва нигоҳ доштани ҳолати беҳдошти замин; 2) барқарор намудан ва баланд бардоштани ҳосилнокии ва хусусиятҳои ғоиданоки дигари хок, ба гардиши кишоварзӣ ворид намудани заминҳои таназзулёрфта; 3) ҳифзи замин аз эрозияи обӣ ва шамолий, сел, ярч, обхезӣ, зериобмонӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавии такрорӣ, хушкшавӣ, саҳтшавӣ, ифлосшавӣ бо партовҳо, аз ҷумла, бо моддаҳои радиоактивӣ ва кимиёвӣ, партовҳо, ифлосшавии биогенӣ, инчунин дигар таъсироти манфӣ; 4) ҳифзи замин аз ифлосшавӣ бо моддаҳои кимиёвӣ радиоактивӣ, партовҳои истеҳсолӣ ва аз дигар равандҳои харобшавӣ, инчунин рафъи оқибатҳои ифлосшавӣ; 5) ҳифзи замин аз ифлосшавии объектҳои карантинӣ, намудҳои бегона ва организмҳои маҳсусан хавфнок, паҳн шудани онҳо, аз алафҳои бегона, буттаҳо ва ҷангалҳои майда, инчунин аз дигар ҳолатҳои бад шудани замин; 6) боз доштани истифодаи заминҳои харобшудаи кишоварзӣ, рекултиватсияи заминҳои вайроншуда, барқарор намудани ҳосилхезии хок, сари вақт ба истифода додани заминҳо; 7) ҳангоми аз гардиши кишоварзӣ баровардани заминҳо, захира кардан ва интиқол додани қабати ҳосилхези хок ба заминҳои камҳосил ва заминҳои, ки аз худ карда мешаванд; 8) андешидани чораҳо оид ба пешгирии ҳолатҳои вайронкунии қонунгузори замин; 9) татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифз ва истифодаи самараноки замин. 10. Чорабиниҳои ҳифзи замин тибқи лоиҳаҳои заминсозӣ, беҳдошти ва дигар чорабиниҳо бо назардошти тавсияҳои илмӣ ва таҷрибаи муносиру пешқадам амалӣ карда мешаванд. 124 Моддаи 213. Талаботи экологӣ ҳангоми минтақабандӣ ва истифодаи заминҳои таъиноти кишоварзӣ 1. Ҳангоми минтақабандӣ кардани заминҳои таъиноти кишоварзӣ амнияти экологӣ ва сифати заминҳои таъиноти кишоварзӣ таъмин карда мешавад. 2. Минтақабандии заминҳои таъиноти кишоварзӣ аз рӯйи нишондиҳандаҳои дараҷаи осебпазирии экологӣ, ки меъёри он харобшавии физикӣ ва ифлосшавии кимиёвӣ мебошад, асос ёфтааст. 3. Муайян намудани дараҷаи ифлосшавии кимиёвии замин бо истифода аз ҳадди ҷоиҳои ғилзати моддаҳои кимиёвӣ дар хок, ки аз ҷониби мақоми ваколатдори назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ ва мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда шудааст, амалӣ карда мешавад. 4. Маҳакҳои экологии арзёбии заминҳо бо мақсади муайян кардани зарурати аз заминҳои арзишашон баланд ба камарзиш гузаронидани

онҳо, ҳифз, инчунин тасниф ба минтақаи офатҳои экологӣ ё минтақаи фавқулодаи экологӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ (минбаъд - маҳакҳои экологии арзёбии замин) тасдиқ карда мешаванд. Моддаи 214. Талаботи экологӣ ҳангоми минтақабандӣ ва истифодаи заминҳои маҳалҳои аҳолинишин 1. Минтақабандии заминҳои маҳалҳои аҳолинишин дар асоси меъёрҳои экологии арзёбии замин ба амал бароварда мешавад. 2. Ҳангоми ба дигар гурӯҳи заминҳо гузаронидани заминҳои маҳалҳои аҳолинишин имкони дохил шудани моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера ва оби ин ҳудудҳо ва таъсири бевоситаи онҳо ба ҳаёт ва (ё) саломатии инсон ба назар гирифта мешавад. 3. Барои минтақаи ҳолати фавқулодаи экологӣ низоми махсуси истифода муқаррар карда мешавад, ки боиси минбаъд бад шудани вазъи экологӣ намегардад. Моддаи 215. Талаботи экологӣ оид ба минтақаҳо ва истифодаи заминҳои таъиноти саноат, нақлиёт, алоқа, мудофия ва таъиноти дигар 1. Ҳангоми минтақабандӣ кардани заминҳои саноат, нақлиёт, алоқа, мудофия ва таъиноти дигар бехатариҳои экологӣ таъмин карда мешавад. 2. Бо мақсади таъмини амнияти экологӣ ва фароҳам овардани шароити зарурии истифодаи объектҳои саноатӣ, нақлиёт ва дигар объектҳои минтақаҳо бо назардошти фароҳам овардани шароити махсуси истифодаи ин заминҳо, ки ба беҳдошти муҳити зист мусоидат мекунанд, муқаррар карда мешаванд. 3. Ҳангоми ба дигар гурӯҳи заминҳо гузаронидани заминҳои саноат, нақлиёт, алоқа, мудофия ва таъиноти дигар, минтақаҳо ба инобат гирифта мешаванд, ки дар доираи он намудҳои фаъолияте, ки ба мақсадҳои таъсиси минтақаҳо номувофиқ аст, маҳдуд ё манъ аст. 4. Маҳаки иловагии экологӣ ҳангоми ба дигар гурӯҳи заминҳо гузаронидани заминҳои саноат, нақлиёт, алоқа, мудофия ва таъиноти дигар, ифлос шудани онҳо бо моддаҳои кимиёвӣ аз сатҳи дар маҳакҳои экологии 125 арзёбии замин муқарраргардида ба ҳисоб меравад. Заминҳое, ки ба дараҷаи баландтарини ифлосшавӣ тасниф карда шудаанд, консерватсия карда шуда, ба заминҳои захираи давлатӣ гузаронида мешаванд. Моддаи 216. Талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва заминҳои таъиноти рекреатсионӣ 1. Дар ҳудуди заминҳои таъиноти рекреатсионӣ бо мақсади нигоҳ доштани шароити мусоиди экологӣ ва санитарии эпидемиологӣ ҳангоми минтақабандии онҳо минтақаҳои ҳифзи санитарӣ муқаррар карда мешаванд. 2. Шахсоне, ки амалигардонии фаъолияти сайёҳиро дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда анҷом медиҳанд, уҳдадоранд талаботҳои зерини сайёҳии экологиро риоя намоянд: 1) мутобиқати шумораи сайёҳоне, ки дар як вақт дар ҳудуди муайян мемонанд, ба сарбории рекреатсионӣ, ки нисбат ба ҷунин ҳудуд муқаррар шудааст; 2) пешгирии расонидани зарар ба муҳити зист; 3) интиҳоби воситаҳои нақлиёте, ки ба муҳити зист таъсири камтари манфӣ мерасонанд; 4) кам кардани ҳосилшавии партовҳои саҳти маишӣ ва саноатӣ, таъмини ҷойгиркунии онҳо дар ҷойҳои барои ҷамъоварӣ муқарраршуда, роҳ надодан ба ҷойгиронии партовҳо дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 5) ҷалб намудани аҳолии муқимӣ барои хизматрасонии сайёҳон дар минтақаҳои сайёҳӣ, ташкил ва гузаронидани хатсайрҳои сайёҳӣ бо мақсади ба даст овардани фоидаи иқтисодӣ. Моддаи 217. Талаботи экологӣ ҳангоми истифода ва ҳифзи заминҳои фонди давлатии ҷангал 1. Ҳангоми таснифи заминҳои фонди давлатии ҷангал ҳолати наботот ҳамчун нишондиҳандаи ҳолати экологии ҳудуд маҳаки экологӣ мебошад. 2. Ба гурӯҳи дигари заминҳо гузаронидани заминҳои фонди ҷангал дар асоси ҳулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ иҷозат дода мешавад. 3. Ҳангоми ба дигар гурӯҳҳои гузаронидани заминҳои фонди ҷангал нишондиҳандаҳои экологӣ, аз ҷумла, таъсир ба олами наботот ва ҳайвонот ба назар гирифта мешаванд. 4. Муносибатҳое, ки оид ба талаботи экологӣ ҳангоми истифода ва ҳифзи заминҳои фонди давлатии ҷангал, ки дар Кодекси мазкур танзим нагардидааст, тибқи қонунгузориҳои замин ва ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. Моддаи 218. Талаботи экологӣ ҳангоми минтақабандӣ ва истифодаи заминҳои фонди давлатии об 1. Ҳангоми минтақабандии заминҳои фонди давлатии об ҳифзи объектҳои об таъмин карда мешавад. 126 2. Қитъаҳои замин аз ҳисоби заминҳои фонди давлатии об метавонанд аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи захираҳои об ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои эҳтиёҷоти кишоварзӣ, хоҷагии ҷангал, моҳидорӣ, шикор, барои истифодаи муваққатӣ ва дигар мақсадҳо дода шаванд, агар

хилофи таъиноти асосии қитъаи замин набошанд, инчунин боиси ифлосшавӣ ва харобшавии замин ва мутаносибан бад шудани вазъи экологӣ нагардидаанд. 3. Гузаронидани заминҳои фонди давлатии об ба дигар гурӯҳҳои замин дар асоси хулосаҳои мусбии экспертизаи давлатии экологӣ ва санитария эпидемиологӣ тибқи талаботи қонунгузориҳои оби Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳолатҳои зерин иҷозат дода мешавад: 1) қатъ гардидани мавҷудияти объекти об ё тағйирёбии назарраси нишондодҳои экологӣ ва гигиениии он; 2) ба гурӯҳи заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дохил намудани онҳо; 3) тағйир додани сарҳади маҳалҳои аҳолинишин, ки боиси тағйир ёфтани заминҳои фонди давлатии об мегардад. 4. Заминҳое, ки барои минтақаҳои муҳофизати об ҷудо карда шудаанд, ба гурӯҳҳои заминҳои маҳалли аҳолинишин ва саноатӣ дода шуда наметавонанд, дар онҳо барои пешгирии ифлосшавӣ, бадшавӣ ва камшавии об низоми махсуси фаъолияти хоҷагидорӣ муқаррар карда мешавад. 5. Талаботи экологӣ ҳангоми истифода ва ҳифзи заминҳои фонди давлатии об, ки дар Кодекси мазкур танзим нагардидааст, тибқи қонунгузориҳои замин ва оби Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. Моддаи 219. Талаботи экологӣ ҳангоми минтақабандӣ ва истифодаи заминҳои захираи давлатӣ 1. Ҳангоми минтақабандӣ кардани заминҳои захираи давлатӣ ҳудуди зӯҳуроти тағйироти манфӣ ва яқчинсии фазои тақсимои минтақаҳои харобшавии дараҷаҳои гуногун дар минтақаи таҳқиқшаванда ба назар гирифта мешаванд. 2. Суръати таназзули экосистема аз рӯйи силсилаи мушоҳидаҳои панҷоҳсола ҳисоб карда мешавад. Арзёбии дараҷаи таназзули экосистема мувофиқи меъёрҳои экологии арзёбии замин гузаронида мешавад. 3. Заминҳои захираи давлатӣ ба заминҳои гурӯҳҳои дигар вобаста ба мақсадҳои истифодаи минбаъда танҳо баъди дар замин муқаррар намудани сарҳади заминҳое, ки ба онҳо дода мешаванд, гузаронида мешаванд. Ҳангоми ба заминҳои гурӯҳҳои дигар гузаронидани заминҳои захираи давлатӣ дар навбати аввал бо назардошти талаботи экологии ин гурӯҳҳои замин қитъаи замин интихоб карда мешавад. 4. Аз гурӯҳи заминҳои захираи давлатӣ гузаронидани заминҳои вайроншуда баъди рекултиватсия ва тадбирҳои беҳтар намудани сифати заминҳо ва ҳолати экологӣ имконпазир аст. 5. Қитъаҳои замин аз ҳисоби заминҳои захираи давлатӣ, ки дар онҳо қаблан озмоишҳои маводҳои ядрӣ ва радиатсионӣ гузаронида шудаанд, 127 танҳо баъди анҷоми ҳамаи чораҳои рафъи оқибатҳои озмоиши маводҳои ядрӣ, радиатсионӣ, азназаргузаронии маҷмуии экологӣ ва гирифтани хулосаҳои мусбии экспертизаи давлатии экологӣ ва санитария эпидемиологӣ барои истифодабарӣ дода мешаванд. Моддаи 220. Талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи муносиби замин 1. Талаботи асосии экологӣ барои истифодаи муносиби замин инҳоянд: 1) асосноккунии илмӣ ва пешгӯии оқибатҳои экологии иваз кардани таъиноти замин ва аз нав тақсим кардани он; 2) амалӣ кардани сиёсати ягонаи давлатии экологӣ ҳангоми банақшагирӣ, ташкили истифода ва ҳифзи ҳамаи гурӯҳҳои замин; 3) таъмини истифодаи оқилона ва мақсадноки замин; 4) ба роҳ мондани истифодаи замин бо дар назардоштани ғунҷоиши экологии ҳудуд; 5) таҳияи маҷмуи тадбирҳо оид ба нигоҳдории устувори ландшафтҳо ва ҳифзи замин; 6) амалӣ кардани тадбирҳои ҳифзи замин; 7) нигоҳ доштани муҳити табиӣ, хусусиятҳои муҳофизатии об, санитария эпидемиологӣ, солимгардонӣ ва дигар хосиятҳои табиӣ ғоиданоки ҷангал; 8) нигоҳ доштани гуногунии биологӣ ва таъмини фаъолияти устувори низомҳои экологӣ. 2. Додани қитъаҳои замин барои ҷойгир ва истифодаи корхонаҳо, иншоот ва дигар объектҳо бо гирифтани хулосаи экспертизаи давлатии экологӣ, риояи талаботи экологӣ ва бо назардошти оқибатҳои экологии фаъолияти ин объектҳо сурат мегирад. 3. Барои сохтмон ва бунёди объектҳои ба истехсолоти кишоварзӣ алоқаманд набуда заминҳое ҷудо карда мешаванд, ки ба мақсадҳои кишоварзӣ мувофиқ намебошанд ва баҳои пасттарини сифати хок доранд. Моддаи 221. Талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи замин 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми истифодаи замин ба ифлосшавии замин, аз ҷумла, сатҳи болои замин, харобшавӣ ва камҳосилии хок роҳ надиханд, инчунин уҳдадоранд дар мавридҳои зарурӣ барои пешгирии талафи бебозгашти он нигоҳ доштани қабати ҳосилхези хокро таъмин намоянд. 2. Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, инчунин шахсони дигар ҳангоми иҷрои корҳои сохтмон ва дигар корҳое, ки бо вайрон кардани замин алоқаманданд, уҳдадоранд: 1) қитъаҳои замини

ишғолшударо дар ҳолате нигоҳ доранд, ки барои истифодаи минбаъдаи онҳо аз рӯйи таъинот мувофиқ бошанд; 2) пеш аз оғози кори вобаста ба вайрон кардани замин қабати ҳосилхези хокро канда нигоҳ доранд ва дар оянда истифода бурдани онро бо мақсади азхудкунии заминҳои вайроншуда таъмин намоянд; 128 3) рекултиватсияи заминҳои вайроншударо анҷом диҳанд. 3. Ҳангоми иҷрои корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, сохтмон ва дигар корҳои, ки бо вайрон кардани қабати замин алоқаманданд, амалҳои зерин манъ аст: 1) вайрон кардани қабати бо растанӣ пӯшидашуда ва қабати хок берун аз қитъаҳои замин, ки тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои анҷом додани корҳои вобаста ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, иҷрои корҳои сохтмонӣ ва дигар корҳои дахлдор ҷудо карда шудаанд; 2) гирифтани қабати ҳосилхези хок бо мақсади фурӯштан ё ба моликияти шахсони дигар додани он. 4. Ҳангоми рекултиватсияи заминҳои вайроншуда инҳо ба назар гирифта мешаванд: 1) хусусияти вайроншавии қабати болои замин; 2) шароити табиӣ ва физикуи ҷуғрофии минтақае, ки дар он объект ҷойгир аст; 3) хусусиятҳои иҷтимоӣ иқтисодии ҷойгиршавии объект бо назардошти дурнамои рушди ҷунин минтақа ва талаботи ҳифзи муҳити зист; 4) зарурати барқарор намудани масоҳати заминҳои вайроншуда дар минтақаҳои, ки хокаш ҳосилхез мебошанд ва хоҷагиҳои интенсивӣ; 5) зарурати барқарор намудани заминҳои вайроншуда дар наздикии маҳалҳои аҳолинишин барои бунёди боғҳо, ташкили хоҷагиҳои ёрирасон ва минтақаҳои истироҳат, аз ҷумла, бунёди обанборҳо дар қитъаҳои коркардашуда, маҷмуаҳои ороишӣ ва боғдорӣ, барқарор кардани ландшафтҳои табиӣ, рӯйпӯш кардани партовгоҳҳо, аз ҷумла, партовҳои радиоактивӣ; 6) дар ҳудуди объекти саноатӣ гузаронидани корҳои банақшагирӣ, тоза кардани партовҳои сохтмон ва беҳдошти замин; 7) сойҳо ва ҷӯйҳо дар қитъаи замини истифодашаванда, ки бояд пур ё ҳамвор карда шаванд; 8) кабудизоркунии ҳатмии минтақа. 5. Агар қитъаҳои замин барои ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ ва ғиронидани партовҳои саноатӣ истифода шаванд, онҳо бояд ба талаботи зерин ҷавобгӯ бошанд: 1) мутобиқати қоидаҳо ва меъёрҳои санитарии эпидемиологӣ оид ба лоиҳакашӣ, сохтмон ва истифода намудани полоишгоҳ (полигон)-и маҳфузгоҳи партовҳои саноатӣ; 2) дар ҷойҳои ҷойгир шаванд, ки аз сел ва обҳои борон зерин об намонанд; 3) дар гирду атрофи сарҳади замин (периметр), роҳҳои дохилшавиаш саҳтпӯш дошта, муҳофизати зиддиполоишгарии муҳандисӣ, деворпӯш ва кабудизоркунӣ дошта бошанд; 4) новаҳои (обдавҳои) рӯйизаминӣ ва зеризаминӣ аз қитъаи замин набояд ба объектҳои об ворид шаванд. 129 6. Агар ҷорӣ намудани технологияи нав, татбиқи тадбирҳои мелиоративии замин ва баланд бардоштани ҳосилхезии замин ба талаботи экологӣ мувофиқат наkunанд, манъ аст. 7. Тартиби истифодаи заминҳои, ки ба ифлосшавии радиоактивӣ ва (ё) кимиёвӣ дучор шудаанд, таъсис додани минтақаҳои муҳофизатӣ, нигоҳдории биноҳои истиқоматӣ, истеҳсоли, тиҷоратӣ ва иҷтимоӣ фарҳангӣ дар ин заминҳо, гузаронидани корҳои мелиоративӣ ва техникӣ дар онҳо бо назардошти ҳадди ҷоиши дараҷаи таъсиррасонии радиатсионӣ ва кимиёвӣ муайян карда мешавад. 8. Дар заминҳои маҳалҳои аҳолинишин истифода бурдани намаки ошӣ барои мубориза бар зидди ях манъ аст. БОБИ 19. ҲИФЗИ ХОК Моддаи 222. Муқаррар намудани меъёрҳои оид ба ҳифзи хок 1. Бо мақсади ҳифзи хок, таъмини талаботи экологӣ, иҷрои корҳои санитарии эпидемиологӣ ва хоҷагидорӣ меъёрҳои сифати хок, меъёрҳои ҷоиши таъсиррасонӣ ба хок ва меъёрҳои дигари дахлдор муқаррар карда мешаванд. 2. Нишондиҳандаҳои меъёрии сифати хок нишондиҳандаҳои ҳадди ҷоиши ғилзати моддаҳои кимиёвӣ, радиоактивӣ, биологӣ ва микроорганизмҳо дар хок ва тағйироти ҷоиши таркиб, сохт ва хусусиятҳои онро дар бар гирифта, бо назардошти намуди хок ва таъиноти мақсадноки замин муқаррар карда мешаванд. 3. Нишондиҳандаҳои меъёрии таъсири ҷоиш ба хок шомили нишондиҳандаҳои меъёрии таъсири намуди мушаххаси ҷоиши фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари алоқаманд ба хок, нишондиҳандаҳои фишори ҷоиши антропогенӣ ба хок мебошанд. 4. Нишондиҳандаҳои меъёрии ҷоиши антропогенӣ ба хок аз рӯйи ҳар намуди таъсиррасонии ба хок ва маҷмуи таъсир ба хоки тамоми маҳалли муайян бо назардошти хусусиятҳои ташаккули хоки минтақаҳои гуногуни табиӣ иқлимӣ, қобилияти барқароршавии хок ва таъиноти мақсадноки замин муқаррар карда мешаванд. 5. Нишондиҳандаҳои меъёрии таъсиррасонии ҷоиши антропогенӣ ба хоки заминҳои таъиноти кишоварзӣ бояд ҳосилхезии онро

таъмин намоянд. 6. Нишондиҳандаҳои меъёрии ҳифзи ҳок аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд. Моддаи 223. Мониторинги ҳок 1. Мониторинги ҳок аз мушоҳидаи мунтазами ҳолати он бо мақсади ошкор намудани тағйирот дар сохт ва сифати он иборат буда, таҳқиқоти ҳок, баҳодихӣ ва пешбини тадбирҳо ҷиҳати пешгирии падидаҳои манфии онро дар бар мегирад. 130 2. Мониторинги давлатии ҳолати ҳокро мақоми ваколатдори давлатӣ дар доираи мониторинги давлатии экологӣ ва мониторинги замин мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд. 3. Мониторинги давлатии ҳолати ҳок аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибуҷетӣ ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, амалӣ карда мешавад. 4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар машғуланд ва дар натиҷаи фаъолияти онҳо ба ҳок таъсири манфӣ расидааст, уҳдадоранд бо ҷалби субъекти ваколатдор мониторинги ҳолати ҳокро анҷом диҳанд. Мониторинги ҳолати ҳок аз ҳисоби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ - субъектони фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар амалӣ карда мешавад. 5. Дар асоси натиҷаҳои мониторинги ҳок тавсияҳо оид ба пешгӯӣ, пешгирӣ ва рафъи равандҳои манфӣ дар ҳолати ҳок таҳия карда шуда, дар асоси онҳо чорабиниҳои дахлдор андешида мешаванд. Моддаи 224. Таҳқиқи ҳок 1. Мақсад аз таҳқиқи ҳок муайян кардани ҳолат ва сифати он, андешидани чораҳо оид ба ҳифз, барқарор ва беҳтар намудани ҳолати ҳок мебошад. 2. Таҳқиқи ҳок дар асоси қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарори мақоми ваколатдори давлатӣ ё бо ташаббуси истифодабарандагони замин гузаронида мешавад. 3. Таҳқиқи ҳок аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ, муассисаҳо ва ташкилоти илмӣ ё шахсони дигари ваколатдори мутасадди ин намуди фаъолият бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шуда, он мавқеи намуд ва зернамудҳои ҳоки қитъаи замин, ҳолати экологӣ ва санитария эпидемиологӣ ҳок, инчунин хусусиятҳои дигари онро муайян менамояд. 4. Маълумот оид ба таҳқиқи ҳок харитаҳои ҳок, ҳисобот дар бораи ҳолати ҳок ва ҳуҷҷатҳои расмӣ дигарро дар бар мегирад. 5. Харитаҳои ҳок дар асоси маълумоти кадастри давлатии замин, мониторинги давлатии экологӣ, таҳқиқи ҳок ва маълумоти дигар дар бораи ҳок тартиб дода мешаванд. Моддаи 225. Иттилоот дар бораи ҳолати ҳок Иттилоот дар бораи ҳолати ҳок ва тадбирҳои оид ба ҳифзи он андешидашуда аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод карда мешаванд. Моддаи 226. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи ҳок 1. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи ҳок дар доираи назорати давлатии экологӣ, назорати давлатии истифода ва ҳифзи замин ва назорати давлатии санитария эпидемиологӣ амалӣ карда мешавад. 2. Назорати давлатии ҳифзи ҳок амалҳои зеринро дар бар мегирад: 131 1) назорати ҳолати ҳок дар рафти фаъолияти хоҷагидорӣ ва намудҳои дигари фаъолият; 2) назорати иҷрои талабот ва риояи нишондиҳандаҳои меъёри ҳифзи ҳок; 3) назорати иҷрои чорабиниҳои пешбиниамудаи ҳуҷҷатҳои заминсозӣ, шахрсозӣ ва экологӣ, инчунин ҳуҷҷатҳои дигар, ки тадбирҳои пешгирии хароб ва ифлосшавии ҳок, барқарорсозии он ва рафъи равандҳои манфиро дар ҳок фаро гирифтаанд; 4) санҷиши дурӯстии маълумоте, ки дар бораи ҳолати ҳок пешниҳод карда шудааст; 5) андешидани чораҳо ҷиҳати рафъи камбудии оид ба ҳифзи ҳок. Моддаи 227. Назорати ҷамъиятӣ ва истеҳсолии ҳифзи ҳок Назорати ҷамъиятӣ ва истеҳсолии ҳифзи ҳок бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардонида мешавад. Моддаи 228. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои истифодабарандагони замин оид ба ҳифзи ҳок 1. Истифодабарандагони замин оид ба ҳифзи ҳок ҳуқуқ доранд: 1) мустақилона ба амал баровардани тадбирҳои ҳифзи ҳок ва баланд бардоштани ҳосилхезӣ, беҳтар намудани ҳолати ҳок, пешгирӣ намудани таназзул, харобшавӣ ва ифлосшавии онҳо аз ҳисоби маблағҳои худ ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузорӣ манъ накардааст; 2) истифодаи дастовардҳои илмӣ, техникӣ ва технологӣ ҷиҳати ҳифзи ҳок ва баланд бардоштани ҳосилхезии онҳо; 3) талаби ҷуброни зарари ба ҳок расонидашуда аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ; 4) гирифтани маълумот дар бораи баҳодихии сифати ҳок дар қитъаи замини ба онҳо тааллуқдошта аз муассисаҳои дахлдори илмӣ; 5) гирифтани маълумот аз мақомоти дахлдори давлатӣ ё субъектҳои хоҷагидор дар бораи таъсири воситаҳои механикӣ, коркарди кимиёвӣ ва муҳофизати растаниҳо, инчунин мутобиқшавии тухмӣ ба ҳолати ҳок. 2. Истифодабарандагони замин оид ба ҳифзи ҳок уҳдадоранд: 1) ҳифзи ҳок, нигоҳ доштан, барқарор намудан ва баланд

бардоштани ҳосилхезии онҳо ҳангоми истифодабарии замин; 2) пешгирӣ намудани амалҳое (беамалие), ки боиси ифлосшавӣ ва паст шудани қабати ҳосилхезии замин мегарданд; 3) истифода накардани техника ва технологияе, ки боиси фишурдани хок мегардад; 4) ҳамкорӣ дар гузаронидани таҳқиқоти хок; 5) пешгирии ифлосшавӣ ва таназзули хок. Моддаи 229. Меъёрҳои экологии сифати хок 132 1. Меъёрҳои экологии сифати хок аз рӯи нишондиҳандаҳои кимиёвӣ ва биологӣ дар шакли ҳадди ҷоиҳои ғилзати моддаҳои ифлоскунанда дар хок муқаррар карда мешаванд. 2. Ҳадди ҷоиҳои ғилзати моддаҳои ифлоскунанда дар хок ҳамчун миқдори ниҳиин (вазни) моддаи кимиёвӣ фаҳмида мешавад, ки мутобиқи Кодекси мазкур моддаи ифлоскунанда эътироф шуда, боиси харобшавии ҷузъҳои муҳити табиӣ мегардад ё устувории низомҳои экологӣ ва гуногунии биологиро вайрон мекунанд. 3. Меъёрҳои сифати хок бо назардошти хусусиятҳои табиӣ ҳудудҳо ва гурӯҳҳои замин, ки мутобиқи қонунгузори замини Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, таҳия ва муқаррар карда мешаванд. 4. Агар тибқи меъёрҳои муқарраргардидаи сифати хок аломатҳои бад шудани ҳолати унсурҳои зиндаи низоми табиӣ экологӣ (растанӣ, ҳайвонот ва дигар организмҳо), ки бо таҳқиқоти илмӣ ба муддати на камтар аз панҷ сол тасдиқ шудаанд, пайдо шуда бошанд, барои чунин ҳудудҳо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ уҳдадоранд дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ стандартҳои ҳудудии экологиро оид ба сифати хок муқаррар намоянд. Дар чунин ҳолат нишондиҳандаҳои ҳолати гурӯҳи осебазири объектҳои биологӣ ба сифати нишондиҳандаҳои сифати хок истифода бурда мешавад. Моддаи 230. Ҳифзи қабати ҳосилхези хок 1. Ҳифзи қабати ҳосилхези хок аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатӣ ва заминистифодабарандагон таъмин карда мешавад. 2. Ҳангоми иҷрои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар ҳифзи қабати ҳосилхези хок таъмин карда мешавад. 3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми дар қитъаҳои замини дорои хоки ҳосилхез бунёд кардани биноҳои иншоотҳо ва машғул шудан ба намудҳои дигари фаъолияти ғайрикишоварзӣ бо мақсади хароб накардани қабати ҳосилхези хок онро гирифта, ба ҷойи дигар, ки шароити мусоид дорад, мекашонанд. 4. Қабати ҳосилхези хоки гирифташуда барои барқарор намудани хоки заминҳои хароб ва ифлосгашта, гузаронидани корҳои ободонию кабудизоркунии атрофи биноҳо, заминҳои камҳосил, беҳтар кардани сифати хоки заминҳои таъиноти кишоварзӣ, инчунин барои аз худ кардани замини нав истифода мешавад. 5. Ҷойҳои нигоҳдории қабати ҳосилхези хоки гирифташуда ва истифодаи минбаъдаи онро мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ муайян мекунанд. 6. Қабати ҳосилхези хокро аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардан манъ аст. Намунаи хок ва коллексияҳои хок танҳо ба мақсадҳои илмӣ бо розигии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хориҷи кишвар бароварда мешаванд. 133 Моддаи 231. Талабот оид ба ҳифзи хок ҳангоми банақшагирӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмони биноҳои иншоотҳо 1. Ҳангоми банақшагирӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмони биноҳои иншоотҳо талабот оид ба ҳифзи хок риоя карда мешавад. 2. Дар таҳияи лоиҳаҳои шахрсозӣ, меъморӣ ва сохтмон дар баробари ба инобат гирифтани талаботи экологӣ, санитарияу эпидемиологӣ тадбирҳо оид ба ҳифзи хоки ҳосилхез ва истифодаи оқилонаи он пешбинӣ карда мешаванд. Моддаи 232. Талабот оид ба ҳифзи хок ҳангоми иҷрои фаъолияти истеҳсолӣ, истифодаи объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар 1. Фаъолияти истеҳсолӣ, истифодаи объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки ба хок таъсири манфӣ мерасонанд, мутобиқи талабот ва нишондиҳандаҳои меъёри ҳифзи хок ба роҳ монда мешавад. 2. Бо мақсади пешгирии ифлосшавии хок шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми фаъолияти истеҳсолӣ, истифодаи объектҳо ва намудҳои дигари фаъолият, ки ба хок таъсири манфӣ мерасонанд, уҳдадоранд технологияҳои самарабахши тоза кардани партовҳои моддаҳои ифлоскунанда ба ҳаво, объектҳои об ва партовҳои дигарро ба роҳ монанд. 3. Дар ҳолати аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ истифода намудани объектҳо ва машғул шудан бо намудҳои дигари фаъолият, ки ба ҳолати хок таъсири манфӣ расонида метавонанд, гузаронидани мониторинги истеҳсолии ҳолати хок аз ҷониби онҳо ҳатмӣ мебошад. 4. Агар хоки қитъаҳои замин дар натиҷаи истифодаи объектҳо ва намудҳои дигари фаъолият ифлос гашта, ба саломатии аҳоли хатар таҳдид намояд, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд, қабати ифлосшудаи хокро бурида гирифта, дар ҷойи махсус

гӯронанд ва бо тартиби муайяншуда бо хоки тоза рӯйпӯш намоянд. Моддаи 233. Талабот оид ба ҳифзи хок ҳангоми барҳам додан ё муваққатан боздоштани фаъолияти объектҳои хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар Дар сурати барҳам додан ё муваққатан боздоштани фаъолияти объектҳои хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки ба ҳолати хок таъсири манфӣ мерасонанд, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки дар объектҳои мазкур фаъолият мекунанд, уҳдадоранд ҳолати хокро таҳқиқ ва барои барқарор кардани ҳолати мусоиди истифодаи минбаъдаи он мутобиқи таъиноти мақсаднок тадбирҳо андешанд. Моддаи 234. Талабот оид ба ҳифзи хок аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ 1. Барои ҳифз намудани хок аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ корҳои вобаста ба таҳқиқи хок гузаронида шуда, лоиҳаҳои заминсозии дохилихоҷагӣ таҳия карда мешаванд, ки дар онҳо тадбирҳои агротехникӣ, мелиоративӣ ва тадбирҳои дигар пешбинӣ мегарданд. 134 2. Бо назардошти натиҷаҳои корҳои вобаста ба таҳқиқи хок барои ҳифзи он аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ тадбирҳои зерин андешида мешаванд: 1) тоза кардани заҳбӯру заҳкашҳо то ҳадди муайяннамудаи лоиҳа паст кардани сатҳи обҳои зеризаминӣ; 2) обшӯй кардани заминҳои шӯр; 3) риоя кардани меъёри обёрӣ мутобиқи нақшаи обёрикунӣ ва меъёрҳои обёрӣ; 4) иҷрои корҳои дигари агротехникӣ ва мелиоративӣ, ки ба ҳифзи заминҳо аз ботлоқшавӣ ва шӯршавӣ мусоидат мекунанд. Моддаи 235. Талабот оид ба ҳифзи хок аз харобшавӣ ва хушку сахтшавӣ 1. Харобшавии хок ин паст гардидани сифатҳои табиӣ, кимиёвӣ ва (ё) биологии хок дар натиҷаи равандҳои табиӣ ва антропогенӣ мебошад, ки ба камшавӣ ё нобудшавии сохт ва таркиби хок, инчунин иҷро нагардидани вазифаҳои муҳими экосистемавии он сабаб мегарданд. 2. Истифодабарандагони замин уҳдадоранд барои ҳифзи хок аз харобшавӣ, хушку сахтшавӣ, инчунин барқарор намудани ҳосилхезии хок, хусусиятҳои кимиёвӣ ва биологии он тадбирҳо андешанд. 3. Тадбирҳо оид ба пешгирии харобшавии хок бо назардошти натиҷаҳои таҳқиқи хок, аз ҷумла, аз харитаи агрокимиёвӣ ва корҳои лабораторӣ андешида мешаванд. 4. Тадбирҳо оид ба пешгирии хушкшавии хок дар доираи корҳои мелиоративӣ ва агротехникии зерин анҷом дода мешаванд: 1) вобаста ба маҳалли ҷойгиршавии табиӣ ва бо назардошти намуди зироат таҳия кардани нақшаи истифодаи об ва обёрии замин тибқи меъёрҳои агротехникӣ; 2) бо мақсади нигоҳ доштани намнокии хок пеш аз боришоти барфу борон мутобиқи талаботи агротехникӣ шудгор кардани заминҳо. 5. Барои ҳифзи хок аз сахтшавӣ дар баробари андешидани тадбирҳои пешбинидамудаи қисмҳои 3 ва 4 моддаи мазкур чораҳои иловагӣ оид ба нарма намудани хокҳои сахтшуда тавассути кишти зироатҳое, ки хусусияти нарма нигоҳ доштани хокро доранд, инчунин бо истифодаи нуриҳои органикӣ, минералӣ ва биологӣ андешида мешаванд. Моддаи 236. Талабот оид ба барқарор намудани хоки харобгардида 1. Истифодабарандагони замин, ки дар натиҷаи амал ё беамалии онҳо хоки заминашон хароб гардидааст, уҳдадоранд барои барқарор намудани он тадбирҳо андешанд. 2. Хароҷоти барқароркунии хоки харобгашта аз ҷониби истифодабарандагони замин, ки бинобар амал ё беамалии онҳо хароб гардидааст, ҷуброн карда мешаванд. 3. Тадбирҳо оид ба барқароркунии хоки харобшуда дар асоси усулҳои илмӣ ва бо назардошти намуд ва дараҷаи харобшавии он, қобилияти табиӣ 135 барқароршавии хок, инчунин бо назардошти таъиноти мақсаднокии хок андешида мешаванд. 4. Ҳангоми барқарор кардани хоки харобгардида тартиби махсуси истифодаи қитъаи замини дорои ҷунини хок, ки барои барқарор намудани ҳосият ва ҳосилхезии хок, камтар кардани таъсири антропогенӣ ва пурра барқарор гаштани фаъолияти зарурии он равона гардидааст, ҷорӣ карда мешавад. 5. Агар дар рафти фаъолияти хоҷагидорӣ ҳолати хок мунтазам хароб гардида ё ифлосшавии он бо моддаҳои зараровар зиёд гардад, ки ба саломатии инсон хатар таҳдид намояд, истифодаи ин гуна қитъаҳои замин боздошта мешавад. 6. Қабати хоки бо моддаҳои радиоактивӣ ё бо моддаҳои дигари ба ҳаёт ва саломатии инсон зарарнок ифлосшуда бурида, дар ҷойи махсус гӯронида мешавад. 7. Дар сурати қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи қитъаи замин шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ аз ҷуброни зарари ба хок расонидашон озод карда намешаванд. БОБИ 20. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ОИД БА ҲИФЗ ВА ИСТИФОДАИ САРВАТҲОИ ЗЕРИЗАМИНӢ Моддаи 237. Муқаррароти умумӣ дар бораи ҳифз ва истифодаи сарватҳои зеризаминӣ 1. Сарватҳои зеризаминӣ ҳамчун объекти экологӣ, аз омилҳои зерин ҳифз карда мешаванд: 1) коҳишёбӣ; 2) ифлосшавӣ; 3) расонидани зарар ба муҳити зист, ҳаёт ва саломатии

инсон; 4) истифодаи худсарона ва ғайриқонунии сарватҳои зеризаминӣ; 5) истихроҷи пурраи захираи маъданҳои фойданокӣ асосӣ ва ҳамроҳи онҳо ҷойгирифта, инчунин унсурҳои тӯфайлӣ. Моддаи 238. Талаботи экологӣ оид ба ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ 1. Талаботи экологӣ оид ба ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборатанд: 1) ҳифзи конҳои маъданҳои фойданок аз таъсири табиӣ ва антропогенӣ, ки сифати маъданҳои фойданок ва арзиши саноатии конҳоро паст карда, шароити истихроҷи онҳоро мушкил мегардонанд; 2) пешгирӣ намудани сохтмони худсарона дар ҳудуди конҳои маъданҳои фойданок, риояи тартиби муқарраргардидаи сохтмон ва истифодаи объектҳо дар ҳудудҳои мазкур; 3) ҷойгир намудани партовҳои саноатӣ маишӣ дар ҷойҳои ташаккули захираҳои об, ҷамъшавии об ва захираи обҳои зеризаминӣ, ки барои истеъмоли ё эҳтиёҷоти саноатӣ истифода мешаванд; 136 4) пешгирӣ намудани манбаъҳои маъданҳои зеризаминӣ ва муҳити зист аз ифлосшавӣ ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, махсусан ҳангоми дар зери замин ғуронидани моддаҳои зарарнок, партови истеҳсоли ва обҳои партов; 5) риояи тартиби муайяншудаи ҳобонидан ва барҳамдиҳии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва иншоотҳои зеризаминӣ ба истихроҷи маъдан алоқаманд. 2. Бо мақсади ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ истифодабарандагони замин чорабиниҳои зеринро амалӣ менамоянд: 1) ба роҳ мондани истифодаи оқилонаи замин; 2) пешгирӣ намудан аз обзеркунӣ, ботлоқшавӣ, саҳту шӯршавӣ, ғурӯравӣ ва лағжиши замин; 3) ҳифзи замин аз ифлосшавӣ бо моддаҳои кимиёвӣ радиоактивӣ, партовҳои истеҳсоли ва дигар омилҳои харобшавӣ; 4) андешидани чораҳо оид ба пешгирии ҳолатҳои вайронкунии қонунгузории замин; 5) татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифз ва истифодаи сарватҳои зеризаминӣ; 6) амалӣ намудани тадбирҳои ҳифзи қитъаи замин ҳангоми истихроҷ ва коркарди сарватҳои зеризаминӣ тибқи лоиҳаҳои заминсозӣ, беҳдошти бо назардошти тавсияҳои илмӣ ва таҷрибаи пешқадам. Моддаи 239. Талаботи экологӣ оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ 1. Талаботи экологӣ оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборатанд: 1) риояи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ дар соҳаи экология; 2) омӯзиши пурра ва босифати геологӣ, истифодаи оқилонаи комплекси сарватҳои зеризаминӣ; 3) мавҷудияти ҳулосаи мусбӣ экспертизаи давлатии экологӣ оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ; 4) истифодаи техника ва технологияҳои муосир, ки ба муҳити зист таъсири камтарин мерасонанд; 5) банақшагирӣ ва амалисозии фаъолиятҳои, ки ифлосшавии обро ҳангоми иҷрои корҳои марбут ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ пешгирӣ мекунанд; 6) риояи қоидаҳо ва муҳлатҳои боздоштан (консервация кардан) ва барҳамдиҳии корхонаҳои кӯҳӣ, кони кӯҳӣ, инчунин иншооти зеризаминӣ бо истихроҷи маъданҳои фойданок алоқаманд; 7) роҳ надодан ба иҷрои корҳо оид ба истихроҷи маъданҳои фойданок бидуни нақшаи мувофиқашудаи солони рушди корҳои кӯҳӣ, ҳифзи конҳои кӯҳӣ аз таъсири манфии иншооти сохтмон; 8) ҳифзи кони маъданҳои фойданок аз таъсири зараровари вобаста ба сохтмони майдони ҷойгиршавии маъданҳои фойданок; 137 9) баҳисобгирии пурраи маъданҳои фойданокӣ истеҳсолшуда ва захираи маъданҳои асосӣ, маъданҳои ҳамроҳи онҳо ҷойгирифта ва унсурҳои фойданокӣ тӯфайлӣ. 2. Амалисозии ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ бо риояи ҳатмии талаботи экологӣ бо мақсади ҳифзи объектҳои махсус ҳифзшаванда, ки аҳаммияти илмӣ, табиӣ фарҳангӣ ва санитарӣ солимгардонӣ доранд (пойгоҳҳои илмӣ ва таълимӣ, мамнӯъгоҳҳо ва ёдгориҳои таърихӣ табиӣ, парваришгоҳҳои ҳайвонот ва набототи нодир, ландшафтҳои табиӣ ва ғуногунии биологӣ). 3. Амалисозии ҳуқуқи истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ҳангоми ҷамъовариҳои коллексияҳои минералогӣ, палеонтологӣ ва дигар маводҳои коллексионии геологӣ барои пешбурди тадқиқотҳои илмӣ, ташкили экспонатҳои намоишӣ дар осорхонаҳо, тайёр кардани маҳсулот барои мақсадҳои тиҷоратӣ бе ҳалал расонидан ба мувозинати экологӣ, тамомияти объектҳои олами наботот ва ҳайвонот ва дар маҷмӯъ, ғуногунии биологӣ гузаронида мешавад. 4. Уҳдадориҳои истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, инчунин шахсони дигарро ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, иҷрои корҳои сохтмон ва дигар корҳои, ки бо вайрон кардани замин алоқаманданд, қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи сарватҳои зеризаминӣ муқаррар менамояд. Моддаи 240. Талаботи бехатарии корҳо дар соҳаи кӯҳкорӣ ва истифодаи оқилонаи сарватҳои зеризаминӣ 1. Талаботи бехатарии корҳо дар соҳаи кӯҳкорӣ ва истифодаи

оқилонаи сарватҳои зеризаминӣ аз инҳо иборатанд: 1) омӯзиши пурра ва босифати геологӣ, истифодаи оқилонаи комплекси сарватҳои зеризаминӣ; 2) риояи қоидаҳо ва муҳлатҳои муваққатан боздоштан (консерватсия кардан) ва барҳамдиҳии корхонаҳои саноати маъданҳои кӯҳӣ, Ҳифзи конҳои канданиҳои фойданок аз таъсири манфии иншооти сохтмонӣ; 3) Ҳифзи кони маъданҳои фойданок аз таъсири зараровари вобаста ба сохтмони майдони ҷойгиршавии маъданҳои фойданок; 4) роҳ надодан ба иҷрои корҳо оид ба истихроҷи маъданҳои фойданок бидуни нақшаи мувофиқашудаи солони рушди корҳои кӯҳӣ аз таъсири манфии иншооти сохтмон; 5) баҳисобгирии пурраи маъданҳои фойданоки истеҳсолшуда ва захираи маъданҳои асосӣ, маъданҳои ҳамроҳи онҳо ҷойгирфта ва унсурҳои фойданоки туфайлӣ; 6) ба роҳ мондани корҳои истихроҷӣ ва корҳои кӯҳӣ танҳо дар доираи иҷозатномаи намуди фаъолият ва лоиҳаи тасдиқшудаи коркарди конҳо; 7) пешгирии истихроҷи ғайриқонунии конҳои канданиҳои фойданок; 8) истихроҷи конҳои канданиҳои фойданок танҳо дар доираи захираҳои дар Комиссияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба захираҳои канданиҳои фойданок тасдиқгардида; 138 9) экспертизаи давлатӣ ва муҳосибаи давлатии захираи маъданҳои фойданок, инчунин қитъаҳои сарватҳои зеризаминие, ки барои мақсадҳои новобаста ба истихроҷ истифода бурда мешаванд; 10) Ҳифзи конҳои маъданҳои фойданок аз обзеркунӣ, сӯхтор ва дигар омилҳое, ки сифати маъданҳои фойданок ва қимати саноатии конҳоро паст карда, шароити истихроҷи онҳоро мушкил мегардонад; 11) пешгирӣ намудани манбаъҳои зеризаминӣ ва муҳити зист аз олудашавӣ ҳангоми корҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ, махсусан дар вақти дар зери замин захира кардани нафт, газ ва дигар моддаҳои масолах, гӯр кардани моддаҳои зарарнок, партови истеҳсолот ва обҳои партов; 12) риояи тартиби муайяншудаи хобонидан ва барҳамдиҳии корхонаҳои истихроҷи маъданҳои фойданок ва иншоотҳои зеризаминии ба истихроҷи маъдан алоқаманд набуда; 13) пешгирӣ намудани сохтмони худсарона дар масоҳати қитъаи конҳои маъданҳои фойданок ва риояи тартиби муқарраршудаи истифодаи ин масоҳати қитъаҳо бо мақсадҳои дигар; 14) аз ҳисоби корхонаи истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ ба роҳ мондани рекултиватсияи заминҳое, ки дар натиҷаи корҳои кӯҳӣ вайрон гардидаанд.

2. Дар сурати риоя нагардидани талаботҳои дар ҳамин модда муқарраргардида ҳуқуқи истифодаи манбаъҳои сарватҳои зеризаминӣ аз ҷониби мақомоти махсуси ваколатдори давлатӣ мувофиқи қонунгузорӣ маҳдуд, боздошта ё қатъ карда мешавад. Моддаи 241. Талаботи экологӣ ҳангоми амалӣ намудани фаъолият дар соҳаи омӯзиши геологӣ, иктишоф ва истихроҷи ашёи хоми карбондор, инчунин ҳангоми коркард, истеҳсол, интиқол, нигоҳдорӣ, фурӯши ашёи хоми карбондор ва маҳсулоти аз онҳо истеҳсолшуда

1. Ҳангоми лоиҳакашии меъморию сохтмонӣ, сохтмон, азнавсозӣ, таъмири асосӣ, ба истифода додан, истифода бурдан ва аз истифода баровардани объектҳои сохтмони асосие, ки дар омӯзиши геологӣ, иктишоф ва истихроҷи ашёи хоми карбондор, инчунин ҳангоми коркард, истеҳсол, интиқол, нигоҳдорӣ, фурӯши ашёи хоми карбондор ва маҳсулоти аз онҳо истеҳсолшуда, оид ба ҷамъоварӣ, коркард, истифода бурдан, безарар гардонидан, ҷойгир кардани партовҳои истеҳсолӣ, ҷамъоварӣ намудани гази ҳамроҳи нафтбода, барқарорсозии заминҳо ва дигар тадбирҳо оид ба пешгирии таъсири манфӣ ба муҳити зист чораҳо андешида мешаванд.

2. Тарҳрезии лоиҳаи меъморию сохтмонӣ, сохтмон, азнавсозӣ, таъмири асосӣ, ба истифода додан, истифода бурдан ва аз истифода баровардани объектҳои сохтмони асосие, ки ҳангоми омӯзиши геологӣ, иктишоф ва истихроҷи карбогидридҳои истифодашаванда, инчунин ҳангоми коркард, истеҳсол, интиқол (ба истиснои ҳамлу нақл дар роҳҳои автомобилгарди истифодаи умум ва хатҳои роҳи оҳан), нигоҳдорӣ, фурӯши ашёи хоми карбондор ва маҳсулоти аз онҳо истеҳсолшуда дар сурати мавҷуд будани 139 лоиҳаҳои корҳои мелиоративӣ ва дигар корҳои барқароркунӣ иҷозат дода мешавад.

3. Ҳангоми омӯзиши геологӣ, иктишоф ва истихроҷи ашёи хоми карбондор, инчунин ҳангоми коркард, истеҳсол, интиқол, нигоҳдорӣ, фурӯши ашёи хоми карбондор ва маҳсулоти аз онҳо истеҳсолшуда тадбирҳо оид ба огоҳонидан ва бартараф кардани резиши нафт, маҳсулоти нафтӣ ва дигар таъсири манфӣ ба муҳити зист пешбинӣ карда мешавад. Моддаи 242. Талаботҳои экологии истифодаи сарватҳои зеризаминии дорои аҳаммияти маҳаллӣ

Талаботҳои экологии истифодаи сарватҳои зеризаминии дорои аҳаммияти маҳаллӣ инҳоянд: 1) ба шартҳои

иқозатномаҳои истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дохил намудани талаботи муқаррарнамудаи қонунгузорӣ оид ба ҳифзи муҳити зист; 2) гузаронидани мониторинги истеҳсолии муҳити геологӣ дар ҳудуди корхонаҳои истихроҷи маъдан ва иншоотҳои зеризаминии истифодашаванда; 3) татбиқи тадбирҳои махсус оид ба ҳифзи муҳити зист аз таъсири зараровари корхонаҳои истихроҷи маъдан ва иншоотҳои зеризаминии истифодашаванда, ки бо мақомоти маҳаллии ҳифзи муҳити зист мувофиқа шудаанд; 4) риояи талаботи экологӣ ҳангоми қатъ кардани истифодаи сарватҳои зеризаминӣ боздоштан (консервация кардан) ё барҳам додани корхонаи истихроҷи канданиҳои ғоиданок ва иншоотҳои зеризаминии дорои аҳаммияти маҳаллидошта тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. БОБИ 21. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ОИД БА ҲИФЗ ВА ИСТИФОДАИ ОБЪЕКТҲОИ ОБ Моддаи 243. Муқаррароти умумӣ оид ба ҳифзи объектҳои об 1. Объектҳои об аз ҳама намуди ифлосшавӣ, аз ҷумла, ифлосшавии паҳншуда (ифлосшавӣ тавассути сатҳи замин, хок, сарватҳои зеризаминӣ ё ҳавои атмосфера) ҳифз карда мешаванд. 2. Объектҳои об бо мақсади пешгирии таъсири омилҳои зерин мавриди ҳифз қарор мегиранд: 1) коҳишёбӣ; 2) таъсири зараровар ба захираҳои об; 3) вайрон кардани устувории низоми экологӣ; 4) биёбоншавӣ, харобшавии заминҳо, ҷангалҳо ва дигар ҷузъҳои муҳити табиӣ; 5) коҳиш ёфтани гуногунии биологӣ; 6) расонидани зарари экологӣ; 7) бад шудани шароити таъмини об; 8) паст кардани қобилияти тақриристеҳсолкунӣ ва тоза кардани объектҳои об ба таври табиӣ; 9) вайрон кардани речаи гидрологию гидрогеологии объектҳои об; 10) дигар ҳодисаҳои номатлуб, ки ба хосиятҳои кимиёвӣ, физикӣ ва биологии объектҳои об таъсири манфӣ мерасонанд. 3. Ифлосшавии объектҳои об ин дар таркиби обҳои рӯйизаминӣ ё зеризаминӣ мавҷуд будани моддаҳои ифлоскунанда бо ғилзат ё таъсири физикии он аз меъёрҳои экологии муқарраргардидаи сифати об ба истиснои иншоотҳое, ки барои ҷойгир кардани партовҳо ва партофтани обҳои партов пешбинӣ шудаанд, зиёд мебошад. 4. Манбаъҳои ифлосшавии объектҳои об ин воридшавии моддаҳои ифлоскунанда ва таъсири физикӣ дар натиҷаи омилҳои антропогенӣ ва табиӣ, инчунин дар натиҷаи равандҳои кимиёвӣ, физикӣ ва биологии ба вучуд омадани моддаҳои ифлоскунандаи онҳо эътироф карда мешаванд. 5. Коҳишёбии объектҳои об ин кам шудани маҷрои об, захираи обҳои рӯйизаминӣ ё аз сатҳи ҳадди ақали қобили қабул кам шудани ҳаҷми захираи обҳои зеризаминӣ мебошад. Талаботе, ки ба пешгирии коҳишёбии об нигаронида шудаанд, бо Кодекси мазкур ва қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об муқаррар карда мешаванд. 6. Ифлосшавии табиӣ ва техногенӣ бо моддаҳои зарарноки кимиёвӣ, моддаҳои захрнок ва пайвастагҳои онҳо, ифлосшавии ҳароратӣ, бактериявӣ, радиатсионӣ ва дигар навъи ифлосшавиро фаро мегирад. Моддаи 244. Партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба объектҳои об 1. Партофтани моддаҳои ифлоскунанда ин ҳамроҳ намудани моддаҳои ифлоскунанда дар таркиби партовҳои оби ҷоришаванда ба объектҳои об мебошад. 2. Бо мақсади аз ифлосшавӣ ҳифз намудани объектҳои об ҷорабинҳои зерин манъ аст: 1) ба объектҳои об партофтан ва ғуронидани моддаҳои радиоактивӣ ва захрнок; 2) ба объектҳои об партофтани обҳои партови иншоотҳои саноатӣ ва маишӣ, ки иншоотҳои тозакунонда надоранд ва мувофиқи стандартҳои самаранок тоза карда намешаванд; 3) гузаронидани корҳои таркишӣ дар объектҳои об, ки дар онҳо технологияҳои ядрӣ ва дигар намудҳо бо партови моддаҳои радиоактивӣ ва захролудкунанда истифода мешаванд; 4) истифодаи техника ва технология дар объектҳои об ва иншоотҳои хоҷагии об, ки ба саломатии инсон ва муҳити зист таҳдид мекунанд. 3. Ба партовҳои обӣ инҳо дохил мешаванд: 1) обҳои рӯйизаминӣ, ки барои эҳтиёҷоти истеҳсолӣ ё маишӣ истифода шуда, олудаҳои иловагиро дар худ мегирад ва дар натиҷа таркиб ё хосиятҳои физикии он тағйир меёбад; 2) обҳои зеризаминӣ, ки дар натиҷаи истихроҷ ва ё истифодаи сарватҳои зеризаминӣ ҳамчун маҳсулоти иловагӣ ҷамъ мешаванд (обҳои конҳо, карерҳо, обҳои қабатӣ, ки ҳамчун маҳсулоти иловагӣ бо карбогидридҳо ҳосил шудаанд). 4. Ба партовҳои обӣ дохил намешаванд: 141 1) ҷорӣ намудани обҳои қабати замин якҷоя бо карбогидридҳо, обҳои тозашуда ва обҳои техникӣ, ки сифати онҳо ба талаботҳои меъёрҳои муқарраршудаи ҳадди имконпазир мутобиқат мекунад; 2) ворид кардани маҳлулҳои технологӣ ва (ё) агентҳои корӣ ба қаъри замин барои истихроҷи маъданҳои ғоиданок мутобиқи лоиҳаҳо ва регламентҳои технологӣ, ки қонунгузориҳои

Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст; 3) рафъи обҳое, ки барои хунуккунии обӣ дар зарфҳои нигоҳдорӣ истифода шуда, дар низоми пӯшидаи обтаъминкунӣ ҷойгиранд. Моддаи 245. Ҳифзи объектҳои об аз ифлосшавӣ 1. Ба объектҳои об партофтани партовҳо, ки ба сифати табиӣ об таъсири манфӣ мерасонанд, инчунин ғуронидани моддаҳои радиоактивӣ ва заҳрнок манъ аст. 2. Тадбирҳо вобаста ба пешгирии ифлосшавии объектҳои об дар натиҷаи садамаҳо ва дигар вазъиятҳои фавқулода ва бартарафсозии оқибатҳои онҳо дар асоси қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. 3. Ба объектҳои об партофтани обҳои партов, ки дар таркибашон моддаҳои радиоактивӣ, заҳркимиеҳо (пеститсидҳо), агрокимиеҳо ва дигар моддаҳои барои саломатии инсон хатарнок ва пайвастагӣҳое, ки аз меёрҳои ҳадди имконпазири таъсир ба объектҳои об зиёд аст, манъ мебошад. Моддаи 246. Меёрҳои имконпазири партовҳои обии таъсири антропогенӣ ба объектҳои об 1. Меёрҳои ҳадди имконпазири партофтани партовҳои обӣ аз инҳо иборат аст: 1) меёрҳои хоси технологияи партофтани партовҳои обӣ; 2) партофтани партовҳои обии муваққатан иҷозатдодашуда; 3) меёрҳои техникии партофтани партовҳои обӣ; 4) меёрҳои имконпазири таъсири физикӣ барои обҳои рӯйизаминӣ. 2. Меёрҳои экологии ҳадди имконпазири таъсири зараровар ба объектҳои об бо асосҳои зерин муқаррар карда мешаванд: 1) миқдори ҳадди имконпазири таъсири сарбории антропогенӣ, ки таъсири дарозмуддати онҳо ба тағйири низоми экологии объектҳои об оварда намерасонад; 2) миқдори имконпазири массаҳо ва ғилзати моддаҳои зарарнок, ки метавонанд ба объекти об ва майдони обҷамъшаванда ворид шаванд. Моддаи 247. Меёрҳои имконпазири таркиби партовҳои обӣ 1. Меёрҳои имконпазири таркиби партовҳои обӣ меёри экологии дар ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ муқарраргардида мебошад ва ҳамчун миқдори моддаи ифлоскунанда ё омехтаи моддаҳои ифлоскунанда дар обҳои партов, ҳадди ниҳии имконпазири партовҳои обӣ дар як воҳиди вақт муайян карда мешавад. 142 2. Таҳияи лоиҳаҳои меёрҳои ҳадди имконпазири партовҳои обӣ барои иншооте, ки оби партови тозашударо ба объекти обӣ ё ба релефи маҳал мепартоянд, ҳатмист. Ба объекти об ё ба релефи маҳал партофтани партовҳои обӣ бе иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ манъ аст. 3. Барои ҳар як моддаи ифлоскунанда дар ҳар як нуқтаи обпарто меёри имконпазири партовҳои обӣ муқаррар карда мешавад. 4. Ғилзати асосии заминавии антропогенӣ моддаҳои ифлоскунанда дар об ҳамчун таъиноти ғилзати моддаҳои ифлоскунанда дар нуқтаи мушаххаси назорати объекти об дар шароити номусоид дар натиҷаи партовҳо аз дигар манбаъҳо, ки ҳангоми муайян кардани меёрҳои имконпазири партовҳои обӣ анҷом дода мешаванд, фаҳмида мешавад. Моддаи 248. Мониторинги риояи меёрҳои имконпазири партовҳои обӣ 1. Мониторинги риояи меёрҳои имконпазири партовҳои обӣ ва таъсири онҳо ба сифати об дар объекти об бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Мониторинги риояи меёрҳои экологии сифати оби объектҳои оби рӯйизаминӣ дар қитъаи назоратӣ гузаронида мешавад. Қитъаи назоратӣ дар объектҳои обҳои рӯйизаминӣ, ки барои таъмини оби нӯшокӣ, маишӣ ва моҳипарварӣ истифода мешаванд, дар масофаи на бештар аз панҷсад метр поёнтар аз нуқтаи партофтани обҳои партов (нуқтаи ихроҷи обҳои партов, ҷойи истихроҷи канданиҳои фойданок, корҳои истеҳсоли дар объектҳои об) муқаррар карда мешавад. 3. Дар сурати давра ба давра (як маротиба) зиёд шудани ғилзати заминавии ифлосиҳои назоратшаванда, аз меёри имконпазири партовҳои обӣ, ки дар натиҷаи ин тағйирёбии заминавӣ ба вучуд омадаанд, вайрон кардани меёрҳои имконпазири партовҳои обӣ намебошад. Моддаи 249. Талаботи экологӣ оид ба ҳифзи объектҳои об 1. Қонунгузориҳои экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади пешгирии таъсири зараровари антропогенӣ ба объектҳои об талаботи ҳатмии экологиро оид ба ҳифзи объектҳои об ҳангоми анҷом додани фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолият муқаррар менамояд. 2. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳуқуқ доранд бо санадҳои меъриҳои ҳуқуқии худ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳа ҷорӣ намудани талаботи иловагии экологии ҳифзи объектҳои об дар ҳудуди воҳидҳои алоҳидаи маъмурию ҳудудӣ дар ҳолатҳое, ки дар ҳудудҳо чунин меёрҳои муқарраршудаи экологии сифати об риоя карда намешаванд, пешбинӣ намоянд. 3. Ҳангоми истифодаи объектҳои об шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд, ки чорабиниҳои ҳифзи объектҳои обро тибқи Кодекси мазкур ва

қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об амалӣ намоянд. Моддаи 250. Талаботи экологӣ оид ба гирифтани ва истифодаи об 143 1. Истифодабарии махсуси об тибқи шартҳои иҷозат оид ба истифодаи махсуси об, инчунин бо риояи талаботи экологии пешбинишудаи Кодекси мазкур ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об амалӣ карда мешавад. 2. Истифодабарии махсуси обҳои зеризаминӣ ҳилофи шартҳои пешбинишудаи ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ манъ аст. 3. Бо мақсади таъмини баҳисобгирии давлатии обҳои зеризаминӣ, назорати истифода ва ҳифзи муҳити зист, истифодабарандагони об, ки фаъолият оид ба гирифтани ва истифодаи обҳои зеризаминиро бо тартиби истифодаи махсуси об амалӣ менамоянд, дар асоси талаботи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об уҳдадоранд: 1) баҳисобгирии ибтидоии обҳои аз объектҳои обҳои зеризаминӣ гирифта ва ба онҳо партофташавандаро пеш мебаранд; 2) иншоотҳои обгирӣ ва обпарторо бо воситаҳои ченкунии суръати ҷараёни обҳои зеризаминӣ таҷҳизонанд ва дар ҷоҳои гидрогеологӣ асбобҳои идоракуниро насб намоянд; 3) ба қабули обҳои зеризаминӣ, назорати оперативӣ ба кори ҷоҳо ва назорат аз болои иҷрои низоми технологӣ мувофиқи басомад ва дигар талаботи пешбиникардаи лоиҳаи тасдиқшуда (нақшаҳои технологӣ) назорат мекунанд. 4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки фаъолияти онҳо боиси ифлосшавӣ ва коҳишёбии объектҳои об мегардад ё метавонад боиси он гардад, уҳдадоранд барои пешгирӣ намудани ҷунин оқибатҳо чораҳо андешанд. 5. Бо мақсади ҳифз намудани объектҳои об аз ифлосшавӣ иҷрои амалҳои зерин манъ аст: 1) истифодаи моддаҳои радиоактивӣ, заҳркимӣёҳо (пеститсидҳо), агрокимӣёҳо дар ҳавзаи объектҳои об; 2) қабул ва ғиронидани партовҳои дар объектҳои об; 3) рафъи обҳои партов ба объектҳои об, ки дар сатҳи нишондиҳандаҳои муқаррарнамудаи меъёрҳои имконпазири партовҳои обӣ тоза карда нашудаанд. Моддаи 251. Талаботи экологӣ ҳангоми партофтани партовҳои обӣ 1. Ба объектҳои оби табиӣ рӯйизаминӣ ва зеризаминӣ, инчунин рӯйи замин ё қабати он партофтани партовҳои обӣ тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» иҷозат дода мешавад. 2. Шахсоне, ки объектҳои оби партовгоҳ ва (ё) обанборҳои сунъӣ барои тоза кардани ҳолати табиӣ биологии оби партов пешбинишударо истифода мебаранд, вазифадоранд, ки ҷиҳати пешгирии таъсири онҳо ба муҳити зист чораҳои зарурӣ андешанд, инчунин баъди қатъ гардидани истифодаи онҳо рекултиватсияи қитъаи заминро гузаронанд. 3. Зарфҳои нигоҳдории бухоркунии обҳои партови тарҳрезӣшуда (аз нав ба истифода додашуда) ҳатман бо пардаи гузаранда муҷаҳҳаз карда мешаванд, то воридшавии моддаҳои ифлоскунанда ба қаъри замин ва обҳои зеризаминиро пешгирӣ кунанд. Муайян кардан ва асоснок кардани ҳалли 144 технологӣ ва техникии коркарди пешакии обҳои партов то ҷойгир кардани он дар зарфҳои нигоҳдорӣ ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист анҷом дода мешавад. 4. Ба объектҳои обҳои рӯйизаминӣ дар минтақаҳои ҳифзи санитарии манбаъҳои мутамаркази таъминоти оби нӯшоки, истироҳатгоҳҳо ва ҷойҳои барои шиноварӣ таъиншуда партофтани обҳои партов, сарфи назар аз дараҷаи тозагии он иҷозат дода намешавад. 5. Ҳангоми партофтани партовҳои обӣ истифодабарандагони об уҳдадоранд: 1) ташҳиси таркиби кимиёвии оби партовро дар озмоишгоҳҳои худ ё дигар озмоишгоҳҳои дорои аккредитатсия бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин намоянд; 2) ба мақомоти ваколатдори давлатӣ, танзими истифодаи захираҳои об ва мақоми ваколатдори назорати давлатии санитария эпидемиологӣ иттилооти фаврӣ дар бораи партови садамавии моддаҳои ифлоскунанда, инчунин вайрон кардани низоми муқарраргардидаи гирифтани обҳои рӯйизаминӣ ва зеризаминӣ ва объектҳои партофтани партовҳои обӣ (фармоишгар) маълумот пешниҳод намоянд. 6. Ба объекти обҳои рӯйизаминӣ партофтани партовҳои истехсолӣ ва истеъмолӣ манъ аст. Моддаи 252. Талаботи экологии ҳифзи обҳои зеризаминӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки фаъолияти истехсолиашон метавонад ба ҳолати обҳои зеризаминӣ таъсири зараровар расонад, уҳдадоранд ҳолати обҳои зеризаминиро назорат намуда, барои пешгирии ифлосшавӣ ва камшавии захираҳои об ва таъсири зараровари об сари вақт чораҳо андешанд. 2. Лоиҳае (нақшаи технологӣ), ки дар асоси он обҳои зеризаминӣ истихроҷ ва истифода мешаванд, аз экспертизаи давлатии экологӣ гузаронида мешавад. 3. Истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ, ки қонҳо ва қитъаҳои обҳои зеризаминиро ҷустуҷӯ ва арзёбӣ мекунанд, инчунин истифодабарандагони

обе, ки обҳои зеризаминиро ҷамъоварӣ ва (ё) истифода мебаранд, уҳдадоранд амалҳои зеринро иҷро намоянд: 1) бартараф намудани имконпазирии ифлосшавии объектҳои оби зеризаминӣ; 2) бартараф намудани имконпазирии омехта шудани обҳои қабати обдори гуногун ва аз як қабат ба қабати дигар, агар ин дар лоиҳа (нақшаи технологӣ) пешбинӣ нагардида бошад; 3) андешидани чораҳои фаврӣ барои пешгирии талафоти об дар ҳолатҳои фавқулода ва бартараф намудани имконияти беназорати танзимнашудаи обҳои зеризаминӣ; 4) баъди анҷоми корҳо - гузаронидани рекултиватсияи қитъаҳои замин дар қараёни истифодаи қазри замин вайроншуда, гирифтани ва (ё) истифодаи обҳои зеризаминӣ. 145 4. Ҳангоми арзёбии таъсиррасонии фаъолияти пешбинишаванда аз рӯйи таъсир ба обҳои зеризаминӣ, инчунин хавфҳои марбут ба таъсири ғайримустақим ба объектҳои обҳои рӯйизаминӣ ва дигар ҷузъҳои муҳити табиӣ, аз ҷумла, дар шакли обхезӣ, зериобмонӣ, биёбоншавӣ, ботлоқшавии заминҳо, ба амал омадани ярч, фӯрӯ рафтани замин ва дигар оқибатҳои ба ин монанд, барои пешгирӣ кардани ҷунин оқибатҳои бавосита чораҳои зарурӣ муайянкардашуда, ба назар гирифта мешаванд. 5. Истифодабарандагони обе, ки обҳои зеризаминиро гирифта ва истифода мебаранд, уҳдадоранд талафоти ҷуброннашавандаи об ва бад шудани хосиятҳои сифати онро аз сабаби камбудии истифодаи ҷоҳҳои пешгирӣ кунанд. 6. Талабот оид ба муҷахҳазгардонӣ бо асбобҳои назоратӣ, консерватсия ва барҳам додани ҷоҳҳои гидрогеологиро қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об муқаррар мекунад. 7. Истифодаи обҳои зеризаминӣ пеш аз ҳама барои қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти нӯшокӣ ва хоҷагию маишии аҳоли ба истифода дода мешавад. Истифодаи обҳои зеризаминӣ барои дигар мақсадҳо танҳо дар сурати кифоя будани захираҳои об иҷозат дода мешавад. 8. Дар майдонҳои обҷамъшавандаи объектҳои зеризаминӣ, ки барои эҳтиёҷоти нӯшокӣ ва хоҷагию маишии аҳоли истифода мешаванд ё метавонанд истифода шаванд, ҷойгир намудани объектҳои партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмоли, қабристонҳо, макони ғӯронидани чорво ва дигар объектҳои, ки ба обҳои зеризаминӣ таъсири манфӣ мерасонанд ё расонида метавонанд, манъ аст. 9. Ба истифода додани иншооти обгиранда барои обҳои зеризаминӣ бидуни муҷахҳазгардонии онҳо бо асбобҳои ченкунии об, инчунин бидуни муқаррар намудани минтақаҳои ҳифзи санитарӣ ва ташкили нуқтаҳои мушоҳидаи нишондиҳандаҳои ҳолати обҳои зеризаминӣ тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об манъ аст. 10. Ҳангоми гирифтани ва истифодаи обҳои зеризаминӣ дар ҳаҷми ду ҳазор метри мукааб дар як шабонарӯз истифодабарандагони об уҳдадоранд аз ҳисоби худ корҳои илмӣ таҳқиқотӣ, таҷрибавию конструкторӣ ва технологиро оид ба дарёфти усулҳои нав ва такмили нақшаҳои технологии мавҷуда, аз худ кардани конҳои обҳои зеризаминӣ, нав кардани таҷҳизоти технологӣ, воситаҳои назорати доимӣ ва даврагӣ, ҳифзи обҳои зеризаминӣ аз камшавӣ, ифлосшавӣ, ҳифзи сарватҳои зеризаминӣ ва муҳити зистро таъмин намоянд. 11. Бо мақсади ҳифзи объектҳои обҳои зеризаминӣ, ки барои таъмини оби нӯшокӣ ва маишӣ истифода мешаванд, инчунин обҳои онҳо хусусиятҳои табиӣ шифобахшдоранд, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об минтақаҳои ҳифзи санитарӣ муқаррар карда мешаванд. 12. Дар минтақае, ки оби партов ба ҷоҳҳои ҷаббанда ворид карда мешавад, аз ҳисоби истифодабарандаи об мутобиқи барномаи саноатии назорати экологӣ мушоҳидаҳои мунтазами лаборатории сифати об дар ҷоҳҳои, чашмаҳои ва ҷоҳҳои обгирии наздик ташкил карда мешаванд. 146 13. Ҳангоми ҷойгир кардан, лоиҳакашӣ, сохтан ва ба истифода додани иншоотҳои обгиранда, ки бо истифодаи обҳои зеризаминӣ алоқаманданд, барои пешгирии таъсири зараровари онҳо ба объектҳои обҳои рӯйизаминӣ ва муҳити зист чораҳои андешида шаванд. Моддаи 253. Талаботи экологӣ оид ба ҳифзи объектҳои обҳои зеризаминӣ ҳангоми истифодаи сарватҳои зеризаминӣ 1. Ҳангоми арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист чорабиниҳои пешбинишуда оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ арзёбии таъсиррасонӣ ба объектҳои обҳои зеризаминӣ ва муайян намудани тадбирҳои зарурии ҳифзи обҳои зеризаминӣ ҳатмӣ мебошад. Тадбирҳои ҳифзи объектҳои обҳои зеризаминӣ ҳангоми иҷрои корҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ дар доираи ҳуҷҷати дахлдори лоиҳавӣ пешбинӣ карда мешаванд. 2. Агар дар рафти иҷрои корҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ кушодани объекти оби зеризаминӣ, ки метавонад ба сифати манбаи оби нӯшокӣ ва (ё) маишӣ

истифода гардад, дар назар дошта шавад, хусусиятҳои токсикологии реагентҳои кимиёвии барои тайёр кардан (коркард) истифодашаванда, пармакунӣ ва лойҳои сementӣ бо мақоми ваколатдори назорати давлатии санитария эпидемиологӣ мувофиқа карда мешавад. 4. Агар ҳангоми гузаронидани иҷрои корҳо оид ба истифодаи сарватҳои зеризаминӣ кушодани объекти обҳои зеризаминӣ ба нақша гирифта нашуда бошад, истифодабарандаи сарватҳои зеризаминӣ уҳдадор аст фавран ҷиҳати ҷифзи объектҳои обҳои зеризаминӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи об чораҳо андешад ва дар ин бора ба мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҷифзи муҳити зист, танзими истифодаи захираҳои об, сарватҳои зеризаминӣ, мақоми ваколатдори назорати давлатии санитария эпидемиологӣ хабар диҳад. 5. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки иншоотҳои обгирандаи обҳои зеризаминиро истифода мебаранд, вазифадоранд минтақаҳои санитария муҳофизатӣ, ташхиси кимиёвӣ ва мониторинги обҳои зеризаминиро ташкил намоянд. 6. Ҳангоми омӯзиши геологии сарватҳои зеризаминӣ, кофтуков ва истихроҷи канданиҳои ғойаданок, сохтан ва истифодаи иншооти зеризаминии ба истихроҷи маъдан алоқаманд набуда, истифодабарандагони сарватҳои зеризаминӣ вазифадоранд барои пешгирии ифлосшавӣ ва камшавии обҳои зеризаминӣ чораҳо андешанд. Моддаи 254. Талаботи экологии ҷифзи объектҳои об ҳангоми садама 1. Агар сифати об дар объектҳои оби барои нӯшокӣ, обтаъминкунӣ ё истифодаи оби маданияи маишӣ истифодашаванда бад шавад, ки дар натиҷа партовҳои фавқулодаи моддаҳои ифлоскунанда ба вуҷуд омада, ба ҳаёт ва (ё) саломатии инсон таҳдид кунад, барои ҷифзи аҳоли тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мудофияи гражданин чораҳои фаврӣ андешида мешаванд. 147 2. Объектҳои обе, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ё равандҳои табиӣ ба вуҷуд омада, ба саломатии инсон, олами набототу ҳайвонот ва вазъи муҳити зист таҳдид мекунанд, метавонанд минтақаҳои фавқулодаи экологӣ ё офати экологӣ эълон карда шаванд. БОБИ 22. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ОИД БА ҶИФЗ ВА ИСТИФОДАИ ҶАНГАЛ Моддаи 255. Муқаррароти умумӣ оид ба ҷифзи ҷангал Ҷангал ҳамчун объекти экологӣ аз таъсири омилҳои зерин ҷифз карда мешавад: 1) ҷойгирони ғайриқонунии партовҳои сохтмонӣ ва саҳти маишӣ ё худсарона партофтани партовҳои обӣ; 2) хуруҷи бемориҳо ва организмҳои зараррасони ҷангал; 3) сӯхтор, буриши ҷангалзорҳо ва шикори ғайриқонунӣ; 4) вайрон кардани устувори фаъолияти низоми экологии ҷангал; 5) биёбоншавӣ, таназзули замин ва дигар ҷузъҳои муҳити табиӣ; 6) коҳиш ёфтани гуногунии биологӣ; 7) таъсири зараровар ба растаниҳои ҳудудӣ ва ҳайвоноти ваҳшии ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохилшуда; 8) дигар намуди омилҳо, ки метавонанд ба ҳолати ҷангал, ҷифз ва истифодаи устувори он таъсири зараровар дошта бошанд. Моддаи 256. Талаботи экологӣ оид ба ҷифз, барқарорсозӣ ва истифодаи устувори ҷангал дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Ҷифз, барқарорсозӣ ва истифодаи устувори ҷангал дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва қонунгузориҳои ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 257. Талаботи экологӣ оид ба ҷифз, барқарорсозӣ ва истифодаи ниҳолҳои дарахту буттаҳо дар қитъаҳои фонди давлатии ҷангал, ки барои истифода ба хоҷагиҳои ҷангал ва (ё) истифодабарандагони дигари ҷангал дода шудаанд 1. Ҷифз, барқарорсозӣ ва истифодаи ниҳолҳои дарахту буттаҳо дар қитъаҳои фонди давлатии ҷангал, ки бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон барои истифода ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои пешбурди маҷмуии хоҷагии ҷангал дода шудаанд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Хоҷагиҳои ҷангал ва (ё) истифодабарандагони он уҳдадоранд, ки корҳои ҷифз ва барқарорсозии ҷангалро амалӣ намуда, дар гузаронидани баҳисобгирии давлатии фонди ҷангал бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирок намоянд. 148 3. Дар минтақаи муҳофизатӣ фаъолияти, ки ба ҳолати ҷангал, ҷифз ва барқароркунии ҷангал таъсири манфӣ мерасонанд, манъ карда мешаванд. 4. Назорати ҳолат, ҷифз, барқарорсозӣ ва истифодаи ниҳолҳо ва дарахту буттаҳои дар қисми 1 ҳамин модда пешбинигардида аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҷангал амалӣ карда мешавад. Моддаи 258. Талаботи экологӣ оид ба ҷифз, истифода ва барқароркунии фонди давлатии ҷангал, ки дар қитъаҳои заминистифодабарандагони дигар ҷойгиранд 1. Барои амалӣ намудани ҷифз, истифода ва

барқароркунии қитъаҳои фонди давлатии ҷангал, ки дар қитъаҳои заминистифодабарандагони дигар ҷойгиранд, истифодабарандагони ҷангал ба истифодаи маҳдуди мақсадноки қитъаҳои замини дигар (сервитут) бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори замини Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд. 2. Барои аз таъсири манфии беруна ҳифз намудани ҷангалҳои табиӣ дар ҳудуди қитъаҳои фонди давлатии ҷангал, ки дар қитъаҳои заминистифодабарандагони дигар ҷойгиранд, минтақаҳои муҳофизатӣ бо паҳноии бист метр муқаррар карда мешаванд. 3. Фаъолияти, ки ба ҳолат, ҳифз, истифода ва барқароркунии фонди давлатии ҷангали дар қитъаҳои заминистифодабарандагони дигар ҷойгирбуда таъсири манфӣ мерасонад, манъ аст. Моддаи 259. Талаботи экологӣ оид ба ҳифз ва истифодаи ҷангалзорҳои муҳофизатии қитъаҳои замин, канори роҳҳои оҳан ва автомобилгард, дарёҳо ва наҳрҳо, қубурҳои магистралӣ ва дигар иншоотҳои хатӣ

1. Ҷангалзорҳои муҳофизатӣ, ки дар қитъаҳои замин, канори роҳҳои оҳан ва автомобилгард, дарёҳо ва наҳрҳо, қубурҳои магистралӣ ва дигар иншооти хатӣ ҷойгир шудаанд, барои ҳифзи ин объектҳо аз зухуроти номусоиди табиӣ, пешгирии ифлосшавии муҳити зист ва кам кардани таъсири садо, бодлесӣ (эрозия) ва обшусташавӣ, вайрон гардидани маҷрои дарёҳо ва наҳрҳо ҷӯйборҳо эмин нигоҳ доштани қитъаҳои заминҳои кишт пешбинӣ шудаанд. 2. Дар қитъаҳои дорои ҷангалзорҳои муҳофизатӣ, ки дар қитъаҳои замин, канори роҳҳои оҳан ва автомобилгард, дарёҳо ва наҳрҳо, қубурҳои магистралӣ ва дигар иншоотҳои хатӣ воқеъ гардидаанд, буриши дарахтони ҷангал, буриши санитарӣ, буриши дарахтон вобаста ба азнавсозии ниҳолҳо ва дарахтони камарзиш, ки хусусиятҳои муҳофизатӣ ва обнигоҳдорӣ доранд ё вазифаҳои дигари ҳифзи муҳити зистро доранд, мувофиқи лоиҳаҳои дахлдор иҷозат дода мешавад. 3. Ҳифз ва истифодаи ҷангалзорҳои муҳофизатии дар қисми 1 ҳамин модда пешбинигардида аз ҷониби истифодабарандагони замин, ки ҷангалзорҳои муҳофизатӣ дар қитъаи замини онҳо ҷойгиранд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 149

Моддаи 260. Ҳифзи Фонди сабзи маҳалҳои аҳолинишин

1. Фонди сабзи маҳалҳои аҳолинишин маҷмуи ҳудудҳои мебошад, ки дар онҳо ҷангалзор ва дигар дарахту буттазорҳо воқеъ гардидаанд. 2. Ҳифзи Фонди сабзи маҳалҳои аҳолинишин низоми тадбирҳои пешбинӣ менамояд, ки нигоҳ доштан ва инкишоф додани Фонди сабزو таъмин намуда, барои муътадил гардонидани вазъияти экологӣ ва фароҳам овардани муҳити зисти мусоид заруранд. 3. Дар ҳудудҳои, ки ба Фонди сабзи маҳалҳои аҳолинишин дохил мешаванд, фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолияти, ки ба ин ҳудудҳо таъсири манфӣ мерасонанд ва ба иҷрои вазифаҳои экологӣ, санитарӣ, гигиенӣ ва рекреатсионӣ ҳалал мерасонанд, манъ аст. 4. Ҳифз ва барқароркунии ҷангал дар ҳудудҳои дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 261. Низоми объектҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи дар минтақаҳои сабз воқеъгардида

1. Бо мақсади муҳофизати объектҳои махсуси табиӣ, ки дар минтақаҳои сабз воқеъ гардидаанд, низоми маҳдуди фаъолият муқаррар карда мешавад. 2. Низоми маҳдуди фаъолият дар минтақаҳои сабз мувофиқи нишондодҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) афзалияти амалигардонии фаъолият ва истифодаи технологияе, ки боиси тағйирёбии мусоиди ҳолати объектҳои табиӣ дар минтақаҳои сабз ҷойгиршуда мегардад; 2) таъмини мувозинати ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ ва экологӣ дар минтақаҳои сабз. 3. Дар ҳудудҳои, ки ба минтақаҳои сабз дохил мешаванд, фаъолиятҳои зерин манъ аст: 1) истифодаи моддаҳои кимиёвӣ заҳронок ва агрокимиёҳо; 2) ҷойгиронии партовҳои хатарнок; 3) ҷойгиронии объектҳои, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд ва тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи мудофияи граждани ба объектҳои истехсоли хатарнок тасниф шудаанд; 4) коркарди конҳои канданиҳои фойданок, ба истиснои коркарди конҳои обҳои маъданӣ ва лойи шифобахш, истифодаи дигар захираҳои табиӣ шифобахш; 5) бунёди объектҳои сохтмони асосӣ (ба истиснои иншоотҳои гидротехникӣ, хатҳои алоқа ва барқ, қубурҳо, роҳҳои автомобилгард ва оҳан, дигар объектҳои хатӣ, бино, иншоот ва сохтмонҳои, ки қисми ҷудонопазири технологияи объектҳои мазкур мебошанд, инчунин объектҳои тандурустӣ, маориф, объектҳои фаъолияти рекреатсионӣ ва сайёҳӣ); 6) сохтмони комплексҳо ва фермаҳои чорвою парандапарварӣ, анборҳои пору; 7) ҷойгир кардани иншооти гӯронидани чорво; 8) ҷойгир кардани анборҳои

доруҳои захрнок ва нуриҳои маъданӣ. 150 4. Рекултиватсияи заминҳои вайроншуда, ҳифзи заминҳо аз бодлесӣ (эрозия), обшусташавӣ, обзеркунӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавии дуюмдараҷа, хушкшавӣ, ифлосшавӣ бо партовҳо ва моддаҳои кимиёвӣ, дигар таъсироти манфӣ дар минтақаҳои сабз дар навбати аввал ба амал бароварда мешавад. 5. Тадбирҳои рекултиватсияи минтақаҳои сабз амалӣ намудани тадбирҳои бехатарии санитарӣ дар ҷангал ва бартараф намудани макони ҳашароти зараррасони ҷангал, аз ҷумла, истифодаи моддаҳои кимиёвӣ, ки боиси таназзули низоми экологии табиӣ, камшавии захираҳои табиӣ ва дигар таъйироти манфии ҳолати муҳити зист мегардад, дар бар мегиранд. 6. Дар минтақаҳои сабз, ба истиснои ҳолатҳои пешбиниамудаи қонунгузории ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон буридани яклухти ҷангал ва дигар ниҳолзор манъ аст. 7. Тадбирҳои барқароркунии ҷангал дар ҳудуди минтақаҳои сабз дар навбати аввал, вале на дертар аз як сол аз рӯзи буридани ҷангали дахлдор ва дигар ниҳолзор анҷом дода мешаванд.

Моддаи 262. Хусусиятҳои ҳифзи ҷангалҳо аз ифлосшавии радиоактивӣ 1. Бо мақсади ҳифзи ҷангалҳо аз ифлосшавии радиоактивӣ таҳқиқоти радиатсионии ҷангалҳо гузаронида шуда, минтақаҳои ифлосшавии радиоактивии онҳо муқаррар карда мешаванд. 2. Хусусиятҳои татбиқи тадбирҳои пешгирикунанда ва барқарорсозӣ дар минтақаҳои ифлосшавии радиоактивии ҷангалро мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрои муқаррар менамояд. Моддаи 263. Хусусиятҳои ҳифзи ҷангал аз резиши нафт, маҳсулоти нафтӣ ва ҳифзи дарахтони нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи ҷангал 1. Бо мақсади ҳифзи ҷангалзорҳо хоки ҷангал, муҳити зисти объектҳои олами ҳайвонот ва дигар объектҳои табиӣ ҷангал барои пешгирӣ ва бартараф намудани резиши нафт ва маҳсулоти нафтӣ тадбирҳо андешида мешаванд. 2. Қитъаи заминҳои аз нафт ва маҳсулоти нафтӣ ифлосшуда, ки дар онҳо ҷангалзор воқеъ гардидаанд, рекултиватсия карда мешаванд. 3. Хусусиятҳои ҳифзи ҷангал аз ифлосшавӣ аз нафт ва маҳсулоти нафтӣ, инчунин баамалбарории тадбирҳо оид ба пешгирӣ ва бартараф намудани резиши нафт ва маҳсулоти нафтиро мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар менамояд. 4. Дарахту буттаҳо ва дигар растаниҳои нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи қитъаҳои фонди давлатии ҷангал, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд, ҳифз карда мешаванд. БОБИ 23. ҲУДУДҲОИ ТАБИИИ МАХСУС

МУҲОФИЗАТШАВАНДА 151 Моддаи 264. Мақсад ва вазифаҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Мақсад ва вазифаҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз инҳо иборат мебошанд: 1) ҳифзи комплексҳои нодирҳои табиӣ, инчунин ёдгориҳои таърихӣ фарҳангӣ; 2) барқарор ва нигоҳдошти гуногунии биологӣ, ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ; 3) пешбурди барномаҳои илмӣ таҳқиқотӣ бо мақсади ҳифз ва афзун кардани олами набототу ҳайвонот, аз ҷумла, намудҳои нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта; 4) мусоидат ба рушди сайёҳии экологӣ ва фарҳангӣ; 5) гузаронидани корҳои табиғотӣ дар байни аҳоли; 6) таҳия ва ҷорӣ намудани усулҳои илмӣ ҳифз ва истифодаи комплексҳои табиӣ, амалӣ намудани кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, гузаронидани корҳо оид ба мониторинги экологӣ ва баланд бардоштани маърифати экологӣ. Моддаи 265. Категорияҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Вобаста ба мақсадҳои ташкил, хусусиятҳои низоми ҳифз ва истифодабарӣ категорияҳои зерини ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда муқаррар карда мешаванд: 1) мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ; 2) паркҳои табиӣ давлатӣ; 3) парваришгоҳҳои табиӣ; 4) боғҳои давлатии ҳайвонот; 5) ёдгориҳои табиӣ давлатӣ; 6) минтақаҳои экология этнографӣ; 7) паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ; 8) минтақаҳои табиӣ солимгардонӣ ва рекреатсионӣ; 9) ҳудудҳо барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ. 2. Бо назардошти арзиши экологӣ ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дорои аҳаммияти байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ мебошанд. Моддаи 266. Ҳуқуқи моликият ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда моликияти истисноии давлат буда, давлат истифодаи самараноки онҳоро ба манфиати халқ кафолат медиҳад. 2. Амалҳое, ки ошкоро ё пинҳонӣ ҳуқуқи моликияти давлатӣ будани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро вайрон мекунанд, манъ мебошанд. 152 Моддаи 267. Идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз тарафи

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақоми ваколатдори давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, вазорату идораҳо ва ташкилотҳое, ки ҳудудҳои мазкур дар ихтиёри онҳо мебошанд, идора карда мешаванд. Назорати давлатии ҳолат ва риояи низоми ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд. 2. Фаъолият оид ба амалӣ намудани назорати давлатӣ ва идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар минтақаҳои сарҳадӣ бо қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. Тадбирҳои мушаххас дар ин ҳудудҳо бо иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба ҳифзи сарҳади давлатӣ амалӣ карда мешаванд. Моддаи 268. Мақсад ва тартиби пешбурди кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда маҷмуи маълумот дар барои мавқеи ҷуғрофӣ, тавсифҳои миқдорӣ, сифатӣ, арзишҳои экологӣ, иқтисодӣ, илмӣ, маърифатӣ ва дигар арзишҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва истифодабарандагони онҳо, барои арзёбии вазъи фонди табиӣ, муайян намудани дурнамои рушд ва таъмини ҳифзи онҳо, гузаронидани таҳқиқоти илмӣ, назорати давлатии ҳифзи генофонд ва риояи низоми дахлдор, инчунин ба назар гирифтани ҳудудҳои мазкур ҳангоми банақшагирии рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷойгиронии неруҳои истеҳсолии минтақа ва дигар арзишҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро дар бар гирифта, низоми ҳифз ва тартиби истифодаи онҳоро ба роҳ мемонад. 2. Кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо мақсадҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) арзёбии ҳолати ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва тағйироти дар онҳо баамалоянда; 2) баланд бардоштани самарабахшии идоракунии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда тавассути амалисозии чорабиниҳое, ки ба нигоҳдорӣ ва барқарорсозии онҳо равона карда шудааст; 3) назорати давлатии истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва риояи низоми муқарраргардидаи муҳофизати махсус дар онҳо; 4) арзёбии вазъи фонди мамнӯъгоҳҳои табиӣ, муайян намудани дурнамои рушд ва таъмини ҳифзи онҳо, гузаронидани таҳқиқоти илмӣ, назорати давлатии ҳифзи генофонд, ба назар гирифтани ва риояи низоми дахлдори ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҳангоми банақшагирии рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷойгиронии неруҳои истеҳсолии минтақа. 3. Тартиби пешбурди кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз таъсиси китоби кадастрӣ ва парвандаҳои кадастри 153 ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда иборат мебошад. Дар китоби кадастрӣ маълумот оид ба ҳама категорияҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, бо нишон додани маълумот оид ба мақом, гурӯҳ, намуди низоми муҳофизат ва самтҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҷамъ оварда мешавад. 4. Ба ҳар як ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ки ба кадастри давлатӣ ворид карда мешавад, рақами кадастрӣ дода мешавад. Айнан ҳамин рақами кадастрӣ дар парвандаи кадастри ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда гузошта мешавад. 5. Парвандаи кадастрӣ барои ҳар як ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда алоҳида тартиб дода мешавад, ки ба он маълумоти зерин ворид карда мешаванд: 1) қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё қарорҳои мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ дар бораи ташкил намудани ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 2) асосноккунии техникӣ-иқтисодӣ ва илмӣ табиӣ оид ба ташкил ё васеъ намудани ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 3) ҳулосаи экспертизаи давлатии экологӣ оид ба асосноккунии техникӣ-иқтисодӣ ва илмӣ табиӣ оид ба ташкил ё васеъ намудани масоҳати ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 4) маълумот дар бораи дарҷ намудани ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар кадастри экологӣ, ки бо дархости мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод мегардад; 5) рӯйхати иншоотҳои давлатии фонди мамнӯъгоҳ, ки дар ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҷойгир аст; 6) ҳулосаи дигар вазорату идораҳои дахлдор дар бораи ташкил намудани ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 7) шаҳодатномаи бақайдгирии молу мулкӣ ғайриманқули ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 8) харитаи заминистифодабарӣ ва дигар маводҳои заминсозии ҳудуди табиӣ махсус муҳофизатшаванда. 6. Маълумоте, ки дар кадастри давлатии ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҷамъ оварда шудаанд, дар мақоми ваколатдори давлатӣ нигоҳ дошта мешаванд ва бо тартиби муқарраргардида ба тарафҳои манфиатдор пешниҳод карда мешаванд.

7. Маълумоти кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар шакли чопӣ ва электронӣ бо истифодаи низоми электронӣ ҷамъоварӣ, коркард ва нигоҳдорӣ карда мешавад. Маълумоте, ки дар кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда нигоҳ дошта мешаванд, барои қабули қарорҳои идоракунӣ, хоҷагидорӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар соҳаи истифодаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи муҳити зист асос мебошанд ва ҳангоми таҳияи нақшаҳои дурнамои рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо, нақшаи заминсозӣ, ҳуҷҷатҳои лоиҳавию шаҳрсозӣ, гузаронидани экспертизаи давлатии экологӣ ва ҳалли дигар масъалаҳо истифода мешаванд. 154 8. Кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси маълумоти доимӣ пешниҳодшаванда аз сохторҳои зертобеи вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, муассисаҳои илмӣ бо мақсади таҳияи нақшаи дурнамои идоракунӣ, барномаҳои рушди соҳа, ташаккули шабакаи экологӣ, банақшагирии истифодаи оқилонаи заминҳо ва ҷойгиронии қувваҳои истеҳсолкунанда бо назардошти нигоҳдорӣ ва ҳифзи гуногунии биологӣ ва ландшафтҳои нодири табиӣ пеш бурда мешавад. Коркард ва тартиби ворид намудани маълумот ба кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшавандаро мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ ба роҳ мемонад. 9. Сохторҳои зертобеи мақоми ваколатдори давлатӣ ҳар сол то 20 январи соли ҳисоботӣ маълумоти дахлдорро барои ворид намудан ба кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар шакли чопӣ ва электронӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод менамоянд. 10. Пешбурди кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда тибқи низоми ягонаи таҳиякардаи мақоми ваколатдори давлатӣ бо иштироки дигар идораҳои манфиатдор амалӣ карда мешавад. Пешбурди кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар доираи маблағҳои буҷетӣ ва манбаъҳои дигаре, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, амалӣ карда мешавад. 11. Бо дархости шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дастрас намудани маълумоти кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда оид ба ҳудудҳои дархостшаванда бо тартиби муайяннамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 12. Шахсони мансабдори ташкилоту муассисаҳое, ки кадастри давлатии ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшавандаро пеш мебаранд, вазифадоранд, ки дурустии маълумоти ба ҳуҷҷатҳои кадастрӣ дохилшаванда ва ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор дастрас намудани ин маълумотро таъмин намоянд. Дар маълумоти пешниҳодшаванда, инчунин натиҷаҳои корҳои илмӣ таҳқиқотӣ, ки дар ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар давраи ҳисоботӣ гузаронида шудаанд ва лоиҳаҳое, ки дар ин давра амалӣ мешаванд, муфассал дарҷ мегарданд. Моддаи 269. Шиносномаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда Мақоми ваколатдори давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, вазорату идораҳо ва ташкилотҳое, ки дар ихтиёри онҳо ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда мебошанд, шиносномаи ҳудудҳои мазкурро тартиб медиҳанд ва дар он маълумот дар бораи ҳудуд, низом ва идоракунии онҳо нишон дода мешавад. Қоидаҳои барасмиятдарории шиноснома ва ба қайд гирифтани ҳудуди табиии махсус муҳофизатшаванда аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ таҳия ва тасдиқ карда мешаванд. 155 Моддаи 270. Банақшагирии тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда 1. Тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ пешбинӣ карда мешаванд. Тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда бо назардошти мутобиқати манфиатҳои аз ҷиҳати илмӣ асоснокшудаи иқтисодӣ ва экологии ҷомеа ба нақша гирифта мешаванд. 2. Банақшагирии ҷорӣ ва дарозмӯҳлати тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда дар таркиби ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ ва нақшаи генералии рушд ва ҷойгиронии неруҳои истеҳсолӣ, соҳаҳои иқтисодӣ бо назардошти иқтисодии захираҳои табиӣ ҷумҳурӣ ва минтақаҳои алоҳидаи он анҷом дода мешавад. 3. Ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда ҳангоми таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ рушди иҷтимоию иқтисодии минтақаҳо, нақшаҳои заминсозӣ ва тарҳи ноҳияҳо пешбинӣ карда мешаванд. 4. Банақшагирии тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиии махсус муҳофизатшаванда аз ҷониби вазорату идораҳо ва

муассисаҳое, ки ҳудудҳои мазкур дар ихтиёри онҳо мебошанд, амалӣ мегардад. Моддаи 271. Таъминоти моддию техники ва маблағгузори тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва муассисаҳо, новобаста аз шакли моликият ва тобеият, барои таъминоти моддию техникии тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда чораҳои зарурӣ меандешанд. 2. Тадбирҳои ҳифз ва истифодаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз ҳисоби манбаъҳои зерин маблағгузорӣ карда мешаванд: 1) буҷети ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ; 2) фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист; 3) маблағҳои корхона, муассиса ва дигар ташкилотҳои новобаста аз шакли моликият; 4) хайрия ва кумаки шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ; 5) дигар манбаъҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст. §1. Ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Моддаи 272. Минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) 1. Минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) минтақаҳои мебошанд, ки бо мақсади кам кардани таъсири номатлуби беруна дар атрофи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ташкил карда мешаванд. 2. Ҳангоми зарурати пешгирӣ ё кам кардани таъсири зарарнок ба комплексҳои табиӣ ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар 156 минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) фаъолияти хоҷагидорӣ маҳдуд муқаррар карда мешаванд. 3. Дар минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) намудҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва истифодаи табиат, ки ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда таъсири манфӣ мерасонанд, манъ аст. 4. Андозаҳои минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ) ва низоми онҳо бо назардошти хусусияти ҷуғрофии ҳар як минтақа аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд. 5. Бо мақсади таъмини речай махсуси ҳифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар он минтақаҳои асосӣ, муҳофизатӣ (буферӣ) муқаррар карда мешаванд. Моддаи 273. Гузаргоҳҳои экологӣ 1. Гузаргоҳҳои экологӣ барои таъмини алоқаи бефосила миёни ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва дигар ҳудудҳои табиӣ муҳофизатшавандаи низомҳои экологӣ бо мақсади нигоҳ доштани объектҳои фонди давлатии мамнӯъгоҳҳои табиӣ, гуногунии биологӣ, ҳифзи гузаргоҳҳои табиӣ муҳоҷирати ҳайвонот ва густариши наботот, ки дар ҳудудҳои табиӣ муҳофизатшаванда ҷойгиранд ва мерӯянд, ташкил карда мешаванд. 2. Дар қитъаҳои гузаргоҳҳои экологӣ низоми танзимшавандаи истифодаи замин муқаррар карда мешавад, ки он ҳифзи ҳайвоноти ваҳширо дар ҷойҳои зисти муваққатиашон ва дар давраи муҳоҷират, инчунин ҳифзи ҷойҳои нашъунамои растаниҳои табииро таъмин менамояд. 3. Марз, масоҳат ва низоми муҳофизати гузаргоҳҳои экологӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ яқоя бо мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешаванд. Моддаи 274. Заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба гурӯҳи заминҳои фонди давлатии ҷангал, таъиноти ҳифзи табиат, солимгардонӣ, рекреатсионӣ ва таърихӣ фарҳангӣ тааллуқ доранд. Дар заминҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда фаъолият бар хилофи таъиноти мақсадноки онҳо манъ аст. Моддаи 275. Тартиби муқаррар намудани минтақаҳои барои ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Минтақаҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ дар мувофиқа бо муассисаҳои илмӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд. 2. Дар мавриди муқаррар намудани минтақаҳои барои ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ)-и онҳо зарари ба заминистифодабарандагон расонидашуда тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷуброн карда мешавад. 157 3. Дар мавриди гирифтани заминҳои фонди давлатии ҷангал ва захираи давлатии замин бо мақсади ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба муассисаҳои ҳифзи муҳити зист ва ташкилотҳои дигар, ки заминҳои мазкур дар тавозуни онҳо мебошанд, зарар ҷуброн карда намешавад. Моддаи 276. Дастрасии шаҳрвандон ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба истиснои минтақаҳои, ки низоми қатъии муҳофизатӣ доранд, дастраси умум буда, аз ҷониби шаҳрвандон ба мақсадҳои рекреатсионӣ, солимгардонӣ, фарҳангӣ ва сайёҳии экологӣ истифода мегарданд. 2. Дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ба

истиснои минтақаҳои низоми муҳофизатии қатъидошта, истиқомати начандон зичи аҳолии таърихан муқимӣ, бо шартҳои нигоҳ доштани мувозинати экологии ҳудуди мазкур иҷозат дода мешавад. 3. Сайёҳии экологӣ дар вақти муқарраргардида ва аз рӯйи хатсайрҳои пешакӣ тасдиқгардида, тибқи қоидаҳои тасдиқнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба боздиди ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда анҷом дода мешавад. Мақоми ваколатдори давлатӣ ё муассисаҳое, ки ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ихтиёри онҳо мебошанд, бо мақсади ҳифзи намудҳои нодир ва нобудшавандаи олами набототу ҳайвонот ва муҳити зистӣ (сукунати) онҳо, сайёҳии экологиро дар минтақаҳои алоҳидаи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда манъ менамоянд. 4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии машғули сайёҳии экологӣ вазифадоранд бо мақомот ё муассисаҳое, ки ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ихтиёрашон мебошад, оид ба таъмини риояи низоми онҳо ва қоидаҳои сайёҳии экологӣ шартнома банданд, хатсайр ва дигар шартҳоро мувофиқа созанд. 5. Воридшавӣ ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо мақсади рушди сайёҳии экологӣ музднок мебошад. Андоза ва тартиби пардохти музди сайёҳии экологӣ дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд. 6. Маблағҳое, ки аз ҳисоби сайёҳии экологӣ дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ворид мегарданд, барои нигоҳдорӣ, таъмини мақсаду вазифаҳо ва низоми ин ҳудудҳо истифода мешаванд. Моддаи 277. Тартиби азнавташқилдиҳӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Азнавташқилдиҳӣ, боздоштани фаъолият ва барҳам додани ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешаванд. 158 2. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ҳангоми зарурати тағйир додани намуд ва категорияи онҳо мавриди азнавташқилдиҳӣ қарор дода шуда, аз нав ба қайд гирифта мешаванд. 3. Фаъолияти ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дар ҳолатҳои зерин боздошта ё барҳам дода мешаванд: 1) ба охир расидани муҳлати фаъолият; 2) расонидани зарари ҷуброннопазир дар натиҷаи офатҳои табиӣ ва амалҳои дорои хусусияти техногенӣ; 3) гирифтани қитъаи замини ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда барои эҳтиёҷоти давлатӣ ва ҷамъиятӣ. §2. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ Моддаи 278. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ва вазифаҳои он 1. Ҳудуди қитъаи замин ё муҳити об, ки аз фаъолияти хоҷагидорӣ пурра гирифта шуда, барои нигоҳдорӣ, омӯзиши комплексҳои табиӣ хос, нодир, генофонди набототу ҳайвонот, гузаронидани мониторинги равандҳо ва ҳодисаҳои табиӣ пешбинӣ гардидааст, мамнӯъгоҳи табиӣ давлатӣ ба ҳисоб меравад. 2. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ иҷрои вазифаҳои зеринро таъмин менамоянд: 1) ҳифзи гуногунии биологӣ бо роҳи нигоҳ доштани тамомияти комплекси табиӣ; 2) пешбурди мониторинги биологӣ ва «Солномаи табиат»; 3) гузаронидани таҳқиқоти илмӣ; 4) мӯсоидат дар тайёр намудани кормандони илмӣ ва мутахассисони соҳаи ҳифзи муҳити зист; 5) иштирок дар экспертизаи экологии лоиҳаҳо ва нақшаҳои ҷойгиронии объектҳои хоҷагидорӣ ва дигар объектҳое, ки амалигардонии онҳо ба комплексҳои табиӣ мамнӯъгоҳҳо ва минтақаҳои муҳофизатии онҳо таъсири манфӣ мерасонад; 6) ташаккули маърифати экологӣ. Моддаи 279. Тартиби ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Қарор дар бораи ташкили мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ, инчунин тағйир додани ҳудуди онҳо бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ва дар мувофиқа бо мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. 2. Барои ташкил намудани мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ розигии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар ин ҳудуд бо фаъолияти хоҷагидорӣ ва истифодаи табиат машғуланд, зарур нест. 3. Барои ташкил намудани мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ қитъаи замин мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷудо карда мешавад. 159 Моддаи 280. Идоракунии мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ идора карда мешаванд. 2. Нақшаҳои идоракунии мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ гардида, ба маълумоти мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дигари

дахлдори давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон расонида мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор метавонанд дар таҳияи нақшаи идоракунӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб карда шаванд. Моддаи 281. Низоми мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолият, ки рушди муқаррари равандро табииро ҳалалдор сохта, ба ҳолати комплекси объектҳои табиӣ таҳдид мекунад ва ба иҷрои вазифаҳои мамнӯъгоҳи вобаста нестанд, манъ аст. 2. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ва минтақаҳои муҳофизатӣ (буферӣ)-и онҳо мутобиқсозии растанӣ ва ҳайвоноти ба ин минтақаҳо хос набуда манъ аст. 3. Дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ амалӣ намудани тадбирҳои зерин иҷозат дода мешавад: 1) тадбирҳои нигоҳдошт, барқарорсозӣ ва пешгирии дигаргуншавии комплексҳои табиӣ дар натиҷаи таъсири антропогенӣ, инчунин иҷрои вазифаҳои илмӣ таҳқиқотӣ ба зиммаи мамнӯъгоҳ гузошташуда; 2) тадбирҳои зидди сӯхтор ва санитарӣ, инчунин намудҳои дигари фаъолияти маҳдуди хоҷагидорӣ ва истифодаи табиат, ки барои иҷрои вазифаҳои мамнӯъгоҳи давлатӣ заруранд; 3) сайёҳии экологӣ. 4. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ будубоши шаҳрвандон, ба ғайр аз кормандони мамнӯъгоҳ ва шахсоне, ки назорати давлатиро амалӣ менамоянд, танҳо аз тарафи маъмурияти мамнӯъгоҳи иҷозат дода мешавад. 5. Дар минтақаҳои ҳамшафати мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ сохтмони объектҳои нави хоҷагидорӣ ва анҷом додани дигар фаъолият, ки ба низоми мамнӯъгоҳҳо таҳдид карда, боиси афзоиши ғилзати заминавии моддаҳои ифлоскунанда ё тағйирёбии низоми гидрологии ҳудуди мамнӯъгоҳҳо мегардад, танҳо дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешаванд. 6. Дар минтақаҳои ҳамшафати мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ метавонад хатсайрҳои сайёҳӣ ташкил карда шаванд. Моддаи 282. Фаъолияти илмӣ таҳқиқотӣ дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Фаъолияти илмӣ таҳқиқотӣ дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ тавассути таҳқиқоти доимии шабонарӯзӣ ва бисёрсолаи комплексӣ, ки ба омӯзиши комплексҳои табиӣ ва мушоҳидаҳои дарозмуддати равандро табиӣ 160 бо мақсади арзёбӣ ва пешгӯӣ кардани вазъи экологӣ, таҳияи асосҳои илмӣ ҳифзи муҳити зист, нигоҳ доштани гуногунии биологӣ ва ландшафтӣ, барқарорсозӣ ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ равона шудаанд, анҷом дода мешавад. 2. Пешбурди «Солномаи табиат» барои тамоми мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳатмӣ аст. «Солномаи табиат» ҳуҷҷати илмӣ мебошад, ки дар он натиҷаҳои асосии мушоҳидаҳо оид ба раванд ва зӯҳуроти табиӣ, таҳлили маълумоти бадастомада, инчунин қонуниятҳои зоҳиршудаи раванду зӯҳуроти табиӣ мушоҳидашаванда, сабабҳои ба вуҷуд омадан ва дурнамои рушди минбаъдаи онҳо сабт карда мешаванд. 3. Хусусиятҳои мушаххас, низом ва самти фаъолияти илмӣ мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ дар низомномаҳои онҳо ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мегарданд, муқаррар карда мешаванд. 4. Дар мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ дар ҳолатҳои зарурӣ шӯрои олимони ташкил карда мешавад. Ҳаёти шӯрои олимони ва низомномаи онро мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мекунад. 5. Фондҳои илмӣ мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ бемӯҳлат нигоҳ дошта мешаванд. Ба мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳуқуқи нашри асарҳои илмӣ дода мешавад. Моддаи 283. Истифодаи объектҳои мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ Замин, об, қазри замин ва олами набототу ҳайвоноти ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ пурра ва ройгон барои истифодаи бемӯҳлат ба мамнӯъгоҳҳо дода мешаванд. Ба иҷора додани қитъаҳои замин ва дигар захираҳои табиӣ мамнӯъгоҳҳо манъ аст. §3. Паркҳои табиӣ давлатӣ Моддаи 284. Паркҳои табиӣ давлатӣ, ҳудуди ҷойгиршавӣ ва вазифаҳои он 1. Паркҳои табиӣ давлатӣ ҳудудҳои мебошад, ки комплексҳои табиӣ дорои аҳамияти махсуси экологӣ, таърихӣ, эстетикӣ дар бар гирифта, барои мақсадҳои ҳифзи муҳити зист, сайёҳӣ, рекреатсионӣ, илмӣ ва фарҳангӣ пешбинӣ шудааст. 2. Паркҳои табиӣ давлатӣ дар ҳудуди заминҳои барои ин мақсадҳо ҷудокардашуда, инчунин қитъаҳои заминистифодабарандагони дигар ҷойгир карда мешаванд. 3. Паркҳои табиӣ давлатӣ иҷрои вазифаҳои зеринро таъмин менамоянд: 1) ҳифз ва барқарорсозии комплексҳои табиӣ қитъаҳо ва объектҳои табиӣ намунавӣ ва нодир; 2) ҳифзи мероси фарҳангӣ (объектҳои этнографӣ, бостоншиносӣ, таърихӣ ва ландшафтҳои табиӣ); 3) ташаккули маърифати экологӣ; 4) таҳия ва татбиқи усулҳои илмӣ ҳифзи муҳити зист; 5) мусоидат ба рушди сайёҳии экологӣ. 161

Моддаи 285. Тартиби ташкили паркҳои табиии давлатӣ 1. Паркҳои табиии давлатӣ метавонанд дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ (паркҳои табиии миллӣ) ва маҳаллӣ бошанд. 2. Қарор дар бораи ташкили паркҳои табиии миллӣ ва тасдиқи низомномаи онҳо дар асоси пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. 3. Қарор дар бораи ташкили паркҳои табиии маҳаллӣ дар асоси пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ қабул карда мешавад. Моддаи 286. Идоракунии паркҳои табиии давлатӣ 1. Паркҳои табиии давлатӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ идора карда мешаванд. 2. Нақшаҳои идоракунии паркҳои табиии давлатӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ гардида, ба маълумоти мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти дахлдори давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон расонида мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор метавонанд ба таҳияи нақшаи идоракунии ҷалб карда шаванд. Моддаи 287. Минтақабандӣ ва низоми паркҳои табиии давлатӣ 1. Минтақабандии паркҳои табиии давлатӣ ва тағйир додани онҳо аз тарафи мақомоте, ки паркҳои табиии давлатӣ дар ихтиёрашон мебошанд, амалӣ гашта, аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад. 2. Дар ҳудуди паркҳои табиии давлатӣ мутобиқи минтақабандии ҳудудҳои онҳо ва бо назардошти ҳолати комплексҳои ва объектҳои табиӣ ва имкониятҳои рекреатсионии онҳо низоми гуногуни ҳифз ва истифода муайян карда мешавад. 3. Ҳудуди паркҳои табиии давлатӣ ба минтақаҳои зерин ҷудо карда мешаванд: 1) минтақаи мамнӯъ - минтақае, ки дар он низоми манъи ҳама гуна фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигаре, ки ҳолати муқаррариҳои комплексҳои ва объектҳои табииро халалдор мекунад, пешбинӣ шудааст; 2) минтақаи парваришгоҳ - минтақае, ки низоми он фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигарро дар мавсимҳои муайян, дар давраи муайян ба андозае, ки он ба ҳолати комплексҳои табиӣ ва рушди муқаррариҳои онҳо таъсири манфӣ нарасонад, пешбинӣ менамояд. Дар минтақаи парваришгоҳ муҳайё сохтани шароит барои истироҳати кӯтоҳмуддати шаҳрвандон тавассути ташкили пайроҳаҳо, паноҳгоҳҳои хурд ва ғушаҳо барои мушоҳидаи иҷозат дода мешавад; 3) минтақаи фаъолияти хоҷагидорӣ - минтақае, ки дар он истифодаи маҳдуди захираҳои табиӣ, инчунин истифодаи замин, ки ба объектҳои ва комплексҳои табиӣ муҳофизатшаванда зарар намерасонад, пешбинӣ мешавад. 4. Дар ҳудуди паркҳои табиии давлатӣ амалҳои зерин манъ аст: 162 1) буридани дарахту буттаҳо, ба истиснои буришҳои санитарӣ ва бо мақсадҳои нигоҳубин; 2) таъсис ва фаъолияти корхонаҳое, ки хатари экологӣ доранд; 3) ҷойгиронии организмҳои бегонаи зинда бо мақсади мутобиқгардонӣ; 4) ҷойгиронӣ ва ғиронидани ҳама гуна партовҳо. 5. Тибқи низомномаи паркҳои табиии давлатӣ намудҳои фаъолияти дигаре, ки боиси коҳиш ёфтани арзишҳои табиӣ, илмӣ, эстетикӣ ва фарҳангии ҳудуди онҳо мегарданд, манъ ва ё маҳдуд карда мешаванд. 6. Сохтмони роҳ ва хатҳои қубурҳои магистралӣ, хатҳои барқ ва дигар коммуникатсияҳо, ки ба фаъолияти паркҳои табиии давлатӣ алоқаманд нестанд, танҳо бо иҷозати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар асоси ҳулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ амалӣ карда мешаванд. §4. Парваришгоҳҳои табиӣ Моддаи 288. Намудҳои парваришгоҳҳои табиӣ 1. Парваришгоҳҳои табиӣ ҳудуде мебошад, ки бо мақсади нигоҳ доштан ва барқарор намудани ҷузъҳои алоҳидаи табиат ва комплексҳои табиӣ ба давраи муайян ҷудо гардидааст. 2. Парваришгоҳҳои табиӣ метавонанд давлатӣ ва хусусӣ бошанд. Парваришгоҳҳои табиии давлатӣ дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ мебошанд. Парваришгоҳҳои хусусӣ танҳо аҳаммияти маҳаллӣ доранд. 3. Парваришгоҳҳои табиии давлатӣ аз рӯйи таъинот ба намудҳои зерин тақсим мешаванд: 1) ландшафтӣ (комплексӣ) – барои нигоҳдорӣ ва барқарорсозии ландшафтҳои ва комплексҳои пурарзиши табиӣ; 2) биологӣ (ботаникӣ, зоологӣ) – барои нигоҳдорӣ ва барқарорсозии намудҳои пурарзиш, нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи олами набототу ҳайвонот; 3) палеонтологӣ – барои нигоҳдории намудҳои алоҳидаи биологии ниҳоят қадим ва маҷмуи онҳо; 4) гидрологӣ (ботлоқӣ, кӯлӣ, дарёӣ) – барои нигоҳдории объектҳои пурарзиши об ва акваторияи онҳо; 5) геологӣ ва минералогӣ – барои нигоҳдории намудҳои нодир геологӣ ва минералогӣ. Моддаи 289. Тартиби ташкили парваришгоҳҳои табиӣ 1. Парваришгоҳҳои табиии давлатии дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил карда мешаванд. 2.

Парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ дорои аҳаммияти маҳаллиро мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил менамоянд. 163 3. Қитъаҳои замин метавонанд бе гирифтани аз заминистифодабарандагон ҳамчун парваришгоҳи табиӣ давлатӣ эълон карда шаванд. 4. Парваришгоҳҳои хусусӣ бо қарори мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар асоси дархости шахсони воқеӣ ва ҳуқуқии манфиатдор дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ва муассисаи ваколатдори илмӣ ташкил карда мешаванд. 5. Парваришгоҳҳо метавонанд бемӯҳлат ё ба мӯҳлати то даҳ сол ташкил карда шаванд. 6. Мӯҳлати фаъолияти парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таъйин карда мешавад. Моддаи 290. Тобеият ва маблағгузори парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ дар тобеияти мақоми ваколатдори давлатӣ буда, аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибюджетӣ ва манбаъҳои дигаре, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, маблағгузорӣ карда мешаванд. 2. Тобеият ва тартиби маблағгузори парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ дорои аҳаммияти маҳаллӣ аз тарафи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, ки дар бораи ташкили онҳо қарор қабул мекунад, муайян карда мешаванд. Моддаи 291. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Дар ҳудуди парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳама гуна фаъолияти хилофи вазифаҳои парваришгоҳ манъ ё маҳдуд карда мешавад. 2. Вазифаҳои мушаххас ва хусусиятҳои низомӣ ҳар парваришгоҳи табиӣ давлатӣ бо низомномаи он муайян карда мешавад. 3. Корхонаю муассиса ва дигар ташкилотҳои, ки дар қитъаи замини онҳо парваришгоҳи табиӣ давлатӣ ташкил карда шудааст, вазифадоранд низомӣ муқарраргардидаи парваришгоҳро риоя намоянд. Моддаи 292. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ 1. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ дар низомномаҳои онҳо, ки аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо сохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ мегардад, муайян карда мешавад. 2. Низоми парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ масъалаҳои ҳифз ва барқарорсозии объектҳои олами наботот, ҳайвонот ва комплексҳои табиӣ, инчунин муҳайё сохтани шароит барои омӯзиши онҳоро пешбинӣ намояд. 3. Ҷойгир ва паҳн кардани намудҳои бегонаи олами набототу ҳайвонот дар ҳудуди парваришгоҳҳо манъ аст. 4. Парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохтори маҳаллии мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи намунаҳои муқарраргардидаи ҳисоботи омори давлатӣ ҳисобот медиҳанд. 164 5. Назорати давлатӣ ҳолати ҳифзи муҳити зист ва фаъолияти парваришгоҳҳои табиӣ хусусӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. §5. Боғҳои давлатӣ ҳайвонот Моддаи 293. Ташкил ва минтақабандии боғҳои давлатӣ ҳайвонот 1. Боғҳои давлатӣ ҳайвонот метавонанд дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд. 2. Боғҳои давлатӣ ҳайвонотро, ки аҳаммияти ҷумҳуриявӣ доранд, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил мекунад. 3. Боғҳои давлатӣ ҳайвоноти аҳаммияти маҳаллӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ташкил карда мешаванд. 4. Қитъаҳои замин бо мақсади ташкили боғҳои давлатӣ ҳайвонот мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон барои истифодаи бемӯҳлат дода мешаванд. 5. Дар боғҳои давлатӣ ҳайвонот барои нигоҳдорӣ, афзоиш ва намоиши ҳайвонот - минтақаи намоишӣ, барои гузаронидани таҳқиқоти илмӣ - минтақаи илмӣ, барои хизматрасонӣ ба тамошобинон - минтақаҳои ҷамъиятӣ, маъмурӣ ва хоҷагию истеҳсоли пешбинӣ карда мешаванд. Моддаи 294. Парвариши ҳайвонот дар боғҳои давлатӣ ҳайвонот ва хусусиятҳои ҳифзи онҳо 1. Дар боғҳои давлатӣ ҳайвонот коллексияи намудҳои гуногуни ҳайвоноти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷаҳон ташкил ва ҳифзу нигоҳдори онҳо таъмин карда мешавад. 2. Воридоту содирот ва транзити ҳайвонот, инчунин мубодилаи онҳо байни боғҳои давлатӣ ҳайвонот ва дигар муассисаҳои соҳаи ҳайвонотшиносӣ (зоологӣ) бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд. 3. Дар боғҳои давлатӣ ҳайвонот нуқтаҳои назорати байторӣ ва зоотехникӣ, ҳамчунин ҷойҳои махсус барои парвариши насли ҳайвоноти нодир, нобудшаванда ё зери хатари нобудшавӣ қарордошта ташкил карда мешаванд. Моддаи 295. Хусусиятҳои истифодаи боғҳои давлатӣ ҳайвонот 1. Боғҳои давлатӣ ҳайвонот бо мақсадҳои илмӣ, сайёҳӣ, фарҳангӣ ва таълимӣ истифода мешаванд. Дар боғҳои давлатӣ ҳайвонот оид ба

нигоҳдорӣ ва парвариши ҳайвонот дар шароити маҳкам ва нимозод таҳқиқоти илмӣ гузаронида мешаванд. 2. Боғҳои давлатии ҳайвонот метавонанд фондҳо, осорхонаҳо, китобхонаҳо ва бойгониро ташкил намоянд, вобаста ба фаъолияти худ адабиёти илмӣ, илмӣ оммавӣ ва ғайра нашр намоянд, инчунин ба аҳоли дар 165 соҳаи байторӣ, корҳои селексионӣ ва парвариши ҳайвоноти зотӣ хизмати музднок расонанд. 3. Дар боғҳои давлатии ҳайвонот мутобиқи соҳаи фаъолияти онҳо метавонанд хоҷагӣҳои ёрирасон, устохонаҳо, мағозаҳои зоологӣ ва дигар объектҳои барои фаъолияти хоҷагидорӣ зарур ташкил карда шаванд. §6. Ёдгориҳои табиӣ давлатӣ ва минтақаҳои экологӣ этнографӣ Моддаи 296. Тартиби ёдгориҳои табиӣ давлатӣ эълон кардани объектҳои табиӣ 1. Ёдгориҳои табиӣ объекти табиӣ нодир, барқарорнашаванда ва аз ҷиҳати экологӣ, илмӣ, эстетикӣ ва фарҳангӣ пурарзиш мебошад. 2. Ёдгориҳои табиӣ давлатӣ метавонанд дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ бошанд. 3. Объектҳои табиӣ бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ, вазорату идораҳои манфиатдор, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ёдгориҳои табиӣ давлатӣ дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ эълон карда мешаванд. 4. Қарор дар бораи ёдгориҳои табиӣ давлатӣ маҳаллӣ эълон кардани объектҳои табиӣ аз ҷониби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ ва пешниҳоди ташкилотҳои манфиатдор қабул карда мешавад. 5. Объектҳои табиӣ метавонанд бе гирифтани қитъаи замин заминистифодабарандагон ёдгориҳои табиӣ давлатӣ эълон карда шаванд. Моддаи 297. Низомии ёдгориҳои табиӣ давлатӣ 1. Дар ҳудуди ҷойгиршавии ёдгориҳои табиӣ давлатӣ, инчунин нисбати ҳуди ёдгориҳо ҳама гуна фаъолият, ки ба амнияти онҳо таҳдид карда метавонад, манъ аст. 2. Шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар қитъаи замин мавриди истифодаи онҳо ёдгориҳои табиӣ давлатӣ ҷойгиранд, уҳдадоранд ҳифзи онҳоро таъмин намоянд. Мақомоте, ки дар бораи ёдгориҳои табиӣ давлатӣ эълон кардани объекти табиӣ қарор қабул кардааст, онро барои ҳифз супорида, уҳдадориҳои ҳифз ва шиносномаи онро, ки дар он низомии ҳифзи ёдгориҳои табиӣ муайян мегардад, ба расмӣ мебарорад. 3. Хароҷоти таъминӣ низомии муқаррарнамудаи ҳифзи ёдгориҳои табиӣ давлатӣ аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ, фондҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллии ҳифзи муҳити зист ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, пӯшонидан мешавад. Моддаи 298. Тартиби ташкили минтақаҳои экологӣ этнографӣ ва низомии онҳо 1. Минтақаҳои экологӣ этнографӣ бо пешниҳоди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд. 166 2. Фаъолияти хоҷагидорӣ дар ҳудуди минтақаҳои экологӣ этнографӣ набояд боиси хароб гаштани муҳити зисти сокинони маҳал ва захираҳои биологӣ гардад. Дар маҳалҳои зисти доимии сокинони маҳаллии минтақаҳои экологӣ этнографӣ танҳо ба фаъолияти маҳдуди анъанавӣ хоҷагидорӣ роҳ дода мешавад. 3. Дар минтақаҳои экологӣ этнографӣ, ки дар ихтиёри Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, оид ба ҳар яки онҳо низомномаи алоҳида қабул карда мешавад. §7. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ Моддаи 299. Мақоми паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ 1. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ муассисаҳои мебошанд ки вазифаи онҳо аз ташкили коллексияи дарахту буттаҳо бо мақсади ҳифзи гуногунии биологӣ ва ғайри гардонидани олами наботот, воридсозӣ (интродуксия) ва мутобиқсозии намудҳои нави растаи, инчунин амалӣ намудани фаъолияти илмӣ, таълимӣ ва фарҳангӣ маърифатӣ иборат аст. 2. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ метавонанд шахси ҳуқуқӣ мустақил бошанд ва аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибуҷетӣ ва дигар манбаъҳои маънакардаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағгузорӣ карда шаванд ё ба сохтори муассисаҳои илмӣ таҳқиқотӣ таълимӣ дохил шуда, дар тавозуни онҳо қарор дошта бошанд. 3. Қитъаи замин паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ аз истифодаи хоҷагидорӣ гирифта, барои истифодаи бемуҳлат ба онҳо дода мешавад. Моддаи 300. Тартиби ташкил кардани паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ ва низомии онҳо 1. Паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархости мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ё бо дархости ташкилотҳои манфиатдор ташкил карда мешаванд. 2. Дар ҳудуди паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ ҳама гуна фаъолият, ки бо иҷрои вазифаҳои онҳо алоқаманд нест ва ба мавҷудияти набототи ҳудудӣ табиӣ ва боғӣ таҳдид мекунад, манъ аст. 3. Ҳудудҳои

паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ метавонанд ба минтақаҳои зерин тақсим шаванд: 1) намоишӣ, ки воридшавӣ ба он бо тартиби муайянкардаи маъмурият иҷозат дода мешавад; 2) илмию таҷрибавӣ, ки ҳуқуқи ворид шудан ба онро танҳо кормандони илмӣ паркҳои дендрологӣ ва боғҳои ботаникӣ, инчунин мутахассисони муассисаҳои дигари илмӣ доранд; 3) мамнӯӣ, ки нигоҳдории комплексҳо ва объектҳои растаниҳои муқаррарӣ ва нодири табииро таъмин менамояд; 4) маъмурӣ.

4. Вазифаҳои мушаххас, соҳаи фаъолияти илмӣ, вазъи ҳуқуқӣ, сохти ташкилӣ, хусусиятҳои низом ва ҳифзи паркҳои дендрологӣ ва боғҳои 167 ботаникӣ бо назардошти таъинот ва низоми ҳифз дар низомномаҳои онҳо муайян карда мешаванд.

§8. Минтақаҳои солимгардонии табиӣ ва рекреатсионӣ

Моддаи 301. Тартиби ташкил ва низоми минтақаҳои солимгардонии табиӣ

1. Минтақаҳои солимгардонии табиӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон карда мешаванд.

2. Бо мақсади ҳифзи хусусиятҳои табиӣ ва воситаҳои табобатии минтақаҳои солимгардонӣ, ҳифзи онҳо аз вайроншавию олудашавӣ ва бармаҳал харобшавӣ минтақаҳои ҳифзи санитарӣ муқаррар карда мешаванд.

3. Дар минтақаҳои ҳифзи санитарӣ амалӣ намудани корҳои, ки ҳок, манбаъҳои об ва ҳавои атмосфераро олуда сохта, ба объектҳои олами наботот ва ҳайвонот зарар ва ба хосиятҳои муолиҷавӣ ва табобати санаторӣ таъсири манфӣ мерасонанд, манъ аст.

Моддаи 302. Тартиби ташкил ва низоми минтақаҳои табиӣ

рекреатсионӣ

1. Минтақаи табиӣ рекреатсионӣ, қитъаи замин, муҳити об ё ҳамбастагии онҳо, ки аҳамияти эстетикӣ, экологӣ, муолиҷавӣ ва фарҳангӣ доранд, бо мақсадҳои истироҳату солимгардонӣ истифода мешавад.

2. Минтақаҳои табиӣ рекреатсионӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи пешниҳоди мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва дар мувофиқа бо заминистифодабарандагонӣ манфиатдор эълон карда мешаванд.

3. Дар минтақаҳои рекреатсионӣ фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигаре, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ расонида, ландшафтҳои табииро ҷиддӣ тағйир медиҳад ё ба истифодаи ин минтақаҳо тибқи таъиноташон монеъ мешавад, манъ аст.

4. Минтақаҳои табиӣ рекреатсионӣ барои истироҳати муташаккилонаи аҳоли ва сайёҳӣ мувофиқи шартномаҳои, ки муассисаҳо, корхонаҳо ва дигар ташкилотҳо бо заминистифодабарандагон мебаранд, истифода карда мешаванд.

5. Низоми минтақаи табиӣ рекреатсионӣ бо низомномаи он, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ карда мешавад, муайян мегардад.

§9. Ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ

Моддаи 303. Ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ

Ба ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ қитъаҳои замини ҷамъияти шикорчиён, ташкилотҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва хоҷагиҳои шикорӣ, ки барои истифодаи самараноки олами набототу ҳайвонот пешбинӣ шудаанд, дохил мешаванд.

168 Моддаи 304. Низоми ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ

1. Дар ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ воридсозии (интродуксияи) намудҳо ва зернамудҳои нави организмҳои зинда бо мақсади мутобиқгардонии онҳо ва дигар фаъолиятҳо, ки метавонад ба олами набототу ҳайвонот зарар расонад, манъ аст.

2. Дар ҳудудҳои барои идоракунии алоҳидаи захираҳои табиӣ истифода бурдани олами набототу ҳайвонот бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва қонунгузорӣ иҷозат дода мешавад.

§10. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи дорои аҳамияти байналмилалӣ

Моддаи 305. Резерватҳои биосферии давлатӣ

1. Резервати биосферӣ қитъаи экосистемаи замин ва об ё ҳамбастагии онҳо, ки ба шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ дохил гардида, барои ҳифзи арзишҳои табиӣ ва фарҳангӣ, истифодаи устувори замин, аз ҷумла, заминҳои таъиноти кишоварзӣ, фонди ҷангал, ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва маҳалҳои аҳолинишини деҳот пешбинӣ шудааст, мебошад.

2. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд барои дохил кардан ба шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ пешниҳод карда шаванд. Қарор дар бораи пешниҳоди мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ ба шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ дар асоси пешниҳоди якҷояи мақоми ваколатдори давлатӣ ва муассисаи ваколатдори илмӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ пас аз дохил кардан ба шабакаи ҷаҳонии резерватҳои биосферӣ дорои аҳамияти байналмилалӣ мегарданд.

3. Мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатии дорои аҳамияти байналмилалӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ идора карда мешаванд.

Низомномаи мамнӯъгоҳҳои табиии давлатии дорои аҳаммияти байналмилалӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад. 4. Дар ҳудуди мамнӯъгоҳҳои табиии давлатӣ, ки мақоми резерватҳои биосферӣ доранд, минтақаҳои зерини функционалӣ пешбинӣ карда мешаванд: 1) минтақаи марказӣ - минтақаи бо низоми қатъии муҳофизатие, ки танҳо барои ҳифзи гуногунии биологӣ ва ландшафти ва муҳайё сохтани шароити рушди биогеосенотҳои пешбинӣ шудааст. Дар минтақаи марказӣ ҳама гуна фаъолияти хоҷагидорӣ, ба ғайр аз таҳқиқотҳои илмӣ ва гузаронидани мониторинги равандҳои табиӣ манъ аст; 2) минтақаи муҳофизатӣ (буферӣ) - қисми ҳудуди қитъаи замин ва қисми фазо, ки бо мақсади кам кардани таъсири номатлуби беруна дар атрофи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ташкил карда мешавад. Минтақаи мазкур барои амалӣ намудани фаъолияти аз ҷиҳати экологӣ 169 бехатар, аз ҷумла, дар бахши маърифати экологӣ, фароғат, сайёҳии экологӣ, инчунин гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ истифода мешавад; 3) минтақаи гузариш - қисми ҳудуде, ки ба дигар заминистифодабарандагон тааллуқ дошта, барои пешбурди фаъолияти хоҷагидорӣ раванди экологидошта, ки ба комплексҳо ва объектҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда зарар намерасонад, истифода мешавад. Моддаи 306. Паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ 1. Паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ дар асоси шартномаҳои байнидавлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил карда мешаванд. 2. Низоми паркҳо ва мамнӯъгоҳҳои табиӣ байнидавлатӣ тибқи созишномаҳои байнидавлатӣ, қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои иштирокчи созишномаҳо муайян карда мешавад. Моддаи 307. Заминҳои кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳаммияти байналмилалӣ 1. Кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳаммияти байналмилалӣ минтақаҳои мебошанд, ки ба сифати макони зисти олами набототу ҳайвоноти маъмул, хусусан парандагонии обии муҳоҷир хизмат мекунанд. 2. Кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳаммияти байналмилалӣ метавонанд ба мамнӯъгоҳҳои табиӣ давлатӣ, паркҳои табиӣ миллӣ ва дигар намудҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда дохил карда шаванд. 3. Дар ҳудуди кӯлу ботлоқзорҳои дорои аҳаммияти байналмилалӣ низоми мамнӯъ, парваришгоҳ ва ё низоми ба мақсадҳои ҳифзи табиат танзимшавандаи истифодаи замин муқаррар карда мешавад. §11. Тартиби ҳифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Моддаи 308. Тартиби ҳифзи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда аз тарафи мақомоте, ки ин ҳудудҳо дар ихтиёрашон мебошанд, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифз карда мешаванд. 2. Кормандони хадамоти муҳофизати ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ба воҳидҳои кории кормандони мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ дохил мешаванд. 3. Директорони мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ сарнозирони давлатии муҳофизати ин ҳудудҳо мебошанд. Моддаи 309. Ҳуқуқҳои нозирони давлатии муҳофизати мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ 1. Кормандони мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ, ки нозирони давлатии ҳифзи ҳудудҳои мазкур мебошанд, 170 ҳуқуқ доранд аз тамоми ҳуқуқи имтиёзҳои нозирони давлатии ҳифзи муҳити зист ва ҷангал истифода баранд. 2. Қарорҳои дар доираи ваколатҳои худ қабулнамудаи нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳатмӣ буда, дар ҳолати норозӣ будан, онҳо ҳуқуқ доранд ба суд муроҷиат намоянд. 3. Нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба нигоҳ доштан, бо худ гирифта гаштан ва истифода бурдани воситаҳои махсус ва силоҳи хизматӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд. 4. Нозирони давлатии ҳифзи мамнӯъгоҳ, паркҳои табиӣ давлатӣ ва парваришгоҳҳои табиӣ давлатӣ мавриди суғуртаи ҳатмӣ қарор мегиранд ва дар сурати маъҷуб шудан ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ ба ҷуброни зарар бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқ доранд. Моддаи 310. Назорати давлатӣ оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Назорати давлатии ҳолат ва риояи низоми ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ месозад. 2. Фаъолият оид ба амалӣ сохтани назорати давлатӣ ва идоракунии ҳудудҳои

табиии махсус муҳофизатшаванда дар минтақаҳои сарҳадӣ бо қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. Тадбирҳои мушаххас дар ин ҳудудҳо бо иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба ҳифзи сарҳади давлатӣ амалӣ карда мешаванд. Моддаи 311. Назорати ҷамъиятӣ оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда Назорати ҷамъиятӣ оид ба ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда бо ташаббуси ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ мегардад. БОБИ 24. ОЛАМИ НАБОТОТ Моддаи 312. Субъектҳо ва объектҳои олами наботот 1. Субъектҳои олами наботот шахсони воқеӣ, ҳуқуқӣ ва мақомоти давлатӣ мебошанд. 2. Объектҳои олами наботот ҳамаи намудҳои растаниҳои ҳудудӣ: қисмҳои рӯйизаминӣ ва зеризаминии онҳо, аз ҷумла, решаҳои тухмӣ, гул, алафзор, гиёҳҳои доруворӣ ва техникӣ, меваҳои ҳосили буттаҳои ҳудудӣ, растаниҳои нодир ва зерҳои хатари нобудшавӣ қарордошта, дарахтон, гурӯҳи дарахтон, буттаҳо, ниҳолҳо, қамишзор, инчунин обсабзҳо, набототи ушнамонанд, замбӯруғҳо, гулсангҳо ва ғайра мебошанд. 171 3. Объектҳои олами наботот аз рӯйи таъинот ва паҳншавӣ ба гурӯҳҳои зерин тақсим мешаванд: 1) аз рӯйи таъинот: ба растаниҳои озӯқаворӣ, ҳӯроки чорво, доруворӣ, техникӣ ва коллексияҳои ботаникӣ; 2) аз рӯйи паҳншавӣ: зиёдпаҳншуда, маҳдуд паҳншуда, нодир ва зерҳои хатари нобудшавӣ қарордошта. Моддаи 313. Ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳуқуқ доранд: 1) дар мавзевҳои гурӯҳи растаниҳои моликияти давлатӣ, ба истиснои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда озодона рафтуомад кунанд; 2) маҳсулоти олами набототро, ки дар ихтиёрашон ҳаст ва тайёр (ҷамъоварӣ) карда шудааст, инчунин даромади аз фурӯши онҳо ба даст омадаро аз рӯйи салоҳияти ҳудуд истифода кунанд; 3) ҷаброни зараре (аз ҷумла, ғайриқасди афсода) -ро, ки дар натиҷаи поймол кардани ҳуқуқи истифодабарандагон расонида шудааст, талаб намоянд; 4) объектҳои олами набототро, ба истиснои ҳолатҳои, ки барои истифодабарӣ ё ҷамъоварӣ, коркард, истеҳсоли доруворӣ, нигоҳдорӣ ва интиқоли онҳо тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ё иҷозатномаҳои зарур аст, истифода баранд; 5) дар беҳдошти заминҳои ҳамшафати (минтақаҳои буферии) ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда иштирок кунанд; 6) барқароркунӣ ва ҳифзу нигоҳдориҳои тамоми намудҳои нодир ва зерҳои хатари нобудшавӣ қарордоштаи олами наботот, инчунин дигар намуди растаниҳои ҳудудӣро, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил гардидаанд, таъмин намоянд. 2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд: 1) талаботи муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифз ва истифодаи объектҳои олами набототро риоя намоянд; 2) хусусиятҳои олами набототро оид ба ҳифзи об, хок, муҳитофарӣ, рекреатсионӣ, барқарорсозии саломатии аҳоли, беҳсозии муҳити зист ва рушди фаъолияти хоҷагидорӣ нигоҳ доранд; 3) объектҳои олами набототро аз сӯхтор, сел, равандҳои бодлесӣ (эрозия) ва дигар офатҳои табиӣ, инчунин аз ҳашароти зараррасон ва бемориҳои ҳифз намоянд; 4) ба бадшавии муҳити нашономаи объектҳои олами наботот, ба нобудшавӣ ва осеб расонидан ба растаниҳои ҳудудӣ, олуи кардани маҳалли нашономаи онҳо роҳ надиханд, ҳангоми ҷамъоварӣ ва тайёр кардани ашёи хоми растаниҳои ҳудудӣ қоидаҳои ҳифзи муҳити зистро риоя кунанд; 5) тамоми гурӯҳи растаниҳои табииро вайрон накунанд, барои нигоҳ доштани гуногунии намудҳои онҳо, афзоиши маҳсулнокии марғзорҳо, дарахтзорҳо, тухмию меваҳо ва дигар маҳсулот мусоидат намоянд; 172 6) ба амалӣ намудани ваколатҳои мақоми ваколатдори давлатӣ, ки ба ҳифз ва истифодаи объектҳои олами наботот назорат мебарад, монеа эҷод накунанд; 7) бо намудҳои карантинии наботот, растаниҳои бегона, ҳашароти зараррасон ва бемориҳои растаниҳои ҳудудӣ мубориза баранд, бодлесшавии (эрозияи) хок, ботлоқшавӣ, обзеркунӣ, шӯршавӣ, ифлосшавӣ, пастшавии ҳосилнокии замин ва дигар омилҳои манфиро пешгирӣ намоянд; 8) музди истифодаи объектҳои олами набототро сари вақт ва пурра пардохт намоянд; 9) ба бадшавии ҳолати захираҳои дигари табиӣ роҳ надиханд; 10) ҳуқуқи истифодабарандагон дигари объектҳои олами набототро поймол накунанд; 11) ҳангоми дар ҳудуди қитъаи заминҳои онҳо ҷорӣ гардидани низоми маҳсули ҳифзи растаниҳо ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва шахсоне, ки дорои ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ё иҷозатномаҳои дахлдор мебошанд, монеа эҷод накунанд; 12) дар ҳолатҳои пешбининамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии

Тоҷикистон бе ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ё иҷозатномаҳои мақомоти дахлдор ба ҷамъоварӣ ва коркарди растаниҳо дар ҳудуди қитъаи заминҳои ба онҳо вобасташуда роҳ надиханд; 13) ҷуброни зарари ба олами наботот расонидашударо дар асоси муқаррароти санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор пардохт намоянд; 14) дигар талаботи ҳифз ва истифодаи оқилонаи объектҳои олами набототро, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ кардааст, риоя намоянд. Моддаи 314. Пардохти истифодаи объектҳои олами наботот 1. Истифодаи объектҳои олами наботот дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон музднок мебошад, агар қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигарро пешбинӣ накарда бошад. 2. Андозаи пардохт вобаста ба намуд, мақсад ва ҳаҷми истифодаи объектҳои олами наботот бо назардошти маҳалли ҷойгиршавӣ, маҳсулнокии биологии ҳудуд ва дигар омилҳои экологӣ тибқи санади меъёрии ҳуқуқии дахлдор муқаррар карда мешавад. 3. Пардохти истифодаи объектҳои олами наботот истифодабарандагони табиатро аз иҷрои чорабиниҳо оид ба ҳифзи объектҳои олами наботот, муҳити нашъунамои онҳо ва ҷуброни зарари расонидашуда озод намекунад. 4. Маблағҳои пардохти истифодаи объектҳои олами наботот, ки мувофиқи тартиби муқарраршуда ба фондҳои ҷумҳурӣ ва маҳаллӣ дохил мегарданд, ба мақсадҳои ҳифз ва барқарор намудани объектҳои олами наботот, дар навбати аввал объектҳои олами набототе, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд, инчунин барои пешбурди кадастри давлатӣ ва мониторинги олами наботот равона карда мешаванд. Моддаи 315. Мониторинги олами наботот 173 1. Мониторинги олами наботот маҷмуи мушоҳидаҳо ва таҳқиқоти ҳолати объектҳои олами наботот бо мақсади сари вақт ошкор сохтани тағйирот, арзёбии онҳо, пешгирӣ ва рафъи оқибатҳои равандҳои манфӣ дар объектҳои олами наботот мебошад. 2. Мониторинги олами наботот аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист амалӣ карда мешавад. Моддаи 316. Кадастри давлатии объектҳои олами наботот 1. Кадастри давлатии объектҳои олами наботот низоми ҳуҷҷатҳои заруриро дар бораи мақоми ҳуқуқии объектҳои олами наботот, тақсимбандии онҳо аз рӯи гурӯҳҳои истифодабарандагони олами наботот, ҷойгиршавии ҷуғрофӣ ва маъмурию ҳудудӣ, майдонҳо, захираҳо, тавсифи миқдорӣ ва сифатӣ, арзишмандӣ барои фаъолияти хоҷагидорӣ ва илм, арзёбии иқтисодии захираҳои табиӣ ҳамчун растаниҳои техникӣ, хӯроки чорво, доруворӣ, ғизо ва дигар, истифодаи онҳо дар миқёси ноҳияҳо, шаҳрҳо ва вилоятҳо, ки барои таъмини ҳифз ва истифодаи оқилона ва барқарорсозии онҳо заруранд, дар бар мегирад. 2. Пешбурди кадастри давлатии объектҳои олами наботот бо гузаронидани таҳқиқоти топографию геодезӣ, геоботаникӣ, заминсозию ҷангалсозӣ ва дигар таҳқиқот, бақайдгирӣ ва арзёбии ҳолати истифодаи объектҳои олами наботот таъмин карда мешавад. 3. Кадастри давлатии объектҳои олами наботот аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот аз рӯи тартиби ягона, аз ҳисоби маблағи буҷети давлатӣ анҷом дода мешавад. 4. Истифодабарандагони объектҳои олами наботот, муассисаҳои давлатии илмӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки ашёи хоми худрӯйи набототро ҷамъоварӣ мекунанд, уҳдадоранд ба мақоми ваколатдори давлатӣ, ки кадастри давлатии объектҳои олами набототро мебаранд, маълумоти ҳудро дар бораи паҳншавӣ, майдонҳо, захираҳо, ҳосилнокӣ, арзёбии миқдорӣ, сифатӣ ва иқтисодии захираҳои табиӣ растаниҳо, ҳифз ва истифодаи онҳо пешниҳод намоянд. Моддаи 317. Мақсад ва вазифаҳои ҳифзи объектҳои олами наботот 1. Таъмини риояи чораҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ ва дигар чораҳое, ки ба нигоҳдории муҳити нашъунамои растаниҳои худрӯй ва гурӯҳи онҳо, истифодаи оқилона ва ҳифзи онҳо аз таъсири манфии антропогенӣ, зиёд кардани қобилияти барқароршавӣ, маҳсулнокӣ ва устувории онҳо равона карда шудаанд, мақсад ва вазифаҳои асосии ҳифзи объектҳои олами наботот мебошад. 2. Ҳифзи гурӯҳи табиӣ растаниҳо дар асоси муносибати маҷмӯӣ ба онҳо, чун ба ташкилаи мураккаби низомҳои экологӣ сурат гирад. Моддаи 318. Талаботи асосии ҳифзи объектҳои олами наботот 174 1. Истифодабарандагони объектҳои олами наботот бо мақсади ҳифзи ин объектҳо талаботи асосии зеринро иҷро менамоянд: 1) ҳифзи муҳити нашъунамои растаниҳои худрӯй ва гурӯҳи онҳо; 2) истифодаи оқилонаи ҳудудҳое, ки гурӯҳи растаниҳои табиӣ фаро гирифтаанд; 3) ҳифзи объектҳои ба онҳо вобасташуда аз истифодаи худсарона ва дигар ҳуқуқвайронкуниҳо; 4) ҳимояи объектҳои марғзори ба онҳо

вобасташуда аз таъсири антропогенӣ; 5) пешгирӣ намудани вайронкунии қоидаҳои меъёрҳои ҳифз, истифодаи оқилона ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 6) пешгирии пайдоиш ва барҳам додани сӯхторҳо дар гурӯҳи растаниҳо; 7) аз nobудшавӣ пешгирӣ кардани объектҳои марғзорҳои ҳангоми амалӣ гаштани чараёни истеҳсолот ва истифодаи воситаҳои нақлиёт; 8) барқарор кардан, баланд бардоштани устуворӣ ва маҳсулнокии объектҳои олами наботот; 9) риояи низоми ҳифзи намудҳои растаниҳо ва гурӯҳи растаниҳои нодир, эндемикӣ, қадима ва зерӣ хатари nobудшавӣ қарордошта, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд; 10) ҳифзи растаниҳои ҳудрӯй ва гурӯҳҳои табиӣ ташкилдодаи онҳо ҳангоми таҳдиди хатари nobудшавӣ аз офатҳои табиӣ ва техногенӣ; 11) ҳифзи хок аз бодлешавӣ (эрозия), сел, обзёркунӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавӣ, хушкшавӣ, сахтшавӣ, ифлосшавӣ аз партовҳои маишӣ ва истеҳсолӣ, моддаҳои кимиёвӣ радиоактивӣ ва дигар омилҳои харобшавӣ; 12) муваққатан боздоштани (консервация кардани) қори объектҳои харобшудаи олами наботот, агар бо тарзи дигар онҳоро барқарор кардан ва маҳсулнокиашонро зиёд кардан ғайриимкон бошад; 13) гузаронидани таҳқиқоти илмӣ барои асоснок намудани чораҳои ҳифз ва барқарорсозии объектҳои олами наботот ва мусоидат намудан барои гузаронидани таҳқиқоти мазкур.

2. Ҳифзи объектҳои олами наботот бо роҳҳои зерин таъмин карда мешаванд: 1) муқаррар кардани қоидаҳо ва меъёрҳои ҳифз ва истифодаи объектҳои олами наботот; 2) муқаррар кардани маҳдудиятҳо ва манъкуниҳо дар истифодаи объектҳои олами наботот; 3) бо тартиби муқарраршуда ташкил кардани мамнӯъгоҳҳо, паркоҳ ва боғҳои миллӣ, парваришгоҳҳо, дигар объектҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда; 4) муқаррар намудани низоми махсуси ҳифзи намудҳои растаниҳои эндемикӣ, қадима ва растаниҳое, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд; 5) ташкили таҳқиқоти илмӣ барои таъмини чорабиниҳои ҳифз ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 6) бақайдгирии дарахтон ва буттазорҳои сарсабз; 7) баланд бардоштани маърифати экологии шаҳрвандон дар руҳияи муносибати эҳтиёткорона, ғамхорона ва сарфакорона ба объектҳои олами наботот, тарғибот тавассути воситаҳои ахбори омма дар бораи ҳифз ва истифодаи оқилонаи онҳо; 8) гузаронидани мониторинг ва назорати давлатии ҳифз ва истифодаи марғзорҳо; 9) пешниҳод оид ба дохил намудани намудҳои растаниҳо ва гурӯҳи растаниҳои нодир, эндемикӣ, қадима ва зерӣ хатари nobудшавӣ қарордошта ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар натиҷаи таҳқиқотҳои илмӣ ва дигар чорабиниҳо ошкор карда мешаванд ва ҳифзи онҳо.

3. Тадбирҳои ҷиҳати ҳифзи объектҳои олами наботот аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ, корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо, ки дар ихтиёри онҳо қарор доранд ва объектҳои олами набототро истифода мебаранд, аз ҷумла, иҷорагирон, дар асоси барномаҳои давлатӣ, инчунин меъёру қоидаҳои ҳифз ва истифодаи оқилонаи объектҳои олами наботот амалӣ мегардонанд.

Моддаи 319. Талабот оид ба ҳифзи муҳити нашъунамои растаниҳои ҳудрӯй ва гурӯҳи растаниҳои табиӣ, пешгирии nobудшавии онҳо дар раванди истеҳсолот

1. Ҳама гуна фаъолият, ки ба ҳолати объектҳои олами наботот таъсир мерасонад, бо риояи талаботи ҳифзи онҳо амалӣ гардонида мешавад.

2. Ба намудҳои фаъолият, ки ба ҳолати объектҳои олами наботот таъсир мерасонанд, инҳо шомиланд: ҷойгиркунонии объектҳои хоҷагидорӣ ва иншоотҳо, сохтмони шоҳроҳҳои нақлиёт, маҳалҳои аҳолинишин, аз ҷумла, иҷрои корҳои ҷустуҷӯӣ-геологӣ, ҷудо кардани чарогоҳ ва гузаронидани чорво, таҳияи хатсайри сайёҳӣ ва ташкили ҷойҳои истироҳати оммавии аҳоли, беҳдошти замин, ҷойҳои истифодаи ҷангал ва об, ба муомилоти хоҷагӣ додани заминҳои нав. Ҳангоми ҷойгиркунонӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон ва азнавсозии маҳалҳои аҳолинишин чорабиниҳо оид ба ҳифзи объектҳои олами наботот низ пешбинӣ ва амалӣ гардонида шуда, дахлнопазирии қитъаҳое, ки ба сифати муҳити сабзии растаниҳои ҳудрӯй ва гурӯҳи растаниҳои нодир аз ҷиҳати илмӣ арзиши махсус доранд, таъмин карда мешаванд.

3. Ба истифода додани объектҳо ва истифодаи технологияе, ки чораҳои ғимояи олами набототро бинобар тағйир ёфтани муҳити нашъунамои растаниҳои ҳудрӯй ва гурӯҳҳои табиӣ таъмин намекунад, манъ аст.

4. Маҳалли ҷойгиркунонӣ, корҳои лоиҳакашӣ, сохтмон ва азнавсозии корхонаҳо, иншоотҳо ва дигар объектҳо, тағйир ёфтани равандҳои технологӣ, истеҳсоли намудҳои нави маҳсулот ва молҳо дар корхонаҳо, низоми тозакунии партовҳо, ки ба ҳолати объектҳои олами наботот бинобар вайрон шудани

муҳити нашъунамои растаниҳои худрӯй ва гурӯҳи растаниҳои табиӣ таъсир мерасонанд, бо мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа карда мешаванд. 5. Ҳангоми ба истифода додани корхонаҳои нав ва азнавсозии корхонаҳо, иншоотҳо ва дигар объектҳо, қорӣ намудани технологияҳои нав 176 ва амалӣ гардонидан ё тағйир додани технологияҳои коркунанда ё иҷрои дигар корҳои истеҳсоли, истеҳсоли намудҳои нави маҳсулот, истифодаи воситаҳои нақлиёт, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ вазифадоранд, ки барои пешгирии нобудшавӣ ва расонидани зарари дигар ба объектҳои олами наботот чораҳо андешанд. 6. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ вазифадоранд бо партовҳои маишӣ ва истеҳсоли, инчунин бо маҳсулоти нафтӣ ва маводи кимиёвӣ ба ифлосшавии ҳудудҳое, ки растаниҳо ишғол кардаанд, роҳ надиханд. Рехтани хокрубаҳо, партовҳои маишӣ ва истеҳсоли берун аз қойҳое, ки бо тартиби муқарраргардида ба ин мақсад ҷудо карда шудаанд, манъ аст. 7. Дар маҳалҳои мавзеи гурӯҳҳои растаниҳои табиӣ сӯзонидани растаниҳои хушк манъ аст. 8. То оғози корҳои сохтмонӣ бо тартиби муқарраргардида растаниҳои барои фаъолияти хоҷагидорӣ ва илмӣ арзишманди худрӯй ҷамъоварӣ карда мешаванд, растаниҳои нодире, ки зери хатари нобудшавӣ қарор доранд, дар сурати имконнопазир будани нигоҳдории қойи нашъунамои онҳо ба ҳудуди дигар, ки мақоми ваколатдори давлатӣ муайян менамоянд, кӯчонида мешаванд. 9. Ҳангоми истифодаи воситаҳои ҳифзи растаниҳо ангезандаҳои сабзиши онҳо, нуриҳои минералӣ ва дигар воситаҳои кимиёвӣ ва биологӣ, ки дар пешбурди фаъолияти хоҷагидорӣ ба кор бурда мешаванд, талаботи ҳифзи растаниҳои худрӯй, гурӯҳи растаниҳое, ки онҳо ташкил мекунанд ва муҳити нашъунамои онҳо ба назар гирифта мешаванд. Истифодаи воситаҳои кимиёвии ҳифзи растаниҳо бо мақсади кам кардани таъсири зарари онҳо ба олами наботот ва муҳити зист бо чорабиниҳои агротехникӣ, селекционӣ генетикӣ, биологӣ ва дигар чорабиниҳо яққо сурат мегирад. 10. Ҳангоми тайёр намудан ва аз хориҷа ворид кардани воситаҳои нави кимиёвӣ ва биологӣ меъёрҳои ҳадди ниҳиии ғуншавии онҳо дар муҳити зист, ки ҳифзи растаниҳои худрӯй, гурӯҳи ташкилдодаи онҳо ва муҳити нашъунамои онҳоро таъмин менамоянд, таҳия карда мешаванд. 11. Бо мақсади ҳифзи объектҳои олами наботот мумкин аст ба истифодабарандагони онҳо, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон уҳдадории дахлдор вогузор карда шавад. Моддаи 320. Ҳифзи растаниҳои нодир ва намудҳои растаниҳои зери хатари нобудшавӣ қарордошта ва гурӯҳҳои табиӣ растаниҳо 1. Растаниҳои нодир ва намудҳои растаниҳои зери хатари нобудшавӣ қарордошта ва гурӯҳҳои табиӣ ташкилдодаи онҳо ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил гардида, ба таври махсус ҳифз карда мешаванд. 2. Ба амалҳое, ки боиси нобудшавӣ, коҳиши захираҳо ё вайрон шудани муҳити нашъунамои намудҳои растаниҳои нодир, зери хатари нобудшавӣ қарордошта ва гурӯҳҳои онҳо мегардад, роҳ дода намешавад. 3. Барои ҳифз кардани намудҳои растаниҳое, ки барқарорсозии онҳо дар шароити табиӣ душвор аст, бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ ва бо 177 назардошти ҳулосаҳои муассисаҳои илмӣ барои дар шароити дигар барқарор кардани онҳо чораҳои дахлдор андешида мешаванд. Моддаи 321. Намудҳои истифодаи объектҳои олами наботот Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи қонунгузорӣ ба истифодаи намудҳои зерини объектҳои олами наботот роҳ дода мешавад: 1) тайёр кардани ғизо барои чорво; 2) истифодаи объектҳои олами наботот барои чаронидани чорво, занбӯриасалпарварӣ ва пиллапарварӣ; 3) ҷамъоварӣ ва тайёр кардани ашёи хоми доруворӣ, техникӣ ва ғизоии гиёҳҳои худрӯй; 4) истифодаи олами наботот барои эҳтиёҷоти хоҷагии ҷангал, шикор ва моҳидорӣ; 5) истифодаи хусусиятҳои олами наботот барои ҳифзи хок, ба вучуд овардани қабати хосилхези хок, ҳифзи об ва дигар хусусиятҳои он; 6) истифодаи олами наботот ба мақсадҳои илмӣ таҳқиқотӣ, ҳифзи муҳити зист, фарҳангӣ маърифатӣ, тарбиявӣ ва эстетикӣ; 7) истифодаи олами наботот ба мақсадҳои истироҳатӣ ва сайёҳӣ. Моддаи 322. Тартиби истифодаи объектҳои олами наботот 1. Олами наботот моликияти истисноии давлатӣ буда, давлат ҳифз ва истифодаи самараноки онро ҳамчун асоси ҳаёт ва фаъолияти инсон ба манфиати халқ кафолат медиҳад. 2. Объектҳои олами наботот дар маҷмӯъ бо низоми чорабиниҳои ҳифз ва барқарорсозии захираҳои табиӣ растаниҳо, нигоҳдории муҳити нашъунамои онҳо ва риояи қоидаҳо, муҳлатҳо, ҳисса (лимит) ва меъёрҳои (квота) муқарраргардида мавриди истифода қарор

мегиранд. 3. Истифодабарандагони қитъаи замин, ҳамзамон истифодабарандагони объектҳои олами набототе мебошанд, ки дар қитъаи заминҳои ба онҳо вобасташуда мерӯянд. 4. Истифодаи намудҳои алоҳидаи объектҳои олами наботот дар асоси гирифтани иҷозатнома ва ҳуҷҷати иҷозатдиҳӣ амалӣ мегардад. Иҷозатнома ва додани иҷозат барои истифодаи объектҳои олами наботот, воридоту содироти объектҳои олами наботот, инчунин ғанимати онҳо ва амал оид ба истифодаи объектҳои олами наботот, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил гардидаанд, тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» амалӣ карда мешавад. Моддаи 323. Истифодаи объектҳои олами наботот барои эҳтиёҷоти чорводорӣ, пиллапарварӣ, занбӯриасалпарварӣ ва дигар мақсадҳо 1. Объектҳои олами наботот барои эҳтиёҷоти чорводорӣ, пиллапарварӣ, занбӯриасалпарварӣ ва мақсадҳои дигар бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қитъаҳои махсуси барои ин мақсадҳо ҷудогардида ва (ё) дар қитъаҳои ба мақсадҳои дигар таъиншуда метавонанд мавриди истифода қарор дода шаванд. 178 2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки истифодабарандагони алафзорҳои табиӣ ва чарогоҳҳо мебошанд, вазифадоранд мутобиқи Кодекси мазкур талаботро оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва афзун гардонидани маҳсулнокии онҳо риоя намоянд. Моддаи 324. Тайёркунӣ, ҷамъоварӣ, коркард, қабул ва фурӯши ашёи хоми доруворӣ, техникӣ ва ҳӯроквории растаниҳои ҳудрӯй ва маҳсулоти онҳо 1. Шахсони воқеӣ метавонанд дар тайёр кардани ашёи хоми доруворӣ ва техникӣ растаниҳои ҳудрӯй ва маҳсулот барои ҳӯрокворӣ, дар асоси шартномаҳо бо истифодабарандагони яқумдараҷаи қитъаҳои замин иштирок намоянд. 2. Тайёркунӣ ва ҷамъовариҳои ашёи хоми доруворӣ ва техникӣ растаниҳои ҳудрӯй дар ҷойҳои табиӣ наботот, ки он метавонад ба олами наботот ё ҳайвонот, инчунин ба саломатии аҳоли зарар расонад, бо тартиби муқарраргардида манъ ё маҳдуд карда мешавад. Моддаи 325. Истифодаи объектҳои олами наботот ба мақсадҳои илмӣ таҳқиқотӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ, эстетикӣ, истироҳатӣ ва сайёҳӣ, солимгардонӣ ва истифодаи хусусиятҳои муҳитофарии объектҳои олами наботот 1. Истифодаи объектҳои олами наботот ба мақсадҳои илмӣ таҳқиқотӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ, эстетикӣ, истироҳатӣ ва сайёҳӣ, солимгардонӣ бо ҷамъоварӣ кардан ва накардани растаниҳои ҳудрӯй, қисмҳо ва маҳсулоти онҳо аз муҳити табиӣ дар сурате роҳ дода мешавад, ки агар он ба олами наботот зарар нарасонад ва ҳуқуқи истифодабарандагони дигари объектҳои олами набототро поймол накунад, ба истиснои ҳолатҳои, ки чунин истифодабарӣ манъ карда шудааст. 2. Барои ташкили истироҳати оммавии аҳоли ва дигар мақсадҳои истироҳатӣ ва сайёҳӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ, эстетикӣ, инчунин солимгардонӣ мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, истифодабарандагони доимии объектҳои олами наботот, инчунин дигар корхонаю муассиса ва ташкилот дар мувофиқа бо мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба ободонӣ ва хизматрасонии фарҳангию маишӣ ба аҳоли бо назардошти зарурати нигоҳ доштани манзараҳои табиӣ, муҳити нашоунамои растаниҳои ҳудрӯй, риояи тарҳи меъморӣ паркҳои табиӣ миллӣ, истироҳатгоҳҳо, дигар минтақаҳои истироҳатӣ ва сайёҳӣ, солимгардонӣ, наздишаҳрӣ ва талаботи санитарӣ чорабиниҳо мегузаронанд. 3. Истифодаи хусусиятҳои объектҳои олами наботот оид ба ҳифзи хок, ба вучуд овардани қабати ҳосилхези хок, ҳифзи об ва дигар хусусиятҳои муҳитофарӣ, мубориза барои пешгирии тармафурӯӣ, бодлесшавӣ (эрозия) замин, шусташавӣ соҳилҳо, ҳангоми рекултиватсияи замин, амалӣ кардани корҳои беҳдоштӣ, бе гирифтани растаниҳои ҳудрӯй аз муҳити табиӣ роҳ дода мешавад, ба истиснои ҳолатҳои, ки бо тартиби муқарраргардидаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешаванд. 179 4. Истифодаи хусусиятҳои муайяншудаи объектҳои олами наботот бо роҳи аз муҳити табиӣ ҷамъоварӣ кардани растаниҳои ҳудрӯй (тавассути тайёр кардани мева, тухмӣ, узвҳои зеризаминии онҳо ва ғайра) бо тартиби пешбининамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. Моддаи 326. Истифодаи объектҳои олами наботот, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил гардидаанд Истифодаи объектҳои олами набототи ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон воридшуда дар ҳолатҳои истисноӣ бо мақсади таҳқиқотҳои илмӣ, парвариш ва тақрористеҳсолкунии онҳо дар шароити табиӣ бо иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 327. Коллексияҳои

ботаникӣ 1. Коллексияҳои ботаникӣ коллексияҳои зиндаи боғҳои ботаникӣ, паркҳои дендрологӣ, чорбоғҳо, гармхонаҳо, ниҳолхонаҳо ва дигар манбаъҳои генетикии тухмиҳо, инчунин гербарийҳо ва дигар қисму маҳсулоти ҷамъовардаи растаниҳо мебошанд. 2. Тартиб додан ва пурра гардонидани коллексияҳои ботаникӣ бо роҳи аз муҳити табиӣ гирифтани растаниҳои худрӯй аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар сурати риояи талаботи Кодекси мазкур ва бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ дода мешавад. 3. Коллексияҳои ботаникӣ, ки арзиши илмӣ, фарҳангии маърифатӣ, таълимию тарбиявӣ ё эстетикӣ доранд, ба қайди давлатӣ гирифта мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки соҳибони ҷунин коллексияҳо мебошанд, вазифадоранд қоидаҳои нигоҳдорӣ, баҳисобгирӣ ва истифодаи коллексияҳои ботаникиро риоя намоянд. Қоидаҳои тартибдиҳӣ, нигоҳдорӣ, баҳисобгирӣ ва истифодаи коллексияҳои ботаникӣ, инчунин хариду фурӯш, фиристодан ва берун баровардани онҳо аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. Моддаи 328. Истифодаи объектҳои олами наботот дар заминҳои таъиноти ҳифзи табиат, солимгардонӣ, рекреатсионӣ, таърихию фарҳангӣ ва заминҳои захиравӣ 1. Объектҳои олами наботот дар заминҳои таъиноти ҳифзи табиат, солимгардонӣ, рекреатсионӣ, таърихию фарҳангӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода карда мешаванд. 2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки фаъолияти онҳо ҳилофи таъиноти мақсаднок ва низоми муқарраргардида мебошад, ба истифода ё иҷора додани объектҳои олами наботот, ки дар заминҳои таъиноти ҳифзи табиат, солимгардонӣ, рекреатсионӣ ва таърихию фарҳангӣ воқеъ гаштаанд, манъ аст. 3. Объектҳои олами наботот дар заминҳои захиравӣ мумкин аст ба истифода, иҷора ва дигар намудҳои истифодаи муваққатӣ пеш аз ҳама барои 180 мақсадҳои кишоварзӣ ва хоҷагии ҷангал мӯтобиқи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шаванд. Моддаи 329. Истифодаи оқилона ҷун асоси сермаҳсулӣ ва нигоҳдории объектҳои олами наботот Барои таъмини истифодабарии устувор ва мунтазами объектҳои олами наботот, ки ба захираҳои табиӣ барқароршаванда мансубанд, ҷунин шароитҳо муҳайё карда мешаванд: 1) объектҳои олами наботот дар ҳар маврид бо назардошти имкониятҳои экологии биологии растаниҳо, ки сабзиши мӯтадили минбаъда ва қобилияти барқароршавии онҳоро ҳалалдор намесозад, ҷамъоварӣ карда мешавад; 2) объектҳои олами наботот, ки дар натиҷаи истифодаи нодуруст ё таъсири офатҳои табиӣ осеб дидаанд ва маҳсулнокиашон паст шудааст, тавассути речаи муносиби истифодабарӣ ва нигоҳубин барқарор карда мешаванд. Моддаи 330. Муқаррар намудани манъкунӣ ва маҳдудиятҳо дар истифодаи объектҳои олами наботот 1. Бо мақсади нигоҳдорӣ ва барқарорсозии объектҳои олами наботот истифодаи намудҳои алоҳидаи онҳо бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад маҳдуд ё муваққатан боздошта шавад. 2. Манъкунӣ ва маҳдудиятҳои истифодаи объектҳои олами наботот бо роҳи танзими фаъолият дар ҳудуди аз ҷиҳати хоҷагидорӣ истифодашаванда, пурра ё қисман хориҷ намудани ҳудуди муайян аз истифодаи хоҷагидорӣ (ташкил кардани мамнӯъгоҳҳо, қитъаҳои мамнӯъгоҳҳо дар парки табиӣ миллӣ, парваришгоҳҳо, эълон кардани ёдгориҳои табиӣ, ҷудо кардани дигар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда) метавонанд муқаррар гарданд. 3. Мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади нигоҳдорӣ ва барқарорсозии объектҳои олами наботот, метавонад аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҷамъоварӣ ва тайёр кардани намудҳои алоҳидаи растаниҳои худрӯй, қисмҳо ва маҳсулоти онҳоро дар намуди истеҳсоли ва коркарди нав ба муҳлати муайян манъ ё маҳдуд кунад. Моддаи 331. Қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи объектҳои олами наботот 1. Ҳуқуқи истифодаи объектҳои олами наботот дар ҳолатҳои зерин қатъ карда мешавад: 1) аз истифода гирифтани қитъаи замин; 2) ихтиёран даст кашидан аз истифодаи объектҳои олами наботот; 3) ба охир расидани муҳлати муқарраргардидаи истифодабарӣ; 4) аз байн рафтани зарурати истифодаи объектҳои олами наботот; 5) қатъ шудани фаъолияти субъекти истифодабаранда; 6) мунтазам риоя накардани қоидаҳои меъёрӣ ва дигар талаботи ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 7) мунтазам дар муҳлатҳои муқарраргардида напардохтани музди истифодаи захираҳои табиӣ олами наботот, вайрон кардани шартҳои шартномаи иҷораи онҳо; 8) риоя накардани қоидаҳои истифодаи воситаҳои

ҳифзи растанӣ, ангезандаҳои сабзиши онҳо, нуриҳои минералӣ ва воситаҳои дигари кимиёвӣ ва биологӣ, ки ба олами наботот зарар мерасонанд; 9) риоя накардани қоидаҳои аз як ҷо ба ҷойи дигар бурдан, инчунин воридоту содироти коллексияҳои ботаникӣ; 10) амалиёте, ки боиси нобуд ва кам шудани намудҳои набототе, ки ба онҳо хатари нобуд шудан таҳдид кардааст ё таҳдид мекунад; 11) ҳолатҳои дигаре, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст. 2. Ҳуқуқи истифодаи объектҳои олами наботот бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қатъ карда мешавад. Моддаи 332. Ҳавасмандгардонии иқтисодии чорабиниҳо оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва барқарорсозии объектҳои олами наботот 1. Ҳавасмандгардонии иқтисодии истифодабарандагони объектҳои олами наботот бо мақсади гузаронидани чорабиниҳои иловагӣ оид ба муҳофизат, истифодаи оқилона ва барқароркунии объектҳои олами наботот ба роҳ монда мешавад. 2. Ҳавасмандгардонии иқтисодии чорабиниҳо оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва барқарорсозии объектҳои олами наботот ба зиёд шудани ҳавасмандии истифодабарандагон, барои нигоҳ доштан ва барқарор кардани маҳсулоти олами наботот нигаронидашуда инҳоро дар бар мегирад: 1) аз фондҳои ҷумҳуриявӣ ё маҳаллии ҳифзи муҳити зист ҷудо кардани маблағ барои барқарорсозии объектҳои олами наботот; 2) ҷудо намудани маблағ аз манбаъҳои дигаре, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст; 3) ташкили коллексияи ботаникии растаниҳои ҳудрӯй ва киштшавандаи нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта; 4) ташкили низоми мониторинг ва кадастри давлатии олами наботот ва амалӣ намудани назорати давлатӣ оид ба ҳифзи объектҳои олами наботот; 5) ташкил намудани таҳқиқотҳои илмӣ, ки ба таъмини тадбирҳои ҳифз, истифодаи оқилона ва тақриристеҳсолкунии олами наботот нигаронида шудаанд. 3. Ҳавасмандгардонии иқтисодии истифодабарандагони объектҳои олами наботот аз ҳисоби манбаъҳои, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, амалӣ карда мешавад. Моддаи 333. Карантини молҳои аз растаниҳо ҳосилшуда дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 182 Тавассути Сарҳади давлатӣ воридот, содирот ва интиқол додани молҳои аз растаниҳо ҳосилшуда, ки таҳти реҷаи карантинӣ қарор доранд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи карантин ва муҳофизати растаниҳо амалӣ карда мешавад. Моддаи 334. Кӯчондан, ба иқлим мутобиқ намудан ва пайванд кардани растаниҳо ба ҷойҳои нави нашоунамо кӯчонидани растаниҳо, мутобиқ намудани навъҳои нави растаниҳо, чорабиниҳо оид ба пайвандкунии растаниҳои ҳудрӯй дар шароити табиӣ бо мақсадҳои илмӣ таҳқиқотӣ ва хоҷагӣ дар асоси ҳулосаҳои ташкилоти дахлдори илмӣ ва мақомоти давлатӣ оид ба карантини растаниҳо ва бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ иҷозат дода мешавад. Моддаи 335. Мутобиқ намудани тадбирҳои биотехникии ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами наботот Тадбирҳои биотехникӣ оид ба ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами наботот, ки аз ҷониби истифодабарандагони объектҳои олами наботот таҳия ва тасдиқ карда мешаванд, бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа карда мешаванд. Моддаи 336. Мақсад ва вазифаҳои назорати давлатӣ оид ба ҳифз ва истифодаи объектҳои олами наботот 1. Мақсад ва вазифаҳои назорати давлатӣ оид ба ҳифз ва истифодаи объектҳои олами наботот аз инҳо иборат мебошанд: 1) таъмини риоя гардидани талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи олами наботот аз ҷониби истифодабарандагони олами наботот; 2) истифодаи оқилона ва самараноки олами наботот; 3) ҳифзи олами наботот аз ҳама гуна таъсирҳои манфӣ бо мақсади фароҳам овардани имконият ва қобилияти барқароршавии минбаъдаи онҳо; 4) ҳифзи олами наботот аз сӯхтор, обхезӣ ва дигар офатҳои табиӣ, инчунин аз ҳашароти зараррасон ва бемориҳо; 5) андешидани чораҳои амалӣ ҷиҳати барқарор ва ҳифзи навъҳои растаниҳои нодир, эндемикӣ, қадима ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта, инчунин намудҳои растаниҳои ҳудрӯй ва ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохилгардида; 6) пешгирӣ, ошкор ва бартараф намудани ҳуқуқвайронкунииҳо оид ба истифодаи олами наботот; 7) ошкор намудани ҷамъовариҳои худсарона ва ғайриқонунии растаниҳои нодир, зери хатари нобудшавӣ қарордошта, растаниҳои ҳудрӯй ва ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохилгардида; 8) бо тартиби муқарраргардида пешниҳод намудани зарар барои ҷамъовариҳои худсарона ва ғайриқонунии растаниҳои нодир, зери хатари 183 нобудшавӣ қарордошта, растаниҳои ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохилгардида. 2.

Назорати давлатӣ оид ба ҳифз ва истифодаи объектҳои олами наботот дар шакли санҷиш, амалиёти назоратӣ, мониторинг ва пешгирии қонунвайрокуниҳо ҳангоми истифодаи олами наботот амалӣ карда мешавад. 3. Назорати давлатӣ оид ба ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот дар баробари муқаррароти дигари пешбининамудай қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон инҳоро дар бар мегирад: 1) ҷалб намудани вазорату идораҳо, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, муассиса, корхона ва дигар ташкилот, новобаста аз шакли моликият ва тобеияти идоравӣ ба чорабиниҳо оид ба ҳифз, истифода ва барқарорсозии объектҳои олами наботот; 2) санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор дар доираи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон; 3) додани ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ва иҷозатномаҳо барои истифодаи объектҳои олами наботот тибқи тартиби муқаррарнамудай қонунгузорӣ; 4) муайян намудани низоми махсуси ҳифзи растаниҳои эндемикӣ, қадима ва намудҳои растаниҳое, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шудаанд; 5) истифодаи намудҳои алоҳидаи олами наботот тибқи меъёрҳои (квота) муқаррарнамудай Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон; 6) пешниҳоди дастур дар бораи пешгирӣ намудани ҳуқуқвайронкуниҳо ба истифодабарандагони олами наботот. 4. Бо мақсади андешидани чораҳои махсуси ҳифзи намудҳои олами наботот, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил гардидаанд, дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ташкил карда мешаванд. 5. Ташкили ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, қоидаҳои воридшавӣ, истифода, корҳои илмӣ таҳқиқотӣ оид ба олами наботот дар онҳо тибқи тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 6. Мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади ҳифзи намудҳои растаниҳое, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва намудҳои растаниҳои нодир дар шартномаҳои байналмилалӣ эътирофнамудай Тоҷикистон дохил карда шудаанд, инчунин намудҳои растаниҳо ва гурӯҳи растаниҳои нодир ва қадима низоми махсуси ҳифзи онҳоро муқаррар ва амалӣ менамояд. 7. Низоми махсуси ҳифзи намудҳои растаниҳои тибқи Кодекси мазкур пешбинишуда, новобаста аз гурӯҳи заминҳо метавонад танҳо дар доираи он қитъаи замин, ки дар онҳо чунин намудҳои растаниҳо мерӯянд, муқаррар карда шавад. 8. Низоми махсуси ҳифзи растаниҳо дар шакли ихота ва ё рӯйпӯш намудани растаниҳо, аз танаи растаниҳо кандани шоха ва баргҳо, нармкунӣ беҳи растаниҳо бо мақсади инкишофи минбаъдаи онҳо, ҷамъоварӣ бе осебрасонӣ, гирифтани намунаҳо ҷиҳати омӯзиш ва гузаронидани корҳои илмӣ таҳқиқотӣ амалӣ карда мешаванд. 184 9. Дар қитъаҳои замин, ки ба онҳо низоми махсуси ҳифзи намудҳои растаниҳои дар Кодекси мазкур пешбинишуда ҷорӣ шудааст, ҷаронидан ва нигоҳдории ҷорво, ворид гардидан ва ҷамъоварӣ намудани растаниҳо, ба истиснои мақоми ваколатдори давлатӣ ва шахсоне, ки дорои ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ё иҷозатномаи дахлдор мебошанд, манъ аст. БОБИ 25. ОЛАМИ ҲАЙВОНОТ Моддаи 337. Категорияи олами ҳайвонот 1. Олами ҳайвонот аз рӯйи намуд ва таъиноти мақсаднокӣ ба категорияҳои зерин ҷудо мешавад: 1) намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта; 2) намудҳои ҳайвоноте, ки объекти шикор мебошанд; 3) намудҳои ҳайвоноте, ки объекти моҳидорӣ мебошанд; 4) намудҳои ҳайвоноте, ки бо мақсади хоҷагидорӣ истифода мешаванд (ғайр аз шикор ва моҳидорӣ); 5) намудҳои ҳайвоноте, ки бо мақсадҳои хоҷагидорӣ истифода намешаванд, вале арзиши экологӣ, фарҳангӣ ва илмӣ доранд; 6) намудҳои ҳайвоноте, ки саршумори онҳо бо мақсади ҳифзи сиҳати аҳоли, пешгирии беморшавии ҳайвоноти хонагӣ, пешгирии зарар ба муҳити зист ва объектҳои дигари олами ҳайвонот, нарасонидани талафоти ҷиддӣ ба фаъолияти кишоварзӣ танзим карда мешаванд. 2. Намудҳои ҳайвонот бо мақсади ҳифзи гуногунии намудҳои онҳо, нигоҳдорӣ, афзун гардонидани саршумор ва истифодаи мунтазам ба категорияҳо ҷудо карда шуда, аз як категория ба категорияи дигар гузаронида мешаванд. Моддаи 338. Объект ва субъектҳои олами ҳайвонот 1. Объектҳои олами ҳайвонот ҳамаи намудҳо, таркиб ва ҷойи зисти ҳайвонот мебошанд, ки ҳифз ва истифода карда мешаванд. Объектҳои олами ҳайвонот аз ҳайвоноти бесутунмӯҳра ва сутунмӯҳрадор иборат мебошанд. 2. Объектҳои зерини олами ҳайвонот таҳти ҳифз ва истифода қарор мегиранд: 1) ҳайвоноти ваҳшӣ ва популятсияи онҳо; 2) тухм, ҷанин, узв ва дигар маҳсулоти олами ҳайвонот; 3)

мавзеи зиндагӣ, лона, ҷойи тухмгузорӣ, мӯрчахона, дигар ҷойҳои зисти табиӣ ҳайвонот, хандаҳои зимистонгузаронӣ, ҷойи тулаккунӣ ва қароргоҳҳо барои истироҳат ва ғизохӯрии парандаҳои кӯчӣ, ҷойҳои доимӣ ё мавсимии ҷамъшавӣ, ҷойҳои наслгирӣ ва дигар маҳалҳои ҷамъшавии ҳайвонот. 3. Субъектҳои муносибатҳои олами ҳайвонот шахсони воқеӣ, ҳуқуқӣ ва мақомоти давлатӣ мебошанд. Моддаи 339. Иштироки шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар иҷрои тадбирҳои ҳифз ва истифодаи олами ҳайвонот 185 1. Шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳададоранд бо олами ҳайвонот муносибати эҳтиёткорона намуда, объектҳои онро ҳифз кунанд. 2. Шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар амалӣ намудани тадбирҳо оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва барқароркунии олами ҳайвонот, пешниҳоди таклифҳо дар бораи ҳифз, истифодаи оқилона ва барқарорсозии олами ҳайвонот, пешгирӣ намудани ҳолатҳои вайрон кардани қонунгузорӣ оид ба ҳифз ва истифодаи олами ҳайвонот ва огоҳ намудан дар бораи чунин ҳолатҳо ҳамкорӣ менамоянд. 3. Мақоми ваколатдори давлатӣ ҳангоми иҷрои тадбирҳо оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва барқароркунии олами ҳайвонот пешниҳоди шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятиро тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ба инobat мегирад. 4. Шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон назорати ҷамъиятиро оид ба ҳифз, истифодаи оқилона ва барқароркунии олами ҳайвонот амалӣ менамоянд. Моддаи 340. Ташкил намудан, такмил додан ва баҳисобгирии давлатии коллексияи зоологӣ 1. Коллексияи зоологӣ маҷмуи намудҳои олами ҳайвонот, ки бо низоми ягона бо роҳи интихоб ё усулҳои омӯзиши ирсиятҳои фарқкунанда, бо мақсади истифодабарӣ дар фаъолияти илмӣ, селекционӣ, таълимӣ ва иҷрои корҳои дигар ҷамъоварӣ карда мешаванд. 2. Ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои ташкил ва такмили коллексияҳои зоологӣ (коллексияҳои зинда, боғи ҳайвонот ва боғҳои дигар, инчунин дар шакли коллексияи ҳӯсаҳо, доруҳо ва узвҳои ҳайвонот) бо роҳи аз муҳити табиӣ ба ин мақсадҳо гирифтани ҳайвонот мақоми ваколатдори давлатӣ иҷозат медиҳад. 3. Такмил додани коллексияҳои зоологӣ, ки моликияти шаҳрвандон мебошанд, инчунин аз тарафи шаҳрвандон ташкил намудани коллексияҳои нав манъ аст, ба истиснои коллексияҳои иборат аз ғаниматҳои шикори ҳайвонот, моҳигирӣ ва дигар намудҳои истифодаи олами ҳайвонот, ки бо риояи талаботи муқарраршуда анҷом дода шудааст. 4. Коллексияҳои зоологӣ дорои аҳаммияти илмӣ, фарҳангӣ ва маърифатӣ, таълимию тарбиявӣ ё зебоишиносӣ ба қайди давлатӣ гирифта мешаванд. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки соҳиби чунин коллексия мебошанд, ҳададоранд қоидаҳои нигоҳ доштан ба ҳисоб гирифтани ва истифода кардани коллексияҳои зоологиро риоя намоянд. 5. Тартиби ташкил кардан, такмил додан, нигоҳ доштан, истифода бурдан ва ба ҳисоб гирифтани коллексияҳои зоологӣ, савдои онҳо, ҳамчунин тартиби фиристодан ва аз ҳудуди ҷумҳурӣ баровардани объектҳои коллексияҳо ва маҳсулоти олами ҳайвонот тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. 186 Моддаи 341. Кӯчонидан ва мутобиқсозӣ, ҷуфтӣ кардани ҳайвонот ва маҳдуд кардани ҳуқуқи истифодабарандагони объектҳои табиӣ бо мақсади ҳифзи олами ҳайвонот 1. Бо мақсади таҳқиқоти илмӣ, зарурати хоҷагӣ ба ҷойҳои нави зиндагӣ кӯчонидан ва мутобиқсозии олами ҳайвонот, инчунин тадбирҳои ҷуфтикунии ҳайвонот дар асоси ҳулоаи муассисаҳои дахлдори илмӣ танҳо бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ иҷозат дода мешавад. 2. Худсарона кӯчонидан, мутобиқсозӣ ва ҷуфтӣ кардани ҳайвонот манъ аст. 3. Бо мақсади ҳифзи олами ҳайвонот ҳуқуқи истифодабарандагони қитъаҳои замин, ҷангал, об ва сарватҳои зеризаминӣ метавонанд маҳдуд карда шуда, ба зиммаи онҳо тибқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳададориҳои дахлдор гузошта шаванд. Моддаи 342. Баҳисобгирии давлатӣ ва кадастри давлатии олами ҳайвонот 1. Барои таъмини ҳифз ва ташкили истифодаи оқилонаи олами ҳайвонот баҳисобгирии давлатии ҳайвонот ва истифодаи онҳо ба роҳ монда шуда, кадастри давлатии олами ҳайвонот ташкил карда мешавад, ки он маҷмуи маълумот дар бораи паҳншавии ҷуғрофии намудҳои (гурӯҳи намудҳои) ҳайвонот, саршумори онҳо ва дигар маълумоти заруриро дар бар мегирад. 2. Баҳисобгирии давлатии ҳайвонот, истифодаи онҳо ва ташкили кадастри давлатии олами ҳайвонот дар қитъаҳои озод аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибучетӣ ва манбаъҳои, ки қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, дар

қитъаҳои вобасташуда аз ҳисоби истифодабарандагони он ба роҳ монда мешавад. 3. Парваришгоҳҳо ӯҳдадоранд дар бораи паҳншавӣ, саршумор ва истифодаи ҳайвоноти ваҳшӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ барои ба роҳ мондани кадастри давлатӣ маълумот пешниҳод намоянд. Моддаи 343. Мониторинги объектҳои олами ҳайвонот Мониторинги объектҳои олами ҳайвонот қисми таркибии низоми ягонаи мониторинги давлатии экологӣ буда, низоми мушоҳидаи мунтазами ҳолати объектҳои олами ҳайвонот, арзёбӣ ва пешгӯии тағйирёбии онҳо аз таъсири омилҳои табиӣ ва антропогенӣ мебошад. §1. Истифодаи объектҳои олами ҳайвонот Моддаи 344. Истифодаи объектҳои олами ҳайвонот 1. Олами ҳайвонот моликияти истисноии давлатӣ буда, давлат ҳифз ва истифодаи самараноки онро ҳамчун асоси ҳаёт ва фаъолияти инсон ба манфиати халқ кафолат медиҳад. 2. Олами ҳайвонот ба таври умумӣ ва махсус истифода бурда мешаванд. 187 3. Истифодаи умумии олами ҳайвонот истифодаи объектҳои олами ҳайвонот ва хусусиятҳои ғойдабахши он бе ҷудо кардани онҳо аз муҳити зисти табиӣ мебошад. 4. Истифодаи махсуси олами ҳайвонот истифодаи объекти олами ҳайвонот ва маҳсулоти фаъолияти ҳаётии он бо ҷудо кардани онҳо аз муҳити зисти табиӣ мебошад. Моддаи 345. Воридот, содирот ва транзити олами ҳайвонот барои истифода 1. Ҳайвоноти ваҳшӣ, инчунин қисмҳо ва маҳсулоти онҳо, коллексияҳои зоологӣ, тухфаҳо ва ҳайвоноти хушкардашуда, ки ҳангоми воридот, содирот ва транзити ғайриқонунӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё аз Ҷумҳурии Тоҷикистон боздошт карда шудааст, тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон мусодира карда мешаванд. 2. Истифодаи намудҳои алоҳидаи объектҳои олами ҳайвонот дар асоси гирифтани иҷозат амалӣ мегардад. Иҷозат барои истифодаи объектҳои олами ҳайвонот, воридот, содирот ва транзити объектҳои олами ҳайвонот, инчунин ғанимати онҳо ва амал оид ба истифодаи объектҳои олами ҳайвонот, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил гардидаанд, тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» амалӣ карда мешавад. Моддаи 346. Тартиби истифодаи объектҳои олами ҳайвонот 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон барои истифодаи объектҳои олами ҳайвонот иҷозатнома ё иҷозат медиҳад. 2. Заминистифодабарандагони шикоргоҳҳо ва қитъаҳои замин, ки мавзеоҳои зисти ҳайвонот мебошанд ва объектҳои шикор нестанд, барои истифодаи олами ҳайвонот дар ин қитъаҳо ҳуқуқи афзалиятнок доранд. 3. Олами ҳайвонотро барои истифодаи бемӯҳлат ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо усули ҷудо кардани қитъаи замин ва ба онҳо вобаста кардани шикоргоҳҳо мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон додан мумкин аст. 4. Ҳуқуқи истифодаи олами ҳайвонот бо санадҳои, ки мувофиқи тартиби муқарраршуда оид ба ҳуқуқи истифодаи шикоргоҳҳо дода шудаанд, инчунин бо иҷозатномаҳои дахлдор барои шикор кардан, дошта гирифтани ё ҷамъ овардани ин намудҳои олами ҳайвонот, ки тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ дода шудааст, тасдиқ карда мешаванд. Моддаи 347. Намудҳои истифодаи объектҳои олами ҳайвонот 1. Истифодаи объектҳои олами ҳайвонот бо роҳҳои зерин амалӣ мегардад: 1) шикор; 2) моҳидорӣ, аз ҷумла, сайди ҳайвоноти бесутунмуҳраи обӣ; 188 3) сайди ҳайвоноте, ки объектҳои шикору моҳидорӣ ва бесутунмуҳраи обӣ нестанд; 4) истифодаи объектҳои олами ҳайвонот бо мақсади таҳқиқоти илмӣ, коллексияҳо, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ, зебоишиносӣ, барқарорсозӣ, солимгардонӣ ва ҳифзи табиат, истифодаи ҳайвонот бо мақсади ба даст овардани маҳсулот ва хусусиятҳои ғойданоки ҳаётии онҳо. 2. Мӯҳлати истифодаи намудҳои алоҳидаи объектҳои олами ҳайвонотро мақоми ваколатдори давлатӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар мекунад. Моддаи 348. Шикори объектҳои олами ҳайвонот Шикори объектҳои олами ҳайвонот бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 349. Манъи худсарона доштан ва нобуд кардани мор ва хазандагони дигар Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон худсарона доштан ва нобуд кардани ҳамаи намуди мор ва хазандагони дигар, ба истиснои маҳалҳои аҳолинишин ва минтақаҳои ҳифзи осоишгоҳҳои табобатӣ, фароғатгоҳҳо манъ аст. Мор ва хазандагони дигарро танҳо бо иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ бо мақсади таҳқиқоти илмӣ ва ташкили ҷой барои нигоҳдории мор (серпентарий) доштан мумкин аст. Моддаи 350. Истифодаи объектҳои олами

хайвонот бо мақсади илмӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ ва зебоишиносӣ 1. Барои истифодаи олами хайвонот бо мақсади илмӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ ва зебоишиносӣ бо роҳҳои гуногуни мушоҳида, нишонагӯзорӣ, суратгирӣ ва ғайра бе ҷудо кардани хайвонот аз муҳити зисти табиӣ иҷозат дода мешавад, агар он ба хайвонот ё муҳити зисти онҳо зарар нарасонад ва ҳуқуқи дигар истифодабарандагони олами хайвонотро ҳалалдор накунад, ба истиснои мавридҳои, ки чунин истифодабарӣ манъ карда шудааст. 2. Истифодаи олами хайвонот бо мақсади илмӣ, фарҳангию маърифатӣ, тарбиявӣ ва зебоишиносӣ бо ҷудо кардани онҳо аз муҳити табиӣ зист бо тартиби пешбиниамудайи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон мумкин аст. Моддаи 351. Истифодаи хусусиятҳои ғайрибаҳши ҳаёт ва фаъолияти хайвонот ба истифодаи хусусиятҳои ғайрибаҳши фаъолияти ҳаётии хайвонот – мазраъофарҳо, поккорони табиӣ муҳит, гардолудкунандагони растаниҳо ва ғайра бидуни ҷудо кардани онҳо аз табиат, ба истиснои мавридҳои муайянкардаи Кодекси мазкур иҷозат дода мешавад. 189 Моддаи 352. Истифодаи хайвонот бо мақсади ба даст овардани маҳсулоти фаъолияти ҳаётии онҳо Истифодаи хайвонот бо мақсади ба даст овардани маҳсулоти фаъолияти ҳаётии онҳо (асал, муми занбӯри ваҳшӣ ва ғайра) танҳо бо шарт аз табиат ҷудо накардан ва нобуд насохтани хайвонот ва бидуни вайрон кардани муҳити табиӣ зисти онҳо мумкин аст. Моддаи 353. Пардохтҳо барои истифодаи объектҳои олами хайвонот 1. Истифодаи маҳсули объектҳои олами хайвонот дар Ҷумҳурии Тоҷикистон музднок мебошад. 2. Иҷорапулии объектҳои олами хайвонот мувофиқи тартиби муқаррарнамудайи шартномаи иҷора ба заминистифодабарандагони яқумдараҷа бо тарзи ғайринақдӣ супорида мешавад. 3. Маблағи пардохти истифодаи объектҳои олами хайвонот, ки мувофиқи тартиби муқарраршуда ба фондҳои махсус дохил мегардад, дар навбати аввал барои ҳифз ва барқарор намудани саршумори хайвоноти ваҳшӣ ва муҳити зисти онҳо, барои пешбурди кадастри давлатии олами хайвонот, таҳқиқотҳо ва мониторинги олами хайвонот, Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба роҳ мондани кори мамнӯъгоҳҳо ва таҳқиқоти илмӣ харҷ карда мешавад. 4. Мамнӯъгоҳҳо, осорхонаи мамнӯъгоҳҳо, боғҳои миллию зоологӣ, боғҳои зоологию ботаникӣ аз пардохтҳо барои истифодаи объектҳои олами хайвонот озод карда мешаванд. Моддаи 354. Ҳуқуқи истифодабарандагони объектҳои олами хайвонот 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ танҳо ба он намуди истифодаи олами хайвонот ҳуқуқ доранд, ки ба онҳо аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ иҷозат дода шудааст. 2. Дар мавридҳои муқарраркардаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқи истифодабарандагони объектҳои олами хайвонот ба манфиати давлат, истифодабарандагон, инчунин бо мақсади ҳифзи олами хайвонот метавонад маҳдуд карда шавад. Моддаи 355. Уҳдадорихи истифодабарандагони объектҳои олами хайвонот 1. Истифодабарандагони объектҳои олами хайвонот вобаста ба намуди истифода уҳдадоранд: 1) қоида, меъёр ва муҳлати муқарраршудаи истифодаи олами хайвонотро риоя кунанд; 2) олами хайвонотро тавре истифода баранд, ки тамомияти гурӯҳҳои табиӣ ҳалалдор нашавад ва хайвоноти дигар, инчунин муҳити зисти онҳо осеб набинанд; 3) саршумор ва ҳолати популятсияи хайвоноти истифодашаванда, инчунин вазъи муҳити зисти онҳоро ба ҳисоб гиранд; 4) оид ба афзун гардонидани саршумори хайвонот тадбирҳои зарурӣ андешанд; 5) бо мақоми ваколатдори давлатӣ чиҳати ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами хайвонот ҳамкорӣ намоянд. 2. Истифодабарандагони олами хайвонот уҳдадоранд дигар талаботро оид ба ҳифз ва истифодаи объекти олами хайвонот ва афзунгардони саршумори он, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, иҷро намоянд. Моддаи 356. Қатъ гардидани ҳуқуқи истифодаи объектҳои олами хайвонот 1. Ҳуқуқи истифодаи объектҳои олами хайвонот дар ҳолатҳои зерин қатъ карда мешавад: 1) ихтиёран даст кашидан аз истифодаи объектҳои олами хайвонот; 2) аз байн рафтани зарурати истифодаи олами хайвонот; 3) ба охир расидани муҳлати муқарраргардидаи истифодаи олами хайвонот; 4) барҳам хӯрдан ё қатъ гардидани фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба онҳо ҳуқуқи истифодаи олами хайвонот дода шудааст; 5) қатъ гардидани муносибатҳои меҳнатие, ки мутобиқи онҳо олами хайвонот барои истифода дода шуда буд, агар дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад; 6) зарурати андешидани тадбирҳои маҳсули ҳифзи олами хайвонот ё бинобар ба миён омадани хатаре, ки ба саломатии

аҳоли таҳдид менамояд; 7) ба таври доимӣ риоя накардани қоидаю меъёр ва дигар талаботи истифодаю ҳифз ва афзун гардонидани олами ҳайвонот; 8) пардохт накардани музди истифодаи олами ҳайвонот; 9) зарурати бо тартиби муқарраршуда аз истифода гирифтани заминҳо ва олами ҳайвонот бо мақсади ҳифзи ҳайвонот, наботот ва дигар захираҳои табиӣ ё тамомияти комплекси табиӣ; 10) бо тартиби муқарраршуда аз истифода гирифтани заминҳое, ки дар онҳо олами ҳайвонот мавриди истифода қарор мегиранд; 11) ҳангоми бекор гардидани иҷозат ва иҷозатномаҳо; 12) мунтазам риоя накардани шартҳои шартномаи иҷораи объектҳои олами ҳайвонот; 13) ҳолатҳои дигари тибқи Кодекси мазкур пешбинигардидае, ки боиси қатъ гардидани истифодаи олами ҳайвонот мегардад.

§2. Ҳифзи олами ҳайвонот Моддаи 357. Тадбирҳо оид ба ҳифзи олами ҳайвонот Олами ҳайвонот бо роҳҳои зерин ҳифз карда мешавад: 1) муқаррар кардани қоидаю меъёри ҳифз, истифодаи оқилонаи объектҳои олами ҳайвонот ва афзун гардонидани саршумори он; 191 2) дар амал татбиқ намудани манъу маҳдудиятҳо, ки дар моддаи 358 Кодекси мазкур пешбинӣ шудаанд; 3) ҳифз аз истифодаи худсарона ва кирдорҳои дигари риоя нашудани тартиби муқарраргардидаи истифодаи олами ҳайвонот; 4) ҳифзи муҳити зист, шароити афзоиш ва роҳҳои кӯчиши ҳайвонот; 5) пешгирӣ намудани талафи ҳайвонот ҳангоми иҷрои корҳои истеҳсолӣ; 6) барпо кардани мамнӯъгоҳҳо, парваришгоҳҳо ва ҷудо кардани қитъаҳои дигари таҳти ҳифзи махсус қарордошта; 7) парвариш ва зиёд кардани намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта дар шароити ғайриозод; 8) ҷорӣ намудани маҳдудият барои истифодаи объектҳои олами ҳайвонот бо мақсади ташкил намудани коллексияҳои зоологӣ; 9) ёри расонидан ба ҳайвонот дар мавриди беморшавӣ, хатари нобудшавии онҳо ҳангоми офати табиӣ ва бо сабабҳои дигар; 10) ҳавасмандгардонии моддию маънавии шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки ба ҳифзи олами ҳайвонот мусоидат менамоянд; 11) ташкили таҳқиқоти илмӣ, ки мақсад аз он асоснок кардани тадбирҳои ҳифзи олами ҳайвонот аст; 12) ташаккули маърифати экологӣ дар руҳияи дӯст доштани олами ҳайвонот; 13) таблиғи ҳифзи олами ҳайвонот тавассути воситаҳои ахбори омма; 14) ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид намудани намудҳои нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи ҳайвоноти ваҳшӣ; 15) танзими воридот ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ва содироти олами ҳайвонот аз Ҷумҳурии Тоҷикистон; 16) гузаронидани тадбирҳои биотехникӣ ва дигар тадбирҳои ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами ҳайвонот; 17) андешидани дигар тадбирҳо ва муқаррар кардани талаботҳои дигар оид ба ҳифзи олами ҳайвонот.

Моддаи 358. Муқаррар кардани манъу маҳдудиятҳо дар истифодаи олами ҳайвонот 1. Бо мақсади ҳифз ва зиёд намудани саршумори баъзе намудҳои ҳайвонот, истифодаи онҳо дар ҳудуди муайян ва ба муҳлати муайян бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур метавонад маҳдуд ё пурра манъ карда шавад. 2. Барои ҳифз намудан ва зиёд намудани саршумори объектҳои олами ҳайвонот тадбирҳои зерин роҳандозӣ карда мешаванд: 1) маҳдуд намудани муҳлати истифодаи олами ҳайвонот; 2) манъ кардани тарзу усул ва намудҳои олотӣ шикор; 3) тағйир додани меъёрҳои шикор; 4) маҳдуд гардонидани миқдори истифодабарандагони олами ҳайвонот. 3. Барои муқаррар намудани мамнуниятҳо ва маҳдудиятҳо асос шуда метавонанд: 192 1) риоя накардани синни ҷуфтшавии ҳайвонот; 2) кам гаштани саршумори ҳайвонот; 3) бад шудани муҳити зисти онҳо; 4) зарурати муҳайё сохтани минтақаҳои ором дар ҷойҳои ҷамъшавии анбӯҳи ҳайвонот ҳангоми кӯчиш ва наслдиҳӣ. 4. Бо мақсади нигоҳдории олами ҳайвонот иҷрои корҳои зерин манъ аст: 1) нобуд кардани наботот ва дигар корҳое, ки вазъи муҳити зисти ҳайвонотро бад месозанд; 2) то бист метр наздик аз макони зисти ҳайвоноте, ки муташаккилона зиндагӣ мекунанд, шудгор кардани қитъаи замин, инчунин бе иҷозати пешакии мақоми ваколатдори давлатӣ ба ҷойи дигар кӯчонидани онҳо; 3) вайрон ва хароб кардани лонаи ҳайвонот, ҷамъоварӣ намудани тухми онҳо; 4) бо заврақҳои мотордор сайругашт кардан дар мавзеҳои лонасозӣ ва тухмгузори мурғҳои обӣ ва моҳӣ; 5) дар мавзеи зисти оммавии ҳайвоноти сӯмдор ва мурғони ҷамъовӣ бе розигии мақоми ваколатдори давлатӣ аз як километр пасттар парвоз кардани тайёраҳо, чархболҳо ва ғайра; 6) нобуд сохтани муҳити зист ва хароб кардани киштзори ҳӯроки ҳайвонот, ниҳоли буттаҳои муҳофизатӣ, охурҳои ему намак, ишоранишонҳо, иншоотҳои зарури шикору моҳидорӣ; 7) шикори ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта; 8) дар муҳлати пешбининакардаи

иҷозатномаи истифодаи олами ҳайвонот ва меъёри муқарраршуда шикор кардани олами ҳайвонот; 9) шикори объектҳои олами ҳайвонот бо истифода аз тарзу усул ва олооти барои шикори ҳайвонот ва моҳигирӣ мамнӯъ; 10) шикори объектҳои олами ҳайвонот бо истифода аз олотҳои тарканда, маводи захрдор; 11) бе иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ парвариш намудан, насл гирифтани, дурага кардани ҳайвоноти бегона ва ҳамчунин, шикор намудани ҳайвоноти ба табиат мутобиқшуда. Моддаи 359. Талабот оид ба ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами ҳайвонот Бо мақсади ҳифз ва истифодаи оқилонаи олами ҳайвонот талаботи зерин риоя карда мешаванд: 1) нигоҳдории шаклҳои гуногуни биологӣ олами ҳайвонот дар шароити озоди табиӣ; 2) нигоҳдории тамомияти популятсияи намудҳои ҳайвоноти нодир, зери хатари нобудшавӣ қарордошта, намудҳои ба маҳал хос, кӯчӣ ва ҳайвоноти дигари арзишнок; 3) ҳифзи муҳити зист, шароити афзоиш ва роҳҳои кӯчиши ҳайвонот ва гурӯҳҳои табиӣ онҳо; 193 4) истифодаи илман асоснок сарфакорона, маҷмӯъ ва оқилонаи объектҳои олами ҳайвонот, мунтазам зиёд намудани саршумори ҳайвоноти ваҳшӣ; 5) нигоҳдорӣ ва истифодаи оқилонаи хусусиятҳои ғоиданоки ҳаёт ва фаъолияти намудҳои алоҳидаи ҳайвонот; 6) истифодаи самаранок ва оқилонаи объектҳои олами ҳайвонот ва танзими афзоиши ҳайвонот ва саршумори онҳо дар шароити озоди табиӣ бо мақсади ҳифзи саломатии инсон ва пешгирӣ намудани зараре, ки ба табиати зинда ва иқтисодиёт мерасад; 7) эҳтиёт кардани хусусиятҳои олами ҳайвонот дар бобати ҳифзи об, хок, ба вучуд овардани муҳит, шароити истироҳат, барқароркунӣ ва дигар хусусиятҳои ғоиданоки он баҳри ҳифзи саломатии аҳоли, беҳсозии муҳити зист ва инкишофи хоҷагии халқ; 8) доштани хусусиятҳои олами ҳайвонот вобаста ба ҳифзи об, хок, муҳитофарӣ, шароити истироҳат, барқарорсозӣ ва дигар хусусиятҳои ғоиданоки он барои ҳифзи саломатии аҳоли, беҳсозии муҳити зист ва рушди иқтисодиёт; 9) ҳифзи объектҳои олами наботот аз сӯхтор, сел, бодлесӣ (эрозия) ва дигар офатҳои табиӣ, инчунин аз ҳашароти зараррасон ва бемориҳо; 10) истифодаи музднокӣ объектҳои олами ҳайвонот. Моддаи 360. Риояи талабот зимни фаъолияти, ки ба вазъи олами ҳайвонот таъсир мерасонад Ҳама гуна фаъолияти, ки ба вазъи олами ҳайвонот, муҳити зист, шароити афзоиш ва роҳҳои кӯчиши ҳайвонот таъсир мерасонад, бо риояи талаботи ҳифзи олами ҳайвонот иҷро мегардад. Моддаи 361. Талабот оид ба сохтмон ва фаъолияти дигар, ки ба объектҳои олами ҳайвонот таъсири манфӣ мерасонад 1. Қойгиркунӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмони маҳалҳои аҳолинишин, корхонаҳо, иншоот ва дигар объектҳо, тақмили равандҳои технологӣ ва қорӣ кардани технологияи муосир, ба истифода додани заминҳои навқорам, назди соҳилҳо, дарёбод ва буттазорҳо, обёрии замин, истифодаи ҷангалзор, иҷрои корҳои ҷустуҷӯӣ-геологӣ, истихроҷи маъдан, ҷудо кардани қитъаҳои замин барои чарогоҳ ва гузаргоҳҳои ҳайвоноти кишоварзӣ, тартиб додани хатсайрҳо ва ташкили қойҳои истироҳати оммавии аҳоли бо назардошти ҳифзи муҳити зист ва олами ҳайвонот амалӣ карда мешаванд, инчунин дахлнопазирии қитъаҳо, ки ҳамчун муҳити зисти ҳайвонот аҳамияти махсус доранд, таъмин карда мешавад. 2. Ҳангоми қойгиркунӣ, лоиҳакашӣ ва сохтмони роҳҳои оҳан, автомобилгард, қубургузар ва дигар роҳҳои нақлиётӣ, хатҳои интиқоли барқу алоқа, инчунин иншоотҳои гидротехникӣ ҳатман тадбирҳои ҳифз ва нигоҳдории роҳҳои кӯчиши ҳайвонот ба инобат гирифта мешавад. 194 Моддаи 362. Мувофиқа намудани сохтмони объектҳои, ки ба вазъи олами ҳайвонот таъсир мерасонанд Қойи сохтмони корхонаҳо ва иншоотҳои бо Кодекси мазкур пешбинишуда ва дигар объектҳои, ки ба ҳолати олами ҳайвонот, муҳити зист, шароити афзоиш ва роҳҳои кӯчиши онҳо таъсир мерасонанд, мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа карда мешавад. Моддаи 363. Пешгирӣ намудани талафоти ҳайвонот ҳангоми иҷрои корҳои истеҳсоли ва истифодаи воситаҳои нақлиёт 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд, ки ҳангоми киштукор, ҷўбтайёркунӣ ва дигар корҳо, инчунин ҳангоми истифодаи воситаҳои нақлиёт барои пешгирӣ намудани талафоти ҳайвонот тадбирҳо андешанд. 2. Сўзондани растаниҳои хушк, нигоҳдории мавод, ашёи хом ва ҳама гуна партовҳо, аз ҷумла, партовҳои истеҳсоли истеъмоли бе андешидани тадбирҳои муқарраршуда оид ба пешгирии талафоти ҳайвонот манъ аст. Моддаи 364. Ҳифз, истифода ва барқароркунии объектҳои олами ҳайвонот дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда 1. Дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда моҳидорӣ, шикор кардан

ва дошта гирифтани намудҳои олами ҳайвонот ва дигар фаъолияте, ки хилофи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, манъ аст. 2. Дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда истифодаи намудҳои алоҳидаи олами ҳайвонот ва дигар фаъолияти хилофи қоидаҳои истифодаи олами ҳайвонотро пурра манъ ё маҳдуд кардан мумкин аст. 3. Тартиби ҳифз ва истифодаи олами ҳайвонотро дар ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар мекунад. Моддаи 365. Дохил намудани намудҳои ҳайвонот ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон 1. Намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда мешаванд. 2. Амалхое, ки боиси ҳалокат, камшавии саршумор ё ҳалалдор гаштани муҳити зисти намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта мегарданд, манъ аст. Моддаи 366. Тадбирҳо оид ба ҳифзи ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта 1. Бо мақсади ҳифзи ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта, ки дар шароити озоди табиӣ афзоиши саршумори онҳо имконнопазир аст, мақомоти ваколатдор уҳдадоранд, ки барои афзоиши намудҳои мазкур шароити мусоид фароҳам оранд. 2. Ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаре танҳо дар ҳолатҳои истисноӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои 195 парвариш кардан дар шароити махсуси муҳайёкардашуда ва минбаъд раҳо кардани онҳо ба муҳити зисташон, ба мақсадҳои илмӣ ва дигар мақсадҳои муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дошта гирифтани мумкин аст. Моддаи 367. Тартиби истифодаи намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта Истифодаи намудҳои ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордошта бо мақсадҳои илмӣ таҳқиқотӣ, фарҳангӣ маърифатӣ, тарбиявӣ, зебоишиносӣ, фароғатӣ, солимгардонӣ ва ҳифзи табиат, ба даст овардани маҳсулот ва хусусиятҳои фойданоки ҳаёти онҳо дар асоси иҷозатномаи мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ мегардад. Моддаи 368. Ҳифзи олами ҳайвонот ва муҳити зисти онҳо ҳангоми истифода ва ҳамлу нақли воситаҳои ҳифзи растани, ангеаҳои инкишофи онҳо, нуриҳои маъданӣ ва доруворӣ 1. Ҳангоми истифодаи воситаҳои ҳифзи растани, нумӯяҳои инкишофи онҳо, нуриҳои минералӣ ва воситаҳои дигари биологӣ ва кимиёвӣ, ки дар фаъолияти хоҷагидорӣ истифода мешаванд, талаботи ҳифзи олами ҳайвонот ва муҳити зисти онҳо ба эътибор гирифта мешаванд. Истифодаи воситаҳои кимиёвӣ ва ҳифзи растаниҳо бо мақсади кам кардани таъсири зараровари онҳо ба олами ҳайвонот бо иҷрои тадбирҳои агротехникӣ, селекционӣ генетикӣ, биологӣ ва ғайраҳо мувофиқ карда мешаванд. 2. Бо мақсади пешгирии талафоти ҳайвонот ва бадшавии муҳити зисти онҳо шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, новобаста аз шакли моликияташон уҳдадоранд, ки қоидаҳои ҳамлу нақл, нигоҳдорӣ ва истифодаи воситаҳои дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинӣшударо риоя намоянд. 3. Ҳангоми ихтирои нуриҳои минералӣ ва воситаҳои нави биологӣ кимиёвӣ меъёри таркиби муътадили онҳо, ки ба муҳити табиӣ, ҳифзи ҳайвонот ва муҳити зисти онҳо зараровар набошад, муқаррар карда мешавад. 4. Истифода, нигоҳдошт ва интиқоли воситаҳои ҳифзи растани, нумӯяҳои инкишофи онҳо, нуриҳои минералӣ ва воситаҳои дигари биологӣ кимиёвӣ, ки дар фаъолияти хоҷагидорӣ истифода мешаванд, бояд беҳатари олами ҳайвонот ва муҳити зисти онро таъмин намоянд. Моддаи 369. Саршумори намудҳои алоҳидаи ҳайвонот ва муайян кардани намудҳо, баҳисобгирӣ ва танзими саршумори объектҳои олами ҳайвонот 1. Бо мақсади ҳифзи саломатии инсон, пешгирии бемориҳои ҳайвонот ва пешгирии зарар ба фаъолияти хоҷагидорӣ, барои танзими саршумори намудҳои алоҳидаи ҳайвоноти ваҳшӣ тадбирҳо андешида мешаванд. 2. Чорабиниҳо оид ба муайян кардани намудҳо, баҳисобгирӣ ва танзими саршумори объектҳои олами ҳайвонот аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ бо ҷалби муассисаҳои илмӣ, ташкилоти дигари манфиатдор ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ амалӣ карда мешаванд. 196 БОБИ 26. ШИКОР ВА ХОҶАГИИ ШИКОР Моддаи 370. Объектҳои шикор ва хоҷагии шикор 1. Объектҳои шикор ва хоҷагии шикор ҳайвоноти шикорӣ ва маҳалли сукунати онҳо мебошанд. 2. Ҳифз ва истифодаи намудҳои ҳайвоноти ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон воридшуда мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 3. Номгӯии намудҳои ҳайвоноти шикориро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ менамояд. Моддаи 371. Истифодаи умумӣ ва махсуси фонди шикор 1. Фонди шикор ба таври умумӣ ва махсус истифода мешавад. 2. Истифодаи умумии фонди шикор аз истифодаи

хайвоноти шикорӣ ва хосиятҳои ғоиданоки онҳо бо мақсадҳои илмӣ, фарҳангии маърифатӣ, тарбиявӣ, истироҳатӣ, эстетикӣ ва мақсадҳои дигар бе ҷудо кардани онҳо аз муҳити зисти табиӣ иборат мебошад. 3. Истифодаи умумии фонди шикор аз тарафи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ройгон буда, иҷозати махсусро талаб намекунад, агар дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад. 4. Фаъолияти хоҷагии шикорӣ ва ё шикор дар мавзёҳои зерин манъ мебошад: 1) минтақаҳои ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда, ки маҷмуаҳои табиӣ моҳияти эталонидошта ва дар ҳолатҳои гуногуни барқароршавии табиӣ қарордоштаро дар бар мегиранд; 2) маҳаллаҳои аҳолинишин (шаҳрак ва деҳот) ва ҳудуди ҳаммарзи онҳо – дар масофаи 500 метр; 3) марказҳои шаҳру ноҳияҳо ва ҳудудҳои ҳаммарзи он дар масофаи 2 километр; 4) ҳудуди заминҳои таъиноти саноат, нақлиёт, алоқа, солимгардонӣ, рекреатсионӣ, таърихӣ фарҳангӣ, мудоғи, таъиноти дигари дорои муҳофизати махсус ва ҳудуди ҳаммарзи он дар масофаи 500 метр; 5) мавзеи истироҳатии оммавии аҳоли ва ҳудудҳои ҳаммарзи он дар масофаи 500 метр; 6) ҳудудҳои, ки дар масофаи 2 километр аз манбаи бемориҳои сирояткунандаи байни ҳайвонот эҳтимоли паҳн шуданро доранд. 5. Сарҳадҳои шикоргоҳҳо бо назардошти арзишҳои экологӣ, шикор ва дигар арзишҳои онҳо, аз рӯи ҳудуди марзӣ маъмурӣ ва аломатҳои осон муайян ва шинохтанишавандаи рӯи замин (роҳҳо, теппаҳо, сохилҳо, хатҳои барқ, хати газ ва ғайра) муқаррар карда мешаванд. 6. Истифодаи махсуси фонди шикор аз истифодаи ҳайвоноти шикорӣ бо ҷудо кардани онҳо аз муҳити зисти табиӣ иборат мебошад. 197 7. Истифодабарандаи шикоргоҳ ҳуқуқи истифодаи махсуси фонди шикорро танҳо дар шикоргоҳҳои амалӣ менамояд, ки дар онҳо ба ӯ ҳуқуқи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор дода шудааст. 8. Ҳуқуқи истифодаи махсуси ҳайвоноти шикории намудҳои маҳдуднашуда ба истифодабарандаи шикоргоҳ бо иҷозат пешниҳод гардида, ҳуқуқи истифодаи махсуси ҳайвоноти шикории намудҳои маҳдудшуда бо роҳи ба истифодабарандаи шикоргоҳ додани иҷозатнома пешниҳод карда мешавад. 9. Истифодаи фонди шикор аз тарафи истифодабарандаи шикоргоҳ ва шикорчӣ дар асоси роҳати шикор бо риояи талаботи Кодекси мазкур ва риояи Қоидаҳои шикор амалӣ карда мешавад. Моддаи 372. Истифодабарандаи шикоргоҳ Истифодабарандаи шикоргоҳ фаъолияти хоҷагии шикорро дар шикоргоҳ дар асоси шартномаи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор (шартнома дар бораи вобаста кардани шикоргоҳҳо), ки бо мақоми ваколатдори давлатӣ баста шудааст, инчунин дар доираи талаботи меъёрҳои муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд. Моддаи 373. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои истифодабарандаи шикоргоҳ 1. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои истифодабарандаи шикоргоҳ бо Кодекси мазкур ва шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор (шартнома дар бораи вобаста кардани шикоргоҳҳо) танзим карда мешаванд. 2. Истифодабарандаи шикоргоҳ ҳуқуқ дорад: 1) фаъолияти хоҷагии шикор, аз ҷумла, ҳифз, мониторинг ва истифодаи ҳайвоноти шикориро дар доираи меъёрҳо ва талаботи муқаррарнамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба шикор ва дар асоси ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳии истифодаи махсуси захираи ҳайвоноти шикорӣ пеш барад; 2) маҳсулоти шикорро дар асоси риояи талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон коркард намояд; 3) бо мақсади парвариш ҳайвоноти нодирро аз муҳити табиӣ гирад, онро парвариш ва ба табиат сар диҳад; 4) дар чорабиниҳои мубориза бар зидди шикори ғайриқонунӣ, аз ҷумла, яқоя бо мақомоти ваколатдори давлатӣ иштирок намояд; 5) тибқи тартиби муқарраргардида ҳайвонот ё дигар маҳсулоти шикорро соҳибӣ намояд, мавриди коркард қарор диҳад ё фурӯшад; 6) парвариши ҳайвоноти ваҳширо дар ҳудуди хоҷагии шикории худ ба роҳ монанд; 7) дар ҳудуди хоҷагии шикор шиору овезаҳо оид ба ҳифзу нигоҳдории ҳайвоноти нодир, риояи қоидаҳои шикор ва хатсайри шикор насб намуда, ба тарафҳои манфиатдор дар бораи хоҷагии шикор маълумоти пурраро таъмин намояд; 8) тибқи талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба зарари ба объектҳои олами ҳайвонот ва маҳалли сукунати онҳо расонидашуда санад тартиб диҳад ва ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод намояд; 198 9) нисбати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки амали онҳо ба истифодабарандаи шикоргоҳ зарари молумулкӣ расонидаанд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба суд даъво пешниҳод кунад; 10) нисбат ба қарори мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдори онҳо, ки ҳуқуқи ӯро вобаста ба шикори объектҳои олами ҳайвонот вайрон мекунанд,

бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят намояд; 11) дар мувофиқа бо заминистифодабарандаи якумдараҷа ва дар асоси нақшаҳои тасдиқгардидаи хоҷагии шикор оид ба беҳтар кардани ҳолати муҳити зисти объектҳои олами ҳайвонот чораҳо андешад; 12) бо дигар истифодабарандагони шикоргоҳ барои пешбурди якҷояи фаъолияти хоҷагии шикор муттаҳид шавад. 3. Истифодабарандаи шикоргоҳ уҳдадор аст: 1) бо фаъолияти хоҷагии шикор танҳо дар асоси нақшаҳои хоҷагии шикор ва мутабиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон машғул шавад; 2) сарҳади шикоргоҳҳоро, ки барои пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор дар он ҳуқуқ дорад, бо насби сутунҳои сарҳадӣ ва огоҳиномаҳо ва ҷой додани харитаи схематикӣ бо назардошти маълумоти умумӣ дар бораи ҳудуди хоҷагии шикорӣ нишонагузорӣ кунад; 3) оид ба ғўронидани лошаҳои бесоҳиб, қисмҳо, ҷузъ, пўст ва бадани ҳайвоноти ваҳшӣ ба шикорчиён дастрас намудани маълумоти дахлдор, инчунин гузаронидани корҳои фаҳмондадиҳӣ оид ба қоидаҳои шикорро ташкил намояд; 4) дар рафти гузаронидани шикори ҳайвоноти ваҳшӣ ҷиҳати риояи талаботи қоидаҳои шикор ва дар маҳал пур намудани санади ғаниматӣ намояндаи мақомоти ваколатдори давлатиро ҷалб намоянд; 5) шикори ҳайвоноти шикориро тибқи тартиби муқарраргардидаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ намоянд; 6) ба шикорчиён тартиб ва талаботи дар соҳаи шикор ва хоҷагии шикор муқаррарнамудаи қонунгузорию фаҳмонад ва риоя шудани онҳоро талаб намояд; 7) шикори ҳайвоноти шикориро бо мақсади ҳифз намудан ва афзун гардонидани саршумор мустақилона маҳдуд намояд; 8) шахсони мансабдори мақомоти давлатиро, ки назорати давлатиро амалӣ менамоянд ва ҳуқуқи гузаронидани санҷишро доранд, тибқи тартиби муқаррарнамудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи санҷиши фаъолияти субъектҳои хоҷагидор» ба шикоргоҳ роҳ диҳад ва амрномаҳои додасударо сари вақт иҷро намояд; 9) маблағи муқарраргардида барои шикори ҳайвоноти шикориро тибқи муқаррароти Кодекси мазкур сари вақт ва пурра пардохт намояд; 10) ба муомилаи бераҳмонаи ҳайвоноти шикоршуда роҳ надихад; 11) зарареро, ки бо айби ӯ ба ҳайвоноти шикорӣ ва маҳалли сукунати онҳо расидааст, ҷуброн намояд; 12) дар шикоргоҳҳое, ки дар онҳо ба фаъолияти хоҷагии шикор ҳуқуқ дорад, мониторинги ҳайвоноти шикорӣ ва муҳити сукунати онҳоро гузаронад, шумора ва намудҳои ҳайвоноти мавҷуда ва шикоргардидаро ҳар сол ба ҳисоб гирад ва маълумоти дахлдорро дар шакли муқарраргардида ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод намояд; 13) амалӣ намудани чорабиниҳои биотехникӣ оид ба ҳифз ва афзунгардонии саршумори ҳайвоноти шикориро татбиқ намояд; 14) мақоми ваколатдори давлатӣ, мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи беҳатарии озӯкаворӣ ва санитария эпидемиологиро дар бораи ошкор гардидани беморӣ, бад шудани ҳолати ҳайвоноти шикорӣ бетаъхир огоҳ намояд, оид ба пешгирӣ ва рафъи беморӣ чораҳо андешад ва дар мавриди сар задани офатҳои табиӣ барои наҷот додани ҳайвонот чора андешад; 15) ҳолатҳои ҳуқуқвайронкуниро ошкор ва бартараф намояд; 16) оид ба пешгирии сӯхтор ва дигар пайомадҳои табиӣ дар ҳудуди вобасташуда тадбирҳо андешад; 17) аз ҳисоби маблағи бадастомада (фоидаи бадастомада) на кам аз 35 фоизи маблағро барои беҳдошти ҳифзи муҳити зист, олами набототи ҳайвонот ва дигар чорабиниҳо бо мақсади ҳифзу афзунгардонӣ ва барқароркунии объектҳои олами ҳайвоноти нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи ҳудуди хоҷагии шикорӣ (шаҳру ноҳияҳо) сарф намояд; 18) ҳар сол ба мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба шикор ва фаъолияти хоҷагии шикор ҳисобот пешниҳод намояд. 4. Истифодабарандаи шикоргоҳ ҳуқуқ надорад ба пешбурди фаъолияти дигар заминистифодабарандагон, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардааст, монета шавад. Моддаи 374. Ҳуқуқи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор дар шикоргоҳҳо 1. Ҳамаи шикоргоҳҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар маҷмӯъ, сарфи назар аз шаклҳои ташкилию ҳуқуқӣ, фонди шикоргоҳҳо ба ҳисоб рафта, дар ихтиёри мақоми ваколатдори давлатӣ мебошад. Тарҳи ҷойгиршавӣ ва сарҳади шикоргоҳҳо дар доираи сохтори шикоргоҳҳои байнихоҷагӣ муайян карда мешавад. Парваришгоҳ, минтақаҳои алоҳидаи паркҳои миллий ва табиӣ метавонанд ҳамчун шикоргоҳ истифода шаванд. 2. Ҳуқуқи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор ба шахсони ҳуқуқӣ бо роҳи бастанӣ шартномаҳо дар бораи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор доир ба шикоргоҳҳои

муайян (шартномаҳо дар бораи вобаста намудани шикоргоҳҳо) мутобиқи тарҳи ҷойгиршавии шикоргоҳҳо, ки дар доираи шикоргоҳсозии байниҳаҷагӣ муайян гардидаанд, дода мешавад. 3. Шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор бори аввал ба муҳлати 10 сол баста мешавад. Дар ҳолати шартҳои шартномаро риоя кардани истифодабарандаи шикоргоҳ онро мақоми ваколатдори давлатӣ пеш аз гузаштани муҳлати эътибораш яктарафа бекор карда наметавонад. Иҷрои уҳдадориҳо тибқи шартҳои шартномаи вобаста кардани шикоргоҳҳо аз 200 ҷониби истифодабарандаи шикоргоҳ, ки қаблан шикоргоҳҳо ба ӯ вобаста карда шуда буданд, ҳангоми қабул намудани қарор дар бораи ба муҳлати нав вобаста кардани шикоргоҳҳои мазкур бартарияти иловагӣ мебошад. Муҳлати дуум то 20 сол буда метавонад. 4. Шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор дар шикоргоҳҳо дар асоси озмун баста мешавад. 5. Тартиби гузаронидани озмун ва ба шахси ҳуқуқӣ (истифодабарандаи шикоргоҳ) додани ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор дар шикоргоҳи муайян, шакли намунавии шартнома дар бораи тартиби бастан ва бекор кардани он, аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешавад. 6. Дар сурати ворид шудани ҳамагӣ як дархост мақоми ваколатдори давлатӣ ҳуқуқ дорад, бе гузаронидани озмун бо истифодабарандаи шикоргоҳ шартнома бандад. 7. Истифодабарандаи шикоргоҳ фаъолияти худро бо заминистифодабарандагони дигар (истифодабарандагони чарогоҳ ва заминҳои дигари таъиноти кишоварзӣ, субъектҳои фаъолияти сайёҳӣ ва ғайра), ки ба таркиби ҳудуди шикоргоҳ дохил мешаванд ва ҳуқуқи пешбурди чунин фаъолиятро доранд, амалӣ менамояд. Моддаи 375. Боздоштан ва қатъ кардани ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор 1. Ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ дар ҳолати шартҳои шартномаро иҷро накардани истифодабарандаи шикоргоҳ боздошта мешавад. 2. Муҳлати боздоштани ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешавад. 3. Ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор дар ҳолатҳои зерин бо роҳи бекор намудани шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор қатъ карда мешавад: 1) гирифтани қитъаи замини шикоргоҳҳо барои эҳтиёҷоти давлатӣ ва ҷамъиятӣ, ки ба пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор мувофиқ нест; 2) барҳам додани истифодабарандаи шикоргоҳ; 3) ихтиёран даст кашидани истифодабарандаи шикоргоҳ аз ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор; 4) гузаштани муҳлати шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор, агар минбаъд тарафҳо хоҳиши бастан шартномаро надошта бошанд; 5) бо қабул шудани қарори суд дар мавриди аз ҷониби истифодабарандаи шикоргоҳ риоя накардани талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. 4. Аз тарафи истифодабарандаи шикоргоҳ ғайриимкон гардидани иҷрои шартҳои шартнома дар ҳолати рафънопазир (форс-мажор) бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа карда мешавад. 201 Моддаи 376. Шикор 1. Шикор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби шахсони воқеӣ, бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Бо силоҳи оташфишон, пневматикӣ ва силоҳи ҳаводихандаи сард, бо парандаҳои шикорӣ, дом ва олоти воситаҳои дигари шикор дар қитъаҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандае, ки ба таркиби шикоргоҳ дохил нестанд, гаштугузор намудан ба шикор кардан баробар дониста мешавад. 3. Шикор дар шикоргоҳҳои, ки истифодабарандаи шикоргоҳ ҳуқуқи пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикорро дар он надорад, манъ аст. Моддаи 377. Намудҳои шикор 1. Ба намудҳои шикор дохил мешаванд: 1) шикори варзишӣ ва ҳаваскорӣ; 2) шикори тиҷоратӣ; 3) шикори ғаниматӣ; 4) шикор бо мақсади нигоҳ доштан ва парвариши ҳайвоноти ваҳшӣ дар шароити нимозод ё дар мавзеи зисти ба таври сунъӣ бунёдшуда; 5) шикор бо мақсади гузаронидани корҳои илмӣ, тиббӣ ва назоратӣ; 6) шикор бо мақсади танзими саршумори ҳайвоноти ваҳшӣ. 2. Шикори варзишӣ ва ҳаваскорӣ аз ҷониби шахсони воқеӣ бо мақсади истеъмоли шахсии маҳсулоти шикорӣ амалӣ карда мешавад. 3. Шикори тиҷоратӣ барои фурӯши маҳсулоти шикорӣ бо мақсадҳои тиҷоратӣ анҷом дода мешавад. 4. Шикори ғаниматӣ бо мақсади ба даст овардани кубокҳои шикор (курку шох, пар, пӯст, ҷоғ, дандон ва дигар узвҳои ҳаётбахш), ки аз рӯйи аломатҳои муайян баҳо дода мешавад, сурат мегирад. 5. Шикор бо мақсади нигоҳ доштан ва парвариши ҳайвоноти ваҳшӣ дар шароити нимозод ё дар шароити зисти ба таври сунъӣ

бунёдшуда иҷозат дода мешавад, агар барои ҳайвоноти ваҳшӣ, ки дар онҳо дар фазои маҳдуд зиндагӣ мекунанд, шароит фароҳам оварда шуда бошад. 6. Шикор барои корҳои илмӣ, тиббӣ ва назоратӣ бо мақсади омӯختан ва нигоҳдории ҳайвоноти ваҳшӣ, инчунин ташкили кумак ба ҳайвоноти ваҳшӣ дар ҳолатҳои беморӣ, таҳдиди марги онҳо, гуруснагӣ ва бо сабабҳои дигар гузаронида мешавад. 7. Шикор бо мақсади танзими саршумори ҳайвоноти ваҳшӣ, дар ҳолати муносиб нигоҳ доштани сатҳ ва сохтори саршумори ҳайвоноти ваҳшӣ, инчунин барои мубориза бар зидди ҳайвонот, ки ангезандаи сироятҳои махсусан хавфнок мебошанд, гузаронида мешавад. Моддаи 378. Гирифтани ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ дар соҳаи шикор 1. Ҳуқуқи шикори намудҳои маҳдудшудаи ҳайвоноти шикорӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тавассути ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ муқаррар карда мешавад. 202 2. Меъёри истифодабарии шикори намудҳои алоҳидаи ҳайвоноти шикорӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ ба ташкилотҳои ҷамъиятӣ, муассисаҳои хоҷагии ҷангал, истифодабарандаи шикоргоҳҳо ва шикорчӣ бо роҳи додани ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ, ба истиснои хоҷагиҳои шикорие, ки дар ҳудуди заминҳои онҳо ҳайвоноти нодир сукунат мекунанд, дода мешавад. 3. Меъёри истифодаи шикори намудҳои алоҳидаи ҳайвоноти шикориро мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар менамояд. Моддаи 379. Пардохти маблағи шикор ва истифодаи он 1. Шикори ҳайвоноти шикорӣ музднок мебошад. Пардохти маблағи шикор бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ситонида мешавад. Маблағи пардохти муқарраршуда ҳангоми гирифтани ҳуҷҷати иҷозатдиҳӣ барои истифодабарии махсуси ҳайвоноти шикорӣ пурра пардохт карда шуда, пас гардонида намешавад. 2. Маблағи шикор ба тариқи зайл тақсим карда мешавад: 1) 40 фоиз ба суратҳисоби махсуси мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии маҳалли ҳайвони шикоргардида барои маблағгузорӣ намудани чорабиниҳои рушди иҷтимоию иқтисодӣ ва ҳифзи муҳити зист, барқарорсозӣ ва истифодаи устувори ҳайвоноти шикории маҳал равона карда мешавад; 2) 20 фоиз ба фонди махсуси ҳудудҳои табиӣ ва махсус муҳофизатшаванда гузаронида мешавад, агар шикор дар дохил ё наздикии ҳудудҳои табиӣ ва махсус муҳофизатшаванда анҷом дода шуда бошад; 3) 40 фоиз ба суратҳисоби махсуси мақоми ваколатдори давлатӣ барои иҷрои корҳои вобаста ба ҳифз, мониторинг ва барқарорсозии захираи ҳайвоноти шикорӣ (ба роҳ мондани назорат ва ҳифз, мониторинги ҳайвоноти шикорӣ, шикоргоҳсозии байнихоҷагӣ, устувор намудани заминаи моддию техникӣ) ва хароҷоти дигари ба фаъолияти он алоқаманд гузаронида мешавад; 4) дар сурати дар дохил ё наздикии ҳудудҳои табиӣ ва махсус муҳофизатшаванда воқеъ набудани шикоргоҳ 60 фоизи маблағ ба суратҳисоби мақоми ваколатдори давлатӣ гузаронида мешавад. Моддаи 380. Ҳуқуқи моликият ба маҳсулоти шикор 1. Истифодабарандаи шикоргоҳ ва шикорчиёне, ки ҳуқуқи истифодаи махсус ва шикор кардани ҳайвоноти шикориро доранд, тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои ҳуқуқи моликият ба маҳсулоти шикор мебошанд. 2. Ҳуқуқи моликият ба ғанимати ҳайвоноти шикорӣ тибқи тартиби муайяннамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. §1. Шикорчӣ Моддаи 381. Шикорчӣ 1. Шахсони воқеии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шаҳрвандони хориҷие, ки бо тартиби муқарраргардида дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шаҳодатномаи 203 шикорчӣ ва дар сурати парвариш кардани парандаҳо ва сағҳои шикорӣ ва шикор намудан бо онҳо бо қайди махсус дода шудааст, шикорчӣ шуда метавонанд. 2. Шахсони воқеии зерин шикорчӣ шуда метавонанд: 1) шахси болиғ, ки дар шикор намудҳои иҷозатдодашудаи олоти шикор, сағҳо ва парандаҳои шикориро истифода мебаранд; 2) шахсе, ки мутобиқи талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқи соҳиб шудан ба силоҳи оташфишони шикориро доранд. 3. Ба шикорчӣ шаҳрванди хориҷие баробар доништа мешавад, ки мувофиқи шартнома бо истифодабарандаи шикоргоҳ ё бо шахси сеюм ба Ҷумҳурии Тоҷикистон муваққатан барои шикор кардан омадааст ва дар асоси шартнома манфиати истифодабарандаи шикоргоҳро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ё мамлакатҳои дигар намояндагӣ менамояд. Моддаи 382. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шикорчӣ 1. Шикорчӣ дорои ҳуқуқҳои зерин мебошад: 1) шикори ҳайвоноти ваҳширо дар асоси ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳии мақоми ваколатдори давлатӣ бо дарназардошти маҳал ва муҳлати муқарраршуда анҷом диҳанд; 2) маҳсулоти аз ҳисоби шикор бадастомада, аз ҷумла, гӯшт, пӯст, шох, ҷоғ ва дигар қисмҳои худ (аз нигоҳи худ) бо салоҳдиди худ ихтиёрдорӣ кунанд; 3) аз

шахсони мансабдори мақомоти давлатӣ, ки назорати давлатиро оид ба риояи қоидаҳои шикор, ҳифзи муҳити зист ва истифодаи оқилонаи сарватҳои табиӣ амалӣ мекунанд, пешниҳод намудани ҳуҷҷатҳои тасдиқкунандаи шахсияти онҳоро талаб намоянд. 2. Шикорчӣ дорои уҳдадориҳои зерин мебошад: 1) ҳангоми гузаронидани шикор ҳуҷҷати тасдиқкунандаи шахсият, ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ, аз ҷумла, иҷозатнома барои нигоҳ доштан ва гирифта гаштани силоҳи шикорӣ, иҷозат барои шикори ҳайвоноти ваҳшӣ (картаи шикори ҳайвоноти ваҳшӣ) дошта бошад; 2) дар бораи қитъаи замини ба хоҷагии шикор вобасташуда ва ё ҳудуде, ки дар он шикор гузаронида мешавад, маълумоти пурра дошта бошад; 3) дар қитъаи замин, ки барои гузаронидани шикор иҷозат нест ва ё бо сабабу омилҳои дигар иҷозат мамнӯъ аст, шикор нагузаронад; 4) қоидаҳои бехатарии шикори ҳайвоноти ваҳширо донад ва муҳлатҳои шикорро риоя кунад, дар мавзеъҳои, ки дар асоси ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда шикори ҳайвоноти ваҳшӣ иҷозат дода шудааст, шикор гузаронад; 5) баъд аз анҷоми шикор дар варақаи санади ғаниматӣ маълумотҳои заруриро оид ба шикор пур кунад; 6) ҳангоми ба охир расидани шикор пеш аз баромадан аз ҳудуди хоҷагии шикорӣ ё шикоргоҳ ҳайвоноти ваҳширо, ки дар асоси иҷозат шикор шудаанд, дар китоби хоҷагӣ ба қайд гирад; 7) ҳуҷҷати иҷозатдиҳие, ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дода мешавад, дар мақомоти ҳифзи муҳити зисти маҳал ба қайд гирад; 204 8) дар шикор бо тартиби муқарраргардида танҳо силоҳ ва ҳайвоноти шикорӣ, ки барои истифодаи онҳо иҷозат дода шудааст, истифода кунад; 9) захираҳои ҳайвонотро аз рӯйи меъёри муқарраргардида ва дар ҳудуди шикоргоҳҳои муайяншуда истифода барад; 10) ба муассисаҳои илмию таҳқиқотӣ имконият диҳад, ки ҳайвоноти намудашон маҳдудкардашударо омӯзанд ва намунаҳои илмиро бе вайрон намудани ҳолати маҳсулоти шикор гиранд; 11) қоидаҳои бехатарӣ аз сӯхторро дар ҳудуди хоҷагӣ риоя намояд; 12) қоидаҳои ҷойгиронии партовҳои риоя намуда, партовҳои саҳти маиширо аз таваққуфгоҳ ва дигар мавзеъҳои ҳудуди шикоргоҳ ба ҷойҳои нигоҳдории партовҳо кашонида бароранд; 13) дар бораи ҳалқа, микрочип ва тамғаҳо, ки ҳангоми гузаронидани шикор аз ҳайвоноти ваҳшӣ пайдо мегарданд, ба маъмурияти хоҷагии шикорие, ки дар ҳудуди он шикор гузаронида шудааст ва ба мақомоти ваколатдори давлатӣ маълумот диҳад; 14) шиору овеза, анборхона, таҷҳизоти хӯрокдиҳӣ, лонаҳои сунъӣ ва дигар иншооти биотехниро вайрон накунад, инчунин талаботи дигар пешбиниамудаи Кодекси мазкурро риоя намояд. Моддаи 383.

Ҷамъияти шикорчиён 1. Ҷамъияти шикорчиён ин ташкилоти ихтиёрии ғайритиҷоратии худидораи аз ҷониби шахсони воқеӣ (шикорчиён) дар асоси умумияти манфиат муттаҳидгардида мебошад, ки барои амалӣ намудани ҳуқуқ ба шикор ташкил шудааст. 2. Ҷамъияти шикорчиён бо мақсадҳои зерин таъсис дода мешавад: 1) ҳифзи манфиатҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии шикорчиён; 2) гузаронидани чорабиниҳо оид ба ҳифз ва афзун намудани ҳайвоноти шикорӣ; 3) ҷалби шаҳрвандон ба шикор ва пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор; 4) пешгирӣ кардани шикори ғайриқонунӣ. Моддаи 384. Шаҳодатномаи шикорчӣ 1. Шаҳодатномаи шикорчиро ба шахси воқеӣ ҷамъияти шикорчиёни ҷумҳуриявӣ дар асоси доштани ҳадди камтарини маълумот оид ба шикор медиҳад. 2. Намунаи шаҳодатномаи шикорчӣ аз рӯйи категория (силсила) ва тартиби додан ва гирифтани он аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешавад. 3. Дар шаҳодатномаи шикорчӣ маълумот дар бораи ҳаққи аъзогии пардохташуда ва бочҳои давлатӣ, инчунин маълумот дар бораи бақайдгирии аслиҳа ва лавозимоти шикорӣ дарҷ карда мешавад. Шаҳодатномаи шикорчӣ дар сурати мавҷуд будани қайд дар бораи пардохти ҳаққи аъзогӣ барои давраи дахлдор бозътибор доништа мешавад. Моддаи 385. Ҳуҷҷатҳои зарурӣ барои шикор 205 1. Шикорчӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пеш аз шикор кардан, ба истиснои ҳолатҳои дар қисмҳои 2 ва 3 моддаи мазкур пешбинишуда, ҳатман ҳуҷҷатҳои зеринро бо худ дошта бошад: 1) шаҳодатномаи шикорчӣ; 2) иҷозати нигоҳ доштан ва бо худ гирифта гаштани силоҳи шикорӣ, ки бо тартиби пешбиниамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст, ба истиснои ҳолатҳои шикор кардан бо олоти шикорие, ки мӯтобиқи Кодекси мазкур аз ҷумлаи силоҳи шикорӣ намебошад; 3) ҳангоми шикор намудан бо парандаҳо ва сағҳои шикорӣ шаҳодатномаи шикорчӣ бо қайди махсус ва ҳуҷҷатҳои бақайдгирии онҳо; 4) ҳуҷҷати иҷозатдиҳӣ барои шикор. 2. Талаботи дар сархатҳои яқум ва дуҷуми қисми 1 моддаи мазкур пешбинишуда ба шаҳрванди хориҷии ба шикорчӣ

баробаркардашудае татбиқ намешавад, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муваққатан иқомат дошта, аз рӯйи шартномаи бо истифодабарандагони шикоргоҳ ё бо шахсони сеюм бастааш, ки дар асоси шартнома манфиати истифодабарандагонро дар кишварҳои дигар ҳимоя менамояд, хоҳиши шикор кардан дорад. 3. Шаҳрванди хориҷии ба шикорчӣ баробаркардашуда, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шикор мекунад, уҳдадор аст иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи қорҳои дохилиро барои воридоту содироти силоҳи шикории худ, иҷозати мақоми ваколатдори давлатиро барои воридоту содироти парандаҳо ва сағҳои шикорӣ, ки дар шикор истифода мебарад, ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳии мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба олами ҳайвонот барои шикор, инчунин содироти ғаниматро дошта бошад. §2. Қоидаҳои шикор Моддаи 386. Қоидаҳои шикор Қоидаҳои шикор аз талаботи зерин иборат мебошад: 1) истифодаи дурусти усул ва олотии шикор; 2) ба инобат гирифтани фасли сол (мавсим) ва мӯҳлати шикор; 3) риоя ва истифодаи тарзу воситаҳои шикор ва шикори ҳайвоноти намудҳои муайян; 4) риояи техникаи бехатарӣ; 5) истифодаи маҳсулоти шикор ва ба расмият даровардани ҳуҷҷатҳои маҳсулоти шикор ё маҳсулоти бо тартиби муқарраргардида бадастовардашуда; 6) ҷавобгарӣ барои шикори ғайриқонунӣ. Моддаи 387. Усул ва олотии шикор 1. Усул ва олотии шикор бояд ба меъёрҳои байналмилалии шикори бораҳмона мутобиқ бошанд. Усулҳои шикор маҷмуи техника ва амалҳои мебошанд, ки бо истифода аз асбобҳои шикорӣ, шикор анҷом дода мешавад. 2. Ба усул ва олотии манъшудаи шикор мансубанд: 206 1) ба қор бурдани усул ва олотии шикорие, ки дар натиҷаи истифодаи онҳо муайян кардани намуди ҳайвони шикоргардида имконнопазир гашта, хатари шикори намудҳои ҳайвоноти ваҳшии шикорашон манъшуда вуҷуд дорад; 2) оташ задани растаниҳо; 3) барои ҷалби ҳайвоноти ваҳшӣ истифода бурдани асбобҳои садобарорӣ; 4) истифодаи силоҳи ҷангӣ ва лавозимоти он, инчунин истифодаи дастгоҳҳо барои тирпарронии бесадо; 5) истифодаи асбобҳои нурафкан (равшанидиҳанда), маводи тарканда, доруҳои заҳроноки кимиёвӣ, биологӣ, ширеш ва ҷох; 6) гузоштани дому қапқонҳое, ки дасту по ва гардани ҳайвонро мефишуранд, аз ҷумла, барои шикори хирсу гург, силовсину қашқалдоқ ва рӯбоҳ; 7) шикор кардан бо истифода аз ҷарҳбол, нақлиёти автомобилӣ ва барфрав; 8) истифодаи қувваи барқ ва дастгоҳҳои барқӣ (электрошок); 9) камон, аробакаш ва найза, ба истиснои истифода барои қорҳои илмӣ, тиббӣ ва назоратӣ, ки бо ҳаракат накардан ва тамғабандии ҳайвоноти ваҳшӣ алоқаманданд; 10) ҳалқаҳо, қалмоқҳо, домҳо барои ҳайвоноти туяки ваҳшӣ ва шабакаҳо; 11) дар гузаргоҳҳои обӣ, ки аз сӯхтор, обхезӣ ва дигар офатҳои табиӣ ҳайвоноти ваҳшӣ гурехтаанд; 12) ба болои ях, барфи ҷуқур, об ё дигар макони зист, ки ба онҳо хос нест, рондани ҳайвоноти ваҳшӣ; 13) шабона бо асбобҳои рушноидиҳанда (ба ғайр аз шикори ҳуки ваҳшӣ, нарс, кирмак) бо истифода аз воситаҳои нақлиёт. 3. Ба олотии барои шикор иҷозатдодашуда инҳо дохил мешаванд: 1) силоҳи оташфишон бо тири мувофиқ, ки махсус барои шикор пешбинӣ шудааст; 2) банду дом барои ба тарзи анъанавӣ дошта гирифтани тазарв ва кабуи бедона; 3) қапқонҳо барои шикори суғур ва ҳайвони дарранда, ба шарте ки ҳайвон зинда монад ва осеб набинад ё зуд маҳв карда шавад; 4) парандаҳои шикорӣ, сағҳои шикорӣ ва дигар ҳайвоноти шикорӣ (агар дар иҷозатномаи шикор бақайдгирии дахлдор мавҷуд бошад). 5) манораҳо. 4. Барои ба дом афтондани ҳайвони шикорӣ бо мақсади илмӣ ва мақсадҳои дигар усулу олотҳои замонавӣ ба қор бурда мешаванд, ки аз онҳо ҳайвони шикоргардида набояд осеб бинад. 5. Барои ҳамчун олотии шикор истифода бурдани парандаҳо ва сағҳои шикорӣ мавҷуд будани ҳуҷҷат оид ба қонунӣ дошта гирифтани, ворид намудан ва нигоҳ доштани онҳо талаб карда мешавад. 207 Моддаи 388. Мавсими шикор Мавсими шикор бо назардошти хусусиятҳои биологии ҳайвонот, барои зарар надидани устувории популятсияи онҳо ва имконияти шикор бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси ҳулосаи илман асосноки мақомоти дахлдор аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад. Моддаи 389. Дошта гирифтани ҳайвоноти шикорӣ бо мақсадҳои таҳқиқоти илмӣ ва таълимӣ 1. Ҳайвоноти шикорӣ бо мақсади гузаронидани таҳқиқоти илмӣ муассисаҳои илмӣ ва таълимӣ танҳо дар мавридҳои зарурӣ дар асоси барномаи лоиҳаҳои илмӣю техникаи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон мувофиқи иҷозат, ки мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқарраргардида додааст, дошта гирифта мешаванд. 2. Маҳсулоти шикор барои таҳқиқоти илмӣ, ҷамъоварӣ ва пурра кардани коллексияҳо, ташкили

намоишҳо ва ҳамин гуна эҳтиёҷоти ташкилотҳои илмӣ, таълимӣ, ҳамчунин муассисаҳои фарҳангӣ ва ҳифзи табиат истифода карда мешаванд. Моддаи 390. Дошта гирифтани ҳайвоноти шикорӣ бо мақсадҳои санитарӣ 1. Ҳайвоноти шикорино бо мақсади санитарӣ (барои пешгирии паҳн гардидани бемориҳои сироятӣ) истифодабарандагони шикоргоҳ танҳо дар ҳолатҳои зарурӣ дар асоси ҳулосаи санитарии эпидемиологӣ тибқи иҷозате, ки мақоми ваколатдори давлатӣ додааст, дошта мегиранд. 2. Ҳайвоноти ваҳшии баръало аз девонагӣ сироятёфтара бо мақсади бехатарии санитарӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ безарар гардонидан мумкин аст. 3. Ҳайвоноти шикории бо мақсади бехатарии санитарӣ дошташуда бо риояи чораҳои бехатарии санитарӣ ба ҳадамоти давлатии байторӣ ва ҳадамоти назорати давлатии санитарии эпидемиологӣ барои таҳқиқ ва безарар кардани онҳо супурда мешаванд. Моддаи 391. Қоидаҳои нигоҳ доштани парандаҳо ва сағҳои шикорӣ 1. Парандаҳо ва сағҳои шикорино бо мақсади истифода ҳангоми шикор, барои ҳифз ва дастгирии анъанаҳои миллии шикор нигоҳ доштан мумкин аст. 2. Парандаҳои шикорӣ аз муҳити сукунаташон ё аз парваришгоҳи бақайдгирифташуда ё аз соҳибони дигари қонунӣ гирифта мешаванд. 3. Соҳиби парандаҳо ва сағҳои шикорӣ бояд дорои шаҳодатномаи шикорчии бо қайди махсус бошад, ки донишу малакаи парваришу тарбияи парандаҳо ва сағҳои шикорӣ ва барои шикор истифода бурдани онҳоро тасдиқ менамояд. §3. Мониторинг, банақшагирӣ ва пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор 208 Моддаи 392. Мониторинги давлатии захираҳои ҳайвоноти шикорӣ 1. Мониторинги давлатии захираҳои шикор ва маҳалли сукунати онҳо низоми мушоҳидаҳои доимии паҳншавӣ, саршумор, ҳолати ҷисмонии захираҳои ҳайвоноти шикорӣ, таркиби синнусолӣ ва ҷинсии популятсия, сифат ва масоҳати маҳалли сукунати онҳо буда, қисми таркибии мониторинги давлатии муҳити зист ба ҳисоб меравад. 2. Маълумот аз мониторинги давлатии захираҳои шикор ва маҳалли сукунати онҳо барои таъмини истифодаи оқилона, ҳифзи захираҳои шикор ва муҳити зисти онҳо истифода мешавад. 3. Мониторинги захираҳои ҳайвоноти шикорино мақоми ваколатдори давлатӣ, маъмурияти ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда ва истифодабарандаи шикоргоҳ бо тартиби муқарраргардида мегузаронанд. 4. Мақоми ваколатдори давлатӣ доир ба намудҳои ҳайвоноти маҳдудшудаи шикорӣ на камтар аз як маротиба дар панҷ сол мониторинги давлатӣ мегузаронад. Маълумоти мониторинги давлатӣ барои муқаррар кардани андозаи маҳдудияти шикори ҳайвоноти шикорӣ истифода бурда мешавад. 5. Истифодабарандаи шикоргоҳ мониторинги истеҳсолии намудҳои асосии ҳайвоноти шикорино аз ҳисоби маблағи худ сола на камтар аз як маротиба мегузаронад. Маълумоти мониторинги истеҳсолӣ ҳангоми муқаррар намудани андозаи маҳдудияти шикори ҳайвоноти шикоргоҳи алоҳида истифода бурда мешаванд. Моддаи 393. Ҳисоботи шикори истифодабарандаи шикоргоҳ ва тамғазании ҳайвоноти шикоргардида 1. Истифодабарандаи шикоргоҳ вазифадор аст шикори ҳайвоноти шикоргоҳеро, ки дар он ба ӯ ҳуқуқи амалӣ намудани фаъолият оид ба хоҷагии шикор дода шудааст, бо номгӯии намуди ҳайвонот, макону санаи шикор шудан, синни тахминӣ, ҷинси ҳайвонот ва дигар маълумоти муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ ба ҳисоб гирад. 2. Маълумоти ҳисоботии шикори ҳайвонотро истифодабарандаи шикоргоҳ ба мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқарраршуда пешниҳод менамояд. Маълумоти дар доираи мониторинги ҳайвоноти шикорӣ бадастомада нигоҳ дошта ва таҳлил карда мешавад. 3. Ҳайвоноти сумдори шикорӣ ва намудҳои дигари ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон воридшударо дар маҳалли шикор мақоми ваколатдори давлатӣ тавассути тамғазанӣ гузоштани бирка, тамға, ҳалқа, микрочип, доғ ва ғала нишонагузорӣ мекунанд. 4. Парандаҳои ваҳшии аз маҳалли сукунаташон дошта гирифташуда ва (ё) дар қафас аз тухм баромада, аз ҷониби намоёндаи истифодабарандаи шикоргоҳ ё аз ҳисоби онҳо бо ҳалқаи гирифтанашиаванда ё микрочип нишондод карда мешаванд. Нигоҳдорандаи парандаи бадомфтода уҳдадор аст ҳалқа ва ё микрочипро бемӯҳлат дар паранда нигоҳ дорад. 209 5. Тамғаҳо (бирка, тамға, ҳалқа, микрочип, доғ ва ғала) предмети намунаи ягонаи давлатии ҳисобашон қатъӣ буда, силсилаю рақамҳои ҳисобгирӣ доранд ва онҳоро мақоми ваколатдори давлатӣ медиҳад. Моддаи 394. Кадастри ҳайвоноти шикорӣ 1. Кадастри ҳайвоноти шикорӣ маълумоти мониторингро оид ба маҳалли паҳншавӣ, саршумор ва сохтори популятсия, ҳолати

муҳити зист, маҳалли шикор, ҳодисаҳои шикори ғайриқонунӣ, парандаҳои шикорӣ ва ҳайвоноти дигари шикории аз муҳити сукунаташон дошта гирифташуда ва дигар маълумотро оид ба ҳайвоноти шикорӣ дар бар мегирад. 2. Истифодабарандаи шикоргоҳ маълумоти кадастриро барои ворид намудан ба кадастри ҳайвоноти шикорӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод мекунад. Моддаи 395. Муқаррар кардани меъёр ва маҳдудияти дошта гирифтани ҳайвоноти шикорӣ 1. Бо мақсади таъмини истифодаи устувори ҳайвоноти шикорӣ меъёр ва маҳдудияти дошта гирифтани онҳо муқаррар карда мешавад. Барои муқаррар намудани онҳо маълумоти мониторинг, маълумоти манбаъҳои дигар, ҳулосаи асосноки муассисаҳои илмӣ асос мебошанд. 2. Ҳайвоноти шикорӣ вобаста ба шумора ва дараҷаи афзоиши популятсия ба ду гурӯҳ тақсим мешаванд: 1) намудҳои маҳдуднашуда - намудҳои, ки дошта гирифтани онҳо барои таъмини устувории популятсия бинобар зиёд будани саршумор ва сернаслиашон маҳдудияти аниқро дар шакли ҳисса аз ҳадди калонтарини саршумори популятсияи дар натиҷаи мониторинг муқарраргардида талаб намекунад. Дар баробари ин, барои чунин намудҳо барояшон меъёри маҳдудкунии шикор ба тариқи муайян кардани мавсими шикор, маҳдуд кардани миқдори иҷозати шикори ҳайвоноти шикорӣ, шикорравӣ аз рӯйи як иҷозат ва шикори ҳайвонот дар ин шикорравӣ ва (ё) давраи дигари муайян муқаррар карда мешавад; 2) намудҳои маҳдудшуда - намудҳои, ки дошта гирифтани онҳо барои таъмини устувории популятсия маҳдудияти аниқро дар шакли ҳисса аз ҳадди калонтарини саршумори популятсияи дар натиҷаи мониторинг муқарраргардида талаб мекунад. Намудҳои муайяни ҳайвоноти шикорӣ, аз ҷумла, ҳайвоноте, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил карда шуда, ба категорияҳои ҳайвоноти «Таҳти хатари нестшавӣ қарордошта» мансубанд, ба ҳайвоноти маҳдудшуда дохил мешаванд. 3. Номгӯии намудҳо, меъёр ва маҳдудияти шикор, ҳамчунин миқдори ҳайвоноти шикорӣ ва комиссияи иҷозатдиҳӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд. Моддаи 396. Бунёди шикоргоҳҳои байниҳоҷагӣ 210 1. Шикоргоҳҳои байниҳоҷагӣ бо мақсади таъмини нигоҳдошти саршумор ва барқарор намудани он ва истифодаи оқилонаи ҳайвоноти шикорӣ бунёд карда мешаванд. 2. Шикоргоҳҳои байниҳоҷагӣ аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ бо истифода аз имкониятҳои худ, ҳамчунин бо ҷалби мутахассисон ва ташкилотҳои махсус бунёд ва фаъолиятшон ҷамоҳанг карда мешавад. 3. Ҳадафи бунёди шикоргоҳҳои байниҳоҷагӣ аз инҳо иборат аст: 1) муқаррар кардани қитъаҳои ҳифзи намудҳои ҳайвоноти шикорӣ, ки дар онҳо фаъолияти кишоварзӣ ё фаъолияти дигар муваққатан ё доимӣ маҳдуд ё манъ карда мешавад; 2) муайян кардани сарҳади қитъаҳои шикоргоҳ, ки барои фаъолияти кишоварзӣ таъин гардидаанд ва самтҳои афзалиятноки онҳо. 4. Заминҳои зерин ба таркиби шикоргоҳҳои байниҳоҷагӣ дохил намешаванд: 1) замини мамнӯъгоҳҳои табиӣ ва давлатӣ, минтақаҳои алоҳидаи паркҳои табиӣ ва давлатӣ (миллӣ), парваришгоҳҳои табиӣ ва давлатӣ, минтақаҳои марказии муҳити биосферӣ; 2) замини маҳалҳои аҳолинишин ва заминҳои атрофи маҳалҳои аҳолинишин, ки на кам 500 метр аз шаҳракҳо ва 2 км аз маркази ноҳияву шаҳрҳо воқеъ гардидаанд; 3) замини объектҳои саноатӣ, ҳоҷагӣ, табобатӣ солимгардонӣ, ҳарбӣ ва ғайра ва заминҳои 500 метр аз онҳо дуртар ҷойгиршудаи гирду атроф; 4) замини маҳалли истироҳати оммавии аҳоли, паркҳо, бӯстонсаройҳо ва заминҳои 500 метр аз онҳо дуртар ҷойгиршудаи гирду атроф. Моддаи 397. Банақшагирии ҳоҷагии шикор (бунёди шикоргоҳҳои дохилиҳоҷагӣ) 1. Пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор ба шикори устувори ҳайвоноти шикорӣ асос ёфта, танҳо дар асоси банақшагирии он амалӣ мегардад. 2. Натиҷаи банақшагирии ҳоҷагии шикор нақшаҳои зерини ҳоҷагии шикори истифодабарандагонӣ шикоргоҳ мебошанд: 1) нақшаи миёнамуҳлати фаъолияти ҳоҷагии шикор (на камтар аз 5 сол); 2) нақшаи ҳарсолаи гузаронидани чорабиниҳои ҳоҷагии шикор. 3. Амалигардонии банақшагирии фаъолияти ҳоҷагии шикор, шаклҳои нақшаи миёнамуҳлати ҳоҷагидорӣ ва нақшаи ҳарсолаи чорабиниҳои он аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешавад. Моддаи 398. Пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор 1. Пешбурди фаъолияти ҳоҷагии шикор аз инҳо иборат аст: 1) банақшагирии фаъолияти ҳоҷагии шикор; 2) мониторинги фаъолияти ҳоҷагии шикор; 3) мусоидат намудан ба ҳифз ва афзоиши захираи ҳайвоноти шикорӣ; 4) андешидани тадбирҳо дар ҳусуси ба соҳаи кишоварзӣ зарар нарасонидани ҳайвоноти шикорӣ; 5) ташкил ва амалӣ кардани назорати

истеҳсолии шикоргоҳ; 211 6) ташкили фаъолияти егерӣ; 7) ташкили шикори ҳайвоноти шикорӣ; 8) амалӣ намудани ҳуҷҷатгузорӣ. 2. Истифодабарандаи шикоргоҳ ҳатман ҳуҷҷатҳои зеринро дошта бошад: 1) шартнома дар бораи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор бо номгӯи ҳуҷҷатҳои дахлдор; 2) нақшаи идоракунии хоҷагии шикор ва нақшаи ҳарсолаи гузаронидани чорабиниҳои хоҷагии шикор; 3) шаҳодатномаи шикорчӣ; 4) қоидаҳои тартиботи дохилии хоҷагии шикор. 3. Истифодабарандаи шикоргоҳ бо мақсади ҳифз, барқароркунии саршумор ва шикори устувори ҳайвоноти шикорӣ мӯтобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қоидаҳои тартиботи дохилии хоҷагии шикорро муқаррар менамояд, ки онҳо будубоши шаҳрвандонро дар ҳудуди шикоргоҳи дар ихтиёрдоштаи истифодабаранда танзим мегардонанд. Қоидаҳои тартиботи дохилии хоҷагии шикор бо фармони истифодабарандаи шикоргоҳ ба расмӣ дароварда мешаванд ва барои ҳар шахси манфиатдор дастрас мебошанд. 4. Қоидаҳои тартиботи дохилӣ масъалаҳои зеринро дар бар мегиранд: 1) маълумот дар бораи муқаррар намудани ҳудуди шикоргоҳ бо нишон додани сарҳади қитъаҳои шикор, минтақаҳои ҳифзи намудҳои ҳайвоноти шикорӣ, афзоишбӣ бо зикри насаб, ном ва номи падари кормандон ва қитъаҳои онҳо; 2) қоидаҳои ба шикоргоҳ омадан ва шикор кардан; 3) номгӯи объектҳои, ки дар онҳо шикор кардан иҷозат дода шудааст ва нархномаи хизматрасонӣ; 4) номгӯи кормандоне, ки назорати истеҳсолии шикорро ба зимма доранд; 5) дигар маълумоти дахлдор. 5. Истифодабарандаи шикоргоҳ ҳар сол ба мақоми ваколатдори давлатӣ ҳисобот пешниҳод мекунад, ки он дорои маълумоти зерин мебошад: 1) натиҷаи баҳисобгирии саршумори намудҳои асосии ҳайвоноти шикорӣ ва дигар ҳайвоноте, ки ба Китоби сурхи Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шуда, дар шикоргоҳ сукунат доранд; 2) маълумоти ба шикоргоҳ (қитъаи шикор) омадани шикорчиён, хароҷоти иҷозати шикор ва шикори ҳайвоноти шикорӣ; 3) маълумот дар бораи чорабиниҳои биотехникӣ ва муҳофизатии гузаронидашуда. 6. Ҳисобот бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод карда мешавад. Моддаи 399. Нигоҳдорӣ, ҳифз ва барқароркунии саршумори ҳайвоноти шикорӣ 1. Бо мақсади нигоҳдории захираи ҳайвоноти шикорӣ, кам нашудан ва барқароркунии саршумори онҳо ва барои муҳайё сохтани шароити мӯсоид 212 ҷиҳати афзоиши табиӣ саршумори онҳо истифодабарандаи шикоргоҳ, минтақаҳои нигоҳдории намудҳои ҳайвоноти шикорӣ ва қитъаҳои афзоишбиро муқаррар мекунад ва тадбирҳои биотехникӣ мегузаронад. 2. Чорабиниҳои биотехникӣ аз инҳо иборатанд: 1) мӯсоид гардонидани муҳити зисти ҳайвоноти шикорӣ бо роҳи беҳтар намудани сифати шикоргоҳҳо, беҳтар намудани хусусиятҳои ғизонокӣ, ҳифз ва барои лонагузорӣ мувофиқ будани онҳо; 2) муваққатан беҳтар кардани шароити зисти ҳайвоноти шикорӣ; 3) наҷот додани ҳайвонот ҳангоми фалокати табиӣ, аз ҷумла, дар шароити душвору вазнини обу ҳаво муваққатан бо ҳӯрокворӣ таъмин намудани онҳо; 4) чораҳои байторию пешгирикунанда, ки барои беҳдошти популятсияи намудҳои ҳайвоноти шикорӣ ва пешгирии эпизоотӣ истифода мешаванд; 5) бо роҳи сунъӣ парвариш кардани ҳайвоноти шикорӣ барои минбаъд ба шикоргоҳ сар додани онҳо; 6) ба ҳадди ҷоиз расонидани саршумор ва сифати намудҳои ҳайвоноти шикорӣ. 3. Чорабиниҳои биотехниро вобаста ба талабот ва шароити маҳаллии биотехникӣ истифодабарандаи шикоргоҳ дар шикоргоҳе мегузаронанд, ки барои пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор дар он ҳуқуқ дорад. Моддаи 400. Ҳифзи ҳайвоноти шикорӣ ва пешгирии нобудшавии онҳо ҳангоми амалӣ намудани фаъолияти кишоварзӣ ё фаъолияти дигар, руҳ додани ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ 1. Ҳангоми амалӣ намудани фаъолияти кишоварзӣ ва ё корҳои дигаре, ки ба ҳолати ҳайвоноти шикорӣ ва шароити (маҳалли) сукунати онҳо таъсир мерасонанд ё расонида метавонанд, оид ба ҳифзи ҳайвоноти шикорӣ ва муҳити зисташон, шароити афзоиши саршумори онҳо ва роҳҳои ҳичраташон, пешгирии беморӣ ва талафи ҳайвоноти шикорӣ чораҳо андешида мешаванд. 2. Истифодабарандаи шикоргоҳ ва дигар шахсони дахлдор ҳангоми руҳ додани ҳолатҳои фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ уҳдадоранд барои наҷот додани ҳайвоноти шикорӣ чораҳо андешанд. Моддаи 401. Маҳдуд кардани ҳуқуқи истифодабарандагони замин ва захираҳои дигари табиӣ бо мақсади нигоҳдории ҳайвоноти шикорӣ ва муҳити сукунати онҳо ва пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор Бо мақсади нигоҳдории ҳайвоноти шикорӣ ва муҳити сукунати онҳо ҳуқуқи ба фаъолияти кишоварзӣ ва ғайра (аз ҷумла,

чаронидани чорво ва алафдаравӣ) машғул шудани истифодабарандагони замин ва захираҳои дигари табиӣ пурра ё қисман маҳдуд карда мешавад. §4. Назорат оид ба шикор ва хоҷагии шикор

Моддаи 402. Намӯдҳои назорат оид ба шикор ва хоҷагии шикор 213 1. Назорат оид ба шикор ва хоҷагии шикор аз назорати давлатӣ, назорати истеҳсоли ва назорати ҷамъиятӣ иборат буда, тибқи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

2. Назорати давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор аз тарафи нозирони мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. 3. Назорати истеҳсолиро оид ба шикор ва хоҷагии шикор истифодабарандагони шикоргоҳ дар ҳудуди шикоргоҳҳое, ки ҳуқуқи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикорро доранд анҷом медиҳанд. Номгӯии кормандони масъули назорати истеҳсоли оид ба шикор ва хоҷагии шикор бо қарори истифодабарандаи шикоргоҳ тасдиқ карда мешавад. 4. Назорати ҷамъиятӣ бо мақсади ҳамкорӣ бо мақоми ваколатдори давлатӣ ва иштирок дар ҳифз, истифодаи оқилона ва барқароркунии саршумори ҳайвоноти шикорӣ аз тарафи шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 403. Назорати риоя шудани шартнома аз тарафи истифодабарандаи шикоргоҳ 1. Назорати риояи шартҳои шартномаи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикорро аз ҷониби истифодабарандаи шикоргоҳ мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ аз рӯи зарурат дурустӣ ва сифати ҳисоботу ҳуҷҷатҳои пешниҳодкардаи истифодабарандаи шикоргоҳро оид ба иҷрои шартҳои шартномаи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор месанҷад. Аз рӯи натиҷаи санҷиш санад тартиб дода шуда, оид ба бартараф намудани норасоиҳо ва ҳуқуқвайронкунӣ қарор қабул карда мешавад. Истифодабарандаи шикоргоҳ оид ба иҷрои қарор дар муҳлати муайяншуда мақоми ваколатдори давлатиро ба таври хаттӣ огоҳ месозад. Моддаи 404. Ҳуқуқи уҳдадорӣҳои шахсони мансабдоре, ки назорати давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд 1. Шахсони мансабдори мақоми ваколатдори давлатӣ, ки назорати давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, нозирони давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор мебошанд. 2. Роҳбари мақоми ваколатдори давлатӣ сарнозири давлатӣ оид ба назорати шикори Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. 3. Нозирони давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор ҳуқуқ доранд: 1) риоя шудани талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифз, барқароркунии саршумор ва истифодаи объектҳои олами ҳайвонот, шартҳои шартномаи пешбурди фаъолияти хоҷагии шикор аз ҷониби истифодабарандаи шикоргоҳро бо тартиби муқарраргардида мавриди санҷиш қарор диҳанд; 2) дар бораи бартараф намудани ҳуқуқвайронкуниҳо дастур диҳанд; 3) доир ба риоя нашудани қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба шикор ва хоҷагии шикор санад тартиб диҳанд; 214 4) шахси ҳуқуқвайронкунӣ содирнамударо боздоранд, азназаргузаронии шахсӣ ва чизу чораро анҷом диҳанд, ашё ё олоти содир шудани ҳуқуқвайронкунӣ (аз ҷумла, ҳайвоноти ғайриқонунӣ шикоргардида)-ро гиранд, воситаҳои нақлиётро аз назар гузаронанд; 5) парвандаҳои ҳуқуқвайронкунии маъмуриро оид ба ҳифз, барқароркунии саршумор ва истифодаи объектҳои олами ҳайвонот баррасӣ намуда, шахсони гунаҳкорро ба ҷавобгарӣ кашанд, оид ба ҷуброни зарари ба олами ҳайвонот ва наботот расонидаашон даъво пешниҳод намоянд, ҳангоми зарурат парвандаро ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва суд барои баррасӣ супоранд; 6) силоҳи хизматӣ ва таҷҳизоту воситаҳои махсусро ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон нигоҳ доранд, бо худ гирифта гарданд ва истифода намоянд; 7) тибқи низомномаи тасдиқнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ либоси хидмати дорони нишонаҳои фарқкунандаро пӯшида гарданд; 8) корҳои истифодабарии объектҳои олами ҳайвонотро, ки бо вайрон намудани талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мешаванд, манъ намоянд; 9) воридоту содирот, ба шикоргоҳ сар додану ҷойгир кардан ва мӯътодонидаи ҳайвоноту набототро, ки ба объектҳои олами набототу ҳайвоноти ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонида метавонанд, манъ кунанд; 10) тадбирҳои дигареро бо мақсади иҷрои Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи муҳити зист ва истифодабарии табиат андешанд. 4. Нозирони давлатӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор уҳдадоранд: 1) зимни иҷрои вазифаҳои хизматӣ талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя намоянд; 2) нисбат ба шахсони санҷишшаванда ҳушодобу ҳушмуомила

бошанд; 3) ба кормандони истифодабарандаи шикоргоҳ дар хусуси назорати истеҳсоли оид ба шикор ва хоҷагии шикор, инчунин ба шахсоне, ки оид ба шикор ва хоҷагии шикор назорати ҷамъияти мебаранд, мусоидат намоянд. Моддаи 405. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсоне, ки назорати истеҳсоли оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд 1. Шахсоне, ки назорати истеҳсоли оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, ҳуқуқ доранд: 1) оид ба риоя накардани қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи шикор ва хоҷагии шикор санад тартиб диҳанд; 2) шахси ҳуқуқвайронкунӣ содирнамударо дастгир намуда, азназаргузаронии шахсӣ ва чизу чораро анҷом диҳанд, ашё ва олооти содир шудани ҳуқуқвайронкунӣ (аз ҷумла, объектҳои табиӣ ғайриқонунӣ дошта гирифта)-ро гиранд, воситаҳои нақлиётро аз назар гузаронанд. 2. Кормандони истифодабарандаи шикоргоҳ, ки назорати истеҳсоли оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, уҳдадоранд: 215 1) санадҳои риоя накардани қонунгузорӣ оид ба шикор ва хоҷагии шикор, ашёву олооти содиршавии ҳуқуқвайронкунӣ, аз ҷумла, объектҳои ғайриқонунӣ шикоргардида ва маҳсулоти дигари шикорро ба мақоми ваколатдори давлатӣ супоранд; 2) оид ба тамоми ҳодисаҳои вайрон карда шудани қонунгузорӣ дар соҳаи шикор ва хоҷагии шикор ба мақоми ваколатдори давлатӣ иттилоот пешниҳод намоянд. Моддаи 406. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсоне, ки назорати ҷамъияти оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд 1. Шахсоне, ки назорати ҷамъияти оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, ҳуқуқ доранд: 1) ҳолатҳои риоя накардани қонунгузорию дар соҳаи ҳифз, барқароркунӣ ва истифодаи объектҳои олами ҳайвонот бо тартиб додани санади намунаи дилхоҳ ба қайд гиранд; 2) иҷрои қонунгузорию соҳаи ҳифз, барқароркунӣ ва истифодаи объектҳои олами ҳайвонотро назорат баранд; 3) бо мақоми ваколатдори давлатӣ барои пешбурди фаъолиятҳои ҳамкорӣ намоянд. 2. Шахсоне, ки назорати ҷамъияти оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, уҳдадоранд: 1) назорати ҷамъиятиро оид ба шикор ва хоҷагии шикор тибқи тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ ба роҳ монанд; 2) санадҳои ҳуқуқвайронкунӣ дар соҳаи ҳифз, барқароркунӣ ва истифодаи объектҳои олами ҳайвонот тартибдодаи худро ба мақоми ваколатдори давлатӣ супоранд. 3. Шахсоне, ки назорати ҷамъияти оид ба шикор ва хоҷагии шикорро амалӣ менамоянд, барои дурусти маълумоти тартибдодашон дар санадҳо оид ба ҳуқуқвайронкунӣ масъулият доранд. БОБИ 27. МУОМИЛОТ БО ПАРТОВҲОИ ИСТЕҲСОЛӢ ВА ИСТЕЪМОЛӢ Моддаи 407. Партовҳо ҳамчун объекти ҳуқуқи моликият 1. Партовҳо объекти ҳуқуқи моликият мебошанд. Ҳуқуқи моликият ба партовҳо метавонад бо тартиби пешбининамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон аз як шахс ба шахси дигар гузарад. 2. Истеҳсолкунандаи партовҳо ҳуқуқи моликият ба партовҳоро аз лаҳзаи ҳосилшавии онҳо ва то ба шахси дигар гузаштани ин ҳуқуқ ё ин ки то коркард ё пурра нестӣ нобуд сохтани партовҳо бо тартиби пешбининамудаи Кодекси мазкур ба даст меорад. 3. Ҳангоми хусусиярдонии корхонаҳои давлатӣ, ҳуқуқи моликият ба партовҳои ҳосилшуда, уҳдадориҳо оид ба нигоҳдорӣ ва нестӣ нобуд кардани партовҳо, ҷуброни товони зарар ба муҳити зист, саломатии инсон, молу мулкӣ шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба молики нав мегузаранд. 216 4. Моликияти партовҳо ба молики ашёи хом, мавод, маҳсулоти нимтайёр, дигар маҳсулот, инчунин мол (маҳсулот), ки дар натиҷаи истифодаи онҳо ин партовҳо ба вуҷуд омадаанд, тааллуқ дорад. 5. Моликияти партовҳоро шахси дигар метавонад дар асоси шартномаҳо оид ба ихтиёрдории партовҳо ба даст орад. 6. Моликони партовҳо дар доираи ваколатҳои муқаррарнамудаи қонун партовҳоро соҳибӣ, истифода ва ихтиёрдорӣ мекунанд. 7. Интиқоли моликият ба партовҳо ва ҷавобгарӣ барои оқибатҳои зараровар ҳангоми иваз кардани соҳиби қитъаи замин, ки дар он партовҳо ҷойгир шудаанд, тибқи қонун ҳал карда мешаванд. Моддаи 408. Дараҷаҳои хатарнокии партовҳо 1. Партовҳои хатарнок партовҳое мебошанд, ки дар таркиби худ моддаҳои дорои хусусиятҳои зараровар (заҳронокӣ, сирояткунанда, таркишӣ, хатари сӯхторӣ, қобилияти баланди реаксионӣ) доранд ва дар миқдору шаклҳои мавҷуда мустақилона ва ё дар алоқамандӣ бо моддаҳои дигар метавонанд ба муҳити зист ва саломатии инсон хатари бевосита ё имконпазир дошта бошанд. 2. Партовҳо вобаста ба таъсири манфӣ ба муҳити зист ва дараҷаи хатарнокӣ тибқи меъёрҳои муқарраргардида ба панҷ гурӯҳ ҷудо мешаванд: 1) дараҷаи I - партовҳои хатарнокиашон бениҳоят баланд; 2) дараҷаи II - партовҳои хатарнокиашон баланд; 3)

дараҷаи III - партовҳои хатарнокиашон миёна; 4) дараҷаи IV - партовҳои хатарнокиашон паст. 5) дараҷаи V - партовҳои беаҳр. 3. Дараҷаи хатарнокии партовҳо аз тарафи истеҳсолкунандаи он мувофиқи ҳуҷҷатҳои меъёрие, ки мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи муомилот бо партовҳо тасдиқ намудааст, муайян карда мешавад. Моддаи 409. Муомилот бо партовҳои бесоҳиб 1. Тартиби муомилот бо партовҳои бесоҳибро мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ муайян мекунанд, агар дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад. 2. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои ошкор намудан ва ба ҳисоб гирифтани партовҳои бесоҳиб, истифодаи маҷмуии ин гуна партовҳо, риояи шартҳои муомилот бо онҳо ва пешгирии таъсири манфии онҳо ба муҳити зист ва саломатии инсон масъул мебошанд. 3. Заминистифодабарандагоне, ки дар ҳудуди қитъаи замини онҳо партовҳои бесоҳиб ошкор карда шудаанд, уҳдадоранд сари вақт ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ё ба мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар бораи онҳо хабар диҳанд. 4. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ уҳдадоранд барои муайян кардани соҳибмӯлки партовҳои бесоҳиб ва дараҷаи хавфнокии онҳо, ташкили баҳисобгирӣ ва муомилот бо онҳо мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор қабул намоянд. 217 5. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ соҳибмӯлки партовҳои бесоҳибро мебошанд, ки дар ҳудуди онҳо ҷойгиранд. 6. Асос барои иҷрои расмиёти муайян намудани партовҳои бесоҳиб ва ҳисоби минбаъдаи онҳо муроҷиати шаҳрвандон, корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо, воситаҳои ахбори омма, инчунин натиҷаи санҷиши нозирони мақомоти ҳифзи муҳити зист, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, ҳадамоти назорати давлатии санитарияи эпидемиологӣ, дигар мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ шуда метавонад. 7. Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои муайян, ошкор кардан ва ба ҳисоб гирифтани партовҳои бесоҳиб комиссияи доимоамалкунанда таъсис медиҳад ва низоминомаи онро тасдиқ мекунанд. Ба ҳайати комиссия муовини раиси шаҳр, ноҳия, намояндагони сохторҳои минтақавии мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист, санитарияи эпидемиологӣ, ҳолатҳои фавқулода ва мудофияи гражданин, оташнишонӣ ва сохторҳои дигар шомил мешаванд. 8. Дар сурати муайян намудани соҳиби партовҳои бесоҳиб, ҷавобгарӣ барои муомилот бо ин партовҳо ва пешгирии таъсири манфии партовҳо ба муҳити зист дар асоси талаботи Кодекси мазкур пурра ба зиммаи ӯ вогузор мегардад. 9. Дар сурати муайян накардани соҳиби партовҳои бесоҳиб, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ интиқол додан, ҷойгир кардан ва безарар гардонидани ин партовҳоро амалӣ мегардонад ва ё барои ин кор маблағҳои заруриро ҷудо менамояд. 10. Барои ба ҳисоб гирифтани партовҳои бесоҳиб ва бақайдгирии раванди муомилот бо онҳо дар асоси ҳуҷҷат ва маълумоти комиссия дар зерсохторҳои минтақавии мақоми ваколатдори давлатӣ китоби бақайдгирӣ ташкил дода мешавад. 11. Баҳисобгирии партовҳои соҳибашон ошкоргардида мувофиқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда мешавад. Моддаи 410. Танзими иқтисодии муомилот бо партовҳо 1. Барои ҷойгиркунонии партовҳо бо назардошти ҳаҷми ҷойгиршавии онҳо, таснифи хатарнокӣ ва меъёрҳои ҷойгиркунонӣ маблағ ситонида мешавад. Маблағи аз пардохти ҷойгиркунонии партовҳо бадастомада ба буҷети дахлдор равона мегардад. 2. Ҳавасмандгардонии иқтисодии фаъолият оид ба коркарди партовҳо бо роҳҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) паст кардани андозаи пардохт барои таъсири манфӣ ба муҳити зист ҳангоми ҷойгиркунонии партовҳо, ҳангоми ҷорӣ намудани технологияҳо, ки кам кардани партовҳо ё истифодаи такрории онҳоро таъмин мекунанд; 2) истифодаи босуръати фондҳои асосии истеҳсолӣ, ки бо фаъолият оид ба муомилоти партовҳо алоқаманданд. 3. Субъектҳои муомилот бо партовҳо бо мақсади ҳавасмандгардонии чорабиниҳо оид ба истифодаи такрории партовҳо ва кам кардани ҳаҷми 218 ташаккули онҳо, ҷорӣ намудани технологияҳо ва бо ин мақсад ҷамъоварӣ ва коркарди такрории онҳоро анҷом медиҳанд, метавонанд аз имтиёзҳои муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода намоянд. Моддаи 411. Пардохт барои таъсири манфӣ ба муҳити зист ҳангоми ҷойгиркунонии партовҳо 1. Ҳангоми ҷойгиркунонии партовҳо барои таъсири манфӣ ба муҳити зист тибқи Кодекси мазкур пардохт ситонида мешавад. 2. Супоридани пардохт барои таъсири манфӣ ба муҳити зист ҳангоми ҷойгиркунонии партовҳо (ба истисноӣ

партовҳои саҳти коммунали) аз ҷониби соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ, ки дар ҷараёни амалисозии фаъолияти онҳо партовҳои истеҳсоли истеъмоли ба вучуд меоянд, амалӣ карда мешавад. §1. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба муомилот бо партовҳо

Моддаи 412. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсони воқеӣ оид ба муомилот бо партовҳо

1. Шахсони воқеӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо дорои ҳуқуқҳои зерин мебошанд: 1) гирифтани маълумоти бозътимод аз мақомоти ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқарраргардида дар бораи мавҷудияти партовҳои хатарнок ва дигар партовҳо дар ҷойҳои зисти худ, бехатарии иншооти пешбинишуда ва амалкунандаи ҷойгиркунии партовҳо; 2) иштирок дар муҳокимаи лоиҳаҳои қарорҳо дар бораи сохтмони иншооти ҷойгиркунии партовҳо; 3) истифодаи хизматрасониҳои корхонаҳои ҷамъоварӣ ва содироти партовҳои маишӣ; 4) ҷуброни зарари ба саломатӣ ва молу мулки онҳо дар натиҷаи вайрон кардани қонунгузорӣ оид ба муомилот бо партовҳо расонидашуда; 5) иштирок дар амалӣ намудани назорати ҷамъиятӣ ба ҳолати санитарӣ ва экологии объектҳои ҷойгиркунӣ ва муомилот бо партовҳо; 6) ба шароити бехатар барои ҳаёт ва саломатии онҳо ҳангоми коркарди партовҳо; 7) иштирок дар муҳокимаи лоиҳаи қарорҳо оид ба сохтмони объектҳои идоракунии партовҳо; 8) гирифтани ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи вайрон кардани меъёрҳои муқарраргардида оид ба муомилот бо партовҳо ба ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки онҳо расонида шудааст; 9) татбиқи ҳуқуқҳои дигар оид ба муомилот бо партовҳо, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон қафолат додааст.
2. Шахсони воқеӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо дорои уҳдадориҳои зерин мебошанд: 219 1) таъмини риояи талаботи меъёрҳо ва қоидаҳои муқарраршудаи санитарӣ ва экологӣ оид ба муомилот бо партовҳо; 2) пардохти маблағ бо тартиби муқарраргардида барои истифодаи хизматрасониҳои корхонаҳои ҷамъоварӣ ва содироти партовҳои маишӣ; 3) иҷрои уҳдадориҳои дигар оид ба муомилот бо партовҳо, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст.

Моддаи 413. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсони ҳуқуқӣ оид ба муомилот бо партовҳо

1. Шахсони ҳуқуқӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо дорои ҳуқуқҳои зерин мебошанд: 1) дар таҳияи барномаҳои давлатӣ оид ба муомилот бо партовҳо иштирок намоянд; 2) оид ба масъалаҳои коркарди партовҳо ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳодҳо намоянд; 3) аз мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқарраргардида дар бораи меъёрҳо ва қоидаҳои санитарӣ ва экологӣ оид ба муомилот бо партовҳо маълумот гиранд; 4) гирифтани ҷуброни зараре, ки дар натиҷаи вайрон кардани меъёрҳои муқарраргардида оид ба муомилот бо партовҳо ба ҳаёт, саломатӣ ва молу мулки онҳо расонида шудааст; 5) татбиқи ҳуқуқҳои дигар оид ба муомилот бо партовҳо, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон қафолат додааст.
2. Шахсони ҳуқуқӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо дорои уҳдадориҳои зерин мебошанд: 1) барои кам кардани партовҳо тамоми чораҳои заруриро андешанд; 2) меъёрҳо ва қоидаҳои муқарраршудаи санитарӣ ва экологӣ оид ба коркарди партовҳо ҳангоми ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, интиқол, истифода, партофтан, безаргардонӣ ва ғиронидани партовҳоро риоя намоянд; 3) баҳисобгирии ҳатмии партовҳоро бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ гузаронида, дар ин бора ҳисобот пешниҳод намоянд; 4) лоиҳаи меъёрҳои ҳосилшавии партовҳо ва маҳдудиятҳои ҷойгиркунии партовҳоро, ки дар натиҷаи фаъолияти истеҳсолӣ ва хоҷагидорӣ онҳо ба вучуд омадаанд, таҳия намуда, бо тартиби муқарраргардида барои мувофиқа ва гирифтани иҷозат ба мақоми ваколатдори давлатӣ пешниҳод намоянд; 5) оид ба татбиқи технологияҳои инноватсионӣ оид ба партофтани партовҳо, ки соҳиби он мебошанд, чораҳо андешанд; 6) ба омехта кардани партовҳо, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи технологияи истеҳсолот, роҳ надиҳанд; 7) ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар бораи ҳолатҳои бе иҷозат ҷойгиркунии партовҳо ба муҳити зист ва объектҳои обӣ фавран маълумот пешниҳод намоянд; 8) бо тартиби муқарраргардида барои истифодаи хизматрасониҳои корхонаҳо, ки ҷамъоварӣ ва содироти партовҳои маиширо анҷом медиҳанд, 220 инчунин барои ифлосшавии муҳити зист ҳангоми ҷойгиркунӣ ва (ё) ғиронидани ҳамаи намудҳои партовҳо пардохт намоянд; 9) зарари ба саломатии инсон, муҳити зист, инчунин зарари ба молу мулки шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар натиҷаи ҷойгиркунӣ ё ғиронидани партовҳои фаъолияти истеҳсолии худ ё дар натиҷаи вайрон кардани талаботи қонунгузорӣ оид ба муомилот бо партовҳо расонидашударо ҷуброн намоянд; 10) иҷрои

ухдадориҳои дигар оид ба муомилот бо партовҳо, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст. 3. Шахсони ҳуқуқие, ки соҳиби партовҳо мебошанд, мустақилона ё тибқи шартнома аз ҳисоби маблағҳои худ чорабиниҳои партофтан, ҷойгиркунӣ, интиқол ва ғиронидани партовҳои истеҳсолотро амалӣ менамоянд. 4. Шахсони ҳуқуқие, ки соҳиби партовҳо мебошанд, чорабиниҳоро оид ба нигоҳдории иншооти ҷойгиркунӣ ва ғиронидани партовҳо маблағгузорӣ менамоянд. Дар ҳолати ҷойгиркунӣ ва ғиронидани партовҳо дар дигар иншооти ҷойгиркунӣ ва ғиронидани партовҳо, соҳибони партовҳо тибқи шартнома барои нигоҳдории иншооти ҷойгиркунӣ ва ғиронидани партовҳо маблағ пардохт мекунанд. 5. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои шахсони ҳуқуқӣ, ки дар моддаи мазкур пешбинӣ шудаанд, инчунин ба соҳибкорони инфиродӣ бе таъсиси шахси ҳуқуқӣ, ки фаъолияти истеҳсоли ва хоҷагидориро оид ба муомилот бо партовҳо амалӣ менамоянд, дахл доранд. §2. Талабот ҳангоми муомилот бо партовҳо Моддаи 414. Талабот ҳангоми лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозии корхона, иншоот ва объектҳои дигар 1. Талаботи ягона ба объектҳои коркард, азнавистифодабарӣ, безаргардонӣ, ҷойгиркунии партовҳои саҳти маишӣ, аз ҷумла, вобаста ба интиҳоби ҷойҳои ҷойгиркунии ҷунин объектҳо, маводҳои истифодашаванда ва қарорҳои технологӣ аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. 2. Ҳангоми лоиҳакашии меъморӣ-сохтмонӣ, сохтмон, таҷдид, таъмири асосии биноҳо, иншоотҳо ва дигар объектҳо, ки дар қараёни истифодаи онҳо партовҳо ба вучуд меоянд, зарур аст, ки ҷойҳо (майдончаҳо)-и ҷамъшавии муваққати ҷунин партовҳо тибқи меъёрҳо ва қоидаҳои муқарраргардида ва дигар талабот оид ба коркарди партовҳо пешбинӣ карда шаванд. 3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозии корхона, иншоот ва объектҳои дигар уҳдадоранд: 1) стандарт, меъёр ва дигар қоидаҳои муқаррарнамудаи сифати муҳити зистро, ки оид ба муомилот бо партовҳо муайян шудаанд, риоя намоянд; 2) лоиҳаи ҳуҷҷатҳои меъёри ҳосилшавӣ ва ҷойгиркунии партовҳоро бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа намоянд ва иҷозати дахлдорро гиранд; 221 3) лоиҳаи фаъолияти банақшагирифташаванда оид ба муомилот бо партовҳоро ба экспертизаи давлатии экологӣ ва санитарияи эпидемиологӣ пешниҳод намоянд. Моддаи 415. Иҷозатномадиҳии фаъолият оид ба муомилот бо партовҳои хатарнок Иҷозатномадиҳии фаъолият оид ба муомилот бо партовҳои хатарнок дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» амалӣ карда мешавад. Моддаи 416. Талабот оид ба муомилот бо партовҳо ҳангоми истифодаи корхонаҳои истеҳсоли 1. Истифодаи корхонаҳои истеҳсоли, бино, иншоот ва дигар объектҳои бо коркарди партовҳо алоқаманд, ки бо воситаҳои техникаӣ ва технологияҳои ҷамъкунӣ, ҷойгиркунӣ ва безаргардонии партовҳо муҷаҳҳаз нестанд, манъ аст. 2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар раванди истифодаи корхонаҳои истеҳсоли уҳдадоранд: 1) стандарт, меъёр ва дигар қоидаҳои муқаррарнамудаи сифати муҳити зистро, ки оид ба муомилот бо партовҳо муайян шудаанд, риоя намоянд; 2) муомилот бо партовҳоро дар асоси ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ амалӣ намоянд; 3) технологияи кампартовро ҷорӣ намоянд; 4) партовҳои ҳосилшударо ба рӯйхат гирифта, ба мақоми ваколатдори давлатӣ маълумоти саҳеҳ пешниҳод кунанд; 5) назорати истеҳсолиро оид ба партовҳо амалӣ гардонанд; 6) ба мақоми ваколатдори давлатӣ иттилооти заруриро диҳанд; 7) қоидаҳои пешгирии вазъи садамавиро ҳангоми муомилот бо партовҳо риоя кунанд; 8) ҳангоми руҳ додани садамаҳои оқибати манфии экологидошта ё ба миён омадани ҳолатҳои, ки ба ҷунин садамаҳо меоваранд, фавран дар ин бора ба мақоми ваколатдори давлатӣ, инчунин ба мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва аҳоли хабар диҳанд; 9) нақшаи чорабиниҳоро оид ба пешгирӣ ва рафъи ҳолатҳо ва оқибатҳои фавқулодаи техногенӣ, ки бо коркарди партовҳо алоқаманданд таҳия намоянд; 10) ҳангоми аз сарҳад гузаронидани партовҳо талаботи Кодекси мазкур, дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, инчунин қоидаҳои байналмилалӣ аз сарҳад гузаронидани партовҳои хатарнокро, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф кардааст, ба роҳбарӣ гиранд. 3. Истифодаи истеҳсолоте, ки дар он нобудсозии партовҳои зарарноки ҳосилшуда тавассути усулҳои безарари экологӣ ғайриимкон аст, манъ мебошад. Моддаи 417. Талабот ба ҷойгиркунии партовҳо 222 1. Интиҳоби қитъаи замини сохтмони иншоот барои ҷойгиркунонӣ ва безаргардонии партовҳо дар асоси таҳқиқоти махсус (заминшиносӣ, обшиносӣ, геологӣ ва ғайра) дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ, дар

ҳолати гирифтани ҳулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ, мақомоти назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ ва қарори мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ (дар мавриди зарурӣ қарор бо назардошти афкори умум қабул карда мешавад) муайян карда мешавад. 2. Партовҳои хавфнок пеш аз ғӯронидан аз усулҳои таъсиррасонӣ, ки ҳосиятҳои хатарноки чунин партовҳоро коҳиш медиҳанд ё истисно мекунанд, инчунин муътадил ва безарар карда мешаванд. Танҳо партовҳои беҳавф метавонанд бе коркарди пешаки ғӯронидан шаванд. 3. Ғӯронидани партовҳо дар ҳудуди шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин, истироҳатгоҳҳо, ҷойҳои табобатӣ беҳдоштӣ ва истироҳатӣ, дар ҳудуди ҳавзҳо, чашмаҳои зеризаминӣ, ки барои корҳои хоҷагӣ маишӣ истифода бурда мешаванд, инчунин дар мавзеҳои конҳои канданиҳои фойданок ва ҷойҳои маъданковӣ манъ аст. 4. Меёриҳои қабули партовҳо барои ғӯронидан талаботи зеринро дар бар мегиранд: 1) ҳифзи муҳити зист (хусусан обҳои зеризаминӣ ва рӯйизаминӣ) ва саломатии инсон; 2) таъмини усулҳои муътадилсозии партовҳо дар доираи мавзеҳои ҷойгиркунонӣ; 3) таъмини таркиби сифатии партовҳои қабулшаванда; 4) маҳдудияти миқдори партовҳои қабулшуда ва мавҷудияти қобилияти ҷузъҳои органикии онҳо барои харобшавии ҳаётӣ (биодеградация); 5) маҳдудияти шумораи ҷузъҳои эҳтимолан хавфнок тибқи меёри ҳифз; 6) паст кардани ҳосиятҳои экотоксикӣ партовҳо ва поилоиши ҳосилшуда. 5. Ҷойгиркунонии партовҳо дар асоси иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. 6. Ҷойгиркунонии партовҳо мутобиқи қоидаҳое, ки дар санадҳои меёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян шудааст, амалӣ мегардад. 7. Мавзее, ки дар он партовҳо ғӯронидан шудаанд, ба рӯйхати давлатии мавзеҳои ғӯронидани партовҳо дохил карда мешавад. Тартиби ташкили рӯйхати давлатии мавзеҳои ғӯронидани партовҳо аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муайян карда мешавад. 8. Феҳристи мавзеҳо (майдончаҳо)-и ҷамъшавии партовҳои саҳти маишӣ инҳоро фарогир мебошад, аз ҷумла: 1) маълумот дар бораи ҷойгиршавии мавзеҳо (майдончаҳо)-и ҷамъшавии партовҳои саҳти коммуналӣ; 2) маълумот дар бораи хусусиятҳои техникии мавзеҳо (майдончаҳо)-и ҷамъшавии партовҳои саҳти коммуналӣ; 3) маълумот дар бораи соҳибони мавзеҳо (майдончаҳо)-и ҷамъовари партовҳои саҳти маишӣ; 223 4) маълумот дар бораи манбаҳои ташаккули партовҳои саҳти коммуналӣ, ки дар ҷойҳои ҷамъшавии партовҳои саҳти маишӣ дар мавзеҳо (майдончаҳо) ҷамъ мешаванд. 9. Ғӯронидани партовҳои зерин дар мавзеҳои муайяншуда манъ мебошад: 1) ҳама гуна партовҳо дар шакли моеъ (партовҳои моеъ); 2) партовҳои хатарнок, ки дар шароити мавзеи ҷойгиркунонӣ тарканда, зангзананда, оксидшаванда, баландхавф ё оташгиранда мебошанд; 3) партовҳое, ки бо об дар реаксия медароянд; 4) партовҳои тиббӣ; 5) партовҳои биологӣ, ки тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи байторӣ муайян карда шудаанд; 6) шинаҳои пурра истифодашуда ва пораҳои онҳо, ба истиснои истифодаи онҳо ҳамчун маводи муътадилкунанда ҳангоми барқарорсозӣ; 7) партовҳои ифлоскунандаҳои устувори органикӣ; 8) пеститсидҳо; 9) партовҳое, ки ба меёриҳои қабул ҷавобгӯй нестанд; 10) партовҳои пластикӣ ва полиэтиленӣ, бастабандии полиэтилентерефталат; 11) лампаҳо ва асбобҳои дорои симоб; 12) шиша ва зарфҳои шишагӣ; 13) пораҳои металлҳои ранга ва сиёҳ; 14) батареяҳои литийӣ, сурб-кислота; 15) таҷҳизоти электронӣ ва барқӣ; 16) воситаҳои нақлиёти аз истифода баровардашуда; 17) партовҳои сохтмонӣ; 10. Дар мавриди ғӯронидани партовҳо гузаронидани мониторинги мавзеи ғӯронидан ҳатмӣ мебошад. Мониторинги мавзеи ғӯронидан аз тарафи молики объекти ҷойгиршавии партовҳо мутобиқи тартибе, ки бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа карда шудааст, амалӣ мегардад. 11. Моликони мавзеҳои ҷойгиршавии партовҳо пас аз истифодаи ин мавзеҳо (ё қитъаҳо) уҳдадоранд корҳои барқароркунии қитъаҳои вайроншудаи қитъаи заминро иҷро намоянд. Моддаи 418. Талабот ба тозакунии маҳалҳои аҳолинишин аз партовҳои истеъмолӣ ва маишӣ 1. Ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин ҳамарӯза аз партовҳои саҳту моеи истеъмолӣ ва маишӣ тоза карда мешавад. Дар ҷойҳои муайяншуда партофтан, ғӯронидан ва нигоҳдории партовҳо манъ аст. 2. Ташкили оқилонаи ҷамъовари партовҳо, ки ҷамъовари алоҳидаи қисмҳои истифодашавандаи онҳо (партовҳои хӯрокворӣ, металлҳои сиёҳ ва ранга, маснуоти бофандагӣ, коғаз ва ғайра), нигоҳдории муваққатӣ, бурдан ва безараргардонии мунтазами партовҳои истеъмолӣ, инчунин

тоза намудани ҳудуди маҳалҳои аҳолинишинро пешбинӣ мекунад, аз тарафи мақомоти 224 иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ амалӣ карда мешавад ва ба талаботи қоидаҳои санитарӣ, гигиенӣ ва меъёрҳои экологӣ мутобиқ мебошад. 3. Риояи меъёру қоидаҳои нигоҳдории ҳудуди маҳалҳои аҳолинишинро мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоте, ки назорати давлатии санитария эпидемиологӣ ва ҳифзи муҳити зистро амалӣ мегардонанд, назорат мекунад. Моддаи 419. Талабот ҳангоми муомилот бо партовҳои хатарнок 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар натиҷаи фаъолияти онҳо партовҳои хатарнок ҳосил мешаванд, вазифадоранд ҳангоми муомилот ба онҳо ҳифзи бозғатимодӣ муҳити зист ва саломатии инсонро аз таъсири зараровар таъмин намоянд. 2. Тамоми партовҳои хатарнок аз рӯйи таъсири зарарнокиашон ба муҳити зист ва саломатии инсон ба дараҷаҳо тақсим карда мешаванд. 3. Партовҳои хатарнокро танҳо дар иншоотҳои барои ин мақсад махсус таҷҳизонидашуда дар асоси иҷозатномае, ки бо тартиби муқарраргардида дода шудааст, ҷойгир намудан мумкин аст. 4. Қоидаҳои бехатарӣ ҳангоми истифодабарии ҳоҷагии полоишгоҳҳои корхонаҳои саноати маъданҳои кӯҳӣ ва ғайримаъдан аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатии бехатарии корҳо дар саноат ва соҳаи кӯҳкорӣ таҳия ва тасдиқ карда мешавад. 5. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки бо партовҳои хатарнок муомилот доранд, вазифадоранд партовҳои хатарнокро бо тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ ба қайд гиранд. Моддаи 420. Талабот ба коркарди партовҳои дараҷаҳои I-IV-и хатарнок 1. Соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие, ки дар қараёни фаъолияти онҳо партовҳои дараҷаҳои I-IV-и хатарнок ба вуҷуд меоянд, вазифадоранд, ки партовҳои дахлдорро ба дараҷаи мушаххаси хатарнокӣ нисбат диҳанд, то мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон онҳоро ба дараҷаи дахлдори хатарнокӣ ворид намоянд. Тасдиқи ба дараҷаи мушаххаси хатарнокӣ дохил кардани партовҳои дараҷаҳои I-IV-и хатарнок аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ амалӣ карда мешавад. 2. Дар асоси маълумот дар бораи таркиби партовҳо, арзёбии дараҷаи таъсири манфии онҳо ба муҳити зист, шиносномаи партовҳои дараҷаҳои IIV-и хатарнок тартиб дода мешавад. Тартиби шиносномадиҳии партовҳо ва шаклҳои намунавии шиносномаҳои партовҳо аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешаванд. Муайян кардани маълумот дар бораи таркиб ва ҳосиятҳои партовҳои ба шиносномаи партовҳо дохилшаванда бо риояи талаботи андозагирӣ, воситаҳои ченкунӣ, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, амалӣ карда мешавад. 3. Шахсоне, ки ба ҷамъоварӣ, интиқол, коркард, ихтиёрдорӣ, безараргардонӣ, ҷойгиркунии партовҳои дараҷаҳои I-IV-и хатарнок машғул 225 мебошанд, вазифадоранд, ки ҳуҷҷатҳои таҳассусиро, ки дар натиҷаи омӯзиши касбӣ ё гирифтани маълумоти иловагии касбӣ барои кор бо партовҳои дараҷаҳои I-IV-и хатарнок дода шудаанд, дошта бошанд. Масъулияти иҷозат додани кормандон ба кор бо партовҳои дараҷаи I-IV-и хатарнок ба зиммаи шахси мансабдори дахлдори ташкилот гузошта мешавад. Моддаи 421. Талабот ба интиқоли партовҳои хатарнок 1. Интиқоли партовҳо бо риояи талаботи экологӣ, талаботи санитарӣ-эпидемиологӣ ва дигар талаботе, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи нақлиёт муқаррар кардааст, амалӣ карда мешавад. 2. Ташкили интиқоли партовҳо бо риояи шартҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) мавҷудияти шиносномаи партовҳо ҳангоми интиқоли партовҳои дараҷаи I-IV-и хатарнок; 2) мавҷудияти ҳуҷҷатҳо барои интиқол ва кашонидани партовҳо, ки тибқи қоидаҳои интиқоли бор бо нишон додани миқдори партовҳои интиқолшаванда, ҳадаф ва таъиноти интиқоли онҳо ба расмият дароварда шудаанд; 3) риояи талаботи бехатарии интиқоли партовҳо тавассути воситаҳои нақлиёт; 4) дар воситаҳои нақлиёт, контейнерҳо, систернаҳое, ки ҳангоми интиқоли партовҳо истифода мешаванд, аломатҳои махсуси фарқкунанда мавҷуд бошанд, ки дараҷаи муайяни хатари партовҳоро нишон медиҳанд. 3. Партовҳои хатарнокро танҳо дар мавриди мавҷуд будани шиносномаи партовҳои хатарнок ва бо воситаҳои нақлиёти махсус таҷҳизонидашуда интиқол додан мумкин аст. 4. Тартиби интиқоли партовҳо дар намудҳои мушаххаси нақлиёт (автомобилӣ, роҳи оҳан, обӣ), талабот ба иҷрои корҳои бор кардан ва фаровардани бор, қоидаҳои дигари зарурӣ оид ба таъмини бехатарии экологӣ, бо стандартҳо ё меъёру қоидаҳое, ки аз тарафи мақомоти давлатии назорат ба бехатарии нақлиёт тасдиқ шудаанд

ва бо мақоми ваколатдори давлатӣ мувофиқа шудаанд, муқаррар карда мешавад. 5. Ҷавобгарии ҳуқуқӣ барои бехатарии муомилот бо партовҳо аз лаҳзаи ба воситаи нақлиёт бор кардани партовҳо ва аз тарафи ташкилот ё шахси воқеӣ, ки интиқоли партовҳоро иҷро мекунанд, қабул намудан, то лаҳзаи дар қойҳои муқарраршуда аз нақлиёт фаровардани онҳо ба зиммаи муассисаи нақлиёт мебошад, ки ба он нақлиёти додасишуда тааллуқ дорад. Моддаи 422. Аз сарҳад гузаронидани партовҳо 1. Ворид намудани ҳама намудҳои партовҳо ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади ғуронидан ва бехатар гардонидан манъ аст. 2. Барои истифодаи дуҷумдараҷа ба сифати ашёи хом аз сарҳад гузаронидани партовҳо, ба истиснои партовҳои хатарнок, танҳо бо иҷозати мақоми ваколатдори давлатӣ, инчунин дигар мақомоти ваколатдори давлатӣ амалӣ мегардад. 226 3. Назорати воридот ва содироти партовҳо бо мақсади истифодаи дуҷумдараҷа аз тарафи мақомоти ваколатдори давлатӣ, мақомоти ваколатдор оид ба масъалаҳои фаъолияти ғумрукӣ ва назорати давлатии санитарии эпидемиологӣ мутобиқи талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва шартномаҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, таъмин карда мешавад. Моддаи 423. Талабот барои муомилоти партовҳои захираҳои дуҷумдараҷа 1. Партовҳое, ки барои истеҳсоли мол, иҷрои кор, хизматрасонӣ ё гирифтани энергия дубора истифода бурдан мумкин аст, тибқи қонунгузорӣ метавонанд ба захираҳои дуҷумдараҷа дохил карда шаванд. Захираҳои дуҷумдараҷаи партовҳо мавриди истифодаи такрорӣ қарор гирифта, ба ғуронидани онҳо иҷозат дода намешавад. 2. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибқирони инфиродӣ, ки дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари онҳо захираҳои дуҷумдараҷаи партовҳо ба вуҷуд омадаанд, метавонанд истифодаи такрорӣ онҳоро мустақилона таъмин кунанд ё бо мақсади истифодаи такрорӣ ба шахсони дигар супоранд. 3. Захираҳои дуҷумдараҷаи оҳанпора ва партовҳои металлҳои ранга ва (ё) сиёҳ, бо мақсади истифодаи такрорӣ бо назардошти хусусиятҳои пешбининамудаи Кодекси мазкур интиқол дода мешаванд. 4. Шахсони воқеӣ, ки дар қараёни фаъолияти онҳо захираҳои дуҷумдараҷаи партовҳо ба вуҷуд меоянд, ҷамъовариҳои ҷудогонаи онҳоро дар партовгоҳҳои партовҳои саҳти маишӣ ё интиқоли онҳоро ба қойҳои махсуси ҷамъовариҳои захираҳои дуҷумдараҷаи партовҳо таъмин мекунанд. 5. Захираҳои дуҷумдараҷаи партовҳо дар қойҳои махсуси ҷамъоварӣ метавонанд аз рӯйи намудҳо ва ғурӯҳҳои мувофиқи талабот оид ба коркарди ҷунин ғурӯҳҳо захира карда шаванд. Моддаи 424. Талабот ба фаъолият оид ба коркарди партовҳо Дар раванди коркарди партовҳо талаботҳои зерин таъмин карда мешаванд: 1) бехатарӣ барои муҳити зист ва саломатии инсон, истифодаи раванди технологӣ, ки ба кам кардани ҳаҷми партовҳо, коркард ва безараргардонии онҳо нигаронида шудааст; 2) роҳ надодан ба омехта кардани партовҳои хатарнок ва бехатар ҳангоми коркарди онҳо, агар технология пешбинӣ накарда бошад; 3) кам кардани хатари воқеӣ ва эҳтимолӣ дар раванди коркарди партовҳо; 4) ҷамъовариҳои партовҳо дар қойҳои ташаккулёбии онҳо, нигоҳ доштани онҳо дар анборҳои махсуси аз ҷиҳати техникӣ муҷахҳазшуда ва аз рӯйи намудҳо дар қитъаҳои барои ин мақсад ҷудосида; 5) дар ҳолати муносиб нигоҳ доштани анборҳо ё қитъаҳои махсуси қойгирикунӣ партовҳои коркардшаванда бо мақсади ҳифзи муҳити зист; 227 6) дар муҳити дахлдор ҷудо нигоҳ доштан ва ғуронидани партовҳо, дарёфти имкониятҳо барои истифодаи дуҷумдараҷа; 7) ташкили истифодаи партовҳо ҳамчун ашёи хоми дуҷумдараҷа дар қойҳои ташаккулёбӣ ё дар корхонаҳои коркард; 8) татбиқи усулҳои биологӣ, физикию кимиёвӣ, механикию техникӣ, ҳароратӣ ва дигар усулҳои коркард, безараргардонӣ ва кам кардани ҳаҷми партовҳо; 9) гирифтани иҷозатнома барои муомилот бо партовҳои хатарнок. §3. Назорат оид ба муомилот бо партовҳо Моддаи 425. Назорати давлатии муомилот бо партовҳо 1. Назорати давлатии муомилот бо партовҳо аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ, инчунин мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ амалӣ карда мешавад. 2. Ба назорати давлатии муомилот бо партовҳо дохил мешаванд: 1) назорати риояи талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми муомилот бо партовҳо, ошкор намудани вайронкунии талаботи мазкур аз тарафи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, андешидани чораҳо оид ба бартараф кардани онҳо; 2) назорати риоя намудани талаботи муомилот бо партовҳо, аз ҷумла, талаботи шартномаҳои байналмилалӣ дар хусуси аз сарҳад гузаронидани партовҳо (ба истиснои партовҳои хатарнок) ба сифати ашёи хоми дуҷумдараҷа истифодашаванда аз тарафи

шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ; 3) назорати иҷрои чорабиниҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, гигиена, зидди эпидемияҳо, қоидаҳои санитарии ҳифзи муҳити зист, меъёрҳои гигиени ва экологӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо; 4) назорат ба риояи қоидаҳои бехатарии сӯхтор ҳангоми муомилот бо партовҳо; 5) назорати риояи тартиби баҳисобгирӣ, ҷамъоварӣ, коркард ва таҳлили маълумот оид ба муомилот бо партовҳо, арзёбии таъсири онҳо ба муҳити зист; 6) назорат ба саҳеҳии иттилооту ҳисоботе, ки шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба партовҳо пешниҳод мекунанд; 7) таҳлили фаъолияти корхонаҳои истеҳсолӣ оид ба муомилот бо партовҳо, пешниҳоди тавсияҳо оид ба истифодаи технологияҳои паст кардани андозаю дараҷаи хатарнокӣ ва истифодаи партовҳо ҳамчун ашёи хом; 8) назорати риояи дастрас будани иттилоот оид ба муомилот бо партовҳо ба аҳоли; 9) бо тартиби муқаррарнамуда ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми риоя накардани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон; 10) қабул намудани қарорҳо дар бораи маҳдуд кардан, боздоштан ва қатъ кардани фаъолият оид ба муомилот бо партовҳо, ки барои муҳити зист ва саломатии инсон хатари имконпазир доранд; 228 11) назорати мавҷудияти ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ҳангоми муомилот бо партовҳо.

3. Нисбати қарори мақоми ваколатдори давлатӣ, ки назорати давлатии муомилот бо партовҳоро амалӣ месозад, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон шикоят кардан мумкин аст. Моддаи 426. Назорати истеҳсолӣ оид ба муомилот бо партовҳо

1. Ташкилоту корхонаҳо, ки фаъолияти хоҷагию истеҳсолиашон бо партовҳо вобаста аст, бо мақсади санҷиши иҷрои талаботу меъёрҳои экологӣ, санитарӣ ва талаботи дигари муомилот бо партовҳо назорати истеҳсолиро оид ба муомилот бо партовҳо амалӣ менамоянд.

2. Тартиби ташкили назорати истеҳсолӣ оид ба муомилот бо партовҳо бо низомномаҳо, ки аз тарафи корхонаю ташкилотҳо дар асоси Кодекси мазкур ва санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқӣ оид ба муомилот бо партовҳо дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ таҳия ва тасдиқ шудаанд, танзим карда мешавад. Моддаи 427. Назорати ҷамъиятии муомилот бо партовҳо

Назорати ҷамъиятии муомилот бо партовҳо аз ҷониби иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шаҳрвандон дар маҳалли истиқоматашон бо тартиби пешбиниамудаи санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

§4. Бамеъёрдарорӣ ва баҳисобгирии давлатии муомилот бо партовҳо

Моддаи 428. Бамеъёрдарории муомилот бо партовҳо

1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар доираи меъёрҳои тасдиқнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ таъсири имконпазирӣ партовҳоро ба муҳити зист ва саломатии инсон риоя мекунанд.

2. Партовҳое, ки объекти хариду фурӯш ё содироту воридот мебошанд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон сертификатсия карда мешаванд. Моддаи 429. Баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳии давлатии муомилот бо партовҳо

1. Ҳисоботдиҳии давлатӣ оид ба муомилот бо партовҳо тартиби ягона дорад.

2. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо тартиби муқарраршуда баҳисобгирии ибтидоии партовҳои ҳосилшуда, истифодашуда, ба шахсони дигар дода ё фурӯхташуда, инчунин ҷойгиршударо ба иҷро мерасонанд ва пуррагию саҳеҳии иттилооти пешниҳодшавандаро таъмин сохта, дар шакли муҳлати аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муқарраргардида ҳисобот пешниҳод мекунанд.

3. Тартиби баҳисобгирии ибтидоиро оид ба муомилот бо партовҳо мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар мекунад. 229 4. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ нигоҳдории маълумоти баҳисобгириро оид ба муомилот бо партовҳо дар давоми муҳлате, ки мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар намудааст, таъмин менамоянд. Моддаи 430. Кадастри давлатии партовҳо

1. Кадастри давлатии партовҳо маҷмуи маълумоти мураттабшуда, баҳисобгирии партовҳо, технологияҳои истифодаи такрории партовҳо ва безараргардонии намудҳои гуногуни партовҳоро дар бар мегирад.

2. Кадастри давлатии партовҳо аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тавассути методологияи ягона дар асоси таснифоти давлатии ахбороти техникаю иқтисодӣ ва иҷтимоӣ анҷом дода мешавад. Моддаи 431. Мониторинги давлатии партовҳо

1. Мониторинги давлатии партовҳо маҷмуи тадбирҳо оид ба гузаронидани мушоҳида, арзёбӣ, пешгӯии ҳолати тағйирот оид ба муомилот бо партовҳо мебошад.

2. Мониторинги давлатии партовҳо тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади мушоҳидаи вазъи муҳити зист, аз ҷумла, вазъи муҳити зисти минтақаҳои ҷойгиршавии манбаъҳои таъсири антропогенӣ ва таъсири ин манбаъҳо ба муҳити зист, инчунин таъмини талаботи сохторҳои давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо

маълумоти дақиқ ва сари вақт ба нақша гирифтани чорабиниҳои пешгирӣ, рафъ ва ё кам кардани оқибати номатлуби тағйирёбии вазъи муҳити зист амалӣ карда мешавад. 3. Мониторинги давлатии партовҳо аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ тавассути методологияи ягона дар асоси таснифоти давлатии ахбороти техникию иқтисодӣ ва иҷтимоӣ ба роҳ монда мешавад. 4. Маълумот оид ба низоми комплекси мушоҳида, арзёбӣ ва пешгӯии тағйирот оид ба муомилот бо партовҳо ба даст омадааст, аз ҷониби мақомоти марказӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои таҳияи дурнамоҳои рушди иқтисодию иҷтимоӣ ва қабули қарорҳои дахлдор, таҳияи барномаҳои давлатӣ ва мақсаднок, концепсия, стратегия ва нақшаҳои амали онҳо оид ба муомилот бо партовҳо истифода бурда мешаванд. 5. Мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири онҳо ба муҳити зист як қисми системаи мушоҳидаи ҳолати он ва ифлосшавии он дар зери таъсири иншооти ҷойгиркунии партовҳо мебошад ва бо мақсади пешгирии тағйироти манфии сифати муҳити зист, иттилоотони мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти ҳудидоракунии шаҳрак ва деҳот, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар бораи ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар минтақаҳои ҷойгиршавии иншооти партовҳо амалӣ карда мешавад. 6. Сарҳади таъсири объектҳои ҷойгиркунии партовҳо ба муҳити зист дар асоси натиҷаҳои арзёбии таъсир ба муҳити зист, ки дар ҳуҷҷатҳои лоиҳавии объекти ҷойгиркунии партовҳо мавҷуд аст ва (ё) дар асоси меъёрҳои муқарраршудаи таъсири ҷои ба муҳити зист тибқи қонунгузорӣ оид ба ҳифзи муҳити зист амалӣ карда мешавад. Сарҳади таъсири объекти 230 ҷойгиркунии партовҳо аз рӯйи натиҷаҳои мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди объекти ҷойгиркунии партовҳо мушаххас карда мешавад. 7. Мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди объектҳои ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири онҳо ба муҳити зист аз ҷониби моликони, моликони объектҳои ҷойгиркунии партовҳо ва дар сурати ба истифода додани ин объектҳо аз ҷониби истифодабарандагони объектҳои ҷойгиркунии партовҳо амалӣ карда мешавад. 8. Барои ташкили корҳои назорати ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири онҳо ба муҳити зист, арзёбии тағйироти ҳолати он аз ҷониби шахсони масъули гузаронидани мониторинг, барномаи мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири он ба муҳити зист таҳия карда мешавад. 9. Барои иншооти партовҳои аз кор баровардашуда, мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти партовҳо ва дар доираи таъсири онҳо ба муҳити зист дар доираи назорати ҳолати онҳо ва таъсири муҳити зист амалӣ карда мешавад. Қатъи мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар минтақаҳои аз истифода баровардашудаи иншооти ҷойгиркунии партовҳо пас аз ба охир расидани муҳлати пешбинишудаи ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ барои аз кор баровардани иншооти ҷойгиркунии партовҳо иҷозат дода мешавад, агар дар натиҷаи ин мониторинг таъсири манфии муҳити зисти иншооти ҷойгиркунии партовҳо тибқи қонунгузори ҳифзи муҳити зист ва қонунгузори соҳаи таъмини санитарӣ-эпидемиологӣ тасдиқ карда шавад. 10. Натиҷаҳои мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири онҳо ба муҳити зист дар шакли ҳисобот тартиб дода мешаванд, ки аз ҷониби шахсони истифодабарандаи ин иншооти ҷойгиркунии партовҳо дар шакли озод ва бо тартиби огоҳинома ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар маҳалли ҷойгиршавии иншооти ҷойгиркунии партовҳо ҳар сол то 15 январи соли баъди ҳисобот пешниҳод карда мешаванд. Моддаи 432. Барномаи мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар мавзёҳои ҷойгиркунии партовҳо ва таъсири онҳо ба муҳити зист 1. Барномаи мониторинг дар асоси маълумоти мавҷуда дар бораи ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар мавзёҳои ҷойгиркунии партовҳо ва таъсири онҳо ба муҳити зист таҳия карда мешавад. 2. Шахсони масъул барои гузаронидани мониторинг метавонанд аз маълумоти зерин истифода баранд: 1) маълумоти фондии мушоҳидаҳои ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар мавзёҳои ҷойгиркунии партовҳо ва таъсири он ба муҳити зист; 2) маълумот дар бораи ҳолати заминавии муҳити зист дар мавзёҳои ҷойгиркунии партовҳо; 231 3) маълумоти мавҷудаи шахсони масъули гузаронидани мониторинг оид ба мушоҳидаҳои ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар мавзёҳои ҷойгиркунии

партовҳо ва таъсири он ба муҳити зист; 4) маълумот дар бораи дигар манбаъҳо ва объектҳои, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ мерасонанд, мавзеҳои ҷойгиркунонии таъсири партовҳо ҷойгир шудаанд; 5) маводҳои таҳқиқоти қаблан гузаронидашудаи муҳити зист дар мавзеҳои ҷойгиркунонии партовҳо ва таъсири он ба муҳити зист.

3. Ҳангоми таҳияи барномаи мониторинг хусусиятҳои лоиҳавии (хусусиятҳои техникии) мавзеҳои ҷойгиркунонии партовҳо, пайдоиш, намудҳо, миқдор ва дараҷаҳои хатари партовҳои ҷойгиршуда, шароити табию ҷуғрофӣ, геологӣ ва гидрогеологӣ мавзеҳои ҷойгиркунонии партовҳо ба инобат гирифта мешаванд.

4. Барномаи мониторинг бахшҳои зеринро дар бар мегирад: 1) маълумоти умумӣ дар бораи объекти ҷойгиркунии партовҳо; 2) ҳадафҳо ва вазифаҳои мушоҳидаи ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди иншооти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири он ба муҳити зист; 3) маълумот дар бораи манбаъҳои иттилооте, ки ҳангоми таҳияи барномаи мониторинг истифода шудаанд; 4) асосноккунии интиҳоби ҷузъҳои назоратшавандаи муҳити табиӣ ва объектҳои табиӣ дар ҳудуди объекти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири он ба муҳити зист; 5) асосноккунии интиҳоби нишондиҳандаҳои мушоҳидашаванда барои ҷузъҳои муҳити табиӣ ва объектҳои табиӣ, ки ҳолат ва ифлосшавии муҳити зистро дар ҳудуди объекти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири он ба муҳити зист, даврабандии гузаронидани мушоҳидаҳо тавсиф мекунанд; 6) асосноккунии интиҳоби ҷойҳои интиҳоб, нуқтаҳои гузаронидани ченкунӣ, муайянкунӣ ва мушоҳидаҳои асбобӣ; 7) таркиби ҳисобот дар бораи натиҷаҳои мониторинги ҳолат ва ифлосшавии муҳити зист дар ҳудуди объекти ҷойгиркунии партовҳо ва дар доираи таъсири он ба муҳити зист; 8) рӯйхати манбаъҳои истифодашуда.

БОБИ 28. МУОМИЛОТ БО ПАРТОВҲОИ РАДИОАКТИВӢ

Моддаи 433. Танзими давлатии бехатарӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ

1. Танзими давлатии бехатарӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивиро мақомоти ваколатдори давлатӣ амалӣ менамоянд.

2. Ба танзими давлатии бехатарӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ намудҳои зерини фаъолият дохил мешаванд: 1) бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ ва корхонаҳои тавлидкунандаи онҳо, ҷойҳои нигоҳдорӣ, ғуронидан, инчунин ҷойҳои маҳфуздории онҳо; 2) амалӣ намудани корҳои лоиҳакашию ҷустуҷӯӣ оид ба интиҳоби қитъаи замин барои ҷойгиркунии объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ; 3) лоиҳакашии объектҳо ва воситаҳои нақлиёте, ки барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинӣ гардидаанд, озмоиш, тайёр намудан ё сохтмони онҳо; 4) ба истифода додан, ба кор даровардан, аз истифода баровардани объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда ва гузаронидани корҳои мураттабсозӣ оид ба таъмини бехатарӣ дар маҳфузгоҳҳо пас аз қатъи фаъолияти онҳо ва инчунин, солимгардони минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта; 5) ҳосилшавӣ ва муомилот бо партовҳои радиоактивӣ, аз ҷумла, интиқол ва ғуронидани онҳо.

3. Иҷозатнома барои фаъолият оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи таъмини амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой дода мешавад.

Моддаи 434. Уҳдадориҳои шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои радиоактивӣ

Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои радиоактивӣ уҳдадориҳои зерин доранд: 1) таъмин намудани бехатарӣ ҳангоми интиҳоби қитъаи замин, лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозӣ, баистифодадиҳӣ ва аз истифодабарории иншоот ва таҷҳизоти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда; 2) арзёбии бехатарии объектҳои амалкунандаи барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда ва дар мавриди зарурӣ, пешбинӣ намудани ҳама чораҳои дастраси такмилдиҳӣ бо мақсади баланд бардоштани бехатарии онҳо; 3) риоя намудани меъёрҳо, қоидаҳо, стандартҳо, талаботи санадҳои меъёрии техникӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ; 4) таъмини амалисозии барномаҳои бехатарии муомилот бо партовҳои радиоактивӣ; 5) пешбурди бақайдгирии партовҳои радиоактивӣ; 6) таъмини ҳифзи физикии партовҳои радиоактивӣ; 7) ҳамасола ташкил ва гузаронидани мониторинги радиатсионии ҷойи нигоҳдорӣ ва маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ; 8) сари вақт огоҳ намудани мақомоти иҷроияи марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар сурати ба амал омадани садама, офатҳои табиӣ ва техногенӣ дар

объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ; 9) андешидани чораҳои зарурӣ барои бартараф намудани оқибатҳои радиатсионии садамаҳо, офатҳои табиӣ ва техногенӣ, таъмини таҳлилии (эвакуатсияи) аҳоли, ҳифзи кормандон ва муҳити зист; 233 10) таъмини иҷроии чорабиниҳое, ки ба баланд бардоштани сатҳи бехатарии кормандон, аҳоли ва ҳифзи муҳити зист дар объектҳои зертобеъ барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда равона шудаанд; 11) иҷроии талаботҳои лоиҳавӣ, ҳуҷҷатҳои меъёрии табиатистифодабарӣ ва шартҳои ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ ва иҷозатномаи мақомоти дахлдор; 12) ҷуброни зарари садамаҳои радиатсионӣ, ки дар натиҷаи фаъолияти онҳо расидааст. Моддаи 435. Талаботи умумӣ ба ҳосилкунандагони партовҳои радиоактивӣ 1. Ҳосилкунандагони партовҳои радиоактивӣ ҳар сол истифодаи мавод, моддаҳо, таҷҳизот ва ашёи дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ҳосилшавандаро, ки дар таркибашон радионуклидҳо аз меъёрҳои муқарраргардидаи бехатарии радиатсионӣ зиёд мебошанд ва қобили истифодаи минбаъда буда наметавонанд, муайян менамоянд. 2. Ҳосилкунандагони партовҳои радиоактивӣ интиқоли партовҳои радиоактивиро ба маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон мустақилона ё тавассути корхонаи махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ таъмин менамоянд. Моддаи 436. Муносибатҳои мутақобилаи корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ бо истеҳсолкунандагони партовҳои радиоактивӣ 1. Ҷӯронидани партовҳои радиоактивӣ танҳо аз ҷониби корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ дар сурати мавҷуд будани иҷозатнома амалӣ карда мешавад. 2. Ҳосилкунандагони партовҳои радиоактивӣ партовҳои радиоактивиро ба корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ тибқи меъёрҳо, қоидаҳо ва стандартҳои тасдиқшуда месупоранд. 3. Партовҳои радиоактивӣ аз лаҳзаи ба имзо расидани ҳуҷҷатҳо оид ба супоридани партовҳои радиоактивӣ аз ҷониби тарафҳо ба моликияти давлатӣ мегузаранд. 4. То гузаштани партовҳои радиоактивӣ ба моликияти давлатӣ масъулият оид ба ҳифзи радиатсионӣ ва бехатарии муомилот бо партовҳои радиатсионӣ ба зиммаи истеҳсолкунанда мебошад. 5. Корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ метавонанд коркарди пешакии партовҳои радиоактивиро дар корхона ва муассисаҳое, ки дар он ҷо ин партовҳо ба вуҷуд омадаанд, амалӣ намоянд. 6. Ҳамкориҳои мутақобилаи байни истеҳсолкунандагони партовҳои радиоактивӣ ва корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ дар асоси шартнома тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад. 234 Моддаи 437. Муносибатҳои мутақобилаи корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти ҳудидоракунии шаҳрак ва деҳот 1. Муносибатҳои мутақобилаи корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти ҳудидоракунии шаҳрак ва деҳот бо санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартномаҳо ба танзим дароварда мешаванд. 2. Бартараф намудани муҳолифат дар марҳилаҳои лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозӣ, истифодабарӣ, аз истифода баровардан ё бастани объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад. §1. Бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ ва маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ Моддаи 438. Бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ ва маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ 1. Бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ ва маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ барои ҷамъоварӣ ва нигоҳдории маълумоти зарурӣ бо мақсади таъмини фаъолияти низоми давлатии муомилот бо партовҳои радиоактивӣ, пешгирӣ намудани имконияти ҷамъшавии беназорати партовҳои радиоактивӣ, таъмин намудани назорати фаврӣ оид ба ҷойгиршавӣ ва интиқоли партовҳои радиоактивӣ, шароити нигоҳдорӣ ва ҷӯронидани онҳо гузаронида мешавад. 2. Бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ инҳоро дар бар мегирад: 1) пешбурди феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ; 2) пешбурди кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва номгӯйи ҷойҳои нигоҳдории муваққатии партовҳои радиоактивӣ. 3. Барои ба таври доимӣ таъмин намудани азнавбарқароркунӣ ва сари вақт ворид намудани тағйирот ба феҳристи давлатии

партовҳои радиоактивӣ ва кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ барӯйхатгирии мунтазами давлатии партовҳои радиоактивӣ ва маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ, аз ҷумла, маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ дар минтақаи истехсолкунандаи ин партовҳо ҷойгирбуда гузаронида мешаванд. Феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ ва кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ бемӯҳлат (доимӣ) бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон нигоҳ дошта мешаванд. 4. Ташкил ва таъмин намудани фаъолияти низоми баҳисобгирии партовҳои радиоактивиро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд. Моддаи 439. Феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ 235 1. Мақомот ва муассисаҳои давлатии дар танзими муносибатҳои вобаста ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ иштироккунанда, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот барои ворид намудан ба феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ маълумот пешниҳод менамоянд. 2. Феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ сабти ҷорӣи мунтазами ҳуҷҷатҳои шакли махсус оид ба ҳосилшавӣ, таркиби физикию кимиёвӣ, ҳаҷм, хусусият, инчунин интиқол, нигоҳдорӣ ва ғӯронидани партовҳои радиоактивиро ифода мекунад ва дар доираи низоми бақайдгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ таъсис дода мешавад. 3. Ба феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ иттилоот дар бораи ҳамаи намудҳои партовҳои радиоактивӣ (сахт, моеъ, газшакл, манбаъҳои радиоактивӣи муҳлати амалашон баитмомрасида, партовҳои радиоактивӣи коркарди саноати кӯҳкорӣ ва маъдан, оҳанпора ва ашёи бо моддаҳои радиоактивӣ ифлосшуда ва ғайра) ворид карда мешавад. 4. Феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ дар асоси варақаҳои баҳисобгирӣ, ки аз ҷониби маҳфуздорандагони партовҳои радиоактивӣ пур карда мешаванд, ҳар нимсола ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой ирсол карда мешаванд. 5. Таъсис, ташкил ва пешбурди феҳристи давлатии партовҳои радиоактивиро мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой амалӣ менамояд. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой дар ташкилотҳои маҳфуздорандагони партовҳои радиоактивӣ оид ба эътиמודнокии маълумотҳои дар варақаи баҳисобгирии партовҳои радиоактивӣ зикргардида санҷиш мегузаронад. 6. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой аз феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ маълумотҳоро ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба партовҳои радиоактивӣ ва ба дигар мақомот дар асоси дархост, инчунин ба ташкилотҳои байналмилалӣ ва дигар давлатҳо тибқи созишномаҳои эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамояд. 7. Оид ба масъалаҳои пешбурди феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой ҳар сол ҳисобот омода менамояд, ки он на дертар аз 28 феврал пас аз соли ҳисоботӣ ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад. 8. Соҳиби маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ барои сари вақт пешниҳод намудани маълумот оид ба ворид намудан (инчунин, ворид намудани тағйирот) ба феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ масъуланд. 9. Ҳуҷҷатҳои феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ бе муҳлат нигоҳ дошта мешаванд. 236 10. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой барои ҳифз ва пуррагии феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ ва сари вақт ворид намудани тағйирот ба он масъул мебошад. Моддаи 440. Кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ 1. Кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ маҳзани маълумоти мураттабшуда дар бораи объектҳои барои нигоҳдорӣ ё ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда, инчунин ҷойҳои нигоҳдории муваққатии партовҳои радиоактивӣ ва дар бораи макони ҷойгиршавӣ, хусусияти миқдорӣ ва сифатӣ, низоми назорат ва мониторинги радиатсионии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва шароити нигоҳдорӣ ё ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ мебошад. 2. Кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ дар доираи баҳисобгирии давлатии партовҳои радиоактивӣ таъсис дода шуда, бо мақсади таъмин намудани назорати фаврӣ аз болои ҷойгир ва интиқол ёфтани партовҳои радиоактивӣ, шароити нигоҳдорӣ ва ғӯронидани онҳо ва истифодаи иқтидори мавҷуда оид ба нигоҳдории партовҳои радиоактивӣ

пеш бурда мешавад. 3. Таъсис ва ташкили пешбурди фаъолияти кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивиро мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой амалӣ менамояд. 4. Кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ дар асоси варақаҳои бақайдгирие, ки аз ҷониби соҳибони маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва ҷойҳои нигоҳдории муваққатии партовҳои радиоактивӣ пур карда мешаванд ва ҳар сол ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой ирсол карда мешаванд, бурда мешавад. Барои пур кардани варақаҳои бақайдгирӣ, инчунин иловакунӣ ва навкунии минбаъдаи онҳо маълумоти феҳристи давлатии партовҳои радиоактивӣ истифода мешавад. Тағйиру иловаҳо ба варақаҳои бақайдгирӣ мунтазам зимни пайдо шудани маълумоти нав бо нигоҳ доштани маълумоти аввалия ворид карда мешаванд. 5. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой оид ба дурустии маълумоти дар варақаи бақайдгирии маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ (ҷойҳои нигоҳдории муваққатии партовҳои радиоактивӣ) зикргардида, риояи талаботи бехатарии радиатсионӣ ва муҳофизати физикӣ дар маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ (ҷойҳои нигоҳдории муваққатии партовҳои радиоактивӣ) санҷишҳо мегузаронад. 6. Оид ба масъалаҳои пешбурди фаъолияти кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой ҳар сол ҳисобот тартиб медиҳад, ки на дертар аз 28 феврал, пас аз соли ҳисоботӣ ва ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда мешавад. 7. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой аз кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои 237 радиоактивӣ маълумотро ба мақоми ваколатдори давлатӣ ва дигар мақомот тибқи дархост, инчунин ба ташкилотҳои байналмилалӣ ва дигар давлатҳо тибқи шартномаҳои эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод менамояд. 8. Ҳуҷҷатҳои кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ бе муҳлат нигоҳ дошта мешаванд. 9. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой оид ба муҳофизат ва пуррагии маълумоти кадастри давлатии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ масъул мебошад. §2. Тартиби муомилот бо партовҳои радиоактивӣ Моддаи 441. Маҳфузгоҳҳо ва ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ 1. Нигоҳдорӣ ва ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ танҳо дар ҷойҳои махсуси аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муайяншуда ва дар асоси иҷозатномаи мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой роҳ дода мешавад. 2. Дар вақти нигоҳдорӣ ё ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ ҷудо нигоҳ доштани онҳо аз муҳити зист бо маҷмуи монеаҳои табиӣ ва сунъӣ таъмин карда мешавад. 3. Бехатарии радиатсионии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ дар шароити муқаррарӣ бо риояи меъёрҳо, қоидаҳо, стандартҳо оид ба бехатарии радиатсионӣ ва ядрой, инчунин бехатарии идоракунии партовҳои радиоактивӣ таъмин карда мешавад. 4. Бехатарии радиатсионии маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ҳангоми истифодабарии муқаррарӣ, ҳодисаҳои фавқулодаи табиӣ (заминларза, обхезӣ ва монанди онҳо) ё ҳолатҳои садамавӣ бо чорабиниҳои лоиҳавии илмӣ асосноккардашуда ба назар гирифтани ҳодисаҳо ва ҳолатҳои мазкур, меъёрҳо, қоидаҳо ва стандартҳои бехатарии радиатсионӣ, таъмин карда мешаванд. Масъулият оид ба омода намудани арзёбии бехатарии муомилот бо партовҳои радиоактивӣ дар чаҳорҷӯбаи асосноккунии бехатарӣ ба зиммаи соҳиби объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ гузошта мешавад. 5. Ғӯронидани партовҳои радиоактивии дарозумр танҳо дар намуди саҳт, шаклҳои геологии устувор, интиқоли онҳо бо шартӣ ҳатмии таъмини бехатарӣ аз таркиш, сӯхтор ва ядрой, ки безарар гардидани онҳоро дар ҳудуди қитъаи ҷудокардашудаи қазри замин кафолат медиҳад, амалӣ карда мешавад. 6. Ғӯронидани партовҳои радиоактивии кӯтоҳумрро дар намуди саҳт дар маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивии наздик ба сатҳи замин ва рӯйизаминии маҳфузгоҳҳо амалӣ кардан мумкин аст. 7. Дар тамоми муҳлати нигоҳдорӣ ё ғӯронидани партовҳои радиоактивӣ назорати мунтазами ҳолати онҳо, шароити радиатсионии нигоҳдорӣ ва маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ, муҳити зист аз ҷониби соҳиби объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ таъмин карда мешавад. 238 Моддаи 442. Таъмини муҳофизати физикӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои радиоактивӣ 1. Таъмини муҳофизати физикӣ ҳангоми муомилот

бо партовҳои радиоактивӣ ба зиммаи соҳиби объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ гузошта мешавад. 2. Сатҳи муҳофизати физикӣ ба сатҳи хатарнокии радиатсионӣ ва хусусияти партовҳо бояд баробарандоза бошад. 3. Фаъолият оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ манъ карда мешавад, агар чорабиниҳо нисбат ба таъмини бехатарии муҳофизати физикӣ андешида нашуда бошанд. 4. Тартиби ташкил намудани муҳофизати физикӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои радиоактивиро санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунанд.

Моддаи 443. Интиқоли партовҳои радиоактивӣ 1. Интиқоли партовҳои радиоактивӣ дар асоси меъёрҳо ва қоидаҳои аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой муайянгардида бо назардошти маълумоти зерин амалӣ карда мешавад: 1) тартиби интиқоли онҳо; 2) ҳуқуқ ва уҳдадорихои боринтиқолдиҳанда, боркашон ва қабулкунанда; 3) чораҳои бехатарӣ; 4) талабот ба борҷома ва воситаҳои нақлиёт; 5) чорабиниҳо дар ҳолати руҳ додани ҳодисаҳои садамаи нақлиётӣ дар вақти интиқоли партовҳои радиоактивӣ; 6) пешгирӣ ва чорабиниҳо оид ба бартараф намудани оқибатҳои эҳтимолии садамаҳои радиатсионӣ; 7) чорабиниҳои муҳофизати физикӣ. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой дар мувофиқа бо вазорату идораҳои манфиатдор маҷмуи чораҳои ҳатмиро оид ба интиқоли партовҳои радиоактивӣ таҳия менамоянд. 3. Шартҳо ва речаи интиқоли партовҳои радиоактивӣ бо роҳи ҳавой, оҳан, обӣ ва нақлиёти автомобилӣ бо мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой ва вазорату идораҳои дахлдор мувофиқа карда мешаванд. 4. Дар сурати ба амал омадани садамаи радиатсионӣ ҳангоми интиқоли партовҳои радиоактивӣ масъулият оид ба бартарафсозӣ, инчунин ҳифзи кормандон, аҳоли, муҳити зист ва маводи арзишнок ба зиммаи интиқолдиҳандаи партовҳо гузошта мешавад, агар тибқи шартнома тартиби дигар пешбинӣ нашуда бошад. Моддаи 444. Истифодаи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ 239 1. Истифодаи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ тибқи меъёрҳо, қоидаҳо ва стандартҳо оид ба бехатарии радиатсионӣ ва талаботи бехатарӣ оид ба муомилот бо партовҳои радиоактивӣ ва таъмин намудани мониторинги радиатсионии ҳолати маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ анҷом дода мешавад. 2. Назорати ҳолати муҳити зист дар минтақаи қойгиршавии маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. 3. Сари вақт огоҳкунии мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ оид ба вайронкунии қоидаҳои истифодаи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ба зиммаи роҳбарони корхонаҳои махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ гузошта мешавад. 4. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ иҷрои чорабиниҳоеро, ки ба истифодаи босамари маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивии амалкунанда равона гардидаанд, таъмин менамоянд. 5. Низоми махсус дар ҳудуди маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ дар минтақаи назоратӣ ва минтақаи санитарӣ муҳофизатӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ба танзим дароварда мешавад. Моддаи 445. Консерватсияи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва солимгардонии минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта 1. Консерватсияи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва солимгардонии минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта, дар асоси ҳулосаи мусбӣи экспертизаи давлатии экологӣ бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой амалӣ карда мешавад. 2. Қатъ намудани қабули партовҳои радиоактивӣ ва ё консерватсияи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва солимгардонии минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта тибқи лоиҳаи консерватсияи маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва солимгардонии минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта, меъёрҳо, қоидаҳо ва стандартҳои бехатарии радиатсионӣ амалӣ карда мешавад. 3. Баъди консерватсияи маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ паст кардани эҳтимолияти дастрасии ғайриқонунӣ ба маҳфузгоҳи консерватсияшуда таъмин карда мешавад. Пас аз солимгардонии минтақаи бо партовҳои радиоактивӣ ифлосгашта ва андешидани чораҳо оид ба паст кардани эҳтимолияти дастрасии ғайриқонунӣ ба он барои амалӣ намудани фаъолияти муайян иҷозат дода мешавад. 4. Масъулият оид ба нигоҳдории ҳуҷҷатҳое, ки объекти муомилот бо партовҳои радиоактивиро тавсиф мекунанд, нишонаҳои огоҳкунанда, монеаҳо ва ба ин монанд ба зиммаи

соҳиби объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ гузошта мешавад. 5. Низоми махсус дар ҳудуди маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ, минтақаи назоратӣ ва минтақаи санитарияю муҳофизатӣ баъди рӯйпӯш 240 намудани онҳо дар асоси санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим карда мешавад. Моддаи 446. Тартиби интиқоли партовҳои радиоактивӣ тавассути сарҳади давлатӣ ба хориҷа ва дар дохили Ҷумҳурии Тоҷикистон 1. Воридот, содирот ва транзити партовҳои радиоактивӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Содироти партовҳои радиоактивӣ аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳудуди давлате, ки ҷониби Конвенсияи муттаҳида оид ба муомилоти бехатар бо сӯзишвории истифодашуда ва муомилоти бехатар бо партовҳои радиоактивӣ нест, манъ аст. Ҳангоми бастанӣ шартнома оид ба интиқоли байнисарҳадии партовҳои радиоактивӣ байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлате, ки тарафи Конвенсияи муттаҳида оид ба муомилоти бехатар бо сӯзишвории истифодашуда ва муомилоти бехатар бо партовҳои радиоактивӣ нест, талаботи Конвенсияи мазкур ба асос гирифта мешавад. 3. Барои гирифтани иҷозатнома ба ҳар як интиқоли байнисарҳадии партовҳои радиоактивӣ аризадиханда баъд аз муайян намудани категорияи партовҳои радиоактивӣ ба мақоми ваколатдори давлатӣ муроҷиат менамояд. Мақоми ваколатдори давлатӣ дархости аризадихандаро бо вазорату идораҳои дахлдор мувофиқа намуда, ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои қабули қарор пешниҳод менамояд. 4. Номгӯи гузаргоҳҳои сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки тавассути онҳо интиқоли фаромарзии партовҳои радиоактивӣ иҷозат дода мешавад, аз ҷониби мақоми ваколатдор оид ба масъалаҳои фаъолияти гумрукӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой, амнияти миллӣ, ҳифзи муҳити зист, нақлиёт, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли муайян карда мешаванд. 5. Молики партовҳои радиоактивӣ оид ба партовҳои радиоактивии интиқолшуда ба мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба амнияти химиявӣ, биологӣ, радиатсионӣ ва ядрой барои ворид намудани тағйирот ба феҳристи партовҳои радиоактивӣ маълумот пешниҳод менамояд. 6. Ҳангоми интиқоли фаромарзии ғайриқонунии партовҳои радиоактивӣ тавассути ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар натиҷаи амали содиркунандаи таҳти доираи ҳуқуқи давлати содиркунанда қарордошта ё дар ҳолати чунин интиқол тавассути ҳудуди давлати дигар аз ҷониби содиркунандае, ки таҳти доираи ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон қарордошта рӯй додааст, партовҳои радиоактивӣ ба давлате, ки онҳо аз ҳудуди он бароварда шудаанд, баргардонида мешавад. Моддаи 447. Намудҳои фаъолият, ки дар минтақаҳои объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ ҷудогардида манъ карда шудаанд 1. Қитъаҳои замини маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ ва объектҳои дигари барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда, аз гардиши 241 кишоварзӣ бароварда мешаванд. Барои чунин объектҳо минтақаҳои назоратӣ бо масофаи минтақаи санитарияю муҳофизатӣ муқаррар карда мешаванд. 2. Дар минтақаҳои назоратӣ ва санитарияю муҳофизатӣ фаъолиятҳои зерин манъ карда мешаванд: 1) истиқомати аҳоли; 2) ҳамаи намудҳои истифодаи об, ҷангал, замин ва қабри замин, ба истиснои фаъолиятҳои, ки дар лоиҳаҳои минтақаҳои назоратӣ ва муҳофизати санитарӣ муайян карда шудааст; 3) гузаронидани таҳқиқоти илмӣ бе иҷозати махсус; 4) бе иҷозати махсус амалӣ намудани фаъолият бо мақсади ба даст овардани маҳсулоти худрӯй, инчунин сохтмони иншооти таъиноти иҷтимоӣ ва ҷамъиятӣ; 5) дар асоси натиҷаҳои арзёбии бехатарӣ ҳар гуна фаъолияти дигаре, ки низоми бехатарии радиатсиониро таъмин намекунад. §3. Тартиби лоиҳакашӣ, ҷойгиркунӣ, сохтмон, азнавсозӣ, ба истифода додан ва аз истифода баровардани объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ Моддаи 448. Қабули қарор оид ба гузаронидани корҳои лоиҳакашию ҷустуҷӯӣ барои ҷойгиркунии объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ 1. Қарор оид ба сохтмони объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатиро, ки дар минтақаи онҳо сохтмони объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ ба нақша гирифта шудааст, оид ба қабули қарори қабулшуда, инчунин оид ба корҳои лоиҳакашию ҷустуҷӯӣ дар қитъаи замини банақшагирифташуда хабардор менамояд. 3. Пешниҳоди корхонаи махсусгардонидашудаи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ вобаста ба

чудо намудан ва ё истифодаи қитъаи замин дар сурати мавҷуд будани маълумоти зерин баррасӣ карда мешавад: 1) маводи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист; 2) хулосаи мусбии экспертизаи давлатии экологӣ; 3) хулосаи мусбии экспертизаи давлатӣ оид ба бехатарии радиатсионӣ ва ядрой. 4. Хулосаи экспертизаҳои мазкур ба шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки барои бунёди объекти пешбинишуда масъуланд, барои шиносшавӣ дастрас бошанд. 5. Агар қитъаи замини барои сохтмони объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда корношоям эътироф гардад, соҳиби объекти мазкур корхоро оид ба солимгардонии минтақа ва бартарафсозии ҳамаи оқибатҳои зарари экологӣ, ки дар натиҷаи гузаронидани корҳои лоиҳакашию ҷустуҷӯӣ ба вуҷуд омадаанд, анҷом диҳад. 242 Моддаи 449. Тартиби қабул намудани қарор оид ба додани қитъаи замин барои сохтмони маҳфузгоҳ ё иншоот барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ 1. Мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон ба Ҳукумати Чумҳурии Тоҷикистон оид ба баррасии масъалаи чудо кардани қитъаи замин барои сохтмони объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешниҳод ирсол менамояд. 2. Ҷиҳати қабули қарор оид ба чудо кардани қитъаи замин барои сохтмони объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда ба Ҳукумати Чумҳурии Тоҷикистон ҳуҷҷатҳои зерин пешниҳод карда мешаванд: 1) тавсифномаи техникийи объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда; 2) асосноккунии техникий-иқтисодии зарурати сохтмони объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда, инчунин на камтар аз се тарзи ҷойгиркунии объекти мазкур дар маҳал; 3) арзёбии бехатарӣ; 4) таҳлили маълумот нисбат ба бехатарии қитъаи замин, ки дар вақти корҳои лоиҳакашию ҷустуҷӯӣ ба даст омадаанд; 5) тавсифномаи муҳити табиӣ ва минтақаи ҷойгиршавии объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда; 6) хулосаи баҳодиҳии таъсири ин объектҳо ва маҳфузгоҳҳо ба аҳоли ва муҳити зист; 7) пешниҳод ва эродҳои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот. 3. Қарор оид ба додани қитъаи замин барои сохтмони маҳфузгоҳҳои партовҳои радиоактивӣ ва объекти барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда аз тарафи Ҳукумати Чумҳурии Тоҷикистон қабул карда мешавад. Моддаи 450. Лоиҳакашӣ, сохтмон ва ба истифода додани объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда 1. Лоиҳакашии объектҳои барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда дар асоси меъёрҳо, қоидаҳо, стандартҳо ва истифодаи технологияҳо, ки таҷриба, озмоиш ё таҳлили муваффақ ва бехтарин дорад, иҷро карда мешавад. 2. Лоиҳаи маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ бояд ду марҳилаи арзёбии бехатарии объекти муомилот бо партовҳои радиоактивиро дар бар гирад: 1) ҳангоми истифодаи маҳфузгоҳ; 2) баъди рӯйпӯш намудани маҳфузгоҳ. 3. Сохтмони маҳфузгоҳи партовҳои радиоактивӣ ва объектҳои дигари барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ пешбинишуда дар асоси лоиҳаҳои аз экспертизаи давлатии экологӣ гузашташуда, меёру қоидаҳои сохтмонӣ ва ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ барои сохтмон, ки аз ҷониби мақоми 243 ваколатдори давлатӣ оид ба меъморӣ ва шаҳрсозӣ дода шудааст, амалӣ мегардад. 4. Ба истифода додан ва аз истифода баровардани объекти муомилот бо партовҳои радиоактивӣ бо дарназардошти меъёрҳои Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ амалӣ карда мешавад. §4. Кафолатҳои иҷтимоии давлатӣ барои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ Моддаи 451. Кафолатҳои иҷтимоӣ барои шаҳрвандоне, ки дар минтақаи ҷойгиршавии объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ зиндагӣ ва фаъолият мекунанд 1. Ба шаҳрвандоне, ки дар минтақаи объектҳои муомилот бо партовҳои радиоактивӣ зиндагӣ ва фаъолият мекунанд, ҳуқуқи ҷуброн кардани хисороти расонидаи объектҳои мазкур кафолат дода мешавад. 2. Шахсони воқеӣ дар ҳудуди Чумҳурии Тоҷикистон ба бехатарии радиоактивӣ ҳуқуқ доранд. Ин ҳуқуқ тавассути гузаронидани маҷмуи чорабиниҳо ҷиҳати пешгирии таъсири манфии аз меъёрҳои муқарраргардида зиёд ба организми инсон, иҷрои қоидаҳо, меъёрҳо ва талабот оид ба таъмини бехатарии радиоактивӣ аз ҷониби шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки муомилот бо партовҳои радиоактивиро анҷом медиҳанд, таъмин карда мешавад. 3. Шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ба гирифтани маълумоти воқеӣ дар бораи вазъи бехатарии радиоактивӣ ва тадбирҳо оид ба таъмини бехатарии радиоактивӣ андешидашуда аз тарафи

ташкилоте, ки фаъолиятҳо бо партовҳои радиоактивӣ алоқаманд аст, ҳуқуқ доранд. Моддаи 452. Ҳифзи иҷтимоии кормандоне, ки бо партовҳои радиоактивӣ кор мекунанд 1. Ҳифзи иҷтимоии кормандоне, ки фаъолияти онҳо бо партовҳои радиоактивӣ алоқаманд аст, бо роҳҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) сӯғуртаи ҳатмии тиббӣ; 2) имтиёзҳо вобаста ба муайянкунии синну соли нафақа, рӯзи корӣ, иловапулӣ ба маош. 2. Сӯғуртаи ҳатмии тиббӣ аз ҳисоби шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки бо муомилот бо партовҳои радиоактивӣ машғуланд, амалӣ карда мешавад. БОБИ 29. ДИГАР НАМУДИ ПАРТОВҲО Моддаи 453. Партовҳои тиббӣ Партовҳои тиббӣ партовҳое мебошанд, ки дар натиҷаи фаъолияти муассисаҳои тиббӣ (беморхонаҳо, марказҳои саломатӣ, дармонгоҳҳо, диспансерҳо, марказҳои ёрии таъҷилии тиббӣ, марказҳои хунгузаронӣ, беморхонаҳои нигоҳубини дарозмуддат, донишкада, донишгоҳҳо ва 244 коллеҷҳо, инчунин муассисаҳои таълимӣ, клиникаҳои байторӣ, дорухонаҳо, саноати дорусозӣ, иншоотҳои фароғатӣ, муассисаҳои санитарӣ-пешгирикунанда, муассисаҳои судӣ - экспертизаи тиббӣ, озмоишгоҳҳои тиббӣ) ва дигар ташкилотҳое, ки ба фаъолияти тиббӣ машғуланд, ба вучуд омада, барои саломатии инсон ва муҳити зист хатар доранд. Моддаи 454. Гурӯҳбандии (таснифи) партовҳои тиббӣ Партовҳои тиббӣ ба гурӯҳҳои зерин тасниф карда мешаванд: 1) гурӯҳи А: партовҳои умумии бехатар; 2) гурӯҳи Б: партовҳои сироятпазир, партовҳои нештез ва партовҳои ташреҳӣ (паталогӣ); 3) гурӯҳи В: партовҳои сироятпазириашон баланд; 4) гурӯҳи Г: партовҳои фармасевтӣ ва кимиёвӣ; 5) гурӯҳи Д: партовҳои радиоактивӣ. Моддаи 455. Муомилот бо партовҳои тиббӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки фаъолияти онҳо ба муомилот бо партовҳои тиббӣ алоқамандӣ дорад, вазифадоранд, ки талаботи меъёр ва қоидаҳои санитарӣ оид ба ҷамъоварӣ, безараргардонӣ, интиқол, нигоҳдорӣ ва нобудсозии партовҳоро риоя намоянд. 2. Партовҳое, ки дубора истифода бурда намешаванд, бо истифода аз имкониятҳои бартаридошта, аз қабili нобудсозӣ ё ғуронидан дар замин ҳатман коркард карда мешаванд, то ин ки таъсири он ба саломатии одамон ва муҳити зист паст гардад. Партовҳои дар муассисаҳои тиббӣ ҳосилшаванда ба партовҳои хатарнок дохил мешавад ва онҳо хусусиятҳои истеъмоли надошта, истифодаи онҳо барои истеҳсолот ва дигар хизматрасониҳо манъ аст. 3. Низоми идоракунии партовҳои тиббӣ марҳилаҳои зеринро дар бар мегиранд: 1) ҷудокунии ва ҷамъовариҳои партовҳо дар дохили муассисаҳое, ки ба фаъолияти тиббӣ ё фармасевтӣ машғуланд; 2) коркард ва безараргардонии партовҳо дар ҳудуди иншоот ва ё муассисаи тиббӣ; 3) интиқоли партовҳо дар ҳудуди иншоот ва ё муассисаи тиббӣ; 4) нигоҳдории партовҳо дар ҳудуди иншоот ва ё муассисаи тиббӣ; 5) нобудсозӣ ва ғуронидани партовҳо дар ҳудуди иншоот ва ё муассисаи тиббӣ; 6) коркарди умумии партовҳо. 4. Талаботҳои экологӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои тиббӣ мутабиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи тандурустӣ муқаррар карда мешаванд. Моддаи 456. Партовҳои электронӣ ва электротехникӣ 1. Партовҳои электронӣ ва электротехникӣ партовҳое мебошанд, ки дар натиҷаи истеҳсол, истифода ва партофтани таҷҳизоти электронӣ ва электротехникӣ, аз қабili воситаҳои нақлиёт, компютерҳо, телефонҳои 245 мобилӣ, техникаи маишӣ ва дигар дастгоҳҳои дорои маводи арзишманд ва хатарнок ба вучуд омада, барои саломатии инсон ва муҳити зист хатар доранд. 2. Таҷҳизоти электронӣ ва электротехникӣ маҳсулоти таъиноти саноатӣ ва (ё) маишӣ, ки дар он ҷараёни барқ ё майдонҳои электромагнитӣ истифода мешаванд, инчунин таҷҳизот барои тавлид, интиқол ва ченкунии чунин ҷараёнҳо ва майдонҳо, ки маҷмуи мутақобилан амалкунанда ва якдигарро пурракунандаи механизмҳо, мошинҳо, воситаҳо ва дастгоҳҳое, ки дар нақшаи ягонаи технологӣ, аз ҷумла, нақшаҳои дастгоҳҳо ва ҷузъҳои электронӣ иштирок мекунанд. 3. Талаботҳои экологӣ ҳангоми муомилот бо партовҳои электронӣ ва электротехникӣ тибқи шартномаҳои байналмилалӣ ва қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт муқаррар карда мешаванд. БОБИ 30. ҲИФЗИ ҲАВОИ АТМОСФЕРА Моддаи 457. Мақсад ва вазифаҳои ҳифзи ҳавои атмосфера 1. Мақсади ҳифзи ҳавои атмосфера танзими фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ аст, ки фаъолиятҳои онҳо бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд буда, ифлосшавии ҳавои атмосфера бо роҳи коҳиш додан ва (ё) пешгирӣ намудани партовҳо танзим карда мешавад. 2. Вазифаҳои ҳифзи ҳавои атмосфера аз инҳо иборат аст: 1) нигоҳдорӣ, бехтарсозӣ ва барқарорсозии ҳолати ҳавои атмосфера; 2) пешгирӣ ва паст намудани дараҷаи таъсири манфии кимиёвӣ, физикӣ, биологӣ ва

дигар таъсиррасонӣ ба ҳавои атмосфера; 3) таъмини қонуният оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера; 4) таъмини амнияти экологӣ. Моддаи 458. Объектҳо ва субъектҳои ҳифзи ҳавои атмосфера 1. Объектҳои ҳифзи ҳавои атмосфера аз инҳо иборат мебошанд: 1) партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 2) манбаъҳои доимии (статсионарии) партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 3) манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 4) манбаъҳои таъсири зараровари физикӣ; 5) меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера; 6) меъёрҳои ҷоизи партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 7) меъёрҳои ҳадди ҷоизи таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера. 2. Субъектҳои ҳифзи ҳавои атмосфера инҳо мебошанд: 1) мақоми ваколатдори давлатӣ (шахсони мансабдор), ки танзим ва идоракунии давлатӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфераро ба зимма доранд; 2) шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки манбаъҳои доимӣ ва сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфераро истифода мебаранд. 246 Моддаи 459. Таснифи манбаъҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера 1. Манбаъҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаи доимӣ (статсионарӣ) ва сайёр иборат мебошанд. 2. Манбаъҳои доимии (статсионарии) партови моддаҳои ифлоскунанда аз манбаъҳои доимии (статсионарии) муташаққил ва манбаъҳои доимии (статсионарии) номуташаққил иборат мебошанд. 3. Манбаъҳои доимии (статсионарии) муташаққил партови моддаҳои ифлоскунандаи манбаъҳое мебошад, ки бо дастгоҳҳои коҳишдиҳанда ё безаргардонии моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера мучаҳҳаз гардонида шудаанд. 4. Манбаъҳои доимии (статсионарии) номуташаққили партови моддаҳои ифлоскунанда манбаъҳое мебошанд, ки бо дастгоҳҳои коҳишдиҳанда ё безаргардонии моддаҳои ифлоскунандаи ба ҳавои атмосфера мучаҳҳаз гардонида нашудаанд. 5. Манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз инҳо иборат мебошанд: 1) воситаҳои нақлиёти механикӣ (ба истиснои воситаҳои нақлиёти барқӣ); 2) воситаҳои нақлиёти роҳи оҳан (ба истиснои воситаҳои нақлиёти барқӣ); 3) ҳавопаймоҳо; 4) нақлиёти обӣ; 5) мошинҳои ҳудгард. 4. Воситаҳои нақлиёти механикӣ ба дараҷаҳои экологӣ ва моддаҳои ифлоскунанда ба дараҷаҳои хатарнок ҷудо мешаванд. 5. Рамзи таҳассусе, ки вобаста ба таркиби миқдорӣ ва сифатии партови моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера ба воситаи нақлиёти механикӣ хос аст, таснифи экологии воситаҳои нақлиёти механикӣ мебошад. Таснифи экологии воситаҳои нақлиёти механикӣ ва дараҷаҳои хатарнокии моддаҳои ифлоскунанда бо қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд. Моддаи 460. Баҳисобгирии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера 1. Баҳисобгирии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз тарафи субъектҳои хоҷагидоре, ки фаъолиятшон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои ғайрисайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, алоқаманданд, бо роҳи дар ҳуҷҷатҳои ибтидоии баҳисобгирӣ бо далел инъикос намудани иттилооти экологӣ оид ба партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, ифлосшавии ҳавои атмосфера ва тадбирҳо барои ҳифзи он бо тартиби муқарраргардидаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 247 2. Баҳисобгирии давлатӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ба инҳо дахл доранд: 1) субъектҳои хоҷагидоре, ки фаъолиятшон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд аст; 2) манбаъҳои доимии (статсионарии) партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера. 3. Баҳисобгирии давлатиро мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ меонад. Моддаи 461. Барӯйхатгирии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера 1. Субъектҳое, ки фаъолиятшон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд аст, уҳдадоранд партови моддаҳои ифлоскунандаро ба ҳавои атмосфера ба рӯйхат гиранд. 2. Тартиби барӯйхатгирии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда мешавад. Моддаи 462. Мониторинги ҳавои атмосфера 1. Мониторинги ҳавои атмосфера низоми мушоҳидаи вазъи ҳавои атмосфера, инчунин арзёбӣ ва пешгӯии равандҳои асосии тағйироти сифати ҳавои атмосфера бо мақсади сари вақт муайян кардани таъсиррасонии номатлуби омилҳои табиӣ ва антропогенӣ мебошад. 2. Мониторинги ҳавои атмосфера қисми таркибии низоми ягонаи мониторинги давлатии экологӣ

мебошад ва мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. Моддаи 463. Пардохт барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера 1. Барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, новобаста аз шакли моликиятшон, ки фаъолияти хоҷагидориро амалӣ менамоянд ва манбаъҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера доранд, пардохт ситонида мешавад. 2. Пардохтҳо барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз инҳо иборатанд: 1) пардохт барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар ҳудуди меъёрҳои муқарраргардида ё партовҳои муваққатан мувофиқашуда; 2) пардохт барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз меъёрҳои муқарраршуда зиёд; 3) пардохт барои партовҳои садамавӣ ба ҳавои атмосфера. 3. Андозаи пардохтҳо барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, тартиби муайянкунӣ ва ситонидани онҳо бо назардошти дараҷаи хатарнокии моддаҳои ифлоскунандаи таркиби онҳо барои саломатии инсон ва муҳити зист аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. 248 Моддаи 464. Ҳавасмандгардониҳои иқтисодӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера 1. Ҳавасмандгардониҳои иқтисодӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера барои таъмини мақсадҳои зерин амалӣ карда мешавад: 1) сохтмон, насб ё таҷдиди дастгоҳҳои газтозакуни; 2) созмони низомҳои худкор назорат аз рӯи партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 3) фаъолияти инноватсионӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера, аз ҷумла, татбиқ ва истифодаи технологияҳои каммасрафи энергия ва (ё) технологияҳои сарфакунандаи захира, усулҳои беҳтарини дастраси техникӣ; 4) истифодаи энергияи офтоб, шамол, обҳои термалӣ, ҳаракати табиӣи қараёни об, сӯзишворӣ аз ҷӯб ва дигар намудҳои биомасса, гази биологӣ ва манбаъҳои дигари энергия, ки ба ҳавои атмосфера таъсири кам доранд; 5) татбиқи дигар тадбирҳо оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера. 2. Тартиб ва шартҳои қорӣ кардани ҳавасмандгардониҳои иқтисодӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд. §1. Бамеъёрдарории ҳифзи ҳавои атмосфера Моддаи 465. Меъёрҳои ҳифзи ҳавои атмосфера 1. Меъёрҳои ҳифзи ҳавои атмосфера иборатанд аз: 1) меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера; 2) меъёрҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 3) меъёрҳои ниҳии ҳадди имконпазирии таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера; 4) меъёрҳои концентратсияи аз ҷиҳати экологӣ беҳатари моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфераи ҳудудҳои табиӣи махсус муҳофизатшаванда, минтақаҳои рекреатсионӣ, объектҳои ҳудудҳои табиӣи махсус муҳофизатшаванда ва мамнуъгоҳҳои биосферӣ. 2. Қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонад дигар намудҳои меъёрҳо оид ба ҳифзи ҳавои атмосфераро муқаррар намояд. Моддаи 466. Меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера 1. Бамеъёрдарории сифати ҳавои атмосфера бо мақсади муқаррар намудани меъёри ҳадди ҷои таъсир ба ҳавои атмосфера, ки беҳатариҳои экологии аҳоли ва муҳити зисти табииро дар натиҷаи фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намуди фаъолият таъмин мекунад, амалӣ карда мешавад. 2. Меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера иборатанд аз: 1) меъёрҳои ҳадди ҷои ғилзати моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера ва дараҷаҳои тахминии таъсири беҳатари моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфераи маҳалҳои аҳолинишин ва истироҳатгоҳҳои умумии аҳоли; 249 2) меъёрҳои ғилзати беҳатари экологии моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфераи ҳудудҳои табиӣи махсус муҳофизатшаванда ва объектҳои ҳудудҳои табиӣи махсус муҳофизатшаванда, инчунин ҳудудҳои табиӣе, ки ба ҳифзи махсус зарурат доранд. 3. Меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи беҳдошти ҳолати санитарии эпидемиологии аҳоли муқаррар карда мешаванд. Моддаи 467. Меъёрҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера 1. Меъёрҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера инҳоянд: 1) меъёрҳои технологияи партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 2) меъёрҳои ҷои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 3) меъёрҳои моддаҳои ифлоскунанда дар таркиби газҳои коркардшудаи манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера. 2. Ба меъёрҳои технологияи партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера инҳо дохил мешаванд: 1) меъёрҳои технологияи соҳавии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера; 2) меъёрҳои ҳадди технологияи инфиродии партови моддаҳои

ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера. 3. Меъёрҳои технологии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера барои манбаъҳои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз рӯйи усулҳои беҳтарини дастраси техникӣ ва шартномаҳои байналмилалӣ Тоҷикистон муқаррар карда мешаванд. 4. Меъёрҳои технологии соҳавии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ карда мешаванд. 5. Меъёрҳои технологии инфиродии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз ҷониби субъектҳои хоҷагидоре, ки фаъолиятшон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд аст, таҳия ва тасдиқ карда мешаванд. 6. Меъёрҳои ҳадди ҷои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера барои манбаъҳои доимии (стационарии) партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси иҷозат барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, ки ба субъектҳои хоҷагидори фаъолият бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд дода шудааст, муқаррар карда мешаванд. 7. Дар ҳолати имконнопазир будани риояи меъёрҳои ҳадди ҷои партов аз тарафи субъектҳои хоҷагидор, мақоми ваколатдори давлатӣ барои ҷунин субъектҳои меъёрҳои муваққатии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфераро муқаррар менамояд. 250 8. Меъёрҳои партови моддаҳои ифлоскунанда дар таркиби газҳои коркардшудаи манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар санадҳои меъёрии техникӣ муқаррар карда мешаванд. Моддаи 468. Меъёрҳои ниҳии ҳадди имконпазири таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера Бо мақсади танзими давлатии таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера меъёрҳои ҳадди ҷои таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера муқаррар карда мешаванд. §2. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера Моддаи 469. Уҳдадорӣҳои шаҳрвандон ва субъектҳои фаъолияти хоҷагидориашон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд 1. Шахсоне, ки аз воситаҳои нақлиёти механикӣ истифода мебаранд, уҳдадоранд меъёрҳои моддаҳои ифлоскунандаро дар таркиби газҳои коркардшудаи манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера мансуб ба онҳо риоя намоянд. 2. Субъектҳои хоҷагидоре, ки фаъолиятшон бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд аст, уҳдадоранд: 1) тадбирҳои таҳия ва амалӣ созанд, ки ифлосшавии ҳавои атмосфераро пешгирӣ намоянд; 2) дар сурати имконнопазир будани таъмини риояи меъёрҳои ҷои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера ва (ё) меъёрҳои технологии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера бо назардошти истифодаи беҳтарин усулҳои дастраси техникӣ манбаъҳои доимии (стационарии) партови номуташаккиро бо дастгоҳҳои газтозакуни муҷаҳҳаз гардонанд; 3) манбаъҳои номуташаккиро то ҳадди имкон муташаккил намуда, мунтазам таҷҳизотҳои ҳавотозакуниро таъмир намоянд ва дар ҳолати ноил нашудан ба самаранокии лозимӣ қисмҳои корношоям ва ё таҷҳизотҳоро пурра иваз намоянд; 4) ба зиёдшавии меъёрҳои муқарраргардидаи ҳифзи ҳавои атмосфера роҳ надиҳанд, дар ҳолати зиёдшавии ин меъёрҳо барои рафъи сабабу оқибати партовҳои аз меъёр зиёди моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера тадбирҳо андешанд; 5) ҳангоми имконнопазир будани риояи меъёрҳои ҳифзи ҳавои атмосфера истифодаи манбаъҳои партови моддаҳои ифлоскунандаро то рафъи камбудӣҳои ошкоршуда боздоранд ё пурра қатъ намоянд; 6) оид ба кам кардани партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар давраи шароити номусоиди метеорологӣ ва таъмини иҷрои онҳо чораҳо андешанд; 7) мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон иттилооти экологӣ пешниҳод намоянд; 251 8) тақмили ихтисос, бозомӯзӣ, дастурдиҳӣ, санҷиши дониши кормандонро, ки ба ҳифзи ҳавои атмосфера машғуланд, таъмин намоянд; 9) ҳамасола мониторинги баҳисобири микдор ва таркиби моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфераро тавассути ченкуниҳои инструменталӣ гузаронанд; 10) меъёрҳои муқарраршудаи ниҳии ҳадди имконпазири таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфераро риоя намоянд; 11) барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера иҷозат гиранд ва шартҳои онро қатъиян риоя намоянд; 12) маблағи пардохт барои партофтани моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфераро сари вақт супоранд; 13. назорати идоравӣ ва ташхиси нақлиёти корхонаи ҳудро ба таври доимӣ амалӣ намоянд; 14) дигар уҳдадорӣҳои бо

қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардидаро иҷро намоянд. Моддаи 470. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми лоиҳакашӣ, ҷойгиркунӣ, сохтмон ва таҷдиди объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намуди фаъолият 1. Лоиҳаи объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ, ки фаъолияти он бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд мебошад, бо назардошти талаботи зерин тарҳсозӣ карда мешавад: 1) иттилоот оид ба беҳтарин усулҳои дастраси техникӣ, ки аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муқарраргардида пешниҳод карда мешавад; 2) меъёрҳо оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера; 3) меъёрҳои ниҳии ҳадди имконпазирӣ моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера; 4) нишондиҳандаҳо оид ба камкунии партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, ки дар барномаҳои давлатӣ, соҳавӣ ва маҳаллии ҳифзи ҳавои атмосфера пешбинӣ шудаанд. 2. Лоиҳакашӣ, ҷойгиркунӣ ва сохтмони объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ, ки истифодаашон метавонад ба сифати ҳавои атмосфера, тағйирёбии иқлим ва қабати озон таъсири номусоид расонад, саломатӣ ва ҳаёти инсон, инчунин муҳити зистро зери хатар гузорад, манъ карда мешаванд. 3. Дар атрофи объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ, ки бо партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд мебошанд, минтақаи санитарии муҳофизатӣ муқаррар карда мешавад. Андоза ва ҳудуди ҷунин минтақаҳои санитарии муҳофизатӣ тибқи меъёрҳои санитарӣ ва дар асоси ҳисоби паҳншавии моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера бо назардошти ғилзати заминаи моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера ва онҳо, ки берун аз ҳудуди ин минтақаҳо миқдори моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера аз меъёрҳои сифати ҳавои атмосфера зиёд нестанд, муайян карда мешаванд. 4. Ба истифода додани объектҳои фаъолияти хоҷагидорӣ ба партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера алоқаманд, ки ба талаботи 252 қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера, аз ҷумла, талаботи санадҳои меъёрии техникӣ риояшон ҳатмӣ ҷавобгӯ нест, манъ мебошад. Моддаи 471. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои доимии (статсионарии) партов 1. Нисбати манбаъҳои муташаккили доимии (статсионарии) партови моддаҳои ифлоскунанда талаботи зерин муқаррар карда мешавад: 1) муҷаҳҳаз гардонидани нуқтаҳои намунагирӣ ва гузаронидани санҷиши партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера мувофиқи талаботи санадҳои меъёрии техникӣ риояшон ҳатмӣ ва ҳуҷҷатҳои лоиҳавӣ; 2) дар ҳолатҳои пешбинишудаи санадҳои меъёрии техникӣ риояшон ҳатмӣ муҷаҳҳаз гардонидан бо низомҳои ҳудудии назорати партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера. 2. Партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои доимии (статсионарии) партов танҳо ҳангоми доштани иҷозат барои партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера, ки мувофиқи меъёрҳои ҳадди ҷоизаи партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера ва шартҳои дар ҷунин иҷозат муқарраргардида имконпазир мебошад. Моддаи 472. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои сайёри партов 1. Партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои сайёри партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар ҳолатҳои зерин таҳти санҷиши субъектҳои хоҷагидоре қарор мегиранд, ки истехсол, истифода, хизматрасонии техникӣ ва таъмири манбаъҳои сайёри партово бо истифодаи усулҳои инструменталӣ доир ба мувофиқати мавҷудияти воқеияти моддаҳои ифлоскунанда ба меъёрҳои мавҷудияти моддаҳои ифлоскунандаи таркиби газҳои манбаъҳои сайёри партов ба ўҳда доранд: 1) ҳангоми истехсоли манбаъҳои сайёри партовҳо; 2) ҳангоми додани иҷозат ба воситаҳои механикӣ нақлиёт барои ҳаракат дар роҳҳо; 3) баъди хизматрасонии техникӣ ва таъмири ҷузъҳо ва агрегатҳои манбаъҳои сайёри партове, ки ба партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера таъсир мерасонанд. 2. Партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера аз манбаъҳои сайёри партов аз меъёрҳои моддаҳои ифлоскунандаи таркиби газҳои коркардшудаи манбаъҳои сайёри партовҳо, ки аз тарафи мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар карда шудааст, набояд зиёд бошанд. 3. Ба истифодаи манбаъҳои сайёри партове, ки моддаҳои ифлоскунандаи таркиби газҳои коркардшудаи онҳо аз меъёрҳои барои онҳо муқарраргардида зиёданд, иҷозат дода намешавад. 253 Моддаи 473. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми сӯзонидани сӯзишворӣ,

моддаҳо, омехтаи моддаҳо, маводу партовҳо 1. Сӯзонидани сӯзишворӣ, моддаҳои карбогидратдор, омехтаи моддаҳо, маводу партовҳо (минбаъд дар ҳамин модда - моддаҳои ҳамчун сӯзишворӣ истифодашаванда) дар ҳолатҳои зерин иҷозат дода мешавад: 1) мутобикати сӯзишворӣ, моддаҳои ҳамчун сӯзишворӣ истифодашаванда ба санадҳои меъёрию техникии риояшон ҳатмӣ; 2) мутобикати таҷҳизоти технологӣ ва дигар таҷҳизоте, ки барои сӯзонидани намуди муайяни сӯзишворӣ, моддаҳои ҳамчун сӯзишворӣ истифодашаванда таъингардида ба талаботи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи ҳавои атмосфера, ҳифзи муҳити зист ва партовҳо. 2. Сӯзонидани сӯзишворӣ ва моддаҳои ҳамчун сӯзишворӣ истифодашаванда дар ҷойҳо ва (ё) дастгоҳҳои барои сӯзонидани сӯзишворӣ пешбининашуда манъ аст. 3. Сӯзонидани моддаҳо ва омехтаи моддаҳо, маводу партове, ки сӯзишворӣ ба ҳисоб намераванд манъ аст, ба истиснои ҳолатҳое, ки мавод бо истифодаи дастгоҳҳои махсус ва риояи талаботи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи муҳити зист сӯзонида мешавад. Моддаи 474. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми пеш омадани шароити номусоиди метеорологӣ 1. Партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар ҳолате танзим карда мешавад, ки шароити номусоиди метеорологӣ пеш ояд ва тибқи маълумоти нуқтаҳои мушоҳидавии мониторинги ҳавои атмосфера ғилзати баландтарини моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера аз меъёри сифати ҳавои атмосфера зиёд бошад. 2. Тадбирҳо оид ба кам кардани партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дар давраи шароити номусоиди метеорологӣ дар шартҳои иҷозати партови моддаҳои ифлоскунанда ба ҳавои атмосфера дохил мешаванд. 3. Ҳангоми тағйирёбии вазъи ҳавои атмосфера, ки сабаби рӯй додани партови садамавии моддаҳои ифлоскунандаи ҳавои атмосфера мебошад ва хатари он ба ҳаёт ва саломатии инсон таҳдид менамояд, тибқи қонунгузори Чумҳурии Тоҷикистон чораҳои фаврӣ андешида мешаванд. Моддаи 475. Талабот оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера ҳангоми таъсири зараровари физикӣ ба атмосфера 1. Ҳама гуна таъсири зараровари физикӣ ба ҳавои атмосфера дар сурати риоя кардани меъёрҳои ҳадди ҷоиш дар мавриде, ки барои он мақоми ваколатдори давлатӣ иҷозат дода бошад, ҳамчунин дар сурати риоя кардани дигар талаботи пешбиниамудаи ин ҳуҷҷати иҷозатдиҳӣ имконпазир аст. 2. Ҳангоми риоя накардани талаботи мазкур фаъолияти дахлдори корхонаҳои саноатӣ, муассисаҳо, консернҳо, ширкату ассотсиатсияҳо, иттиҳодияву кооперативҳо, корхонаҳои хурд, коргоҳҳо ва дастгоҳҳои дигар 254 ташкилотҳоро бо қарори мақоме, ки назорати давлатии ҳифзи ҳавои атмосфераро ба зимма дорад, то вақти бартараф кардани сабабу шароити ин қонуншиканӣ боздоштан, маҳдуд ё манъ кардан мумкин аст. 3. Барои мубориза бо садоҳои истеҳсолот ва дигар садоҳо тадбирҳои зерин амалӣ карда мешаванд: 1) равандҳои технологи пастсадо татбиқ карда мешаванд; 2) конструксияи воситаҳои нақлиёт ва истифодаи онҳо, инчунин нигоҳубини роҳҳои оҳан ва автомобилгард, кӯчаҳо, ҷойгирони фурудгоҳҳо, иншооту таҷҳизоти саноатӣ ва дигар иншооту таҷҳизоте, ки манбаи садо мебошанд, беҳтар карда, аз маҳалҳои аҳолинишин ва ноҳияҳои сараҳолӣ дар масофаи зарурӣ ҷойгир карда мешаванд; 3) банақшагирӣ ва сохтмони шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин беҳтар карда мешаванд; 4) оид ба пешгирӣ ва кам кардани садоҳои маишӣ тадбирҳои ташкилӣ андешида мешаванд. 4. Шаҳрвандон вазифадоранд, ки талаботи мубориза бурдан бо садоҳои маишӣ дар манзили истиқоматӣ, дар кӯчаҳо, ҷойҳои истироҳат ва дигар ҷойҳои ҷамъиятӣ муқарраршударо риоя намоянд. 5. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ вазифадоранд, ки барои пешгирӣ кардани таъсири зараровари садо, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ, афканишот ва дигар манбаъҳо ба муҳити зист ва саломатии инсон тадбирҳои зарурӣ андешанд. Моддаи 476. Ҳифзи иқлим ва қабати озони Замин 1. Ҳифзи иқлим ва қабати озони Замин аз таъсири фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар намуди фаъолият бо роҳҳои зайл таъмин карда мешавад: 1) риояи меъёрҳои ҳадди ҷоиш партови моддаҳои ифлоскунандае, ки ба тағйирёбии иқлим ва қабати озони Замин таъсир мерасонанд; 2) коҳиш додани партови моддаҳои ифлоскунандаи ҳаво, ки боиси гармшавии иқлим мегарданд ва кам кардани истифодаи моддаҳое, ки қабати озонро вайрон мекунанд; 3) татбиқи чораҳои ҷавобгарӣ барои риоя накардани талаботи мазкур; 4) иҷро кардани талаботи созишномаҳои байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст ва дигар тадбирҳои пешбиниамудаи қонунгузори соҳаи ҳифзи муҳити зист. 2. Ҳифзи

иқлим ва қабати озони Замин бо тартиби муқаррарнамудай Кодекси мазкур ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. Моддаи 477. Иҷозат барои партови моддаҳои зараровар ба атмосфера Иҷозат барои партови моддаҳои зараровар ба атмосфера дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдиҳӣ» аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дода мешавад. 255 Моддаи 478. Ифлосшавии фаромарзии ҳавои атмосфера Муносибатҳо оид ба ифлосшавии ҳавои атмосфераи ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз манбаъҳои ифлоскунанда, ки дар ҳудуди давлати ҳамсоя ҷойгир мебошанд, инчунин чораҳо барои пешгирӣ ва кам кардани чунин ифлосшавӣ, мутобиқи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст ё дар асоси созишномаҳои байнидавлатӣ ҳаллу фасл карда мешаванд. Моддаи 479. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера 1. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера бо мақсади риояи талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера, аз ҷумла, риояи ҳатмии санадҳои меъёрии техникӣ амалӣ карда мешавад. 2. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера қисми таркибии назорати экологӣ мебошад ва тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист амалӣ карда мешавад. 3. Назорати давлатии санитариро оид ба ҳифзи ҳавои атмосфера мақомоти ваколатдори давлатӣ ва ташкилотҳои, ки тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи муҳити зист ва беҳдошти ҳолати санитарӣ эпидемиологӣ ваколатдор мебошанд, амалӣ менамоянд. БОБИ 31. ҲИФЗИ ҚАБАТИ ОЗОН Моддаи 480. Вазифаҳои танзими давлатии фаъолият оид ба ҳифзи қабати озон Вазифаҳои танзими давлатии фаъолият оид ба ҳифзи қабати озон аз инҳо иборат аст: 1) танзими истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 2) танзими муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон. 2. Вазифаҳои асосии танзими давлатии фаъолият оид ба ҳифзи қабати озон инҳоянд: 1) муқаррар намудани квотаи истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон тибқи шартномаҳои байналмилалӣ эътирофнамудай Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 2) ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳии воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон; 3) муқаррар намудани талабот барои ворид намудани маҳдудият ва манъ кардани муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 4) таъмини назорати риояи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи қабати озон аз ҷониби шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ; 5) амалӣ намудани танзими фаъолияти мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳифзи қабати озон. 256 Моддаи 481. Танзими истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон Танзими истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақоми ваколатдори давлатӣ тавассути воситаҳои зерин амалӣ карда мешаванд: 1) муқаррар намудани квотаҳо барои истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон мутобиқи шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон; 2) додани иҷозат барои воридот ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ва аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дигар давлатҳо содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои чунин моддаҳо. Моддаи 482. Танзими муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 1. Муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон амалиётҳои зеринро дар бар мегирад: 1) истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон дар истеҳсолот, ҳангоми хизматрасонии техникӣ ё таъмир; 2) ҳамлу нақли моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 3) нигоҳдории моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 4) коркарди аввалия (рекуператсия) моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 5) аз нав барқароркунии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 6) нобудсозӣ (утилизатсия)-и моддаҳои вайронкунандаи қабати озон. 2. Танзими муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо роҳи додани иҷозатнома барои истеҳсоли кор бо истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, таъмир, насб, хизматрасонии таҷҳизоти дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, ҳамлу нақл, нигоҳдорӣ, коркарди аввалия (рекуператсия), аз нав барқароркунӣ, нобудсозӣ (утилизатсия)-и моддаҳои вайронкунандаи қабати озон амалӣ карда мешавад. Моддаи 483. Тартиби муқаррар намудани квотаҳои умумии воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 1. Ҳиссаҳои умумӣ барои воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар сол мутобиқи шартномаҳои байналмилалӣ барои

Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, муқаррар карда мешавад. 2. Ҳиссаҳои умумӣ барои воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон бо назардошти миқдори муқарраршуда тибқи шартномаҳои байналмилалӣ барои Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудаанд, муқаррар карда мешаванд. 3. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ квотаҳои умумии воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро барои як сол муқаррар менамояд. 257 Моддаи 484. Тартиби муқаррар намудани квотаҳои инфиродии воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 1. Ҳангоми пешниҳоди дархост барои воридоти зиёда аз як моддаи вайронкунандаи қабати озон, ҳаҷми иҷозатдодашудаи онҳо аз рӯйи як квотаи инфиродӣ барои моддаҳои алоҳида муқаррар карда мешавад. 2. Иҷозат барои воридот аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ ба дархостдиҳанда дар асоси квотаҳои инфиродӣ барои воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон муқарраршуда дода мешавад. 3. Дархостдиҳанда ҳуқуқ дорад дар давоми сол моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар як вақт ё қисман ба миқдори на бештар аз квотаҳои инфиродии муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ бо огоҳии хаттии мақоми ваколатдори давлатӣ дар бораи ҳар як давраи воридот ва миқдори моддаҳои воридшаванда воридот намояд. Дар мавриди огоҳ накардан ва ё бе иҷозат ворид кардан, воридкунанда тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ ба ҷавобгарӣ кашида мешавад. 4. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки барои воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон квотаҳои инфиродӣ гирифтаанд, то 25 феввали соли оянда ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар бораи истифодаи квотаҳои инфиродӣ барои воридоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ҳисоботи солона пешниҳод менамоянд. 5. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар давоми як рӯзи кории баъди қабули қарор дар бораи додани иҷозат барои воридот дар ин бора ба таври дахлдор ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ хабар медиҳад. Дархостдиҳанда аз оқибатҳои пешбининамудаи моддаи мазкур тавассути огоҳинома хабардор карда мешавад. 6. Дархостдиҳанда уҳдадор аст бори давлатиро, ки қонун муқаррар кардааст, дар муҳлати на дертар аз панҷ рӯзи корӣ пас аз ба таври дахлдор хабардор кардани ӯ дар бораи тасдиқи дархост барои гирифтани иҷозат пардохт намояд. Моддаи 485. Талабот оид ба ҳифзи қабати озон ҳангоми банақшагирии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо алоқаманд мебошанд 1. Ҳангоми банақшагирии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо алоқаманд мебошанд, талаботи Кодекси мазкур ва дигар санадҳои қонунгузорӣ оид ба ҳифзи қабати озон, аз ҷумла, талаботи ҳатмии санадҳои меъёрии ҳуқуқии техникӣ, инчунин талаботи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст ва маълумот дар бораи беҳтарин усулҳои техникийи дастрас ба назар гирифта мешаванд. 2. Лоиҳакашӣ ва сохтмони объектҳо, қорӣ намудани таҷҳизот ва асбобҳои техникийе, ки истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва 258 маҳсулоти дорои онҳоро дар бар мегиранд, ба истиснои гидрофторкарбонҳо манъ аст. 3. Ҳангоми банақшагирии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо алоқаманд мебошанд, дар сурати мавҷуд набудани дигар имконият ба гидрофторкарбонҳо бояд гидрофторкарбонҳои дорои иқтидори пасттарини гармшавии глобалӣ истифода шаванд. 4. Лоиҳакашӣ ва сохтмони объектҳои хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар, ки моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳоро истехсол мекунанд, манъ аст. Моддаи 486. Воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо 1. Иҷозатномадиҳии фаъолияти ба даст овардан, фурӯш, истифода, коркарди дубора ва нобудсозӣ (утилизатсия)-и моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, гидрофторкарбонҳо, ки дар замимаҳои А, В, С, Е, F Протоколи Монреал дохил шудаанд ва маҳсулоти дорандаи онҳо, моддаҳои ҳамчун хунуккунандаҳои истифодашаванда, ки аз рӯйи таркиби физикӣ-кیمیёвӣ худ сӯзанда ва заҳрнок, инчунин фаъолият вобаста ба насб, хизматрасонӣ ва таъмири таҷҳизот, ки бо истифода аз моддаҳои зикршуда дар шакли хунуккунандаҳо, кафккунандаҳо ва пропиленҳо кор мекунанд, тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низомии иҷозатдиҳӣ» аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. 2. Воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи

қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо танҳо дар сурате иҷозат дода мешавад, ки шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ барои воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва (ё) маҳсулоти дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ дода мешавад, ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қисми панҷуми ҳамин модда дошта бошанд. 3. Воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо дар асоси ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқарраршуда амалӣ карда мешавад. 4. Барои воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо ба давлатҳое, ки иштирокчиёни Протоколи Монреал нестанд ва аз он хориҷ шудаанд, додани ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ манъ аст. 5. Ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ барои воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ё маҳсулоти дорои чунин моддаҳо, ки ба Номгӯи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, ки барои истифода дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд ё манъ мебошанд, талаб карда намешавад, агар чунин маҳсулот молу мулки шахсии воридкардаи шахрвандон бошад ва миқдори он аз меъёрҳои муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёд набошад. Моддаи 487. Фаъолият бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 259 Ҳангоми кор бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон фаъолияти зерин манъ аст: 1) воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо бе иҷозатнома, ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дода шудааст; 2) муомилоти ғайриқонунӣ бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, ки ба Рӯйхати моддаҳои вайронкунандаи қабати озон дохил карда шудаанд ва истифодаашон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд ё манъ аст; 3) ихроҷи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ба атмосфера; 4) лоиҳакашӣ, таҷдид, азнавтаҷҳизонидани техникаӣ, васеъ кардан, сохтмони нави иншоотҳо бо истифода аз технологияҳо, таҷҳизот, моддаҳо ва маводҳое, ки коркарди моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро пешбинӣ мекунанд ва дар Рӯйхати моддаҳои вайронкунандаи қабати озони истифодаашон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд ё манъ аст, пешбинӣ мегардад. Моддаи 488. Уҳдадориҳои шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳангоми муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 1. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳангоми муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон уҳдадоранд: 1) талаботи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бораи муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон риоя намоянд; 2) тибқи барномаҳои мақсадноки давлатӣ ва тадбирҳои ҳифзи қабати озон истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро кам намуда, барои пурра қатъ намудани истифодаи онҳо чораҳои зарурӣ андешанд; 3) оид ба сари вақт ҷамъ кардани партовҳои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва нигоҳ доштани онҳо бо мақсади аз нав кор кардан ё нобуд кардан тадбирҳо таҳия карда, ба амал бароранд; 4) бо талаби шахсони мансабдори ваколатдори мақомоти давлатӣ барои назорати моддаҳои мавҷудаи вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо чораҳо андешида, инчунин ҳуҷҷатҳоро оид ба муомилоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон пешниҳод намоянд; 5) аз ҳаҷми муқарраршуда истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро зиёд накунад; 6) дар асоси шартномаҳои маданӣ-ҳуқуқӣ барқарор намудан, коркарди такрорӣ (ресиркулятсия) ва безаргардонии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ё интиқол додани моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро ба шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродие, ки барқароркунӣ, коркарди такрорӣ (ресиркулятсия) ва безаргардонии моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро анҷом медиҳанд, таъмин намоянд; 7) муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро бо истифода аз зарфҳои такроран истифодашаванда, ба истиснои зарфҳои ҳаҷмашон камтар аз се литр барои истифодаи лабораторӣ ва таҳлилий, ки шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардаанд, ба амал бароранд; 260 8) ба ҳисоб гирифтани истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро ба роҳ монда, оид ба муомилоти онҳо ҳисобот диҳанд; 9) барӯйхатгирии ва ҳисоби истифода ва муомилоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро тибқи қоидаҳои барӯйхатгирии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва қоидаҳои ҳисоби истифода ва муомилоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон амалӣ намоянд; 10) барои тайёрии касбӣ, бозомӯзӣ, таҷрибаомӯзӣ ва тақмили ихтисоси кормандон оид ба масъалаҳои муомилоти бехатар бо моддаҳои

вайронкунандаи қабати озон роҳнамоиро таъмин намоянд ва тадбирҳои зарурӣ андешанд; 11) уҳдадориҳои дигари пешбиниамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартномаҳои байналмилалӣ эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистонро риоя намоянд. 2. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки воридкунанда, содиркунанда ва истеҳсолкунандаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои чунин моддаҳо мебошанд, уҳдадоранд: 1) дар борпечи маҳсулот навиштаҷоти «Ба қабати озон зараровар» гузошта, бо чунин навиштаҷот банду баст, ки дар он моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои чунин моддаҳо нигоҳ дошта ё интиқол дода мешаванд, возеҳ нишон диҳанд; 2) нигоҳдорӣ ва интиқоли бехатарӣ онҳоро таъмин намоянд; 3) дар ҳуҷҷатҳои боркашонӣ ном ва миқдори моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, аз ҷумла, моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, ки дар маҳсулот мавҷуданд, нишон диҳанд. 3. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ ҳангоми истифодаи таҷҳизот ва дастгоҳҳои техникаи дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон уҳдадоранд онҳоро таъмин намоянд: 1) назорати мустақамии таҷҳизот ва асбобҳои техникаи дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 2) сари вақт нигоҳ доштан ва таъмири таҷҳизот ва асбобҳои техникаи дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон; 3) кам кардани истифодаи таҷҳизот ва асбобҳои техникаи, ки дар таркибаш моддаҳои вайронкунандаи қабати озон доранд, инчунин ҷорӣ намудани технологияҳои барои қабати озон бехатар; 4) ба ҳолати аввала баргардонидани (рекуператсияи) моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ё интиқол додани таҷҳизот ва асбобҳои техникаи дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ба шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки ба баргардонидани моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ба ҳолати аввала машғуланд, дар асоси шартномаҳои маданиҳуқуқӣ. Моддаи 489. Баҳисобгирии истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва пешниҳоди иттилоот 1. Шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки фаъолияти марбут ба муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро анҷом медиҳанд, 261 баҳисобгирии истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро пеш мебаранд ва дар бораи муомилоти онҳо тибқи тартиби муқаррарнамудаи мақоми ваколатдори давлатӣ ҳисобот медиҳанд. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ маълумот дар бораи намудҳо ва миқдори моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, истеҳсол, воридот ва содироти онҳо, аз ҷумла, маҳсулоти дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро ҷамъбаст намуда, ҳар сол ба Котиботи Конвенсияи Вена «Дар бораи ҳифзи қабати озон» ҳисобот медиҳад. Моддаи 490. Кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон 1. Кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон низоми марҳилавии пуршаванда ва дақиқшавандаи баҳисобгирии истифода ва муомилоти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон, аз ҷумла, маълумот дар бораи ҷойгиршавӣ, таркиби ҷузъҳо, хусусиятҳои миқдорӣ, сифатӣ ва шароити истифодабариро дар бар мегирад. 2. Ҳамаи намудҳои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон дар кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ба қайд гирифта мешаванд. 3. Кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон бо мақсади таъмини мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ пешниҳод намудани маълумот барои арзёбӣ, пешгӯӣ, таҳияи қарорҳои технологӣ, иқтисодӣ, ҳуқуқӣ ва дигар қарорҳо оид ба ҳифзи муҳити зист, инчунин пешбурди баҳисобгирии умумимиллии ҳамаҷонибаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озон бо мақсади иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон пеш бурда мешавад. 4. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар асоси маълумоти кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон таҳлил ва пешгӯии истифодаи моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро анҷом дода, ташкили низоми назорати давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро барои иҷрои уҳдадориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба ҳисоботи солона мутобиқи шартномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳифзи қабати озон, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ кардааст, таъмин менамояд. 5. Барои пешбурди кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, ки муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озонро анҷом медиҳанд ва (ё) дар тавозуни онҳо таҷҳизоте, ки дорои моддаҳои вайронкунандаи қабати озон мебошад, ба мақоми ваколатдори давлатӣ ҳисоботро дар бораи муомилот бо моддаҳои вайронкунандаи қабати озон пешниҳод мекунанд. 6. Маълумоти мухтасари кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи

қабати озон дар сомонаи расмии мақоми ваколатдори давлатӣ ҷойгир карда шуда, кушода ва дастрас мебошад. 7. Таҳия ва пешбурди кадастри давлатии моддаҳои вайронкунандаи қабати озон аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ карда мешавад. Моддаи 491. Мониторинги қабати озон 262 1. Мониторинги ҳолати қабати озон, арзёбӣ ва пешгӯии тағйироти он дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ бо ҷалби муассисаҳои илмӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ амалӣ карда мешавад. 2. Вазифаҳои асосии мониторинги қабати озон аз инҳо иборат аст: 1) чен кардан, баҳо додан ва пешгӯии ҳолати қабати озон ва сатҳи радиатсияи ултрабунафш дар сатҳи заминӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон; 2) ташкили маҳзани иттилоотӣ оид ба ҳолати қабати озон ва пешниҳоди ин маълумот ба мақомоти давлатӣ, воситаҳои ахбори омма ва дигар шахсони манфиатдор; 3) мубодилаи иттилоот дар бораи ҳолати қабати озон бо мақомоти ваколатдори давлатҳои дигар ва ташкилотҳои байналмилалӣ; 4) тайёр кардан ва тақмили ихтисоси мутахассисон дар соҳаи мониторинги қабати озон. Моддаи 492. Назорати ҳифзи қабати озон 1. Назорати давлатӣ оид ба ҳифзи қабати озон аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақоми ваколатдори давлатӣ ва мақомоти дигар дар доираи салоҳият ва ваколатҳои муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 2. Назорати идоравиро дар соҳаи ҳифзи қабати озон ташкилотҳои болоӣ бо мақсади таъмини иҷрои барномаҳо ва чорабиниҳо аз ҷониби корхонаҳо ва ташкилотҳои тобеи онҳо мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ҳифзи қабати озон ба амал мебароранд. 3. Назорати истеҳсолӣ дар соҳаи ҳифзи қабати озон аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ амалӣ карда мешавад. 4. Иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар доираи оиннома ва бо ташаббуси худ метавонанд назорати ҷамъиятиро дар соҳаи ҳифзи қабати озон амалӣ намояд. Моддаи 493. Механизми иқтисодии ҳифзи қабати озон Механизми иқтисодии ҳифзи қабати озон аз инҳо иборат аст: 1) таҳия ва татбиқи барномаҳои мақсадноки давлатӣ ва тадбирҳои ҳифзи қабати озон; 2) маблағгузори барномаҳои мақсадноки давлатӣ ва чорабиниҳо оид ба ҳифзи қабати озон аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ, фондҳои байналмилалӣ ва ҳифзи қабати озон ва дигар манбаъҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст; 3) тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудани низоми имтиёзҳои қарзидхӣ; 4) ситонидани пардохт барои додани ҳуҷҷатҳои иҷозатдиҳӣ доир ба воридот ва содироти моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва маҳсулоти дорои онҳо. БОБИ 32. ТАЪМИНИ АМНИЯТИ ЭКОЛОГИИ ВОСИТАҲОИ НАҚЛИЁТ 263 Моддаи 494. Вазифаҳои таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт Таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт вазифаҳои зеринро иҷро менамояд: 1) пешгирӣ, коҳиш додан ва амалӣ намудани назорати маҷмуии олудашавии муҳити зист ҳангоми истеҳсол, истифода ва нобудсозии воситаҳои нақлиёт, инчунин пайдошавии партовҳо, пасмондаҳо ва дигар таъсироти манфӣ, ки дар натиҷаи истифодаи воситаҳои нақлиёт пайдо мешаванд; 2) баланд бардоштани сатҳи умумии ҳифзи муҳити зист аз таъсири техногенӣ, ки ҳангоми истеҳсол ва истифодаи воситаҳои нақлиёт, инчунин дар натиҷаи нобудсозии воситаҳои нақлиёт ба вуҷуд меоянд. Моддаи 495. Чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт 1. Чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт ҷузъи таркибии барномаҳо оид ба ҳифзи муҳити зист ва барномаҳои мақсаднок дар соҳаи рушди нақлиёт маҳсуб меёбанд. 2. Ҳангоми таҳияи нақшаҳои генералии рушди шаҳрҳо, дигар маҳалҳои аҳолинишин, инчунин ҳудудҳои истироҳатӣ фароғатӣ чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт ба инобат гирифта мешаванд. 3. Чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт вобаста ба тақмили намудҳои воситаҳои нақлиёт ва технологияҳо, истифодаи намудҳои нави сӯзишвории муҳаррик, инчунин тағйирёбии талабот ба ҳифзи муҳити зист мунтазам аз нав баррасӣ карда мешаванд. Моддаи 496. Омодаҳои кормандони роҳбарикунандаи ташкилотҳои нақлиёт ва ронандагони воситаҳои нақлиёт оид ба таъмини амнияти экологӣ 1. Роҳбарони ташкилотҳои нақлиётӣ уҳдадоранд барои таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт шахси масъулро таъин ё вобаста намоянд. 2. Роҳбарони ҷунин ташкилотҳо ва шахсони масъул уҳдадоранд бо тартиби муқарраргардида аз курсҳои махсуси омодагӣ оид ба масъалаҳои амнияти экологии воситаҳои нақлиёт гузаранд. 3. Дар ҳама муассисаҳои таълимие, ки ронандагони воситаҳои нақлиётро

омода мекунанд, барномаҳои махсуси омӯзишӣ оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт қорӣ карда мешаванд. Моддаи 497. Таснифоти экологии воситаҳои нақлиёт 1. Воситаҳои нақлиёт, ки ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муҳлати зиёда аз шаш моҳ ворид карда мешаванд ва барои ҳаракат дар роҳҳои автомобилгард пешбинӣ гардидаанд, ба дараҷаҳои экологӣ ҷудо карда мешаванд. Дараҷаи экологии воситаҳои нақлиёт вобаста ба меёрҳои 264 техникӣ партовҳо барои намунаи (моделӣ) мушаххаси воситаи нақлиёт дар лаҳзаи истеҳсоли он муқаррар карда мешавад. 2. Таснифоти экологии воситаҳои нақлиёт оид ба партови моддаҳои зараровар (олудакунанда) мувофиқи ҳуҷҷатҳои меёрие, ки ба талаботи амниятӣ, меёрҳои санитарӣ, ҳифзи меҳнат, экология, стандартҳои байналмилалӣ давлатӣ ва регламентҳои техникӣ мутобиқ мебошанд, муқаррар карда мешавад. Моддаи 498. Тадбирҳо оид ба коҳиш додани таъсири воситаҳои нақлиёт ба вазъи экологӣ Бо мақсади коҳиш додани таъсири воситаҳои нақлиёт ба вазъи экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи санадҳои меёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон тадбирҳои зерин андешида мешаванд: 1) гузаронидани санҷиши вазъи экологии воситаҳои нақлиёт; 2) қорӣ намудани шартҳои техникӣ ба сӯзишвории муҳаррик; 3) ташкили истеҳсол ва фурӯши сӯзишвории муҳаррики аз ҷиҳати нишондодҳои экологӣ тоза; 4) назорати сифати сӯзишвории муҳаррик; 5) қорӣ намудани технологияи коркарди дубора ё безараргардонии автомобилҳо, аккумуляторҳо ва дигар қисмҳои нақлиёт; 6) амалисозии хизматрасонии техникӣ дар шафати роҳҳо. Моддаи 499. Талаботи экологӣ ҳангоми азнавтаҷҳизонии воситаҳои нақлиёт 1. Ҳангоми азнавтаҷҳизонии воситаҳои нақлиёт ташкилотҳо оид ба хизматрасонии техникӣ дараҷаи экологии воситаҳои нақлиётро тибқи стандартҳо ва меёрҳои амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян намуда, номгӯи таҷҳизоти насбшударо, ки ғализии моддаҳои зараровари (олудакунандаи) ихроҷшуда ва ҳадди ҷоиҳои садо, ларзиш ва таъсироти манфии физикиро коҳиш медиҳад, нишон медиҳанд. Ташкилотҳо оид ба хизматрасонии техникӣ уҳдадоранд ҳангоми риоя нагардидани муқаррароти мазкур ба таври ройгон камбудии воситаҳои нақлиётро бартараф намоянд. 2. Соҳибони воситаҳои нақлиёт ҳангоми истифодаи онҳо мутобиқати ин воситаҳоро ба талаботи экологии истифодабарӣ, ки барои ҳамин дараҷаи экологии воситаи нақлиёт муқаррар гардидааст, таъмин менамоянд. 3. Тағйир додани сохти воситаи нақлиёт, ки боиси паст шудани дараҷаи экологии он мегардад, манъ аст. Моддаи 500. Талаботи экологӣ оид ба таъмини амнияти экологии объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт Талаботи экологӣ оид ба таъмини амнияти экологии объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт ҳангоми лоиҳакашӣ, ҷойгиронӣ, сохтмон ва таҷдиди онҳо, аз ҷумла, ҳудудҳои аз ҷиҳати экологӣ осебпазир тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. 265 Моддаи 501. Бақайдгирии омилҳои экологӣ ҳангоми нархгузорӣ ба объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт 1. Ҳангоми нархгузорӣ ба объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт дар сурати тағйирёбии шакли моликият, инчунин муфлисшавӣ, омилҳои экологӣ ва андозаи зарари расонидашуда аз ҷониби объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт ба муҳити зист мутобиқи нарх ва усулҳои тасдиқгардидаи ҳисоб намудани андозаи зарар, дар сурати мавҷуд набудани онҳо, аз рӯи хароҷоти воқеии барқароркунии ҳолати ҳалалдоршудаи муҳити зист бо назардошти зарари расонидашуда, аз ҷумла, фоидаи аздастрафта ба назар гирифта мешаванд. 2. Фаъолияти бақайдгирии омилҳои экологӣ ҳангоми нархгузорӣ ба объектҳои инфрасохтори воситаҳои нақлиёт аз рӯи натиҷаҳои аудити экологӣ, ки бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешавад, амалӣ мегардад. Моддаи 502. Чораҳои баланд намудани дараҷаи экологии воситаҳои нақлиёт 1. Бо мақсади баланд намудани дараҷаи экологии воситаҳои нақлиёт, таҷҳизонидани онҳо бо воситаи таҷҳизоти иловагии коҳишдиҳандаи захронокӣ газҳои истифодашуда, ки ба маҷмуи воситаҳои ташкилоти истеҳсолкунанда дохил намешаванд ва ба меёрҳои техникӣ партовҳо таъсир мерасонанд, сурат мегирад. 2. Таҷҳизонидани воситаҳои нақлиёт бо воситаи таҷҳизоти иловагии коҳишдиҳандаи захронокӣ газҳои истифодашуда, аз ҷониби соҳибони воситаҳои нақлиёт дар асоси ҳулосаи Шурои техникӣ сурат мегирад. Моддаи 503. Уҳдадорӣҳои шахсон ба фурӯши яклухт ва чаканаи сӯзишвории муҳаррик машғулбуда Шахсоне, ки дар асоси иҷозатнома ба таҳвил, нигоҳдорӣ, фурӯши яклухт ва чаканаи сӯзишвории муҳаррик машғуланд, барои риояи

чораҳои зерин ӯҳдадоранд: 1) мутобиқати сифати сӯзишворию муҳаррик ба талаботи стандарти давлатӣ ва ё шартҳои техникӣ; 2) бо тартиби муқарраргардида гузаштан аз санҷиши назорати сифати сӯзишворию муҳаррик; 3) гузаштан аз санҷиши воситаҳои техникӣ оид ба мутобиқат ба меёриҳои техникӣ муқарраркардашуда ва стандарту талаботҳои байналмилалӣ. Моддаи 504. Таъмини амнияти экологии нобудсозии қисмҳои эҳтиётӣ, равшанҳои молидани ва воситаҳои нақлиёти истифодашуда, шина ва резинаи чархи воситаҳои нақлиёт, ноқилқуттӣ ва равшанҳои муҳаррики истифодашуда 1. Усулҳои истифодашавандаи нобудсозии қисмҳои эҳтиётӣ, равшанҳои молидани ва воситаҳои нақлиёти истифодашуда, шина ва резинаи чархи 266 воситаҳои нақлиёт, ноқилқуттӣ ва равшанҳои муҳаррики истифодашуда, пешгирӣ, қоғоз додан ва назорати маҷмуии таъсири номатлуби онҳоро ба муҳити зист ва саломатии аҳоли пешбинӣ менамояд. 2. Шина ва резинаи чархи воситаҳои нақлиёт пас аз анҷоми муҳлати истифодабарӣ барои нобудсозӣ ба ташкилоте, ки дар он шина ва резинаи чархи истифодашудаи воситаи нақлиётро қабул ва нобуд мегардонанд, супорида мешаванд. 3. Ноқилқуттиҳои истифодашуда пас аз анҷоми муҳлати истифодабарӣ барои коркард ба ташкилоте, ки ҷамъоварию марказонидашуда ва (ё) нобудсозии онҳоро анҷом медиҳад, супорида мешаванд. Ташкилоти мазкур ҳатман барои амалисозии чунин фаъолият тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳулосаи мусбӣи экспертизаи давлатии экологиро дошта бошад. Ноқилқуттиҳои истифодашуда аз партовҳои истеъмоли алоҳида нигоҳ дошта мешаванд. 4. Равшани истифодашудаи муҳаррик аз партовҳои истеъмоли алоҳида ҷамъ оварда мешавад. Дар фазои кушод сӯзондани он ё ба низоми обу корез ва объектҳои об партофтани равшани истифодашудаи муҳаррик манъ аст. Ҷамъоварӣ, нобудсозӣ ва ҷойгиронии равшани истифодашудаи муҳаррик дар асоси иҷозатнома оид ба ҷамъоварӣ, истифода, безаргардонӣ, таҳвил ва ҷойгиркунонии партовҳои хатарнок анҷом дода мешаванд. 5. Нобудсозии воситаҳои нақлиёти истифодашуда, шина ва резинаи чархи воситаҳои нақлиёт, ноқилқуттӣ ва равшанҳои истифодашудаи муҳаррик бо назардошти технологияи муосир тибқи меёри қоидаҳои сохтмон ва санитарии муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. Моддаи 505. Назорати давлатӣ оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт 1. Назорати давлатӣ оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешавад. 2. Тартиби ташкил ва гузаронидани назорати экологӣ, инчунин санҷишҳои интихобии мутобиқати воситаҳои нақлиёт ба меёриҳои экологии партовҳо, маҳдудсозӣ ва қатъ намудани истифодаи воситаҳои нақлиёт, дараҷаҳои гуногуни экологиро санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамоянд. 3. Назорати мутобиқати воситаҳои нақлиёти дар истифода қарордошта ба меёриҳои экологии партовҳо ҳангоми бақайдгирии воситаҳои нақлиёт, инчунин муоинаи давлатии техникӣ онҳо аз ҷониби мақомоти дахлдори давлатӣ анҷом дода мешавад. 4. Назорати сифати сӯзишворию муҳаррик ҳангоми воридот ба ҷумҳурӣ, дар базаҳои нигоҳдории сӯзишворӣ ва нуқтаҳои фурӯши сӯзишворӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешавад. 5. Мақомоти дахлдори давлатӣ ӯҳдадоранд истифодаи воситаҳои нақлиётро дар сурати мутобиқ набудани онҳо ба меёриҳои амалкунандаи экологии партовҳо боздоранд. 267 6. Амрномаи мақомоти дахлдори давлатӣ ва талаботи шахсони мансабдори онҳо барои иҷро аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳатмӣ мебошад. Моддаи 506. Назорати истеҳсоли оид ба таъмини амнияти экологии воситаҳои нақлиёт 1. Назорати истеҳсоли, аз ҷумла, гузаронидани таҳқиқоту озмоишҳои таҳисӣ дар ҷараёни нигоҳдорӣ, таҳвил ва фурӯши воситаҳои нақлиёт, иҷрои кору хизматрасонӣ, аз ҷониби соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ бо мақсади таъмини амнияти экологӣ ва (ё) безаргардонии чунин маҳсулот, кор ва хизматрасонӣ ба муҳити зист ва саломатии аҳоли амалӣ карда мешавад. 2. Назорати истеҳсоли бо тартиби муқаррарнамудаи қоидаҳои санитарӣ ва стандарти Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ мегардад. 3. Шахсоне, ки назорати истеҳсолиро амалӣ менамоянд, барои сари вақт, пурра ва аниқ будани он масъул мебошанд. БОБИ 33. ФАЪОЛИЯТИ ОБУҲАВОШИНОСӣ Моддаи 507. Объектҳо ва субъектҳои фаъолияти обуҳавошиносӣ 1. Ба объектҳои фаъолияти обуҳавошиносӣ иқлим, шароити ҳаво ва обшиносӣ, тағйироти муҳити зист дар натиҷаи таъсири омилҳои табиӣ ва антропогенӣ дохил мешаванд. 2. Ба субъектҳои фаъолияти

обуҳавошиносӣ инҳо дохил мешаванд: 1) мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ ва марказҳои минтақавии он; 2) шабакаҳои давлатии мушоҳидавӣ; 3) шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки фаъолияти обуҳавошиносиро дар асоси иҷозатнома ба амал мебароранд. 4) шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки маълумоти вобаста ба обуҳавошиносиро истифода менамоянд. 3. Мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ – зерсохтори мақоми ваколатдори давлатӣ буда, ваколатҳои зеринро амалӣ менамояд: 1) ташкили фаъолияти обуҳавошиносӣ ва таъмини рушди он; 2) дар асоси шартнома амалӣ намудани хизматрасонии махсуси обуҳавошиносӣ; 3) бозомӯзӣ ва такмили ихтисоси мутахассисони фаъолияти обуҳавошиносӣ; 4) мубодилаи иттилоот ва маълумоти обуҳавошиносӣ бо давлатҳои хориҷӣ ва созмонҳои ташкилотҳои байналмилалӣ; 5) иштирок дар таҳияи андоза ва меъёрҳои ҳисобкунии нишондодҳои обуҳавошиносӣ барои лоиҳаҳои объектҳои сохташаванда; 6) таъмини ягонагӣ ва муқоисаи усулҳои мушоҳида, ҳисобҳо, пешгӯӣ, маълумот ва мавод, воситаҳои назорати иҷроӣ қорҳои обуҳавошиносӣ; 268 7) назорати риояи қоидаҳои ҳавошиносӣ ва стандарткунӣ, аз ҷумла, назорати дохилии воситаҳои ченкунии ҳавошиносӣ; 8) ҷамоҳангсозии фаъолияти субъектҳои фаъолияти обуҳавошиносӣ, пешбурд ва ҳалли масъалаҳои марбут ба тағйирёбии иқлим; 9) ташкил ва таъмини низоми давлатии мушоҳидавӣ, ҷамъоварӣ, коркард, таҳлил, нигоҳдорӣ, пешниҳод ва ба амал баровардани маълумот дар бораи вазъии муҳити зист; 10) ташкил ва гузаронидани таҳқиқоти илмӣ оид ба арзёбӣ ва пешгӯии вазъии муҳити зист; 11) бо асбобҳо ва таҷҳизоти қабул, ҷамъоварӣ, коркард, таҳлил, нигоҳдорӣ, пешниҳод ва паҳн намудани иттилооти обуҳавошиносӣ таҷҳизонидани шабакаи мушоҳидавӣ; 12) пешбурди мониторинги муҳити зисти табиӣ, аз ҷумла, мушоҳидаҳои мунтазами таркиби физику-кимиёвӣ ва ҳавоӣ атмосфера, обҳои рӯйзаминӣ, пирияхҳо ва барфҳои абадӣ; 13) амалӣ намудани ваколатҳои дигари пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. Моддаи 508. Иҷозатномадихӣ ба фаъолияти обуҳавошиносӣ Фаъолият оид ба обуҳавосанҷӣ ва соҳаҳои ба он алоқаманд, аз ҷумла, иҷроӣ қорҳои таъсир расонидани фаъол ба ҳодисоту раванди обуҳавосанҷӣ ва геофизикӣ тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми иҷозатдихӣ» амалӣ карда мешавад. Моддаи 509. Маблағгузории фаъолияти обуҳавошиносӣ 1. Таъминоти молиявӣ фаъолияти обуҳавошиносӣ аз ҳисоби маблағҳои зерин сурат мегирад: 1) буҷети давлатӣ; 2) маблағҳои махсуси ҳифзи муҳити зист; 3) манбаъҳои дигаре, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст. 2. Фаъолияти обуҳавошиносӣ метавонад дар асоси шартнома аз рӯйи фармоишҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бе расонидани ҳалал ба иҷроӣ ҳатмии қорҳои, ки аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибуҷетӣ ва дигар манбаъҳои манънакардаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағгузорӣ мегардад, иҷро карда шавад. 3. Қорҳои оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ ҳангоми рафъи оқибатҳои вазъияти фавқулода аз ҳисоби маблағҳои махсуси соҳа, фондҳои ғайрибуҷетӣ ва дигар манбаъҳои манънакардаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон маблағгузорӣ карда мешаванд. §1. Танзим ва идоракунии давлатӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ Моддаи 510. Самтҳои асосии сиёсати давлатӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ 269 Самтҳои асосии сиёсати давлатӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ аз инҳо иборат аст: 1) таҳия ва татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ; 2) қабули санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки фаъолияти обуҳавошиносиро танзим менамояд; 3) ташаккул, такмил ва таъмини фаъолияти низоми ягонаи давлатии мушоҳидаҳо ва ченкуниҳо оид ба обуҳавошиносӣ; 4) пешниҳоди маълумот ба мақомоти давлатӣ ва аҳоли дар бораи вазъии пешбинишудаи муҳити табиӣ, раванди ифлосшавии муҳити зист, аз ҷумла, дар вазъияти фавқулода; 5) ҷамоҳангсозии фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва хоҷагидорӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, шахсони ҳуқуқӣ барои иҷроӣ қорҳои оид ба обуҳавошиносӣ; 6) татбиқи фаъолияти инноватсионӣ сармоягузорӣ; 7) гузаронидани таҳқиқотҳои илмӣ бунёдӣ ва амалӣ оид ба обуҳавошиносӣ, тағйирёбии иқлим ва олуидашавии муҳити зист; 8) ҳамкориҳои байналмилалӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ. Моддаи 511. Самтҳои асосии танзими идоракунии давлатии фаъолияти обуҳавошиносӣ Самтҳои асосии танзими идоракунии давлатии фаъолияти обуҳавошиносӣ аз инҳо иборатанд: 1) ташаккул додан ва таъмин намудани қорҳои

шабакаи давлатии мушоҳидавӣ оид ба обуҳавошиносӣ; 2) таъмин намудани мақомоти ҳокимияти давлатӣ, Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин аҳоли бо иттилоот дар бораи вазъи обу ҳаво ва ҳолати пешбинишавандаи муҳити зист, аз ҷумла, иттилооти таъҷили; 3) муайян кардани талабот ба маводи иттилоотӣ; 4) муайян кардани номгӯи корҳои дорои аҳаммияти ҷумҳуриявӣ оид ба обуҳавошиносӣ, ташкил ва таъмини иҷрои онҳо; 5) ташаккул додани захираҳои иттилооти давлатӣ оид ба обуҳавошиносӣ, таъсис додан ва ба роҳ мондани кори фонди ягонаи давлатии иттилоот дар бораи вазъи муҳити зист; 6) ташкил намудан ва гузаронидани корҳо оид ба таъсиррасонии фаъол ба равандҳои ҳавошиносӣ ва дигар равандҳои геофизикӣ, инчунин пешбурди назорати давлатӣ оид ба гузаронидани ин корҳо дар тамоми ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон; 7) таъмин намудани муҳофизати шабакаи мушоҳидавии давлатӣ; 8) иштирок дар ҳамкориҳои байналмилалӣ фаъолияти обуҳавошиносӣ; 9) иҷозатномадиҳии фаъолият дар соҳаи обуҳавосанҷӣ.

§2. Намудҳои фаъолияти обуҳавошиносӣ

Моддаи 512. Намудҳои мушоҳидаи вазъи муҳити зист

270 1. Мушоҳидаи вазъи муҳити зист ба намудҳои зерин ҷудо мешаванд: 1) ҳавошиносии наздизаминӣ; 2) обшиносӣ; 3) глятсиологӣ; 4) ҳавошиносии кишоварзӣ; 5) актинометрӣ ва тавозуни гармӣ; 6) аэрологӣ; 7) гелиогеофизикӣ; 8) ҳавошиносии авиатсионӣ, моҳвораӣ ва радиолокатсионӣ; 9) озонсанҷӣ; 10) сатҳи олудашавии ҳавои атмосфера, об, хок, пиряхҳо ва қабати барф.

2. Мушоҳидаи вазъи муҳити зист нисбати дигар ҷузъиёти муҳити зист, инчунин дар шароити махсус ва ба мақсадҳои мудоғиба низ сурат гирифта метавонад.

Моддаи 513. Фаъолияти ҳавошиносӣ

1. Фаъолияти ҳавошиносӣ ба муайян намудани вазъият ва инкишофи ҳодисаҳои ҳавошиносӣ, равандҳои техногенӣ, физикӣ, кимӣёвӣ ва дигар равандҳо дар атмосфера ҳангоми таъсири мутақобила бо дигар объектҳои муҳити зист равона шудааст.

2. Барои ба даст овардани маҷмуи маълумот дар бораи ҷузъҳои тавозуни радиатсионӣ радиатсияи фаъол мушоҳидаҳои актинометрӣ гузаронида мешаванд.

3. Барои мушоҳидаи ҳолати қабатҳои озон ва ионосферӣ мушоҳидаҳои озонсанҷӣ ва ионосферӣ гузаронида мешаванд.

4. Бо мақсади ба даст овардани маълумоти ҳавошиносӣ дар баландҳои дараҷаи стандартӣ ва махсуси атмосфера мушоҳидаҳои аэрологӣ гузаронида мешавад.

5. Барои омӯختани таъсири шароитҳои ҳавошиносӣ ба инкишофи зироатҳои кишоварзӣ ва парвариши ҳосил мушоҳидаҳои ҳавошиносии кишоварзӣ анҷом дода мешавад.

6. Вазифаҳои асосии фаъолияти ҳавошиносӣ аз инҳо иборатанд: 1) таъмин намудани ташкилотҳо бо маълумоти зарурӣ барои тартиб додани пешгӯии обуҳавошиносӣ ва огоҳ намудан аз шароитҳои номусоиди дарназардошта; 2) огоҳ намудани мақомоти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ аз ҳодисаҳои хавфноки атмосфера, равандҳои иқлимӣ, дигар тағйироти ҳавошиносии муҳити зист; 3) ҷамъбасти маълумоти бозътимод дар бораи низоми ҳавошиносӣ ва радиатсионӣ.

Моддаи 514. Фаъолияти обшиносӣ

Фаъолияти обшиносӣ дар шакли ҷамъоварии маълумот дар бораи ҳолати дарёҳо, кӯлҳо, пиряхҳо, обанборҳо, каналҳо, дигар объектҳои об бо мақсадҳои зерин зарур аст, анҷом дода мешавад: 271 1) қонеъ гардонидани талаботи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба маълумот оид ба тағйирёбии низомҳои обшиносии объектҳои об ва ҳодисаҳои хавфноки обшиносӣ; 2) омӯзиши қонуниятҳои фазоию муваққатии низоми обшиносӣ, пешбурди омори захираҳои об, кадастри давлатии об, тавозуни оби ҳавзаҳо ва ҳудудҳои обӣ, арзёбии таъсири фаъолияти ҳоҷагидорӣ ба низоми захираҳои об; 3) амалӣ намудани мониторинги захираҳои об дар ҳавзаҳои дарёҳо.

Моддаи 515. Фаъолияти обуҳавошиносӣ дар шароити махсус

1. Фаъолияти обуҳавошиносӣ дар шароити махсус (офатҳои табиӣ, садамаҳо ва вазъияти дигари фавқулода, пешгӯӣ ва огоҳсозӣ) қисми таркибии амали низоми давлатии пешгирӣ ва барҳамдиҳии оқибатҳои вазъияти фавқулодаи табиӣ ва техногенӣ мебошад.

2. Ҳангоми офатҳои табиӣ ва садамаҳо, ки боиси олудашавии муҳити зист гардидаанд ё боиси он шуда метавонанд, мушоҳидаҳои иловагӣ муҳити зист гузаронида мешавад.

3. Тартиби гузаронидани чорабиниҳои обуҳавошиносӣ дар шароити махсус бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда мешавад.

Моддаи 516. Фаъолият дар самти дараҷаи олудашавии муҳити зист

Мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ ба дараҷаи олудашавии ҳавои атмосфера, обҳои рӯйизаминӣ, хок ва қабатҳои барф бо мақсади муайян намудани таъсири табиӣ ва антропогенӣ ба объектҳои муҳити зист дар натиҷаи ихроҷи

партовҳои олудакунада ва аз сарҳад воридшавии онҳо, инчунин олудашавии биологӣ ва радиоактивии ҳавои атмосфера, об ва хок мушоҳида мебарад. Моддаи 517. Мониторинги вазъи муҳити зист 1. Мушоҳидаи дарозмӯҳлат ба вазъи муҳити зист, ҳодисаҳои табиӣ дар он баамалоянда, инчунин баҳодихӣ ва пешгӯии вазъи он мониторинги ҳолати муҳити зистро ташкил медиҳад. Амалӣ намудани мушоҳидаҳо ва фаъолияти дигари обуҳавошиносӣ қузъи асосии мониторинги вазъи муҳити зист мебошад. 2. Муносибатҳо вобаста ба мониторинги вазъи муҳити зист, аз ҷумла, дар муносибатҳои фаъолияти обуҳавошиносӣ бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур дар самти мониторинги экологӣ танзим карда мешаванд. Моддаи 518. Иттилооти обуҳавошиносӣ Дастрасии мақомоти давлатӣ, дигар шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба иттилоот дар бораи обуҳавошиносӣ, тартиби пешниҳод ва ё паҳн намудани он бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси мазкур дар самти иттилооти экологӣ амалӣ карда мешавад. 272 Моддаи 519. Шабакаҳои мушоҳидавӣ ва ҳифзи онҳо 1. Воҳиди ибтидоии истехсолии низоми миллии обуҳавошиносӣ ва шабакаи байналмилалӣ обуҳавошиносӣ, ки дар бораи вазъи муҳити зист бевосита маълумот гирифта, онро коркард ва ба марказҳои обуҳавошиносӣ пешниҳод менамоянд, шабакаҳои мушоҳидавӣ мебошад. 2. Маҷмуи стансияҳо ва ҷойҳои навбатдорӣ низоми мушоҳидавии обуҳавошиносӣ низоми давлатии мушоҳидавии обуҳавошиносиро ташкил медиҳанд. 3. Барҳам додан ё ба ҷойи дигар кӯчонидан ва ҷойгиркунонии нуқтаҳои шабакаҳои мушоҳидавӣ, инчунин кушодани объектҳои нав ё қатъ кардани фаъолияти объектҳои амалкунанда, ки ба шабакаи давлатии мушоҳидавӣ оид ба обуҳавошиносӣ дохил мешаванд, танҳо бо иҷозати мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ дар мувофиқа бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ сурат мегирад. 4. Бо мақсади ба даст овардани маълумоти боэътимод дар бораи гузариши равандҳои табиӣ дар ҷойҳои гузаронидани мушоҳидаи вазъи муҳити зист дар атрофи нуқтаҳои шабакаҳои мушоҳидавӣ, минтақаҳои муҳофизатӣ ҷорӣ намуда, дар онҳо фаъолияти хоҷагӣ ва дигар фаъолият маҳдуд карда мешавад. 5. Ҷудо кардани қитъаҳои замин ва акваторияи обӣ барои ҷойгиркунии шабакаҳои мушоҳидавӣ мутобиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат мегирад. Қитъаҳои замини нуқтаҳои доимии (статсионари) мушоҳидавӣ, аз ҷумла, объектҳои обӣ танҳо дар ҳолатҳои истисноӣ барои эҳтиёҷоти давлатӣ гирифта мешаванд. Дар чунин ҳолатҳо кӯчонидани нуқтаҳои доимии (статсионари) мушоҳидавӣ аз ҳисоби шахсоне, ки ба манфиати онҳо қитъаҳои замин гирифта мешавад, дар мувофиқа бо мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ амалӣ мегардад. 6. Дар қитъаҳои замин, ки тавассути онҳо гузаштан ё рафтуомад ба нуқтаҳои доимии (статсионари) мушоҳидавии шабакаи давлатии мушоҳидавӣ оид ба обуҳавошиносӣ амалӣ карда мешавад, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон сервитут муқаррар карда мешавад. 7. Заминастифодабарандагон ва дигар истифодабарандагони табиат, ки дар қитъаҳои замини онҳо нуқтаҳои шабакаҳои мушоҳидавӣ ҷойгир шудаанд, уҳдадоранд барои рафтуомад ба ин нуқтаҳо анҷом додани корҳои мушоҳидавӣ, интиҳоби намунаҳо, таъмиру барқарорсозӣ ва дигар корҳои имконият фароҳам оваранд. Моддаи 520. Амалӣ намудани фаъолияти обуҳавошиносӣ аз тарафи шахсони ҳуқуқӣ 1. Шахсони ҳуқуқӣ фаъолияти обуҳавошиносиро дар асоси иҷозатнома тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом медиҳанд. 2. Фаъолияти обуҳавошиносӣ аз ҷониби шахсони ҳуқуқӣ бо риояи принципҳои асосии фаъолияти обуҳавошиносӣ амалӣ карда мешавад. 273 3. Шахсони ҳуқуқие, ки фаъолияти обуҳавошиносиро анҷом медиҳанд, тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар асоси шартнома мубодилаи иттилоот менамоянд. 4. Фаъолияти обуҳавошиносии шахсони ҳуқуқиро мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ ҳамоҳанг менамояд. Моддаи 521. Мушоҳидаи обуҳавошиносӣ ва талабот ба гузаронидани ченкунӣ 1. Мушоҳидаи обуҳавошиносӣ ва гузаронидани ченкунӣ аз ҷониби шабакаҳои давлатии мушоҳидавӣ оид ба обуҳавошиносии мақоми махсуси ваколатдори давлатӣ дар самти фаъолияти обуҳавошиносӣ амалӣ карда мешавад. 2. Таҷҳизоти ченкунӣ, ки дар корҳои обуҳавошиносӣ истифода мешаванд, аз санҷиш мегузаранд ва воситаҳои ченкунӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ сертификатсия карда мешаванд. Моддаи 522. Назорати давлатӣ

оид ба фаъолияти обуҳавошиносӣ 1. Назорати давлатӣ оид ба фаъолияти обуҳавошиносиро мақоми ваколатдори давлатӣ амалӣ менамояд. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ санҷишҳои зеринро анҷом медиҳад: 1) мутобикатсозии воситаҳои техникии ченкунӣ ва татбиқи усулҳои ченкунӣ, ки ҳангоми гузаронидани мушоҳидаи обуҳавошиносӣ истифода мешаванд; 2) сифатнокӣ, маҷмӯӣ ва ягонагии мушоҳидаи обуҳавошиносӣ, риояи қонунгузорӣ дар бораи мушоҳидаи обуҳавошиносӣ, коркард ва нигоҳдории онҳо; 3) риояи талаботи қонунгузорӣ оид ба таъмин ва хизматрасонии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки Кодекси мазкур муайян кардааст, бо маълумоти зарурии обуҳавошиносӣ; 4) пешбурди саривақтӣ ва пурраи омили давлатӣ, бақайдгирии иттилооти обуҳавошиносӣ ва манбаи маълумоти обуҳавошиносӣ, инчунин ба бойгонии соҳавии давлатии обуҳавошиносӣ пешниҳод намудани маводи обуҳавошиносӣ. Моддаи 523. Кафолатҳое, ки ба гурӯҳҳои алоҳидаи кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ дода мешаванд 1. Кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ, ки дар шароити душвори иқлимӣ, дар ҷойҳои дурдаст ва душворгузар кор мекунанд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо маводи озуқа ва сӯзишвории ройгон ё ҷубронпулии арзиши он таъмин карда мешаванд. 2. Муносибатҳо вобаста ба истифодаи бурдани силоҳи хизматӣ аз ҷониби кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи силоҳ танзим карда мешаванд. 274 Моддаи 524. Таъминоти моддию техникии фаъолияти обуҳавошиносӣ Таъминоти моддию техникии фаъолияти обуҳавошиносӣ вобаста ба иҷрои барномаҳои байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва минтақавии обуҳавошиносӣ, лоиҳаҳо ва мушоҳидаҳо, инчунин, фармоишҳои давлатӣ аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ, маҳаллӣ ва дигар манбаъҳое, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, сурат мегирад. Моддаи 525. Ҳуқуқ ва уҳдадориҳои кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ Кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ ҳуқуқҳои зерин доранд: 1) пӯшидани либоси махсус бо нишони фарқкунанда; 2) гирифта гаштан, нигоҳ доштан ва истифода кардани силоҳи ғайринизомии намуди худмуҳофизатӣ ҳангоми иҷрои вазифаҳои хизматӣ; 3) амалӣ намудани ҳуқуқҳои дигари пешбининамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. 2. Кормандони мақоми ваколатдори давлатӣ уҳдадориҳои зерин доранд: 1) риоя намудани интизоми хизматӣ, меҳнатӣ ва иҷро; 2) таъмини ҳифзи моликияти давлатӣ; 3) баланд бардоштани сатҳи касбӣ ва тахассусӣ; 4) риоя намудани талаботи Кодекси мазкур ва қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон. БОБИ 34. ТАНЗИМИ ТЕХНИКӢ ВА СТАНДАРТӢ ДАР СОҲАИ ҲИФЗИ МУҲИТИ ЗИСТ Моддаи 526. Объектҳо ва тартиби тасдиқи мутобикат дар соҳаи ҳифзи муҳити зист Объектҳо ва тартиби тасдиқи мутобикат дар соҳаи ҳифзи муҳити зистро қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими техникӣ муайян мекунанд. Моддаи 527. Ҷорӣ ва татбиқ намудани стандартҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист 1. Ҷорӣ ва татбиқ намудани стандартҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи муҳити зист тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи стандартизатсия бо назардошти талаботи Кодекси мазкур амалӣ карда мешаванд. 2. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар доираи ваколатҳои худ лоиҳаҳои ҳуҷҷатҳо оид ба стандартизатсияро баррасӣ менамояд, инчунин пешниҳодҳо оид ба таҳия, ворид намудани тағйирот, аз нав дида баромадан ва барҳам додани стандартҳои милливу байнидавлатӣ, таснифкунандагони миллии иттилооти техникӣ-иқтисодӣ ва тавсияҳо оид ба стандартизатсия барои ворид 275 намудан ба мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи стандартизатсияро омода менамояд. 3. Ворид намудани стандартҳои байналмилалии низоми идоракунии ҳифзи муҳити зист аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо воситаҳои зерин ҳавасманд карда мешаванд: 1) паҳн кардани иттилоот дар бораи стандартҳои байналмилалии низоми идоракунии ҳифзи муҳити зист, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ мегарданд; 2) паст кардани дараҷаи хавф аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар доираи назорати давлатии экологӣ барои шахсоне, ки стандартҳои байналмилалии системаи идоракунии ҳифзи муҳити зистро ҷорӣ намуданд ва дорои чунин ҳуҷҷати тасдиқкунанда мебошанд; 3) татбиқи чораҳои ҳавасмандгардонии иқтисодӣ, ҷиҳати ворид намудани стандартҳои байналмилалии системаи идоракунии муҳити зист, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ кардааст. Моддаи 528.

Тамғағузории экологӣ 1. Тамғағузории экологӣ изҳоротест, ки дар бораи ҷанбаҳои экологии маҳсулот, корҳо ё хизматрасониҳо дар шакли матн, аломат ё тасвири графикӣ дар тамғакоғаз ё бастаи маҳсулот, дар ҳуҷҷатҳои ҳамроҳшаванда, тавсифи техникӣ, брошюраҳои таблиғотӣ, варақаҳои иттилоотии оммавӣ ё дар шакли дигар маълумот медиҳад. 2. Ҷанбаҳои экологӣ дар ин модда унсурҳои фаъолият, маҳсулот ё хизматрасониҳои ташкилот фаҳмида мешавад, ки метавонад ба муҳити зист ва саломатии инсон таъсир расонад. 3. Тамғағузории экологӣ аз ҷониби истеҳсолкунандаи маҳсулот (иҷрокунандаи корҳо, хизматрасониҳо) ихтиёран пас аз тасдиқи мутобиқат аз ҷониби субъектҳои, ки бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи аккредитатсия дар соҳаи баҳодиҳии мутобиқат аккредитатсия шудаанд, амалӣ карда мешавад. 4. Тамғағузории маҳсулоти органикӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи истеҳсолоти органикӣ амалӣ карда мешавад. 5. Вазифаҳои тамғағузории экологӣ аз инҳо иборат аст: 1) иттилоотии истеъмолкунандагон дар бораи ҷанбаҳои экологии истеъмолии маҳсулот, кор ва хизматрасониҳо; 2) ҳавасмандгардонии афзоиши харид ва истеъмоли (истифодаи) маҳсулот, кор ва хизматрасонӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза бо мақсади коҳиш додани таъсири манфии антропогенӣ ба муҳити зист; 3) пешгирӣ ё кам кардани таъсири манфии антропогенӣ ба муҳити зист дар тӯли давраи ҳаётии маҳсулот; 4) мӯсоидат ба содирот ва баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти ватанӣ. 6. Тамғағузории экологӣ тамоми ҷанбаҳои давраи ҳаётии маҳсулот, кор ё хизматрасониҳо ба назар мегирад. 276 БОБИ 35. ТАҒЙИРЁБИИ ИҚЛИМ

Моддаи 529. Тағйирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба он 1. Тағйирёбии иқлим ба тағйирёбии аз ҷиҳати омӯрӣ муҳим дар нишондиҳандаҳои миёнаи ҳолати иқлим ё тағйирёбии он дар тӯли даҳсола ё тӯлонитар ишора мекунад, ки бевосита ё бавосита ба фаъолияти инсон вобастааст, ки дар таркиби атмосфераи ҷаҳонӣ тағйирот ба вуҷуд меорад ва ба тағйирёбии табиӣи иқлим, ки дар тӯли давраҳои муқоисашаванда мушоҳида мешавад, таъя мекунад. 2. Мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим тибқи Кодекси мазкур ва шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи тағйирёбии иқлим амалӣ карда мешавад ва маънои раванди пешгирӣ ва кам кардани талафот ва истифодаи ғайридаҳи вобаста ба таъсири мушоҳидашаванда ва пешбинишудаи тағйирёбии иқлимро ифода менамояд. 3. Таъсири тағйирёбии иқлим самаранокии мусбат ва манфии мушоҳидашуда ва пешбинишудаи дар системаҳои экологӣ, ҷамъият ва иқтисодиётро дар бар мегирад, ки дар натиҷаи тағйирёбии иқлим ва падидаҳои экстремалии метеорологӣ ва дигар падидаҳои табиӣ ба вуҷуд омадаанд. 4. Особпазирӣ ба тағйирёбии иқлим ин таъсири манфии тағйирёбии иқлим ба системаҳои экологӣ, ҷамъият ва иқтисодиёт мебошад. 5. Тағйирёбии иқлим дар сатҳи глобалӣ на танҳо бо тағйирёбии нишондодҳои обу ҳаво, балки бо афзоиши ҳодисаҳои ғайриоддӣи обу ҳаво, ки ба ҷараёни муҳоҷират, амнияти озуқаворӣ, тандурустӣ ва дигар соҳаҳо таъсир мерасонад, ҳамроҳӣ мекунад. Моддаи 530. Ҳадафҳо, соҳаҳои афзалиятноки идоракунии давлатӣ ва принципҳои асосии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим 1. Мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим бо мақсади пешгирӣ ва коҳиш додани оқибатҳои номатлуб ва хисорот дар натиҷаи тағйирёбии иқлим ба саломатии инсон, системаҳои экологӣ, ҷамъият ва иқтисодиёт, коҳиш додани осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим, инчунин истифодаи имкониятҳои мӯсоиди марбут ба тағйирёбии иқлим амалӣ карда мешавад. 2. Соҳаҳои зерини идоракунии давлатӣ барои мутобиқшудан ба тағйирёбии иқлим афзалият доранд: кишоварзӣ, захираҳои об, хоҷагии ҷангал, энергетика, нақлиёт, мудоғибаи граждони, тандурустӣ ва ғайра. 3. Раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ба принципҳои зерин асос меёбад: 1) баҳисобгирии ҳатмии таъсири тағйирёбии иқлим дар нақшаҳои миёнамуҳлат ва дарозмуддати рушди иҷтимоӣи иқтисодӣ; 2) марҳилаҳои татбиқи раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, шуруъ аз соҳаҳои афзалиятнок; 3) муносибати байнисоҳавӣи мақомоти иҷроӣи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ба мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, ки ҳамаи соҳаҳои афзалиятноки дар қисми 2 ҳамин модда зикршударо фаро мегирад; 277 4) мавҷудияти робита байни тадбирҳои амалишаванда оид ба мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ва коҳиш додани таъсири манфии тағйирёбии иқлим. Моддаи 531. Талаботи умумӣ ба раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим 1. Раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим марҳилаҳои зеринро дар бар мегирад: 1) ҷамъовари иттилоот ва арзёбии осебпазирӣ ба

тағйирёбии иқлим; 2) банақшагирии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 3) таҳияи тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 4) татбиқи тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 5) мониторинг ва арзёбии самаранокии тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 6) ҳисобот дар бораи таъсири тағйирёбии иқлим ва самаранокии тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим; 7) андешидани тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар асоси натиҷаҳои мониторинг ва арзёбӣ.

2. Раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим аз ҷониби мақомоти иҷроияи марказии ҳокимияти давлатӣ, ки барои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ваколатдоранд ва мақомоти иҷроияи маҳаллии вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо амалӣ карда мешавад.

3. Дар доираи таҳия ва татбиқи барномаҳои дахлдори давлатӣ оид ба соҳаҳои афзалиятноки мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, ки дар қисми 2 моддаи 546 Кодекси мазкур зикр шудаанд, мақомоти ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо марҳилаҳои раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлимро, ки дар қисми 1 Ҳамин модда зикр шудаанд, амалӣ менамоянд.

4. Талабот оид ба татбиқи марҳилаҳои дар қисми 1 Ҳамин модда зикргардида тибқи қоидаҳои ташкил ва татбиқи раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, ки аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ тасдиқ шудааст, амалӣ карда мешавад.

5. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар бораи натиҷаҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим тибқи шартномаҳои байналмилалӣ оид ба тағйирёбии иқлим ҳисобот медиҳад.

Моддаи 532. Талабот оид ба ҷамъовариҳои иттилоот ва арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим

1. Мақомоти ваколатдори давлатӣ ва мақомоти иҷроияи маҳаллии вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо арзёбии осебпазирии тағйирёбии иқлимро барои банақшагири, таҳия ва татбиқи чораҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим ташкил мекунанд.

2. Арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим дар асоси ҷамъовариҳои иттилооти зерин амалӣ карда мешаванд:

1) тамоюлҳо ва рӯйдодҳои ҷорӣ ва гузаштаи иқлим; 278 2) пешгӯии тағйирёбии ояндаи иқлим; 3) таъсири ҷорӣ ва гузаштаи иқлим; 4) таъсири пешбинишудаи тағйирёбии иқлим.

3. Арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим аз рӯйи соҳаҳои афзалиятнок дар сатҳи милли аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи кишоварзӣ, захираҳои об, ҳоҷагии ҷангал, энергетика, нақлиёт ва мудофияи граждани тибқи ваколатҳои онҳо ташкил карда мешавад.

Таъсири асосии манфии тағйирёбии иқлим бо баҳодиҳии эҳтимолияти зӯҳуроти онҳо чунин аст:

1) мушоҳидаи тағйироти системаҳои гидрологӣ ба захираҳои об аз ҷиҳати миқдор ва сифат; 2) бисёр намудҳои ҷонварони рӯйизаминӣ, дар оби ширин ва дарёҳо зиндагикунанда мавқеи ҷуғрофӣ, фаъолияти мавсимӣ, шакли муҳоҷират, шумора ва робитаи мутақобила бо намудҳои дигарро тағйир додаанд; 3) таъсири манфии тағйирёбии иқлим ба ҳосилнокии зироатҳо; 4) бадшавии саломати инсон дар натиҷаи тағйирёбии иқлим; 5) оқибатҳои иҷтимоӣ ва иқтисодии тағйирёбии иқлим.

4. Арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим дар сатҳи маҳаллӣ аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо дар соҳаҳои афзалиятноки идоракунии давлатӣ барои мутобиқ шудан ба тағйирёбии иқлим ташкил карда мешавад.

5. Мақоми ваколатдори давлатӣ дар арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим тибқи қоидаҳои ташкил ва татбиқи раванди мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим кумаки иттилоотӣ ва методӣ мерасонад.

Моддаи 533. Банақшагирии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим

1. Банақшагирии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар самтҳои асосии сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим амалӣ карда мешавад ва ба натиҷаҳои арзёбии осебпазирӣ ба тағйирёбии иқлим асос ёфтааст.

2. Банақшагирии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар сатҳи милли, тавассути баҳисобгирии таъсири тағйирёбии иқлим ва баррасии тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар барномаҳои дахлдори давлатӣ вобаста ба соҳаҳои афзалиятноки идоракунии давлатӣ оид ба мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, ки дар қисми 2 моддаи 546 Кодекси мазкур зикр шудаанд, амалӣ карда мешавад.

3. Банақшагирии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар сатҳи маҳаллӣ аз ҷониби мақомоти иҷроияи маҳаллии вилоятҳо, шаҳру ноҳияҳо тавассути баҳисобгирии таъсири тағйирёбии иқлим ва баррасии тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим дар доираи татбиқи сиёсати давлатии экологӣ дар сатҳи маҳаллӣ амалӣ карда мешавад.

БОБИ 36. ҲИФЗИ ПИРЯҲҲО

Моддаи 534. Сиёсати давлатӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо

279 1. Сиёсати давлатӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо маҷмуи

тадбирҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, илмӣ ва фарҳангӣ маърифатиро дар бар мегирад. 2. Сиёсати давлатӣ оид ба ҳифзи пирияхҳо ба ҳифз ва нигоҳдории пирияхҳо ҳамчун манбаъҳои захираҳои об барои манфиатҳои аҳоли, соҳаҳои иқтисодиёт, таъмини тавозуни устувори экологӣ, нигоҳдории макони зисти намудҳои нодир ва зери хатари нобудшавӣ қарордоштаи олами наботот ва ҳайвонот равона карда шудааст. Моддаи 535. Ҳуқуқи моликият ба пирияхҳо ва Фонди ҳифзи пирияхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон 1. Пирияхҳо моликияти истисноии давлат мебошанд ва давлат ҳифзи онҳоро таъмин менамояд. 2. Фонди ҳифзи пирияхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби маблағҳои созмонҳои байналмилалӣ, грантҳо ва манбаъҳои дигар, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст, ташаккул меёбад. 3. Таъсиси Фонди ҳифзи пирияхҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тартиби истифодаи онро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд. Моддаи 536. Вазифаҳои танзими давлатии ҳифзи пирияхҳо Вазифаҳои танзими давлатии ҳифзи пирияхҳо аз инҳо иборат мебошанд: 1) ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ, муассисаҳои илмӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, субъектҳои хоҷагидор ва шахсони воқеӣ оид ба омӯзиш, мониторинг ва ҳифзи пирияхҳо; 2) ташкил ва таъмини фаъолияти шабакаи иттилоотии моҳвораӣ ва шабакаи давлатии мушоҳидавии пирияхҳо бо мақсади ҷамъовариҳои иттилооти дахлдор, омӯзишу таҳлили он, таъмини саҳеҳӣ ва пуррагии пешгӯиҳо ва арзёбии вазъи захираҳои барф, назорати раванди ташаккулёбӣ ва инкишофи пирияхҳо; 3) омӯзиши пирияхҳои набзӣ ва кӯлҳои пирияхӣ бо мақсади муайян намудани ҳолат ва вазъи бехатарии онҳо; 4) таҳқиқи ҳавзаҳои пирияхӣ, қабатҳои барфӣ, аз ҷумла, қабатҳои устувори онҳо, қитъаҳои азбайнрафтаи пирияхҳо ва хатҳои барфӣ; 5) ташкили корҳои экспедитсионӣ ва таҳқиқотӣ оид ба омӯзиши пирияхҳо ва захираҳои барф, фаромадани тармаҳо ва пешгирии обхезиҳо, инчунин речаи гидрологии обҳои пирияхӣ дар ҳавзаҳои обҷамъшавӣ ва кӯлҳои пирияхӣ; 6) тайёр намудан ва бозомӯзии мутахассисони соҳаи мониторинг ва ҳифзи пирияхҳо; 7) таъмини мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот, бахши хусусӣ, инчунин аҳоли бо иттилоот дар бораи вазъи ҷорӣ ва дурнамои пирияхҳо. Моддаи 537. Фаъолият дар минтақаҳои қойгиршавии пирияхҳо 1. Дар минтақаҳои санитариҳои ҳифзи пирияхҳо қойгир намудани иншооти истеҳсолии хатарнок ва пешбурди фаъолияти хоҷагидорӣ, инчунин қойгир 280 кардани захираи маҳсулоти нафтӣ, партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмоли, истифодаи моддаҳои кимиёвӣ, пеститсидҳо ва дигар моддаҳои зараровар, ки метавонад ба вазъи пирияхҳо таъсири номатлуб расонад, манъ аст. 2. Пешбурди корҳои иқтишофи геологӣ, коркард ва истихроҷи маъданҳои фойданок, сохтмон ва ғайра истифодаи иншооти зеризаминӣ дар минтақаҳои ҳифзи санитариҳои пирияхҳо тибқи талаботи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 3. Сайёҳии экологӣ ва варзишию кӯҳгардӣ, кӯҳнавардӣ, чорабиниҳои ҳарбӣ, инчунин гузаронидани таҳқиқоти илмӣ дар минтақаҳои ҳифзи санитариҳои пирияхҳо ва бевосита дар ҳудуди пирияхҳо вобаста ба фасли сол ва речаи махсуси дастрасӣ ба онҳо тибқи талаботи бехатарӣ ва ҳифзи муҳити зист, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян кардааст, амалӣ карда мешаванд. 4. Фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари хилофи Кодекси мазкур амалишаванда бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳдуд, боздошт ё манъ карда мешавад. Моддаи 538. Арзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба пирияхҳо 1. Арзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба пирияхҳо тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида мешавад. 2. Гузаронидани арзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда, ки метавонад ба вазъи пирияхҳо таъсири номатлуб расонад, ҳатмӣ мебошад. 3. Шахсони воқеӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ҳуқуқ доранд бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди арзёбии таъсиррасонии фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигари банақшагирифташаванда ба пирияхҳо иштирок намоянд. Моддаи 539. Таҳқиқоти илмии пирияхҳо 1. Таҳқиқоти илмии пирияхҳо аз ҷониби муассисаҳои илмӣ таҳқиқотӣ амалӣ карда мешаванд. 2. Таҳқиқоти илмии пирияхҳо самтҳои зеринро дар бар мегирад: 1) таҳқиқоти бунёдии илмӣ оид ба омӯзиши пирияхҳо, таҳия ва ҷорӣ намудани тамсилаҳои муносири таҳқиқоти пирияхҳо, аз ҷумла, бо назардошти таъсири тағйирёбии иқлим; 2) гузаронидани корҳои илмӣ таҳқиқотӣ оид ба

пиряхшиносӣ ва криосфера, аз ҷумла, дар ҳамкорӣ бо муассисаҳои илмии минтақавӣ ва байналмилалӣ; 3) муайян намудани меъёрҳои илмӣ методии омӯзиши пиряхҳо, инчунин ҳангоми татбиқи ин фаъолият дар шароити махсуси иқлимӣ; 4) амалӣ намудани фаъолият дар самтҳои дигари таҳқиқоти илмӣ тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Моддаи 540.

Мониторинги пиряхҳо 1. Мониторинги пиряхҳо тавассути гузаронидани мушоҳидаҳои дарозмӯҳлати маҷмӯӣ, омӯзиш, арзёбӣ ва пешгӯӣ кардани ҳолати табиии пиряхҳо, таҳлили раванди таъсири номатлуби тағйирёбии иқлим, таъсироти дигари физикӣ, кимиявӣ ва биологӣ дорои омилҳои табиӣ ва антропогенӣ ба пиряхҳо, инчунин таъсири пиряхҳо ба муҳити зист ва омода кардани иттилооти дахлдор дар ин ҳусус амалӣ карда мешавад. 2. Мониторинги пиряхҳо самтҳои зеринро дар бар мегирад: 1) мушоҳидаи ҳолат ва қонуниятҳои тақсими боришот, қабатҳои барф, ташаккул ва паҳншавии пиряхҳо, нақши онҳо дар таҳаввул ва пешгӯии тағйирёбии вазъи муҳити зист; 2) мушоҳидаи раванди таъсири омилҳои табиӣ, антропогенӣ ва тағйирёбии иқлим ба маҷмӯи пиряхҳо, аз ҷумла, бо истифода аз технологияи рақамӣ, барномаҳо ва воситаҳои ченкунии махсус; 3) истифодаи низомии мониторинги кайҳонии пиряхҳо бо мақсади арзёбии қабатҳои барф, ҳаҷм ва обшавии онҳо; 4) мушоҳидаи ҳолати тармаҳои дар раванди обшавии пиряхҳо ва яхбастагиҳои бисёрсола бавҷудодама. Моддаи 541. Истифодаи натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ оид ба пиряхшиносӣ ва мониторинги пиряхҳо Натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ оид ба пиряхшиносӣ ва мониторинги пиряхҳо бо мақсадҳои зерин истифода мешаванд: 1) таҳия ва татбиқи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо ва истифодаи захираҳои оби пиряхҳо; 2) пешгӯии вазъи муҳити зист ва ташаккули захираҳои об; 3) таҳияи харитаҳои фаврии барфтӯдаҳо, муайян намудани масоҳат ва сарҳади пиряхҳо, пешгӯии лағжиши пиряхҳои набзӣ ва фаромадани тармаҳо бо мақсади пешгирии оқибатҳои номатлуби офатҳои табиӣ марбут ба онҳо; 4) таҳия ва пешниҳоди тавсияҳо оид ба пешгирии таъсиррасонии антропогенӣ ба пиряхҳо ва қабатҳои барф, инчунин таъсири номатлуби обшавии босуръати пиряхҳо ва барфтӯдаҳо ба аҳоли, иқтисодиёт ва муҳити зист; 5) мақсадҳои дигари ба ҳифзи пиряхҳо равонашуда тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон. Моддаи 542. Шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо 1. Шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо маҷмӯи нуқтаҳои доимӣ (стационарӣ) ва сайёр, аз ҷумла, дидбонгоҳҳо, стансияҳо, расадхонаҳо ва озмоишгоҳҳо мебошанд, ки мушоҳидаи равандҳои ташаккул ва тағйирёбии вазъи пиряхҳо, барфтӯдаҳо ва яхбастагиҳои бисёрсола, захираҳои об, омӯзиши хусусиятҳои ландшафтии иқлимӣ, яхбандӣ, гидрологӣ ва гидрометеорологӣ, инчунин баҳисобгирии сифати об, таркиби изотопӣ, ҳолати санитарии пирях ва барфтӯдаҳоро дар бар мегирад. 282 2. Фаъолияти шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо барои гузаронидани омӯзиш ва мониторинги онҳо ҷиҳати ҷамъоварӣ, таҳлил, коркард, омода намудани иттилоот ва ба мақомоти дахлдори давлатӣ пешниҳод намудани он равона карда мешавад. 3. Ташкили шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо, аз ҷумла, яхбастагиҳои бисёрсола, қатъ намудани фаъолият ё иваз намудани мавзеи ҷойгиронии онҳо бо тартиби муқаррарнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. 4. Шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо қисми таркибии шабакаи давлатии мушоҳидавӣ оид ба обҳавошиносӣ мебошад. 5. Додани қитъаҳои замин барои ҷойгиронии нуқтаҳои шабакаи давлатии мушоҳидавии пиряхҳо бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 543. Махзани маълумот дар бораи омӯзиш ва мониторинги пиряхҳо 1. Махзани маълумот дар бораи омӯзиш ва мониторинги пиряхҳо маҷмӯи маълумоти ҷамъоваришуда, батартибдаровардашуда, мукамалгардида ва ҳуҷҷатгузоришуда оид ба вазъи пиряхҳо мебошад. 2. Махзани маълумот дар бораи омӯзиш ва мониторинги пиряхҳо аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ ташкил карда мешавад. 3. Иттилоот аз махзани маълумот дар бораи омӯзиш ва мониторинги пиряхҳо тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дода мешавад. Моддаи 544. Пиряхҳои фаромарзии Ҷумҳурии Тоҷикистон Вазъи ҳуқуқи пиряхҳои фаромарзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, гузаронидани корҳои таҳқиқоти илмӣ, мониторинг, арзёбӣ ва ҳифзи онҳо бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шартномаҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда мешавад. БОБИ 37. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ҲАНГОМИ

ҶОЙГИРОНИ, ЛОИҲАКАШӢ, СОХТМОН, АЗНАВСОЗӢ, МАВРИДИ ИСТИФОДА ҚАРОР ДОДАНИ
КОРХОНА, ИНШООТ ВА ДИГАР ОБЪЕКТҲО Моддаи 545. Талаботи умумии экологӣ ҳангоми
ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозӣ, мавриди истифода қарор додани корхона, иншоот ва
дигар объектҳо 1. Ҳангоми ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозӣ, мавриди истифода қарор
додан, муваққатан боздоштан (консерватсия кардан) ва барҳамдиҳии корхона, иншооту
дастгоҳҳо, ҳангоми гузаронидани ҳатҳои интиқоли барқ ва алоқа, қубурҳо, каналҳо, роҳҳои
нақлиётӣ ва дигар объектҳои, ки ба муҳити зист мустақим ва ғайримустақим таъсир расонида
метавонанд, бояд талабот оид ба ҳифзи муҳити зист, аз ҷумла, ҳифзи саломатии инсон риоя
гардида, барои ҳифз ва солимгардони муҳити зист, 283 истифодаи оқилона ва барқарорсозии
захираҳои табиӣ тадбирҳо андешида шаванд. 2. Вайрон кардани талабот оид ба ҳифзи муҳити
зист тибқи амри мақоми ваколатдори давлатӣ боиси муваққатан боздоштан, маҳдуд кардан ё
пурра қатъ гардонидани фаъолияти ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозӣ, мавриди
истифода қарор додан ва барҳам додани объектҳои аз ҷиҳати экологӣ зарарнок, сарфи назар аз
шакли ташкилию ҳуқуқӣ, моликият ва тобеият мегардад. Моддаи 546. Талабот дар соҳаи ҳифзи
муҳити зист ҳангоми ҷойгиронии корхонаҳо, иншоот ва дигар объектҳо 1. Ҳангоми ҷойгиронии
корхонаҳо, иншооту объектҳои дигар, сарфи назар аз шаклҳои моликият ва тобеият, иҷрои
талабот оид ба ҳифзи муҳити зист, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табиӣ,
амнияти экологӣ, ба назар гирифтани оқибатҳои наздиктарин ва дури экологӣ, генетикӣ,
иқтисодӣ, демографӣ, маънавӣ ва дигари фаъолияти объектҳои мазкур таъмин карда мешавад. 2.
Ҷойҳои сохтмони корхона, иншооту дигар объектҳо, сарфи назар аз шаклҳои моликият ва тобеият,
тибқи қонунгузори амалкунанда дар сурати мавҷуд будани ҳулосаи мусбии экспертизаи
давлатии экологӣ муайян карда мешаванд. 3. Ҳангоми ҷойгиронии биноҳо, иншоот ва дигар
объектҳо тамоми чораҳои имконпазир оид ба ҳалалдор нагаштани манфиатҳои қонунии
шаҳрвандон андешида мешаванд. Моддаи 547. Талаботи экологӣ нисбати сохтмону азнавсозии
корхона, иншоотҳо ва дигар объектҳо 1. Иҷрои корҳои оморасозӣ дар маҳал, сохтмон, таъмиру
таҷдиди объектҳо, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият бидуни ҳулосаи мусбии
экспертизаи давлатии экологӣ манъ аст. Тағйир додани лоиҳа ё арзиши корҳои тасдиқшуда ба
зарари муҳити зист иҷозат дода намешавад. 2. Корҳои дар қисми экологии лоиҳа пешбинишуда
дар навбати аввал иҷро карда мешаванд. 3. Ҳангоми иҷрои корҳои сохтмонӣ ҷиҳати ҳифзу
истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ, рекултиватсияи заминҳо ва барқарорсозии захираҳои
дигари табиӣ, ҷойгиронии партовҳо, ободони атроф ва солимгардони муҳити зист тадбирҳои
зарурӣ андешида мешаванд. 4. Риоя накардани талаботи моддаи мазкур дар асоси амрияти
мақоми ваколатдори давлатӣ, назорати давлатии санитария эпидемиологӣ, назорати давлатии
беҳатарии корҳо дар саноат ва соҳаи кӯҳкорӣ боиси манъ кардани корҳои сохтмонӣ то бартараф
кардани норасоии қайдшуда мегардад. Моддаи 548. Риоя намудани талаботи экологӣ ҳангоми
хусусигардони молу мулкҳои давлатӣ 284 1. Корхона ва дигар объектҳо бо назардошти натиҷаҳои
санҷиши вазъи экологии онҳо хусусӣ гардонида мешаванд. Санҷиши вазъи экологии корхона ё
объекти дигари хусусигардонидашаванда тибқи нақшаи хусусигардонӣ пешбинӣ карда мешавад
ва аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ анҷом дода мешавад. 2. Чорабиниҳо оид ба тоза ва
безаргардони корхона ва дигар объекти хусусигардонӣ аз ҳисоби давлат ва (ё) бо розигии
молики нав аз манъбаҳои зерин маблағгузорӣ карда мешаванд: 1) маблағи барои сохтмон, таҷдид
ва азнавтаҷҳизонии объектҳои ҳифзи муҳити зист бозсармоягузорӣ намудаи молики нави
корхона; 2) аз ҳисоби маблағе, ки ба корхона ва дигар объекти хусусигардонидашуда дар шакли
қарзҳои мақсаднок, қарзҳои бефоида ва маблағгузори мақсадноки эҳтиёҷоти вобаста ба ҳифзи
муҳити зист ворид мешаванд; 3) аз ҳисоби маблағе, ки корхона тавассути низоми суғуртаи экологӣ
мегирад; 4) аз ҳисоби дигар манбаъҳои, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ накардааст.
Моддаи 549. Риоя намудани талабот ва уҳдадориҳои экологӣ ҳангоми муфлисшавӣ 1. Ҳангоми
оғоз намудани парванда оид ба муфлисшавӣ нисбати шахси ҳуқуқӣ - истифодабарандаи табиат
санҷиши вазъи экологии он гузаронида мешавад. 2. Уҳдадори гузаронидани санҷиши вазъи
экологии корхона ва дигар объекти муфлисшуда ба зиммаи мақомоти анҷомдиҳандаи санатсия ё

идоракунандаи берунӣ вогузор карда мешавад. 3. Объекти санҷиш натиҷаҳои фаъолияти хоҷагидорӣи корхона, ки боиси муфлисшавӣ гаштааст, инчунин риояи талаботи экологӣ аз ҷониби он мебошанд. 4. Ҳангоми баррасии парванда оид ба муфлисшавии шахси ҳуқуқӣ - истифодабарандаи табиат манфиати кредиторон нисбати уҳдадориҳои экологӣ ба инобат гирифта мешавад. Моддаи 550. Риоя намудани талабот ва уҳдадориҳои экологӣ ҳангоми барҳамдиҳӣ ва азнавташкिल्диҳӣи шахси ҳуқуқӣ 1. Шахси ҳуқуқӣ - истифодабарандаи табиат бо назардошти талаботи экологӣ дар асоси маълумоти санҷиши ҳолати корхона бо инъикоси ҳатмии натиҷаҳои онҳо дар тавозуни барҳамдиҳӣ, ки ҳангоми азнавташкिल्диҳӣи шахси ҳуқуқӣ мураттаб мегардад, барҳам дода ва аз нав ташкил карда мешавад. 2. Ҳолати экологии шахси ҳуқуқӣ барҳамдодашаванда ё аз нав ташкилдодашаванда аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ мавриди санҷиш қарор мегирад. 285 3. Ҳангоми азнавташкिल्диҳӣи шахси ҳуқуқӣ ворисони ҳуқуқӣи молики нав нисбати уҳдадориҳои экологӣ мӯтобиқи тавозуни тақсимоӣ таъмин карда мешавад. 4. Шахси ҳуқуқӣ бо назардошти манфиатҳои кредиторон нисбати уҳдадориҳои экологӣ барҳам дода мешавад. Моддаи 551. Талаботи экологӣ ҳангоми мавриди истифода қарор додани корхона, иншоот ва дигар объектҳо 1. Корхона, иншоот ва дигар объектҳо бо шартӣ дар ҳаҷми пурра иҷро кардани талаботи экологии дар лоиҳа пешбинишуда, тибқи санадҳои комиссияҳои қабул, ки бо иштироки намояндагони мақоми ваколатдори давлатӣ таъсис меёбанд, мавриди истифода қарор дода мешаванд. 2. Мавриди истифода қарор додани корхона, иншоот ва дигар объектҳо, ки бо воситаҳои назорати ифлосшавии муҳити зист, иншооту таҷҳизоти зарурии тоза ва безараргардонӣ ва нобуд кардани партовҳои зарарнок, ихроҷ ва партофтани моддаҳои ифлоскунанда то ҳадди меъёрҳои ҷои таъмин нестанд, бе анҷом додани корҳои лоиҳавии рекултиватсияи замин, барқарорсозии захираҳои дигари табиӣ ва солимгардонии муҳити зист манъ аст. БОБИ 38. ТАЛАБОТИ ЭКОЛОГӢ ҲАНГОМИ ИСТИФОДАИ КОРХОНА, ИНШООТ, ОБЪЕКТҲОИ ДИГАР ВА ИҶРОИ ФАЪОЛИЯТИ ДИГАР Моддаи 552. Талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи корхонаҳо, иншоот ва дигар объектҳо 1. Корхона, иншоот ва дигар объектҳо вазифадоранд, ки оид ба риояи низоми технологӣ ва иҷрои талаботи ҳифзи муҳити зист, истифодаи оқилона ва барқарорсозии захираҳои табиӣ ва солимгардонии муҳити зист тадбирҳои самаранок андешанд. 2. Корхонаҳо ва ташкилоту муассисаҳо дар асоси қоидаи самаранокӣ иншоотҳои партовтозақунӣ, таҷҳизот ва воситаҳои назорат, безараргардонӣ ва истифодаи партовҳои истеъмолшаванда, гузаштан ба технология ва истеҳсолоти аз ҷиҳати экологӣ беҳавф меъёрҳои муқарраршудаи сифати муҳити зистро риоя мекунанд, оид ба ҳифз ва барқароркунии маҳсулнокии низомҳои экологии табиӣ, ҳифзи замин, хок, сарватҳои зеризаминӣ, об, ҳавои атмосфера, олами набототу ҳайвонот ва барқарорсозии захираҳои табиӣ тадбирҳо меандешанд. 3. Риоя накардани талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи корхона, иншоот ва объектҳои дигар, боиси боздоштан, маҳдуд сохтан ва қатъ кардани фаъолияти корхонаҳо, ташкилоту муассисаҳо ё коргоҳ, филиалҳо ва таҷҳизоти онҳо бо қарори мақоми ваколатдори давлатӣ мегардад. 4. Самти фаъолияти объектҳо, қисматҳои алоҳидаи он ё коргоҳҳо, истифода бурдани технология ва техникаи нави аз ҷиҳати экологӣ зарарнок дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ дигар карда мешавад. 286 Моддаи 553. Талаботи экологӣ дар соҳаи кишоварзӣ ва хоҷагии ҷангал 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ дар соҳаи кишоварзӣ ва хоҷагии ҷангал фаъолияткунанда вазифадоранд нисбати ҳифзи хок, обанборҳо, олами набототу ҳайвонот аз таъсири зараровари офатҳои табиӣ, оқибати номатлуби истифодаи техника, моддаҳои кимиёвӣ, омилҳои дигаре, ки вазъи муҳити зистро бад мекунанд ва ба саломатии инсон зарар мерасонанд, тадбирҳо андешанд. 2. Хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ), комплексҳои чорводорӣ, корхонаҳои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва хоҷагии ҷангал ҳатман талаботи санадҳои меъёрии санитарӣ муҳофизатӣ, минтақаҳои ҳифзи об ва иншоотҳои партовтозақунӣ, ки ифлос ва харобшавии замин, захираҳои об, нобуд ва харобшавии ҷангалу чарогоҳҳо, инчунин ба ҷузъиёти дигари муҳити зист расонидани зарарро истисно менамоянд, риоя мекунанд. 3. Иҷро накардани талаботи мазкур ва расонидани зарар ба муҳити зист, аз ҷумла, ба ҳаёт ва саломатии инсон, дар асоси амриҳои мақоми ваколатдори давлатӣ ва назорати давлатии санитарӣ эпидемиологӣ боиси боздоштан, маҳдуд ё қатъ кардани фаъолияти

аз ҷиҳати экологӣ зарарноки объектҳои соҳаи кишоварзӣ, хоҷагии ҷангал ва дигар объектҳои мегардад. Моддаи 554. Талаботи экологӣ ҳангоми банақшагири, лоиҳакашӣ ва иҷрои корҳои мелиоративӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ҳангоми банақшагири, лоиҳакашӣ, иҷрои корҳои мелиоративӣ ва истифодаи низомҳои мелиоративӣ оид ба риояи мувозинати об, истифодаи оқилона ва ҳифзи замин, наботот, аз ҷумла, ҷангалзор, истифодаи сарфакоронаи об, пешгири аз зеробмонӣ, ботлоқшавӣ, шӯршавӣ, бодлесшавӣ (эрозияи) замин, роҳ надодан ба нобудшавии ҷойҳои тухммонӣ, парваришбӣ, зимистонгузаронӣ ва кӯчидани моҳиён ва таъсири дигари зараровар ба муҳити зист бояд тамоми тадбирҳоро андешанд. 2. Риоя накардани талаботи мазкур боиси дар асоси амриҳои мақоми ваколатдори давлатӣ боздоштани иҷрои корҳои лоиҳакашӣ, сохтмон ё истифодаи ин низомҳо то бартараф намудани норасоиҳо ё қатъ гардонидани ҷунин корҳо ва ҳамзамон, қатъ кардани маблағгузори ҷунин корҳо аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ мегардад. Моддаи 555. Талаботи экологӣ нисбат ба объектҳои энергетикӣ 1. Ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон ва мавриди истифода қарор додани корхона, дастгоҳ ва дигар объектҳои энергетикӣ, инчунин дарғот, сарбанд ва обанборҳои мувофиқи талаботи Кодекси мазкур сурат мегирад. 2. Таҳияи ҳуҷҷатҳои банақшагирии стратегӣ дар соҳаи энергетика бо назардошти зарурати кам кардани таъсири манфии оқибатҳои экологӣ ва таъсири объектҳои энергетикӣ ба муҳити зист, аз ҷумла, ба саломатии аҳоли анҷом дода мешавад. 287 3. Ҳангоми ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмони неругоҳҳои барқи обӣ ва дигар объектҳои энергетикӣ зарурати иқтисодӣ, релефи маҳалли ҷойгиронии объект, тадбирҳои бештар эҳтиёт кардани замин, ҷангал, конҳо, маҳалҳои аҳолинишин, ёдгориҳои табиӣ, таърихӣ ва фарҳангӣ, ҳифзи самараноки захираҳои моҳӣ, қабати ҳосилхези замин ва роҳ надодан ба тағйироти манфӣ дар муҳити зист ҳангоми тоза намудан ва бо об пур кардани обанбор ба назар гирифта мешаванд. 4. Риоя накардани талаботи мазкур дар асоси амриҳои мақоми ваколатдори давлатӣ боиси боздоштани корҳои лоиҳакашӣ, сохтмон ё ин ки қатъ гардонидани истифодаи объектҳои энергетикӣ то бартараф намудани норасоиҳо мегардад. Моддаи 556. Талаботи экологӣ ҳангоми лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозии шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин 1. Лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозии шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин ҳатман ба талаботи Кодекси мазкур мувофиқат кунанд ва шароити мусоиди экологиро барои зиндагӣ ва кору истироҳати аҳоли таъмин намояд. 2. Сохтмони объектҳои нав ва зиёд кардани иқтидорҳои объектҳои амалкунандаи хоҷагидорӣ, сарфи назар аз шаклҳои моликият ва тобеият дар минтақаҳои, ки ифлосии муҳити зист аз меъёрҳои муқарраршуда зиёд аст, манъ мебошад. 3. Ҳангоми лоиҳакашӣ, сохтмон, азнавсозии шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин таъмини обҳои нӯшокӣ ва полезӣ, кабудизоркунӣ, канализатсия, захбуру захишаҳо ва ташкили ҷӯйборҳои обрави обҳои боришоти борон ва дигар обҳои бунёди фарши кӯчаҳо, ташкили партовгоҳҳо, безаргардонӣ, анборкунӣ, аз назари экологӣ ва санитарӣ беҳавф кашонидан, нобуд сохтан ва ғур кардани партовҳо, равона сохтан ва тоза кардани селобаҳо ба назар гирифта шаванд. 4. Бо мақсади ҳифзи муҳити зист дар атрофи шаҳрҳои калон, марказҳои саноатӣ ва объектҳои калони аз ҷиҳати экологӣ хавфнок, боғи ҷангалзор, минтақаҳои санитарӣ муҳофизатӣ, иншоотҳои селгардон ва мустаҳкамкунандаи соҳилҳо бунёд карда мешаванд. Моддаи 557. Талаботи экологӣ нисбати истифодаи маводи радиоактивӣ 1. Корхонаҳо, ташкилоту муассисаҳо ва шахрвандон уҳдадоранд, ки қоидаҳои истеҳсол, нигоҳдорӣ, кашонидан, истифодабарӣ, нобуд сохтан ва ғуронидани маводи радиоактивиро риоя кунанд, ба баланд гаштани меъёрҳои ҳадди ҷои радиатсия роҳ надиханд, дар сурати баланд шудани он фавран ба мақомоти дахлдор, ки беҳатари радиатсиониро таъмин мекунанд, дар хусуси сатҳи баланди радиатсия, ки барои саломатии инсон ва муҳити зист хавфнок аст, хабар диҳанд, инчунин барои рафъи манбаъҳои захролудшавӣ тадбирҳо андешанд. 288 2. Корхонаю муассисаҳо, ташкилот ва шахрвандоне, ки қоидаҳои муносибат бо маводи радиоактивиро риоя намеkunанд, мувофиқи қарори мақоми ваколатдори давлатӣ, назорати давлатии санитарӣ эпидемиологӣ аз ҳуқуқи истифодаи ин мавод маҳрум ё фаъолиятшон оид ба истифодаи ин мавод то бартараф кардани норасоиҳо қатъ карда мешавад. 3. Воридоти партовҳои радиоактивӣ, инчунин интиқоли онҳо тавассути ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон манъ аст. Моддаи 558. Талаботи экологӣ ҳангоми истифодаи маводи

кимийёвӣ ва маводи дигар дар фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар 1. Корхонаю муассиса, ташкилотҳо, шахсони мансабдори онҳо ва шахрвандон вазифадоранд, ки қоидаҳои истеҳсол, нигоҳдорӣ, кашонидан ва ба кор бурдани маводи кимийёвӣ, воситаҳои ғимояи растанӣ ва нумӯяи он, нуриҳои минералӣ, ки дар фаъолияти хоҷагидорӣ ва дигар фаъолият истифода мешаванд, риоя кунанд, меъёрҳои муқарраршудаи истифодаи онҳоро риоя карда, барои пешгирии оқибати зарарноки онҳо ба муҳити зист, аз ҷумла, ба саломатии инсон чораҳо андешанд. 2. Ба воридот, истеҳсол ва истифодаи маводи эҳтимолан хатарноки кимийёвӣ, инчунин маводи бори аввал ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид ва истифодашаванда, баъд аз таҳқиқи зарурии экологӣ ва токсикӣ-гигиенӣ, танзими гигиении муносибат бо онҳо, бақайдгирии давлатии ин моддаҳо бо тартиби муқаррарнамудаи Комиссияи амнияти химиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода мешавад. 3. Истифодаи маводи захарноки кимийёвӣ таъзиянашаванда, ки ба муҳити зист ва саломатии инсон таъсири манфӣ мерасонад, манъ аст. 4. Қоидаҳои ғифзи муҳити зист ба манфиати ғифзи саломатии инсон аз таъсири маводи зарарноки кимийёвӣ, ки дар фаъолияти хоҷагидорӣ ва фаъолияти дигар ба кор бурда мешаванд, аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ тасдиқ карда мешаванд. Моддаи 559. Ғифзи муҳити зист аз таъсири зарарноки биологӣ 1. Ҳангоми ҷойгиронӣ, лоиҳакашӣ, сохтмон ва истифодаи корхонаҳо, иншооту объектҳои дигар, сарфи назар аз шаклҳои моликияти тобеият, ки ба муҳити зист таъсири биологӣ мерасонанд, меъёрҳои ҳадди ҷоиҳои ғилзати микробҳо дар муҳит, бемориҳои замбӯруғӣ, вирусҳо ва дигар микроорганизмҳо ва маводи биологӣ ба таври сунъӣ ҳосилкардашуда, ки онҳоро мақоми назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ тасдиқ менамояд, риоя карда мешаванд. 2. Истеҳсол, парвариш ва дар муҳити зист ҷойгир кардани объектҳои биологӣ ба табиати маҳал бегона, аз ҷумла, бо усули сунъӣ ҳосилшуда, инчунин истифодаи онҳо ҳангоми мавҷуд будани ҳулосаи мусбӣи экспертизаи давлатии экологӣ иҷозат дода мешавад. 3. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки ба муҳити зист таъсири биологӣ мерасонанд ва ё имконияти ҷунин таъсиррасониро доранд, вазифадоранд 289 истеҳсол, офаридан, нигоҳдорӣ, ҳамлу нақл, истифода ва нобуд кардани микроорганизмҳо ва маводи биологӣ аз ҷиҳати экологӣ безарарро таъмин намуда, ҷиҳати рафъи садамаву фалокатҳо, пешгирӣ ва барҳам додани оқибати таъсири зарарноки биологӣ ба муҳити зист ва саломатии инсон ва фонди генетикии он чораҳо андешанд. 4. Мушоҳида, ба ҳисоб гирифтани манбаъҳо ва назорати дараҷаи таъсири биологӣ ба муҳити зист аз ҷониби мақоми назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ сурат мегирад. Моддаи 560. Ғифзи муҳити зист аз таъсири садо, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ ва дигар таъсироти зарарноки физикӣ 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд, ки барои пешгирӣ ва рафъи садою ларзишҳои зарарноки истеҳсолӣ, таъсири манфии майдонҳои электромагнитӣ ва дигар таъсироти зарарноки физикӣ дар биноҳои истеҳсолӣ, ҷамъиятӣ, истиқоматӣ, дар кӯчаҳо, нақлиёти барқӣ, ҳавлиҳо, майдонҳои шаҳр ва дигар маҳалҳои аҳолинишин, минтақаҳои истироҳати аҳоли, ҷойҳои ҷамъшавии зиёди ҳайвонот ва парандаҳои ваҳшӣ тадбирҳои зарурӣ андешанд. 2. Барзиёдии аз меъёрҳои ҳадди ҷоиҳои дараҷаи таъсири садою ларзишҳои истеҳсолӣ ва нақлиётӣ, ларзиш, майдонҳои электромагнитӣ ва таъсири дигари зарарноки физикӣ ба саломатии инсон ва муҳити зист манъ аст. Тадбирҳои, ки риояи меъёрҳои мазкурро кафолат медиҳанд, ҳангоми лоиҳакашӣ ва сохтмони шаҳрҳо ва дигар маҳалҳои аҳолинишин, лоиҳакашӣ, сохтмон ва таҷдиди корхонаҳо, коргоҳҳо, хатҳои технологӣ, бунёду азхудкунии техникаи нав, ҳангоми лоиҳакашӣ ва истифодаи воситаҳои нақлиётӣ рӯйизаминӣ, зеризаминӣ, обӣ ва ҳавой пешбинӣ карда мешаванд. Моддаи 561. Ғифзи муҳити зист ҳангоми муомилот бо партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмоли 1. Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ уҳдадоранд барои ҷамъоварӣ, кашонидан, безараргардонӣ, коркард, истифода, анборкунӣ, ғиронидан, инчунин кам кардани пайдоиши партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмоли чораҳои самарабахш андешида, меёру қоидаҳои амалкунандаи экологӣ, санитарӣ-гигиенӣ ва беҳдоштири риоя намоянд. 2. Партофтани партовҳои саноатӣ ва обҳои тозанашудаи корезӣ ба обанборҳои истифодаи умум, маҷроҳои селрав ва каналҳои обёрӣ, қабатҳои обрави зеризаминӣ дар ҳудуди маҳалҳои истиқоматӣ, ҷангалзорҳо ва киштзорҳо манъ аст. Ҷойҳои анборкунӣ ва

гӯронидани партовҳо аз тарафи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар мувофиқа бо мақоми ваколатдори давлатӣ, мақоми назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ ва геология муайян карда мешаванд. 3. Гӯронидани партовҳои хатарнок, аз ҷумла, партовҳои радиоактивӣ дар ҳудуди маҳалҳои аҳолинишин, шафати шаҳр ва дигар маҳалҳои аҳолинишин, минтақаҳои зичии аҳолиаш зиёд, дарёҳо, кӯлҳо, минтақаҳои осоишгоҳ, табобатияи солимгардонӣ ва рекреатсионӣ, дигар ҷойҳои, ки ба саломатии 290 инсон ва вазъи муҳити зист метавонад хавф таҳдид намояд, манъ аст. Ҳама гуна намудҳои муомилот бо партовҳои хатарнок бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешаванд. 4. Риояи нақардани қоидаҳои мазкур боиси маҳдуд кардан ё боздоштани фаъолияти корхона ва дигар объектҳо то бартараф кардани норасоӣ мегардад. ФАСЛИ 3. ҲАМКОРИҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР СОҲАИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҲОИ ЭКОЛОГӢ ВА МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ БОБИ 39. ҲАМКОРИҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР СОҲАИ ТАНЗИМИ МУНОСИБАТҲОИ ЭКОЛОГӢ Моддаи 562. Ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ Ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ дар асоси қонунгузорӣ ва санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намудааст, ба роҳ монда мешавад. Моддаи 563. Афзалиятҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар раванди ҳамкориҳои байналмилалӣ экологӣ ба афзалиятҳои зерин асос меёбад: 1) ҳифзи муҳити зисте, ки барои ҳаёт ва саломатии инсон мусоид аст; 2) расидан ба ҳадафҳои рушди устувор; 3) ҳимояи манфиатҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи экологӣ; 4) пешгирӣ, коҳишдиҳӣ ва назорати ифлосшавии фаромарзӣ; 5) рушд ва дастгирии савдои озоди байналмилалӣ ва сармоягузорӣ дар асоси риояи стандартҳо ва талаботҳои экологӣ; 6) расонидани кумаки байналмилалӣ дар ҳолатҳои фавқулодаи экологӣ; 7) татбиқи меъёрҳо ва принципҳои ҳуқуқии байналмилалӣ барои ҳалли мушкилоти экологии фаромарзӣ ва минтақавӣ; 8) иштирок дар раванди ташаббусҳои байналмилалӣ дар соҳаи экологӣ ва рушди устувор; 9) ҳамроҳшавӣ ба созмонҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ. 2. Вазифаҳои афзалиятноки ҳамкориҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ дар сатҳи ҷаҳонӣ (глобалӣ), фаромарзӣ, минтақавӣ ва дӯҷониба ҳал карда мешаванд. Моддаи 564. Принципҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 291 1. Ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ тибқи принципҳои умумиэътирофгардидаи ҳуқуқии байналмилалӣ, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онро эътироф намудааст, амалӣ мегардад. 2. Ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ, инчунин дар асоси принципҳои соҳавӣ, ки аз санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон бармеоянд, амалӣ карда мешаванд. 3. Агар санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ нисбат ба меъёрҳои пешбининамудаи қонунгузори экологӣ дигар стандартҳо ва қоидаҳоро муқаррар намоянд, принцип ва меъёрҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ татбиқ карда мешаванд. 4. Ҳамкориҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ба принципҳои зерин асос меёбад: 1) софдилона иҷро намудани уҳдадорӣҳои байналмилалӣ; 2) эҳтироми ҳуқуқии соҳибхотии давлатҳо барои истифодаи сарватҳои табиӣ худ; 3) ҳамгироии ҳифзи муҳити зист ва рушди иқтисодӣ барои ноил шудан ба ҳадафҳои рушди устувор; 4) масъулияти давлат барои таъмини чораҳо оид ба пешгирии зарар ба муҳити зист; 5) ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ шартҳои зарурии таъмини муҳити зисти мусоид ва амнияти экологӣ; 6) эҳтиёт ва андешидани чораҳои пешгирикунанда; 7) ҳалли осоиштаи баҳсҳои байналмилалӣ; 8) қаблан огоҳнамоӣ ва машваратҳои тарафайн оид ба таъсири хатарҳои назарраси фаромарзии экологӣ. Моддаи 565. Механизмҳои ҳамкориҳои байнидавлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ 1. Механизмҳои ҳамкориҳои байнидавлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистонро тибқи уҳдадорӣҳои шартномаҳои байналмилалӣ дар расмиёти зерини байналмилалӣ ва фаромарзӣ муайян менамояд: 1) мубодилаи иттилооти экологӣ; 2) гузаронидани мониторинги муштаракӣ экологӣ дар асоси

талаботҳо ва стандартҳои мувофиқашуда; 3) муайян ва ҳифзи намудҳои биологӣ ва объектҳои табиӣ дорои аҳамияти байналмилалӣ дошта; 4) татбиқи чораҳои зарурӣ ҷиҳати иҷрои самараноки ташаббусҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон марбут ба иқлим; 5) гирифтани розигии асосноки пешаки барои иҷрои намудҳои фаъолияти алоҳидае, ки мавзуи танзими байналмилалӣ экологӣ мебошанд; 292 6) додани иҷозатномаҳои махсус барои намудҳои алоҳидаи фаъолият, ки ба муҳити зист ва саломатии инсон эҳтимоли таҳдид доранд; 7) танзими муштарак таъсироти экологӣ ва баҳодихии самараноки татбиқи он; 8) баҳодихии таъсири фаромарзӣ ба муҳити зист; 9) иттилоотонӣ оид ба ҳолатҳои фавқулода ҳангоми таҳдиди эҳтимолии хатари фаромарзӣ ба муҳити зист; 10) расонидани кумак бо дархости дигар давлатҳо дар ҳолатҳои фавқулода ҳангоми таҳдиди хатари фаромарзӣ, аз ҷумла, таҳияи нақшаҳои дахлдори муштарак; 11) таҳия ва пешниҳоди ҳисоботҳои миллӣ оид ба иҷрои уҳдадорӣҳои байналмилалӣ; 12) баҳодихии риояи уҳдадорӣҳои шартномаҳои байналмилалӣ, ки аз ҷониби мақомоти махсуси ваколатдори байналмилалӣ гузаронида мешаванд; 13) татбиқи чораҳои ҷавобгарӣ барои расонидани зарар ба муҳити зисти дигар давлатҳо ё минтақаҳои берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон.

2. Дар ҳолатҳои муқаррарнамудаи шартномаҳои байналмилалӣ, Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси ҳамкорӣҳои дуҷониба ва бисёрҷониба расмиёти зарурии дар қисми 1 моддаи мазкур пешбинишударо таҳия менамояд.

3. Бо мақсади таъмини фаъолияти самараноки механизми ҳамкорӣҳои байналмилалӣ ва татбиқи расмиёти дар қисми 1 ҳамин модда пешбинишуда, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти ваколатдори давлатӣ ҳуқуқи ташаббуси таъсиси мақомоти байнидавлатиро доранд.

Моддаи 566. Шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ

1. Шакли ҳуқуқи ҳамкорӣ байнидавлатӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ва истифодаи сарватҳои табиӣ шартномаҳои байналмилалӣ мебошанд.

2. Тартиби ба имзо расонидан, тасдиқ (ратификатсия), тасдиқ ҳамроҳшавӣ, бақайдгирӣ, интишор, иҷро намудан, бекор кардан (денонсатсия) ва боздоштани амали шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ ва истифодаи сарватҳои табиӣ тибқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи шартномаҳои байналмилалӣ ба танзим дароварда мешавад.

3. Иҷро намудани шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ инҳоро дар бар мегиранд:

1) таҳия ва тасдиқи нақшаи чорабиниҳои зарурӣ барои таъмини иҷрои онҳо; 2) муайян кардани мақомоти масъули ваколатдори давлатӣ оид ба иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ; 3) гузаронидани таҳлили пайвастаи самаранокии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ.

293 БОБИ 40. МУҚАРРАРОТИ ХОТИМАВӢ

Моддаи 567. Ҷавобгарӣ барои риояи накардани талаботи Кодекси мазкур Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои риояи накардани талаботи Кодекси мазкур мутобиқи қонунгузорӣ ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 568. Тартиби ҳалли баҳсҳо дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ

Баҳсҳо дар соҳаи танзими муносибатҳои экологӣ бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорӣ ҳал карда мешаванд.

Моддаи 569. Аз эътибор соқит донистани баъзе санадҳои қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон

Санадҳои қонунгузори зерин аз эътибор соқит дониста шаванд:

1) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи партовҳои истеҳсолӣ ва истеъмоли» аз 10 майи соли 2002, №44 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2002, №4, қ. 1, мод. 287; с. 2005, №7, мод. 409; с. 2011, №6, мод. 447); 2) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муомилот бо партовҳои радиоактивӣ» аз 22 июли соли 2013, №1002 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2013, №7, мод. 530; с. 2017, №5, қ. 1, мод. 287); 3) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи фаъолияти обухавошиносӣ» аз 2 декабри соли 2002, №86 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2002, №11, мод. 741; с. 2006, №3, мод. 167; с. 2007, №6, мод. 441; с. 2011, №12, мод. 850; с. 2014, №7, қ. 2, мод. 418; с. 2016, №7, мод. 623; с. 2024, №7-11, мод. 530); 4) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳофизат ва истифодаи олами наботот» аз 17 майи соли 2004, №31 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2004, №5, мод. 342; с. 2007, №7, мод. 691; с. 2008, №1, қ. 2, мод. 18; с. 2024, №5-6, мод. 259); 5) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи олами ҳайвонот» аз 5 январи соли 2008, №354 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2008, №1, қ. 2, мод. 19; с. 2022,

№12, қ. 2, мод. 777; с. 2025); 6) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи маърифати экологии аҳоли» аз 29 декабри соли 2010, №673 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2010, №12, қ. 1, мод. 832); 7) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мониторинги экологӣ» аз 25 марти соли 2011, №707 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2011, №3, мод. 174; с. 2014, №7, қ. 2, мод. 417; с. 2024, №7-11, мод. 529); 8) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иттилооти экологӣ» аз 25 марти соли 2011, №705 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2011, №3, мод. 172; с. 2024, №7-11, мод. 528); 294 9) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи муҳити зист» аз 2 августи соли 2011, №760 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2011, №7-8, мод. 614; с. 2014, №11, мод. 669; с. 2017, №7-9 мод. 572; с. 2022, №6, мод. 347, мод. 348; с. 2024, №7-11, мод. 531); 10) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи аудити экологӣ» аз 26 декабри соли 2011, №785 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2011, №12, мод. 849; с. 2024, №7-11, мод. 532); 11) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи хок» аз 16 октябри соли 2009, №555 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2009, №9- 10, мод. 548; с. 2024, №1-2, мод. 12); 12) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшаванда» аз 26 декабри соли 2011, №788 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2011, №12, мод. 852; с. 2014, №11, мод. 668; с. 2023, №6, мод.); 13) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи экспертизаи экологӣ» аз 16 апрели соли 2012, №818 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2012, №4, мод. 268; с. 2024, №7-11, мод. 533); 14) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳавои атмосфера» аз 28 декабри соли 2012, №915 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2012, №12, қ. 1. мод. 1009); 15) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи таъмини амнияти экологии нақлиёти автомобилӣ» аз 8 августи соли 2015, №1214 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2015, №7-9, мод. 702); 16) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи арзёбии таъсиррасонӣ ба муҳити зист» аз 18 июли соли 2017, №1448 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2017, №7-9, мод. 571); 17) Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи пиряхҳо» аз 3 январи соли 2024, №2026 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, с. 2024, №1-2, мод. 11). Моддаи 570. Тартиби мавриди амал қарор додани Кодекси мазкур Кодекси мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.